

BETÆNKNING

om

kultureksport

Afgivet af
KULTUREKSPORTUDVALGET

BETÆNKNING NR. 1106
KØBENHAVN 1987

Ka 00-62-bet.
ISBN 87-503-6775-7
JJ trykteknik a-s, København - 11952

I N D H O L D S F O R T E G N E L S ESIDE

Udvalgets nedsættelse og sammensætning 7

Forord og resumé 11

KAPITEL I

Om definitioner og målsætning 31

KAPITEL II

Den organisatoriske struktur i Danmark 36

1. Udenrigsministeriet 36

2. Undervisningsministeriet 50

3. Ministeriet for Kulturelle Anliggender 55

4. Andre 70

A. Det danske Selskab 71

B. Danmarks Turistråd 74

C. Dansk Samvirke 75

D. Venskabsbyer 76

E. Eksportfremmerådet 77

F. Danske kirker i fremmede lande 78

KAPITEL III

Kulturarbejdets former og indhold 80

1. Kulturaftalerne 80

2. Lektoratsordningen 85

3. De enkelte områder 93

a. Musik 93

b. Teater og ballet 104

c. Billedkunst	112
d. Design og kunsthåndværk	124
e. Litteratur	129
f. Arkitektur	139
g. Levende billeder. Film, TV og video	144
h. Radio	155
i. Børnekultur	156
 4. Det multilaterale samarbejde	 163
UNESCO	164
Nordisk Ministerråd	166
Europarådet	168
Konferencen om sikkerhed og samarbejde i Europa (CCSCE)	171
EF og Europafonden	173

KAPITEL IV

Fællesnordiske kulturfremstød	176
-------------------------------------	-----

KAPITEL V

Udenlandske kultureksportordninger	179
Belgien	179
Finland	180
Frankrig	185
Holland	187
Kina	190
Norge	191
Sverige	195
Schweiz	198

KAPITEL VI

Effektivisering af den statslige og statsstøt- tede kulturvirksomhed i udlandet	201
--	-----

KAPITEL VII

Relationen erhvervsliv-kulturliv 209

KAPITEL VIII

Udvalgets forslag 215

BILAG

Udvalgets nedsættelse og sammensætning.

Den 24. november 1980 nedsatte ministeren for kulturelle anliggender i samråd med udenrigsministeren og undervisningsministeren et udvalg, der fik til opgave at vurdere Danmarks kulturformidlende arbejde over for udlandet og at fremsætte forslag til arbejdets effektivisering.

Udvalgets kommissorium blev fastsat således:

Udvalget skal anstille en vurdering af den danske indsats på det kulturformidlende arbejde over for udlandet, herunder koordinationen af arbejdets tilrettelæggelse og gennemførelse mellem statslige og statsstøttede organer, der er inddraget i dette arbejde.

Det påhviler med udgangspunkt i denne vurdering udvalget at fremsætte forslag til effektivisering af det kulturformidlende arbejde over for udlandet.

I det omfang, det er muligt, skal forslagene ledsages af overslag over de forventede udgifter til forslagernes gennemførelse, og størrelsen af udgifterne vurderes i sammenhæng med de forventede resultater.

Som led i disse overvejelser må udvalget beskrive og vurdere ordningerne i en række andre lande.

Udvalget er berettiget til at tage kontakt med og indhente oplysninger fra enkeltpersoner og repræsentanter for organisationer inden for kunst- og kulturlivet.

Udvalgets arbejde forventes afsluttet hurtigst muligt.

Udvalget, der antog navnet Kultureksportudvalget, fik ved nedsættelsen følgende sammensætning:

Direktør Niels-Jørgen Kaiser (formand)

Direktør Knud W. Jensen

Forretningsfører Kjeld Hansen

Forfatteren Hans Jørgen Lembourn

Kontorchef Estrid Bjerregaard, Undervisningsministeriet

Kultur- og presseråd Preben Hansen, Udenrigsministeriet

Kontorchef Hans Jacob Kjær, Ministeriet for Kulturelle Anliggender.

Som sekretær for udvalget blev udpeget fuldmægtig i Ministeriet for Kulturelle Anliggender, Helvinn Høst Jensen.

I sommeren 1981 påtog Kultureksportudvalget sig som et pilotprojekt at gennemføre det nationale danske aktivitetsprogram i tilslutning til det fællesnordiske kulturfremstød i USA: "Scandinavia Today".

Da direktør Niels-Jørgen Kaiser ønskede sig fritaget for hvervet som medlem af og formand for udvalget, beskikkedes udenrigsråd, ambassadør Preben Hansen den 28. januar 1982 til formand for udvalget.

Den 23. marts 1984 fandt der en reorganisering af udvalget sted. Udvalgets sammensætning var herefter følgende:

Direktør Peter Augustinus (formand)
Direktør Jørgen Basse
Kgl. kammersanger Ulrik Cold
Direktør Knud W. Jensen
Professor Torben Brostrøm
Arkitekt, dr.phil. Kjeld de Fine Licht
Redaktør Ebbe Mørk
Cand.jur. Steingrim Laursen
Kontorchef Estrid Bjerregaard
Udenrigsråd, ambassadør Preben Hansen
Kontorchef Hans Jacob Kjær.

Til sekretariatet knyttedes endvidere fuldmægtig Erik Farsø Madsen, Udenrigsministeriet.

Da kgl. kammersanger Ulrik Cold af tidsmæssige årsager ønskede sig fritaget for hvervet som medlem af udvalget, blev professor, dr. jur. Hans Gammeltoft-Hansen den 28. juni 1985 beskikket som nyt medlem af udvalget.

Den 28. august 1985 fratrådte udenrigsråd, ambassadør Preben Hansen for at overtage posten som ambassadør i Algeriet, hvorefter udenrigsråd Hans Grunnet indtrådte som nyt medlem af udvalget.

Den 1. september 1986 fritoges kontorchef Estrid Bjerregaard for hvervet som medlem af udvalget i forbindelse med sin afgang fra Undervisningsministeriet p.g.a. alder, hvorefter kontorchef Jean Rørvig blev beskikket som nyt medlem af udvalget.

Efter sin udnævnelse til Folketingets Ombudsmand fritoges professor, dr. jur. Hans Gammeltoft-Hansen den 23. december 1986 for hvervet som medlem af udvalget, hvorefter solofløjtenist Toke Lund Christiansen beskikkedes som nyt medlem af Kultureksportudvalget.

Kultureksportudvalget har afholdt 55 møder.

Kultureksportudvalget har bl.a. afholdt møder med repræsentanter for Det danske Selskab, Kunstindustrimuseet, Dansk Designråd, Dansk Skuespillerforbund, Filminstituttet, Statens Filmcentral, Industrirådet, Danmarks Radio samt Danmarks Turistråd.

København, den 12. maj 1987.

Peter Augustinus

(formand)

Jørgen Basse

Torben Brostrøm

Toke Lund Christiansen Hans Grunnet

Knud W. Jensen

Hans Jacob Kjær

Steingrim Laursen

Kjeld de Fine Licht

Ebbe Mørk

Jean Rørvig

/Helvinn Høst Jensen

/Erik Farsø Madsen

FORORD OG RESUMÉ

Med kulturbegrebet forbindes ofte fællesskab, varme, samvær og samtale. Kultur beskæftiger sig med grundmenneskelige vilkår, der ikke kender til nationale begrænsninger. Kulturelle strømninger bør derfor ikke holdes tilbage ved landegrænserne. At det alligevel undertiden finder sted, kan skyldes selvtilstrækkelighed og uvidenhed, men også restriktive opfattelser inden for moral, politik og religion.

En af kulturlivets vigtige opgaver er efter min opfattelse at eliminere grænserne på landkortet. Gennem århundrederne er denne opgave blevet løst på forskellig vis.

Efter afslutningen af 2. verdenskrig var det et ønske fra alle sider, at nationalisme ikke igen unødigt måtte påvirke folkeslagene. Et betydeligt antal organisationer, der skulle medvirke til at bringe folkeslagene i dialog med hverandre opstod i disse år, præget af store forhåbninger. Her tænkes ikke blot på FN og dets underorganisationer, men også på de talrige internationale kulturorganisationer, der skulle udbygge dialogen mellem landenes befolkninger.

Der er mange gode grunde til at stimulere international kulturudveksling. - Her skal kun nævnes nogle enkelte.

Betræbelserne bekræfter, at kulturudveksling og information i bredeste forstand er et middel til at bringe fred og forståelse mellem folkeslagene. Ved det umiddelbare indblik i at der kan være helt andre måder at tænke og skabe på, højnes tolerancen og åbenheden. Øget indsigt medfører derfor øget forståelse og bidrager herved til at overvinde fordomme. Konflikter opstår ikke grundet forskelle i tænkemåder og adfærd, men af manglende forståelse for og accept af de forskelle, der nu engang er folkeslagene indbyrdes.

Udefra kommende kulturelle påvirkninger har mulighed for at virke frugtbart på hjemlige forhold. Historisk set er Danmark altid blevet påvirket af strømninger udefra. Rendyrket national kulturhistorisk beskrivelse er utænkkelig. Den indenlandske kultur stimuleres og får en rigere udvikling ved at optage elementer fra andre kulturer. Kulturlivet har derfor altid søgt og været afhængig af kontakter og impulser udefra.

Tidligere foregik udvekslingen mest i begrænsede samfundslag, men i vort teknologisk avancerede samfund er berøringsfladen blevet betragtelig større. I dag kan kulturimporten i videste forstand endda undertiden virke overdøvende. Det er bl.a. på den baggrund, vi taler om kultureksport. Særlig et lille land må tænke på sin eksport af kultur - ellers overvældes vi. Det kan her påpeges, at kultureksport kun er den ene side af begrebet kulturudveksling. Over for kultureksporten står kulturimporten - danskernes åbenhed for at være modtagernation. Hovedsagen er, at der er en samhørighed. To sider af samme sag korresponderer med hinanden til gavn for inspiration, udvikling og kvalitets-sans.

Kultureksport er også kulturimport, for i og med dansk kultur præsenteres i udlandet, sker der tilbagemeldinger til dansk kulturliv. Udenlandske reaktioner kan ikke undgå at få indvirkning på det hjemlige kulturliv. Hertil kommer det essentielle, at kontakter stiftes, og dialoger og udvekslinger sættes igang. For det danske kulturlivs egen skyld bør vi derfor med større engagement og øgede midler gå ind i kulturudveksling med udlandet.

Det er af stor vigtighed, at kulturudvekslingen med udlandet bliver så fri og åben som mulig. Et kulturliv, der er indelukket og selvtilstrækkeligt, vil kulminere i stagnation. Inspirationer udefra er nødvendige for fornyelse og frugtbarhed samt for vækst i det hjemlige kulturliv. Truslen om ensretning må modvirkes ved den alsidighed, som udlands-kontakter indebærer.

Begrebet internationalisering er blevet en vigtig faktor de senere år. Af indlysende humane grunde, men også for kulturens, videnskabens, kommunikationens, produktionens og udenrigspolitikens skyld. Deltagelse i bi- eller multilaterale fora er blevet en nødvendighed for en nation.

Tingene lader sig således ikke adskille: stræben efter sprogkunderskaber, international kulturel og politisk indsigt samt videbegærlighed på det teknologiske og kommunikationsmæssige område hænger sammen og er i virkeligheden et spørgsmål om én og samme mentalitet.

Nogle lande har i de sidste årtier opnået en høj grad af internationalisering til stor gavn for dem selv. Det er mit indtryk, at Danmark også på kulturens område har behov for at deltage mere aktivt i den internationaliseringsproces, der finder sted verden over.

Det er under alle omstændigheder fejlagtigt at betragte kulturen som en isoleret faktor, der eksisterer uafhængigt af omgivelserne. Fra oldtidens Rom over renæssancens Italien til vort århundredes Nordamerika har således sammenfaldet mellem handelens og kulturens veje været indlysende.

Det er i alles interesse at fastholde denne sammenhæng, som er et grundvilkår. Derfor gælder det om at gøre sig den bevidst og øge muligheden for et udbytterigt samarbejde mellem erhvervsliv og kulturliv. Med "erhvervsliv" forstås her og i det følgende ikke blot enkeltvirksomheder, men også branchernes og lønmodtagernes organisationer.

Fagbevægelsen har sin historiske rod i den internationale tanke. Det er og har været en del af dens idégrundlag at arbejde på tværs af landegrænserne og derved bidrage til at nedbryde nationalismen.

Som sådan er den et fornemt eksempel på international

orientering og åbenhed over for udveksling med omverdenen. Det samarbejde, der har været mellem fagforeninger verden over, har fra begyndelsen ikke blot været af faglig, men tillige af human og kulturel art. Internt har danske fagforeninger ved manifestationer gennem årene vist, at de er sig deres kulturelle ansvar bevidst.

Med baggrund i den internationale orientering ligger kulturudvekslingstanken fagbevægelsen nær. Jeg håber derfor, at den vil være interesseret i det arbejde, Kultureksportudvalget her fremlægger.

Præmisserne for et samarbejde mellem kulturlivets og erhvervslivets organisationer må være, at ingen af parterne føler sig misbrugt. Når denne grundlæggende forudsætning er tilvejebragt, vil der intet være til hinder for, at dansk erhvervsliv og dansk kulturliv på værdifuld måde vil kunne støtte hinanden i udlandet.

Sådan har det også delvis været hidtil. I en række tilfælde har et dansk eksport- og et dansk kultur fremstød suppleret hinanden. Erfaringen viser, at opfordringen til samspillet ikke skal komme ovenfra og føles som et pres på parterne. Langt hellere skal kontakten stiftes, når den ene eller anden af parterne af sig selv kan se en mulighed for et frugtbart samarbejde. I den henseende savnes en løbende kontakt mellem de to parter, som man indtil 1975 havde det i Komitéen for Kunststudstillinger i Udlandet. Kontakten kunne naturligt lægges i et forum, der bestod af Udenrigsministeriets handelsafdeling på den ene side og det her i betænkningen omtalte koordinationsorgan på den anden side.

Med tilfredshed har udvalget under sin mødevirksomhed registreret, at erhvervslivets repræsentanter gerne ser en forbedret dialog.

Tiden er derfor moden til en forstærket kontakt mellem

kultur- og erhvervsliv. Måske især med henblik på målrettede kampagner. Den naturlige relation mellem kultur- og erhvervsliv har på det seneste været meget omtalt. Danmark kan endda siges at have været pioner på området. Jeg tænker her først og fremmest på bryggerfamilien Jacobsen, der gennem Carlsbergfondet og Ny Carlsbergfondet for mere end hundrede år siden indledte et samarbejde med det danske kulturliv, som er enestående. I fortsættelse heraf er der i Danmark opstået en rig tradition for kulturelle og almennyttige fonde, som dansk kulturliv er stor tak skyldig. I utallige tilfælde er de trådt til og har sikret gennemførelsen af kunstneriske arrangementer, også i forbindelse med kultur-eksport.

Det er min opfattelse, at et godt Danmarksbillede i udlandet er af stor betydning for eksporten. Vi skal som bekendt eksistere gennem eksport af viden, serviceydelser, industri-, landbrugs- og fiskeriprodukter. Derfor er vi nødt til at basere vore bestræbelser på kvaliteten i vore varer og på vores evne til at samarbejde. Ved information og kulturel aktivitet bør vi fortsat forsøge at gøre billedet af Danmark så godt, varieret og markant som muligt. I virkeligheden er der ikke langt fra kunst, design og teknologi til de produkter, vi fremstiller og gerne skulle kunne eksportere.

En forøget dansk kulturindsats over for udlandet vil stimulere den good-will, vi i forvejen nyder, og bidrage til at "Made-in-Denmark"-begrebet får en endnu bedre klang.

Lad mig i forlængelse heraf henlede opmærksomheden på, at også turismen - vor fjerde største valutaindtægtskilde - vil nyde godt af, at Danmark er kendt ude omkring for vore kulturaktiviteter og høje kunstneriske niveau. Turister søger i vore dage mere og mere kulturelle oplevelser. På samme måde placeres internationale kongresser og konferencer i stigende grad de steder, hvor fritiden kan tilbringes meningsfuldt.

De politiske ideer, vi vedstår os, hviler på et sikkert kulturfundament, skabt gennem århundreder. Foreningen af liberal livsstil, social følelse og fornuftig pragmatisme beundres af mange udlændinge. Den har sin rod i kulturen, og det er derfor rigtigt at tale om dansk kultur, når man taler om dansk politik.

Gennem mange år har stormagterne anvendt udbredelsen af deres sprog og kultur som en integreret del af deres udenrigspolitik. Kulturen betragtes i stigende grad som et middel til at forbedre et lands prestige og indflydelse.

Ønsker man at gøre Danmark mere markant på verdenskortet, må man tage kulturdiplomatiets med i betragtning. Vort aktive medlemskab i internationale kulturelle sammenslutninger som UNESCO, Europarådet og Nordisk Råd er dele af vor udenrigspolitik, ligesom vor deltagelse i CSCE-forhandlingerne er det. De 22 bilaterale kulturaftaler, Danmark har indgået, er således et politisk instrument i udenrigspolitikken.

Hvor umiddelbart kunsten taler til mennesket, har bl.a. vist sig i de situationer, hvor en ellers fastfrosset politisk situation kunne åbnes af kunstneriske arrangementer. Afspændingen mellem USA og Sovjetunionen har bl.a. manifesteret sig i en aftale om kultur- og forskningssamarbejde. Den kulturelle del af Helsinki-aftalerne kan vise sig at blive et meget vigtigt element i afspændingen mellem Øst og Vest.

Den internationale kommunikation har de senere årtier oplevet en nærmest eksplosiv vækst. Turistrejser, studieophold og telekommunikationens revolutionerende udvikling har gjort verden mindre.

Flere og flere inddrages i fremmede begivenheder og oplevelser. Ikke mindst kulturudvekslingen er blevet stimuleret kraftigt i den forbindelse. De store spektakulære teaterpremierer, udstillinger, koncerter og bogudgivelser er

blevet internationalt stof. Det må her tilføjes, at meget af den mellemfolkelige kulturudveksling finder sted helt uden statslig indblanding.

Konkurrencen på det internationale marked for kulturtilbud er vokset betydeligt i de seneste år. Den største påvirkning vil komme fra satellit-TV-stationerne. En række lande har allerede etableret deres egne satellitter ude i rummet, hvorfra alverdens nationer tilbydes daglige udsendelser.

Det land, der mest intensivt benytter sig af kulturen som et led i udenrigspolitikken, er nok Frankrig. En trediedel af landets udenrigspolitiske budget går til kulturelle formål. Det franske Udenrigsministeriums afdeling for kunst og videnskab har ca. 350 kultur- og videnskabelige ambassaderåder og -attachéer, 225 kulturinstitutter og andre centre i udlandet, samt 325 franske skoler og lyceer med en samlet stab på 8.000 lærere og et elevantal på 160.000. På forbilledlig vis er det lykkedes Frankrig at styrke sit internationale image som kulturnation og derigennem sin position i omverdenen.

Ikke blot de store lande anvender i stigende grad kulturen. Også mindre lande som Holland, Sverige og Finland har med store bevillinger og målrettede kulturfremstød gjort sig gældende. Oprettelsen af kulturinstitutter og organisationer for kultureksport er steget kraftigt. I 1970 fik Svenska Institutet officiel status, i Holland fungerer Holland Promotion, og i Norge så Norsk Forum dagens lys i 1985. At leve bag en sproggrænse indebærer for en mindre nation særlige problemer. Alt skal oversættes, hvilket kræver en proportional større indsats fra det respektive lands side.

De stærkt øgede initiativer på verdensplan har bevirket en hård konkurrence og i takt hermed er henvendelserne til Danmark om deltagelse i mellemfolkelige kulturaktiviteter steget betydeligt.

For at opfylde kulturpolitikens internationale mål og for at deltage i den internationale udveksling på en måde, der svarer til Danmarks stilling som kulturland, må nye tiltag derfor iværksættes. Dette var nogle af årsagerne **til**, at kulturministeret i 1980 nedsatte Kultureksportudvalget.

Allerede for en snes år siden stod det klart, at Danmark måtte overveje sin holdning til det internationale kultursamarbejde. Udenrigsministeren nedsatte i 1970 under formandskab af Hans Sølvhøj et udvalg, der afgav betænkningen "Dansk informations- og kulturarbejde i udlandet".

Denne betænkning er et glimrende kulegravningsarbejde, og dens utvetydige konklusioner er forbilledlige.

Problemet har imidlertid været dels, at den internationale udvikling siden da er gået meget stærkt, dels at det har knebet med gennemførelsen af betænkningens intentioner.

I takt med den internationale udvikling i halvfjerserne og firserne blev det derfor klart, at vi fra dansk side måtte overveje, hvorledes vi skulle angribe problemstillingen.

Det arbejde, der i mange andre lande udføres af en og samme institution, er i Danmark spredt på flere institutioner. Et samarbejde er derfor bydende nødvendigt. Dette består i at gøre kommunikationsvejene klare og entydige og i at fordele opgaverne på forhånd mellem parterne. Overlapninger, usikkerhed og tab af kostbar tid har været en del af årsagerne til, at det i de forløbne år herhjemme har knebet med en effektiv indsats på kulturformidlingen over for udlandet.

Uklarheden på området har tillige den ødelæggende virkning,

at udlændinge forvirres og ikke ved, hvem de skal henvende sig til. Med det resultat til følge, at de danske udlandskontakter udviskes.

Primært har de ressourcer, der fra dansk side har været stillet til rådighed, imidlertid været alt for beskedne. Det omhandler de midler, der afsættes til personale og administration, samt de midler, der afsættes til operative formål i udlandet. Man behøver blot at sammenligne de danske beløb med tilsvarende budgetter i de lande, vi normalt sammenligner os med.

Udvalgsarbejdet har været præget af et betydeligt antal høringer. En række repræsentanter fra kulturorganisationer etc. har været indkaldt til møderne, hvor de har forelagt deres tanker og kritik, og hvor de er blevet udspurgt om ideer til en reorganisering af udlandsarbejdet inden for deres respektive områder.

Vi har endvidere med glæde modtaget mange skriftlige henvendelser fra organisationer og enkeltpersoner, der har peget på specielle problemstillinger.

Endelig har vi været meget stimuleret af den offentlige debat, der har været ført på møder, i massemedier og fagtidsskrifter, og som er løbet parallelt med udvalgsarbejdet. Denne livlige debat har vist os, hvor aktuelt og vigtigt et emne, vi behandlede.

Fra alle sider har vi mødt idérigdom og engagement over for opgaven. De hidtidige strukturer er imidlertid utilstrækkelige, for at Danmark kan gøre sig gældende inden for international kulturudveksling.

Den nødvendige nyorientering vil, som det fremgår af denne betænkning, på en række områder kræve større bevillinger. Det offentlige må derfor vedkende sig sit ansvar, således at

Danmark præsenteres bedre udadtil, og for at dansk kultur får de nødvendige internationale impulser.

Kulturudveksling beror på gensidighedsprincippet, og andre lande kan i længden ikke finansiere kulturelle initiativer i Danmark, hvis modydelse fra dansk side udebliver.

Det er min overbevisning, at kulturel investering i det væsentlige ikke adskiller sig fra de eksportfremmende aktiviteter, regeringen er indstillet på at øge. Et bedre dansk image har betydning for eksporten. Ud fra netop den tankegang har vore nabolande opprioriteret udlandskulturstøtten.

Det forekommer naturligt i den forbindelse at henvise til en undersøgelse af professor Dr. Hanns Abele og magister Hannes Bauer fra Wirtschafsuniversitat Wien, offentliggjort under titlen "Die Bundestheater in der österreichischen Wirtschaft", Wien 1984. Resultatet af deres videnskabelige undersøgelse er, at den offentlige, østrigske investering i teaterlivet er mere end lønsom. Den støtte, der gives ud til opera, teater og ballet, kommer hjem igen i form af øgede turistindtægter.

Ved en meningsundersøgelse i Japan har det vist sig, at det Østrig var mest bekendt for, hverken var Donau eller den daværende OPEC-konference, men to kulturelle institutioner: Wiener Philharmonikerne og Wiener Sangerknaben.

Der er ingen grund til at tro, at det skulle forholde sig anderledes med penge givet ud til kultureksport. Tværtimod er det nærliggende at antage, at et opsøgende kulturarbejde i form af turnéer etc. er en meget effektiv måde at gøre opmærksom på Danmarks kulturelle ansigt.

Inspireret af den offentlige debat har tanken om private tilskud og sponsorering også haft indflydelse på udvalgets drøftelser.

Konklusionen er, at sponsormidler hverken kan eller bør erstatte et offentligt engagement. Den statslige forpligtelse kan ikke udliciteres. Men lige så klart er det, at udvalget gerne ser private fondsmidler investeret i udlandskulturelt arbejde, således at penge fra brancher og firmaer i form af sponsorering i stigende grad tilflyder kultureksporten.

Med henblik på erhvervslivets støtte kan der anlægges to opfattelser, der ikke nødvendigvis behøver at udelukke hinanden.

I visse tilfælde vil beløbene blive udbetalt af overvejende idealistiske grunde. Den reklameeffekt, der ligger i arrangementet, registreres, men er ikke den udslagsgivende.

I andre tilfælde nedfældes aftalebetingelserne på forhånd, således at et kulturelt arrangement støttes mod en hensynsfuld nævnelse af et bestemt produkt eller en specifik virksomhed. Denne fremgangsmåde forekommer sjældent stødende for donationsmodtageren.

Bekymringer, som tager sit udgangspunkt i, at kun det guldrandede, etablerede kulturliv vil modtage sponsorpenge, mener jeg, er en fejlagtig antagelse. Også i erhvervslivet findes der virksomhedsledere og beslutningstagere, der ved, at det vil kunne lønne sig at knytte firmanavnet til noget progressivt.

Sponsorbidrag til kultureksport har en særlig betydning, idet to hensyn forenes: en profilering af Danmark og en reklame for den pågældende eksportvare.

Det er nærliggende at antage, at sponsorbidrag bedst kan investeres, hvor der kræves en ekstraordinær indsats, og hvor de normale, offentlige ressourcer er utilstrækkelige.

Mange vigtige danske kulturmanifestationer i ind- og udland ville ganske enkelt ikke have kunnet finde sted uden tilskud fra virksomheder eller fonde.

Det er indlysende, at det daglige, kontinuerlige oplysnings- og kulturarbejde i udlandet ikke udelukkende kan hvile på sponsorering.

For at fremskaffe øgede offentlige midler til det generelle kulturarbejde i udlandet har udvalget stillet forslag om, at Udenrigsministeriet sælger Det danske Hus på Champs-Élysées i Paris, hvilket ikke berører den danske kirke, der ligger op til Danmarkshuset. Provenuet ved salget af huset foreslås anvendt til oprettelse af en dansk kultureksportfond, administreret af det nedenfor nævnte, nyoprettede kontaktorgan.

Det er naturligvis efter et velovervejet analysearbejde, at dette forslag fremkommer, men udvalgets overvejelser, der er gengivet i betænkningen, har resulteret i den opfattelse, at der er mere brug for "aktive" end for "passive" penge i arbejdet for Danmark i udlandet.

Med oprettelsen af en sådan kultureksportfond, er den offentlige bevillingsside imidlertid ikke løst. Som det vil fremgå af de enkelte afsnit i denne betænkning, kræver en række individuelle, nye og allerede etablerede initiativer øgede bevillinger over finansloven.

Ved siden af det økonomiske problem er strukturproblemet det væsentligste, set med udvalgets øjne.

En større central organisation, svarende til fx Svenska Institutet, har vi ikke fundet formålstjenlig i dansk regi. I stedet foreslås som noget nyt oprettelsen af et kontaktorgan bestående af repræsentanter for de involverede ministerier samt tre eksterne personer. Til dette organ knyttes et sekretariat.

Hensigten med dette organ er primært at forbedre det samarbejde, der har været "smertensbarnet" på området i så mange år.

Kontaktorganet og sekretariatet placeres i Udenrigsministeriet, der i forvejen har ansvaret for koordineringen.

Der vil knytte sig store forhåbninger til et sådant kontaktorgan, idet dets opgaver ikke blot bliver af oplysende og koordinerende art, men også får nære kontakter med vigtige udenlandske offentlige og private kulturelle kredse. Endvidere er det hensigten, at det skal kunne tage initiativ til nye aktiviteter. Endelig vil det være en central opgave for organet at søge at rejse alternative midler til støtte for dets egne initiativer.

Også udlandssiden af strukturen behøver efter udvalgets opfattelse en kraftig styrkelse. I en tid, hvor andre lande ekspanderer, skærer Danmark antallet af presse- og kulturattachéer i udlandet ned. Der er imidlertid behov for det modsatte.

Erfaringerne viser, at kultursamarbejde ikke lader sig styre hjemmefra. Kendskab til personer, lokaliteter, institutioner og stedlige forretningsgange er afgørende for et positivt resultat og vil kunne forhindre spild af tid og ressourcer. Det er i det hele taget en kendsgerning, at man i mellemfolkelig kulturudveksling i vid udstrækning må tage hensyn til samarbejdslandets ønsker. Udvalget har derfor stillet forslag om, at der i en forsøgsperiode på fem år udsendes kulturattachéer til Oslo, Rom, Paris, Madrid, Haag, Hamburg, New York, Brasilia, Washington og London. De pågældende, der vil kunne rekrutteres fra et bredt område inden for administrationen og dansk kulturliv, indstilles efter ansøgning af det ovenfor omtalte kontaktorgan.

Det potentiale af kulturformidling, der ligger i de danske

lektorater ved udenlandske universiteter, ser udvalget gerne styrket. Ansættelsesvilkårene bevirker, at almene kulturformidlende opgaver ikke kan forlanges af udlandslektorerne, men udvalget har med glæde konstateret et generelt ønske fra dem om at påtage sig opgaver inden for dette område.

Det kulturarbejde, der allerede nu udgår fra lektorerne ved universiteter verden over, lægger jeg stor vægt på. De funktioner, der her varetages, er ikke blot undervisning og forskning - men tillige ordinære kulturcenter-aktiviteter, bl.a. forlagskonsulent-virksomhed, foredrag, skribent- og radiovirksomhed samt informations- og kulturformidlingsopgaver i de respektive områder.

Lektorerne bør fremover i højere grad få tilbud om at blive koordineret med det øvrige danske kulturarbejde i udlandet. Udvalget stiller derfor forslag om, at der afsættes ressourcer til lektorernes introduktions- og efteruddannelseskurser, således som det kendes fra de andre nordiske lande. Endvidere forestiller jeg mig, at lektoratskontoret i Undervisningsministeriet får ressourcemæssige muligheder for i højere grad at fungere som et serviceorgan, der kan forsyne de nordiske institutter verden over med dansk undervisnings- og informationsmateriale, herunder videofilm.

Under udvalgsarbejdet blev det klart, at der i høj grad savnes et tidssvarende sprogundervisningssystem i dansk for udlændinge, med inddragelse af audiovisuelt materiale. Da omkostningerne kan virke afskrækkende for private forlag, er det udvalgets forslag, at det offentlige bidrager med et engangsbeløb til delvis dækning af initialomkostningerne. Det er indlysende, at udenlandske studerende ved valg af fag viger bort fra sprog, hvor undervisningsmaterialet er forældet.

Antallet af danske lektorer i udlandet, udpeget af lektoratsudvalget i Undervisningsministeriet og af de stedlige

universiteter direkte, udgør ca. 100. Sammenligner vi os med de andre nordiske lande, ligger tallet lavt, og jeg anser det for vigtigt at øge antallet af danske udlandslektorer.

Endelig skal det nævnes, at stipendiemuligheder for at studere i Danmark spiller en stor rolle for udbredelsen af kendskabet til vor kultur, hvorfor et øget antal stipendier vil være af stor værdi. Det kan ikke udelukkes, at en sådan opgave også vil være velegnet for dansk erhvervsliv og danske fonde.

Der er ikke tilstrækkelig grobund for en udstationering af kulturattachéer i udviklingslande, men det er min opfattelse, at Danmark på anden vis bør gøre mere for kulturelle udvekslinger med den tredje verden. Gennem DANIDA udfører Danmark allerede et fortjenstfuld arbejde, som jeg gerne ser styrket. Til det såkaldte lange udvalg, som beskæftiger sig med den kulturelle udveksling med udviklingslandene, bør der formentlig i Udenrigsministeriet knyttes en u-landskulturel ekspert. En ekspert som i øvrigt også vil kunne rådgive på kulturområdet i relation til UNESCO.

I forlængelse heraf vil det være naturligt at pege på den forpligtelse, Danmark har til at have en informationsvirksomhed og kulturel kontakt med de lande, vore gæstearbejdere kommer fra. Gennem udvekslingsprogrammer kan den manglende kulturelle forståelse udbedres.

Det er en kendsgerning, at kulturarbejde og informationsarbejde over for udlandet ikke lader sig adskille. Det nære samarbejde, der gennem mange år har ligget i Udenrigsministeriet, må derfor ikke opløses. Hvortil skal føjes, at uden presse- og informationsmæssig dækning vil mange af vore udenlandske kulturaktiviteter ikke nå ud til et tilstrækkeligt bredt publikum.

Anden form for samhørighed har der indtil nu ikke været

større tradition for herhjemme. Jeg tænker på præsentation af dansk kultur i snævrere forstand på den ene side og dansk forskning, videnskab og teknologi på den anden side.

Det ville være berigende for begge parter og til stor gavn for Danmark, hvis det i højere grad blev almindeligt, at man - som tilfældet fx er i Frankrig - opfattede disse områder som en del af landets kultur, også når man taler om kultureksport. Der er næppe tvivl om, at en større grad af integration vil kunne styrke billedet af Danmark i udlandet. Ligeledes vil det være i både forskningens og industriens interesse, at dansk kreativitet på de tekniske områder blev behørigt fremmet i udlandet gennem udstillinger, videofilm, skriftligt materiale etc.

På en række enkeltområder vil man i denne betænkning finde forslag til omstruktureringer og nye initiativer. Her skal kun nævnes enkelte af disse forslag.

For musiklivets vedkommende skønner udvalget, at en bedre organisering af det hjemlige musikliv i ensembler, kor, orkestre etc. vil medføre større gennemslagskraft i udlandet.

Selv om musik er en af de kunstarter, der i sit "sprog" er mest international, er det klart, at man ved forskellige foranstaltninger vil kunne gøre mere for danske komponister og udøvende musikere. Ud over en bedre organisering af turnévirksomheden peger udvalget på nødvendigheden af, at der fra dansk side udsendes mere informationsmateriale om dansk musikliv, evt. i forbindelse med aktuelle turnéplaner. Endvidere stiller udvalget som forslag, at der tages initiativ til, at fonogrammer med dansk musik i langt videre omfang end tidligere stilles vederlagsfrit til rådighed for udenlandske radiostationer.

For dansk teaters og ballets vedkommende foreslår udvalget oprettelsen af eksportpuljer som stimulans ud over de beløb, der er afsat i Kulturministeriet inden for kulturaftalerne eller på teaterlovens bevillinger.

Med henblik på udbredelse af nyere dansk dramatik forestiller udvalget sig et puljebeløb til oversættelser, idet sprogbarrieren ellers erfaringsmæssigt vil stille sig hindrende i vejen for udenlandsk teaters interesse i at vise ny dansk dramatik.

I international sammenhæng indtager Danmark på ballettens område en position på højt plan, som det er rimeligt at værne om. Udvalget anbefaler derfor, at denne placering underbygges - ikke mindst for Bournonville-traditionens vedkommende - i forøget aktivitetsniveau inden for balletseminarer og lignende aktiviteter her og i udlandet.

Det vil være bekendt, at danske kunstnerkredse gennem århundreder i vid udstrækning har hentet direkte inspiration fra det udenlandske kunstnerliv. Denne livgivende tradition foreslår udvalget styrket med forskellige, detaljeret beskrevne aktiviteter, der skal sikre dansk deltagelse på et internationalt niveau.

Med hensyn til strukturen på området peger udvalget på en nyskabelse, således at der til Statens Kunstfond knyttes en åremålsansat konsulent med sekretariat og vidtgående beføjelser til at rådgive inden- og udenlandske myndigheder med henblik på dansk deltagelse i internationale kunstudvekslinger. Det er udvalgets opfattelse, at konsulenten ligeledes skal varetage dansk kunsthåndværks interesser.

Også på området design har Danmark et fornemt image, som bør udbygges. Udvalget foreslår, at Dansk Designråd og andre designorganisationer i højere grad inddrages i et samarbejde med ministerierne for at effektivisere visningen af dansk

design i udlandet. Ikke mindst på grund af dansk designs erhvervsmæssige aspekter anbefaler udvalget, at der ydes en merbevilling til området.

Med hensyn til dansk skønlitteratur er vi inde på et område, hvor kunsten og det kommercielle aspekt hænger tæt sammen. De oversættelser af dansk prosa og lyrik, der foregår, udspringer i det væsentlige af forlagsmæssige kontakter, i særlig grad på de internationale bogmesser.

Uden at forrykke den etablerede struktur, vil det imidlertid være muligt og samtidig påkrævet, at der ydes en større dansk indsats fra offentlig side for udbredelse af dansk skønlitteratur i udlandet. Det kan ske ved forfatterturnéer, samt informationsmateriale, litteraturaviser etc. på de store fremmedsprog, hvilke aktiviteter udvalget anbefaler øget. Hertil kommer imidlertid ønsket om en mere aktiv personlig indsats, der vil kunne hjælpe danske forfattere, oversættere og forlæggere med at stifte forbindelse med udenlandske forlag og udgiverselskaber.

Udvalget foreslår derfor, at der etableres, et center for litterære oversættelser med en leder, der skal kunne tage personlige og direkte initiativer for at forbedre kommunikationen på området mellem Danmark og udlandet. Det vil være naturligt, at dette center tillige står for udsendelsen af ovennævnte informationsmateriale, samt oversætterseminarer, oplæsningsturnéer etc., idet kun en koordineret indsats vil kunne føre til tilfredsstillende resultater.

Til fremme af dansk arkitektur i udlandet anbefaler udvalget, at den koordinerende indsats, der er nødvendig, placeres i det nyoprettede Dansk Arkitekturcenter i GI. Dok. Udover informationsmateriale, herunder videofilm, må der lægges afgørende vægt på, at danske arkitekturudstillinger i stigende grad kan vises i udlandet. Udvalget foreslår

derfor, at der opbygges et lager af færdige udstillinger, der uden større hindringer af praktisk art vil kunne vises, hvor der er mulighed og behov. Udvalget håber på, at den allerede etablerede relation til Boligministeriet samtidig udbygges.

På filmeksportens område har Danmark med Statens Filmcentral og Det danske Filminstitut allerede en struktur, der i princippet er velegnet til at formidle visning og salg af danske kortfilm og spillefilm i udlandet. Til brug for versioneringer af danske film til fremmede sprog og en udvidelse af antallet af filmkopier til brug for internationale filmugler og -festivals foreslås væsentlig øgede økonomiske subsidier.

Danmarks Radio er som bekendt en selvejende institution med egne salgskanaler til udlandet. Lige så bekendt er det, at Danmark på radio- og TV-spredningens område er inde i en omfattende omkalfatring, der også på kultureksportens område vil give nye muligheder.

Telekommunikationens betydning for kulturudvekslingen i vore tider kan vanskeligt overvurderes. Jeg lægger derfor afgørende vægt på, at der skabes bedre muligheder for, at danske produktioner kan sælges til udlandet. Man beskæftiger sig her med et område, hvor selv en beskedent offentlig støttevirksomhed vil kunne medføre, at seere og lyttere, der kan måles i milliontal, stifter bekendtskab med det bedste af dansk kultur og modtager information om Danmark.

•I tilknytning hertil bør et specielt problem omtales, nemlig Danmarks kortbølgeradio, der er et glimrende kulturpolitisk instrument over for udlandet, men som i årevis har lidt under utilstrækkelig sendestyrke. Med afslutningen af en rapport fra et udvalg nedsat af de berørte ministerier, håber jeg stærkt på, at der findes en tilfredsstillende

løsning på området. Kortbølgeradioen vil kunne yde både danske statsborgere og andre interesserede i udlandet en betydningsfuld service.

Et tidskrævende udvalgsarbejde er afsluttet, og jeg føler trang til at takke hver enkelt medvirkende: Udvalgsmedlemmerne for deres ideer og udholdenhed. De gæster, vi har haft til høring for deres ekspertise, og de mange udefra, der har givet os inspiration. Endelig vil jeg takke for den sekretariatshjælp, udvalget har fået fra Ministeriet for Kulturelle Anliggender og Udenrigsministeriet.

Det har været hensigten med Kultureksportudvalgets arbejde ikke alene at anstille forslag til effektivisering af dansk kulturformidling i udlandet, men også at analysere og beskrive eksisterende ordninger. Denne betænkning er således også i væsentlig grad et katalog til inspiration for de mange, der arbejder med at styrke Danmarks anseelse i udlandet.

Peter Augustinus
adm. direktør

København, den 4. april 1987

KAPITEL I**DEFINITIONER OG MÅLSÆTNING FOR DANSK KULTURFORMIDLING OG
INFORMATIONSVIRKSOMHED I UDLANDET.**

Den danske kulturformidlende indsats i udlandet i bred forstand er sammensat af et meget stort antal yderst forskelligartede aktiviteter, hvoraf kun en del kan siges at være statslige eller statsstøttede. Af kultureksportudvalgets kommissorium fremgår det, at udvalget alene har fået til opgave at undersøge og stille forslag vedrørende sidstnævnte del af kulturformidlingen over for udlandet.

Den statslige og statsstøttede kulturformidling over for udlandet varetages af Undervisningsministeriet, Kulturministeriet og Udenrigsministeriet, og det er således især disses virksomhed på dette område, der er genstand for udvalgets undersøgelser og forslag i betænkningen.

Allerede betænkning nr. 636 af 1972 (Sølvhøj-betænkningen) om dansk informations- og kulturarbejde i udlandet fremhævede, at "det bi- og multilaterale kultursamarbejde, der hviler på gensidighed, er et led i det mellemfolkelige samarbejde og en bestanddel af vor forbindelse med andre lande på linie med de politiske og økonomiske forbindelser".

Indsatsen i kulturformidlingen over for udlandet har en række væsentlige bevæggrunde, som næppe varierer stort landene imellem.

Blandt disse bevæggrunde er ønsket om udenrigspolitisk at markere landets eksistens i samfundet af verdens nationer. At tegne en profil, der kendetegner landet i andres bevidsthed.

Som en naturlig og nødvendig følge heraf kan man videre sige, at kulturformidlingen over for udlandet har en bevæggrund i dens egenskab af brobygger mellem nationerne. Det er velkendt, at kulturformidlingen mellem landene virker til fremme af den mellemfolkelige forståelse, idet der via kulturlivets løbende dialog med udlandet skabes en tolerance og et gensidigt kendskab til hinanden, som er et helt uundværligt led i det internationale samarbejde.

Som en tredje bevæggrund bør mere specifikt kulturelt fremhæves hensynet til det hjemlige kulturliv, hvis interesse i og behov for at kunne vises og bedømmes uden for grænserne samt for at modtage impulser udefra er af helt vital karakter. Jvf. nedenfor.

Det er udvalget magtpåliggende at fremhæve denne rent kulturpolitiske bevæggrund som ligeværdig med de andre mål for dansk kulturformidling og øvrige aktiviteter i udlandet. Ikke alene for at give udtryk for, at kulturudvekslingen rent principielt som aktivitetsområde naturligvis er ligeværdigt med alle andre aktiviteter, men særligt fordi denne erkendelse har været en medvirkende årsag til en række af udvalgets forslag. Selv om man ved tidligere lejligheder har gjort sig den omtalte erkendelse klart, forekommer det udvalget, at der ikke i tilstrækkelig grad har været peget på de konsekvenser for kulturformidlingens struktur, som må være en logisk og hensigtsmæssig følge af at anse kulturudvekslingen som en forbindelse med udlandet på linie med de politiske og økonomiske forbindelser.

Fra gammel tid har kultur og handel gået hånd i hånd. I mange tilfælde kan de ikke skilles ad, de defineres undertiden ved hinanden, men er dog langt fra identiske. I bred forstand er handel udtryk for en given kultur, og kun en beskeden del af fænomenet kultur er fritaget for økonomisk interesse eller afhængighed. At kæde kultur, kunst

og handel i snævrere forstand sammen er derimod risikabelt. Kommercialiseret kultur eller forretningsinteresser lakeret af kunst er ikke holdbare værdier. I stedet for sammenblanding må man tilstræbe den gensidige støtte og vekselvirkning, der kan være tale om ved eksportfremstød eller kulturelle kampagner i udlandet. Erhvervslivets vekslende interesse for sponsorering af kunstneriske og kulturelle aktiviteter kan eventuelt aktiviseres ved en skærpet opmærksomhed over for resultater af et sådant samarbejde og især gennem en udvidet gensidig informationstjeneste, som tillader mere langsigtet planlægning. Det offentlige kan dog ikke basere sine forpligtelser over for kulturel eksport på sponsorering, da denne støtteform kan være tids- og aktualitetsbestemt eller have punktkarakter.

Det er berettiget at anvende det specielle ord eksport, også når det drejer sig om kultur. At eksportere betyder ganske vist at bære eller sende noget væk og bort, men har vel kun mening i sammenhæng med import. Og mellem samhandel, fællesskab og samvær er der kun få skridt. Der tænkes på kulturel gensidighed. Vi sender vores kunst og kultur ud i verden for at påvirke, ligesom vi selv bliver påvirket af den øvrige verden. Vi har altid modtaget og modtager utrolig megen kunst og kultur udefra. Den voldsomme forøgelse af impulser vi i dag modtager, skærper behovet for at gøre gengæld - i mellemfolkelighedens navn. Men især samarbejder vi og udveksler kultur for vores egen identitets skyld. Vi bliver til i det aktive møde med andre, ikke ved kun at modtage og aftage. Vi dør i vores rede, hvis vi ikke overbeviser os selv og andre om vigtigheden af vores aktive kulturelle liv. Dansk kultur forstår sig selv bedre i mødet med andre kulturer, ligesom de får impulser til ny selvbetragtning. Det drejer sig ikke om national selvhævdelse, men om betingelser for egen vækst. Det hjemlige kulturliv kan ikke tænkes i sig selv, men må forstås i nøje sammenhæng med eksport, med ekspansivitet. Eller med andre ord, eksport af kultur er også til hjemmemarkedsbrug.

For kunstarterne og for de enkelte kunstnere er det af vigtighed at måle sig med udlandet. Det er gunstigt og værdifuldt at blive bedømt og diskuteret ude, at blive spillet, set, hørt, læst. Samtidig hjembringes til Danmark vigtige kontakter og oplevelser til gavn for den fortsatte kulturaktivitet. Uden denne gensidighed ville kunst og kultur stagnere. Et velorienteret, konsolideret hjemligt kulturliv med mange internationale kontakter er en forudsætning for et fortsat og stadig udbygget samarbejde med udlandet.

1. Kulturformidling kan kort defineres som de bestræbelser, der gøres for at præsentere dansk kultur i den mest omfattende forstand i udlandet. D.v.s. kunstmiljøet i alle dets former, videnskab og uddannelse m.v. Denne formidling hviler på gensidighed ideelt såvel som reelt.
  2. Endvidere omfatter kulturformidlingen det generelle informationsarbejde. Dette kan defineres som de bestræbelser, som man fra officiel side gør sig for at oplyse udlandet om Danmark og danske forhold i videste forstand. D.v.s. oplysninger om alle sider af dansk samfundsliv, -historie, økonomi, kultur, videnskab etc. Dette er ikke mindst et vigtigt led i udenrigspolitikken og i erhvervs-mæssige sammenhænge.
- Informationsvirksomheden er ifølge sagens natur alene en ensidig foranstaltning.

Dens instrumenter er i dag især:

1. Udsendelse af trykt oplysningsmateriale (bøger, faet sheets m.v.)
2. Mediepleje
3. Informative udstillinger
4. Informative film, video og lydbånd
5. Gennemførelse af udenlandske besøg i Danmark og omvendt.

Denne virksomhed udøves gennem en række forskelligartede repræsentanter for Danmark i udlandet, først og fremmest de danske repræsentationer. Men også andre officielle og semiofficielle repræsentanter er involveret i de informative opgaver.

Den kulturformidlende indsats kanaliseres i vidt omfang gennem det net af kulturaftaler, som Danmark har indgået. Antallet af egentlige kulturaftaler er i alt 18, se nærmere kap.III, 1, og der er stort set indgået aftaler med alle europæiske stater samt enkelte oversøiske. Aftalernes egnethed som instrument for det fremtidige kulturarbejde i udlandet vil blive nærmere behandlet i kap. III.

Danmark deltager endvidere i det internationale multilaterale kultursamarbejde inden for bl.a. Nordisk Ministerråd, Europarådet og UNESCO.

KAPITEL II

Den organisatoriske struktur i Danmark.

1. Udenrigsministeriet.

A. PK-afdelingen.

Udenrigsministeriets befatning med det internationale kulturelle samarbejde varetages af Presse- og Kulturafdelingen (PK-afd.) med ialt 35 medarbejdere.

Afdelingen er opdelt i tre kontorer, der varetager følgende områder:

PK.I. (pressekontoret):

- Udenrigsministeriets kontakt med inden- og udenlandsk presse
- Besøg af udenlandske journalister, radio- og TV-medarbejdere
- Internationalt Presse Center
- Pressearrangementer ved officielle besøg
- Udenrigsministeriets daglige nyhedsoversigter
- Udklipstjeneste
- FN's Informationskomité
- Oplysning vedr. Danmarks deltagelse i internationalt samarbejde (FN, NATO, EF, CSCE, Europarådet etc.).

PK.II. (kulturkontoret):

Bilateralt

- Forhandlinger om kulturaftaler og -programmer
- Bilateralt kultursamarbejde i øvrigt, herunder med udviklingslandene

- Udstillinger af kunstnerisk og informativ karakter
- Besvarelse og formidling af henvendelser fra udlandet vedr. danske forhold inden for undervisning, videnskab, kunst, Folkekirken, ungdommen, idræt m.v.
- Filmdistribution og video
- Distribution af grammofonplader, noder og bånd
- Den kongelige Ballet og Det kongelige Kapel og andre ensemblers turnéer i udlandet.

Multilateralt

- UNESCO
- Europarådet
- Det nordiske samarbejde
- Kultursamarbejde imellem EF-landene
- Kultursamarbejdet i forbindelse med CSCE, herunder Kulturforumet i Budapest
- Den europæisk-arabiske dialog på det kulturelle område
- Den nordisk-arabiske dialog på det kulturelle område.

PK.III. (forlagskontoret):

- Specialpublikationer, herunder Danmark-bøgerne
- Fremmedsprogede tidsskrifter
- Eksportblade
- Factsheets
- Nyhedsbrev til repræsentationerne
- Publikationer i øvrigt
- Deltagelse i udenrigsministeriets kommercielle informationsvirksomhed
- Indkøb af fremmedsproget litteratur om Danmark
- Fotoarkiv
- Forsyning af ambassadernes beholdninger af informationsmateriale om Danmark.

Koordinator for kulturformidling i udlandet

- Koordination af ministeriets kulturaktiviteter
- Igangsætning af nye aktiviteter
- Kultur Informations Service
- Iværksættelse af intellektuelle seminarer
- Engagement af konsulenter på diverse kulturområder
- Sponsorering
- Idéforum.

Afdelingens budget udgjorde i 1986 knap 6 mio kr., dette beløb er eksklusive lønningerne, men inklusive andre administrative udgifter som fx til tjenesterejser.

Som det fremgår af ovenstående oversigt, dækker afdelingen ikke alene kulturformidling i snæver forstand og bilateral kulturudveksling, men også Danmarks deltagelse i det multilaterale kultursamarbejde (fx inden for Europarådet, UNESCO og Norden). Hertil kommer yderligere den generelle informationsvirksomhed d.v.s. udenrigstjenestens indsats for at udbrede og fremme kendskabet i andre lande til Danmark og danske forhold, det være sig politiske, økonomiske, kommercielle, kulturelle, sociale m.v. Et vigtigt led i denne virksomhed er afdelingens bistand til den udenlandske presse, først og fremmest ved tilrettelæggelse af udenlandske journalisters og TV-medarbejderes besøg i Danmark.

PK-afdelingen står for koordination af danske kulturelle begivenheder i udlandet og sørger for, at kommercielle og kulturelle fremstød supplerer hinanden, hvor det er muligt, herunder også om der kan opnås sponsorstøtte fra erhvervslivet, fonde m.v. PK-afdelingen har placeret en af sine journalistiske medarbejdere i handelsafdelingen. Alle danske aktiviteter på dette område i udlandet søges registreret i Udenrigsministeriets database for kultur- og informations-service (KIS).

PK-afdelingen er centralt placeret i det kultur- og informationsformidlende arbejde over for udlandet, fordi afdelingen som en del af Udenrigsministeriet er forbindelsesleddet mellem på den ene side Danmark og danske myndigheder og på den anden side udlandet. Ved at benytte udenrigstjenesten som forbindelsesled opnår man sikkerhed for at en kontakt til udlandet bliver formidlet til de rigtige personer eller myndigheder og på en måde, som er i overensstemmelse med lokal skik og sædvane i det pågældende land. Man tager hensyn **til**, hvad der egner sig for de forskellige lande.

PK-afdelingen har som en integreret del af udenrigstjenesten direkte adgang til at være ajour med den politiske, økonomiske, finansielle og handelsmæssige udvikling i andre lande og Danmarks forbindelser med disse på de nævnte felter. Herudover har afdelingen et verdensomspændende og avanceret kommunikationsnet til sin rådighed, ligesom afdelingen har mulighed for at trække på den viden og erfaring, som Udenrigsministeriet ligger inde med fra de daglige diplomatiske kontakter med andre lande, og som er særdeles nyttig og anvendelig også i det kultur- og informationsformidlende arbejde.

På denne baggrund er det naturligt, at PK-afdelingen ved større kulturfremskud i udlandet stiller medarbejdere og infrastruktur til rådighed for de sekretariater, der står for planlægning og gennemførelse af danske kulturmanifestationer. Dette var fx tilfældet for fremskudet "Scandinavia-Today" i USA, hvor kultureksportudvalget havde det beslutende og operative ansvar, men lod sine beslutninger udføre gennem det i PK-afdelingen placerede sekretariat, som for dette fremskuds vedkommende var udbygget med en medarbejder udlånt fra Kulturministeriet. Til kulturfremskudet Danmark-Frankrig er der oprettet en selvejende institution, "Fonden Danmark-Frankrig", hvis bestyrelse træffer de principielle

afgørelser, mens sekretariatet fører disse ud i livet. Sekretariatet, der ledes af en embedsmand udlånt fra Udenrigsministeriet, er fysisk placeret i Udenrigsministeriet og indgår således i dets funktionsapparat.

Det er PK-afdelingen alene, der har instruktionsbeføjelsen over for de danske repræsentationer i udlandet med hensyn til deres indsats på det kultur- og informationsformidlende område.

Ligesom den øvrige del af udenrigstjenesten følger PK-afdelingen nøje den internationale udvikling i almindelighed - og i særdeleshed på det kulturelle område. Man ser her en helt klar tendens imod et stadigt voksende internationalt samarbejde, bilateralt såvel som multilateralt. Dette mærkes fx på det stigende antal henvendelser fra andre lande om et kultursamarbejde, som Danmark modtager. Ligeledes er den omstændighed, at Danmark inden for de sidste 20-30 år har indgået kulturaftaler med 23 lande, et tydeligt bevis på væksten i det internationale kulturelle samarbejde. Som eksempler på nyere former for internationalt samarbejde kan nævnes, at kulturen udgør en del af opfølgningen af Konferencen om Sikkerhed og Samarbejde i Europa (CSCE), at de arabiske lande har fremsat ønske om et kultursamarbejde med de nordiske lande, og at der har udviklet sig et - omend endnu beskedent - bilateralt samarbejde mellem Danmark og udviklingslandene på det kulturelle område. Endelig presser vore partnere i det europæiske samarbejde på for at få kulturelle spørgsmål gjort til genstand for samarbejde.

B. Danske repræsentationer i udlandet.

Udenrigstjenesten råder over 100 repræsentationer med udsendte diplomatiske medarbejdere og ca. 500 honorære konsulære repræsentationer. Der er udsendt specialkyndige presse- og kulturmedarbejdere til ambassaderne i fem lande,

Forbundsrepublikken Tyskland, Frankrig, Storbritannien, Sverige og USA. Tillige er der ved EF-repræsentationen i Bruxelles tilknyttet en presse- og informationsmedarbejder.

Oplysnings- og kulturarbejdet udgør en del af repræsentationernes arbejdsopgaver og må naturligvis både tidsmæssigt og budgetmæssigt indpasses i repræsentationernes øvrige arbejde af politisk, økonomisk, kommerciel og konsulær karakter.

På kultur- og informationsområdet etablerer repræsentationerne forbindelse til opholdslandets myndigheder og personer og sørger i det hele taget for, at der skabes et alsidigt og korrekt billede af Danmark på stedet. Repræsentationerne medvirker endvidere **til**, at der udvikles kontakter mellem udenlandske og danske kulturelle og videnskabelige institutioner. Dette foregår fx ved formidling af gensidige studiebesøg, videnskabelige møder, afholdelse af filmuger og festivals, tilrettelæggelse af turnéer for danske kunstnere, teatergrupper, orkestre o.l., visning af kunst- og informationsudstillinger og ved opmuntring til oversættelse af dansk litteratur.

Repræsentationerne søger at medvirke til, at der knyttes forbindelser på områder, hvor faglige og kulturelle kontakter ikke tidligere har været etableret, men hvor de skønnes udbytterige. På denne baggrund kan man sige, at udenrigstjenesten tager initiativer til fremme og stimulans for dansk kultur og varetager dansk kulturlivs interesser i bredeste forstand i udlandet.

C. Informationsvirksomheden.

Ansvar for den generelle information om Danmark og danske forhold ligger som tidligere nævnt i PK-afdelingen. Gennem publikationer, dokumentarfilm, video, foredrag, udstillinger m.v. gives overskuelige oplysninger om forskellige sider af

det danske samfund. Fremstillingen af forholdene inden for uddannelse, arbejdsmarkedet og det sociale område m.v. forberedes i samarbejde med de relevante myndigheder.

Det praktiske informationsarbejde i udlandet hviler imidlertid i særlig grad på repræsentationerne, der generelt har til opgave at etablere og pleje kontakter til myndigheder, kulturinstitutioner, presse, radio og TV - med andre ord at opbygge et sådant kontaktnet, at det danske informationsarbejde kan benytte de kanaler, som eksisterer i andre lande, til udbredelse af kulturel oplysning.

Udenlandske besøg i Danmark er uden tvivl en af de bedste informationskilder om Danmark og danske forhold. Det betyder meget, at udenlandske politikere, embedsmænd og udenlandske eksperter samt journalister og andre opinionsdannere får kendskab til forholdene i Danmark. Udenrigsministeriets pressekontor indbyder hvert år mellem 75 og 100 journalister og tager ialt imod 1.500 journalister.

Selve det omfattende journalistiske arbejde omkring orientering af den danske medieverden m.v. falder uden for nærværende afsnits emneområde. Det internationale Pressecenter i København, der er bemandet af PK-afdelingen, bistår de herværende, bosiddende udenlandske journalister og journalister, der kommer hertil i forbindelse med særlige begivenheder.

D. Den kommercielle informationsvirksomhed.

Udover indsamling, bearbejdning, formidling og distribution af informationer om udenlandske eksportmarkeder af interesse for dansk erhvervsliv har Udenrigsministeriets handelsafdeling og repræsentationerne til opgave at informere udlandet om dansk erhvervsliv med henblik på at øge eksporten af danske varer og tjenesteydelser.

Handeisafdelingens udgivervirksomhed, der varetager en del af disse informationsopgaver, ledes af en presseråd fra presse- og kulturafdelingen. Denne virksomhed omfatter udgivelse af dels udenrigsministeriets tidsskrift EKSPORT, Østnyt, Markedsorienteringer (fra de forskellige lande) og andre specialpublikationer (alle rettet mod danske eksport-erhverv), dels Denmark Review/Business News from Denmark, der udgives fire gange årligt i 25.000 eksemplarer på engelsk suppleret med en række særnumre på forskellige sprog som spansk, italiensk, kinesisk, tysk med forskellige temaer som fx. design.

Denmark Review/Business News from Denmark, der er finansieret af annoncer, har til opgave at informere om økonomiske og politiske forhold og væsentlige områder inden for dansk erhvervsliv, at informere om aktuelle brancher, virksomheder og personer og at informere om danske produkter og tjenesteydelser, herunder produkter med en særlig nyhedsværdi.

Bladets læserkreds er fortrinsvis beslutningstagere i den offentlige og private sektor, fx importører, agenter, detailhandlere og potentielle investorer i Danmark, regeringskontorer og offentlige myndigheder med indkøbsfunktioner, interesseorganisationer, banker, tekniske og videnskabelige institutioner, dag- og fagblade o.a.

Foruden tema-artikler indeholder hvert nummer også artikler om kulturelle forhold i Danmark af interesse for en udenlandsk læserkreds. Det kulturelle islæt er således med til at tegne billedet af danske produkter og dermed en del af det image, der omgiver Danmark og danske produkter i udlandet.

Også i planlægningen og gennemførelsen af eksportfremmeaktiviteter i udlandet tages der hensyn til de kulturelle rammer, de enkelte eksportmarkeder sætter for konkrete

aktiviteter. Der bliver i den udstrækning, det er muligt og forretningsmæssigt hensigtsmæssigt, lagt vægt på at understrege det generelle billede af Danmark som et stabilt, højtudviklet land, der producerer varer af høj kvalitet og ofte med et særligt design, der kombinerer det funktionelle og det æstetiske.

Ved generelle eksportfremstød, statsbesøg og ministerbesøg viser handelsafdelingen således undertiden en dansk designudstilling, som udover en præsentation af det bedste i dansk design også kan fungere som en egentlig salgsudstilling for de firmaer, der er repræsenteret på det pågældende eksportmarked.

E. Udvalget til samordning af bistandsarbejdet og det kulturelle samarbejde med udviklingslandene (Det lange Udvalg).

I loven om internationalt udviklingssamarbejde af 1971 blev der optaget en særlig paragraf om det kulturelle samarbejde mellem Danmark og udviklingslandene. Lovens paragraf 11 lyder:

"Kulturelt samarbejde med udviklingslandene, der ikke er led i bistandsarbejdet, varetages af Ministeriet for Kulturelle Anliggender og Undervisningsministeriet i forening med Udenrigsministeriet inden for rammerne af indgåede kulturaftaler eller på andet tilsvarende grundlag.

Stk.2. Der nedsættes et samarbejdsudvalg til at samordne bistandsarbejdet og det kulturelle samarbejde med udviklingslandene. Udvalgets medlemmer udpeges af Ministeriet for Kulturelle Anliggender, Undervisningsministeriet og Udenrigsministeriet."

Samarbejdsudvalget har chefen for Udenrigsministeriets kulturkontor som formand og består derudover af embedsmænd fra ministeriets departement for internationalt udviklings-samarbejde (DANIDA), Kulturministeriet og Undervisningsministeriet, samt med virkning fra 1. marts 1987 observatører fra Dansk UNESCO-Nationalkommission og fra Dansk Ungdoms Fællesråd.

Det økonomiske grundlag for udvalgets arbejde er de midler, der på de implicerede ministeriers budgetter er afsat til det kulturelle samarbejde med udviklingslandene, for 1987 således: Kulturministeriet 450.000 kr., Undervisningsministeriet 478.000 kr. samt - som en nydannelse fra 1987 at regne - Udenrigsministeriet (DANIDA) 1 mio. kr.

Af større projekter, der over disse bevillinger er ydet støtte til, kan nævnes tilskud til restaurering af nogle ældre bygningsværker i Egypten - hvori bl.a. medvirkede danske arkitektstuderende. Desuden har man støttet opmålingsprojekter i Trankebar i Indien. Herudover er der i årenes løb blevet ydet støtte til modtagelse og udsendelse af stipendiater, forskere, gæsteprofessorer og andre kulturpersonligheder. Man har udvekslet publikationer og film og støttet kunstnerisk optræden af udenlandske grupper i Danmark samt danske kunstneres besøg i udviklingslande. Det siger sig selv, at den begrænsede bevilling sætter snævre rammer for, hvor store og hvor mange projekter, der har kunnet støttes.

Af udviklingslande har Danmark indgået kulturaftaler med Egypten og Kina samt et kulturprogram med Indien.

F. Danmarks Hus i Paris.

Det af den danske stat ejede bygningskompleks på Champs-Elysées 142 og mod rue Lord Byron 17 omfatter en 6-etagers bygning mod Champs-Elysées og en kirkebygning med kirkesal, forsamlingsal, præstebolig m.v. mod rue Lord Byron og med mellemliggende terrasser, hvoraf den nederste mod Champs-Elysées benyttes til gårdhaverestaurant om sommeren, den øverste mod rue Lord Byron som terrasse for kirken, medens den mellemste terrasse ligger forholdsvis uberørt hen. De to ejendomme er ikke særskilt matrikuleret, men af praktiske grunde betragtes skellet mellem de to ejendomme som liggende midt i den mellemste terrasse.

Hele ejendomskomplekset skal ifølge stiftelsesfundatsen fremme forbindelserne mellem Danmark og Frankrig på det kulturelle og det kommercielle område. Medens kirkebygningen drives af kirkeministeriet og den danske menighed i Paris, er Danmarks Hus blevet drevet ved langtidsudlejning af restaurant-, butiks- og kontorlokaler til danske restauranter og danske firmaer, medens husets store sal, Danmarkssalen, er blevet benyttet til kulturel og kommerciel virksomhed, især udstillinger. Det har for husets oprettelse været en forudsætning, at dets drift kunne hvile i sig selv økonomisk, og kulturministeriet har da også i den periode, hvor det har drevet ejendommen, d.v.s. fra 1962 ved ministeriets oprettelse i 1961 og indtil 1.1.1986, haft et driftsoverskud. Hensigten med overførslen af Danmarks Hus til Udenrigsministeriets bevillingsområde har været at intensivere udnyttelsen af huset og øge dets anvendelse til kulturelle såvel som til handelsfremmeformål. Ambassaden i Paris har således overtaget planlægning og afholdelse af husets udstillingsaktiviteter, ligesom der er planlagt en modernisering af Danmarkssalen og dennes funktioner. Der skal endvidere stilles gæstekontorer, mødeværelse, sekretariat og kommunikationsfaciliteter til rådighed på korttidsbasis mod betaling for repræsentanter for danske eksportvirksomheder.

Danmarkssalen, der er beliggende på husets 2. etage, har igennem årene været stærkt kritiseret for at være mindre egnet til udstillingsarrangementer, ligesom man har påpeget, at udstillinger af kulturel art både bedre og billigere kunne placeres på steder, hvor de naturligt ville høre hjemme - Pompidoucentret, Bibliothèque Nationale, lokale gallerier, franske provinsbyers udstillingsfaciliteter m.m. På den anden side har de seneste års udstillingsvirksomhed, hvor salen har været under intens udnyttelse, tiltrukket et større og større publikum, og i Danmarks Hus er der trods en blanding af luksusrestaurant, kontorer for danske firmaer og udstillingssal ved at være skabt en institution, som Pariserne kender, og som på grund af beliggenheden også tiltrækker et stort turistpublikum, både fransk og internationalt. Man søger at sikre ikke blot et vindue mod Paris, men tillige mod verden - omend det ikke er placeret i et såkaldt kunstnerisk miljø som fx Marais-kvarteret.

Huset er i øjeblikket under modernisering. DSB's rejsebureau er flyttet op i huset, og facadebutikken, hvor rejsebureauet tidligere holdt til, benyttes nu af konsortiet Royal Copenhagen, der er i færd med at indrette en detailbutik for dansk porcelæn, sølv og glas.

Udvalgets overvejelser.

Udvalget ønsker indledningsvis at slå fast, at Danmarks Hus i Paris i sin nuværende skikkelse langt fra er så attraktivt, som det kunne være, til kulturelle aktiviteter eller som et egentligt kulturinstitut. Udvalget er bekendt med, at det er en opfattelse, som deles af stort set alle, der på nogen måde har haft berøring med Huset.

Det er udvalgets vurdering, at der for at opnå en tilfredsstillende udnyttelse af huset og grunden, skal investeres

ganske betragtelige beløb, som efter udvalgets skøn ikke ville stå i rimeligt forhold hverken til de midler, der generelt er til rådighed for kultureksporten eller til det udbytte, der kan forventes af det dansk-franske kultursamarbejde. Selv ved en gigantisk ud- og ombygning kan man ikke være sikker på at skabe de optimale bygningsmæssige rammer for et kulturhus.

I udvalgets overvejelser har Husets centrale beliggenhed naturligvis også spillet en betydelig rolle. I denne forbindelse har man måttet se på, om Huset på et af de mest befærdede internationale strøg appellerer til de målgrupper, der er væsentlige i kultursamarbejdet. Udvalgt finder ikke, at det er tilfældet og mener, at man bedre vil kunne komme relevante målgrupper imøde ved udstillinger og andre aktiviteter i de mange lokaliteter, gallerier o.lign., der findes i og uden for Paris.

I lyset af ovenstående er udvalget overbevist om, at Danmarks Hus i Paris alt taget i betragtning i dag kulturelt set er fejlplaceret. Udvalget har derfor overvejet betimeligheden af at frigøre den kapital, der indestår i Huset og anvende den til kultureksport. Husets værdi i handel ogandel svarer til ca. 160 mio d.kr., et beløb som ved en fornuftig fondsanbringelse vil sikre et årligt afkast, som kunne bruges til kulturformidling og derved medføre en påkrævet og mærkbar ekspansion af vor kulturindsats i udlandet.

På baggrund af udvalgets overvejelser omkring Danmarks Hus i Paris er det udvalgets opfattelse, at huset bør sælges, og salgsprovenuet bruges til oprettelse af en dansk kultureksportfond. Udvalget foreslår, at bestyrelsen for fonden udgøres af de 6 medlemmer for det i kap.VI foreslåede kontaktorgan.

Det skal for en ordens skyld bemærkes, at salget af Huset

efter de foretagne undersøgelser ikke behøver at berøre den danske kirkes bygningskompleks.

Udenrigsministeriets presse- og kulturafdeling.

Årlige operative udgifter for finansårene 1981 og 1986:

	<u>1981</u>	<u>1986</u>
	(i 1.000 kr.)	
Kontakt til udenlandsk presse, internationalt pressecenter, journalistbesøg, pressearrangementer m.v.	745	885
Intern nyhedsformidling	185	290
Kulturel oplysningsvirksomhed, udstillinger m.v.	1.330	605
Film og video	350	830
Musik	20	60
Produktion af trykt materiale	2.200	1.460
Informations- og kulturvirksomhed i direkte tilknytning til eksportfremme	1.900	1.900 ^{x)}
Andet/diverse	<u>215</u>	<u>300</u>
<u>Ialt :</u>	<u>6.945</u>	<u>6.330</u>

x) indtægter ved annonce beløb sig til ca. 1,5 mio. kr. for 1986.

2. Undervisningsministeriet.

Det internationale kontor i Undervisningsministeriet er placeret i ministeriets 3. afdeling - Budget og planlægningsafdelingen.

Det internationale arbejde udføres imidlertid ikke blot her - men næsten over alt i ministeriet, især i ministeriets direktorater. Direktoraternes medarbejdere deltager særligt i arbejdet i de internationale organisationer, når der er behov for en speciel faglig - herunder pædagogisk - indsigt på et område. Herudover findes en særlig enhed for EF og OECD, et sekretariat for Unesco Nationalkommissionen og en enhed for systemeksport.

Denne arbejdsform indebærer, at det internationale kontor, foruden egne "selvstændige" opgaver, har koordinerende og informationsformidlende opgaver i relation til de øvrige enheder i ministeriet med henblik på at få det internationale arbejde i Undervisningsministeriet til at fremtræde som en helhed.

Blandt selvstændige opgaver, dvs. opgaver, hvor kontoret er i direkte forbindelse med personer eller organer i udlandet og eller med myndigheder uden for Undervisningsministeriet med særlig tilknytning til udlandet fx Udenrigsministeriet og Kulturministeriet, kan nævnes:

Kulturprogrammer og -aftaler
Lektoratsordningen
Besøgsordninger
Generel informationsvirksomhed
Eksamensækvivalens
Eurydice
EF
OECD
UNESCO

Europarådet
Nordisk samarbejde
Systemeksport

En del af varetagelsen af disse opgaver foregår i udvalgsregi-

Herudover er kontoret tilforordnet udvalget vedrørende Internationalisering af uddannelserne i Undervisningsministeriets regi, tilforordnet i styrelsen for Det danske Selskab og medlem af Det lange Udvalg.

Endvidere er kontoret repræsenteret i en række udvalg og komitéer, heraf nogle af delvis privatretlig karakter, der har til formål at støtte kultureksport (og -import). Herunder kan nævnes så forskellige som fx Fulbright-kommissionen, bestyrelsen for Det danske Institut i Rom og Styrelsen for International Student Center.

Kontoret har 21 medarbejdere, hertil kommer 2 medarbejdere i EF-enheden, 5 i Unesco-sekretariatet og 3 i enheden for systemeksport.

Kulturprogrammer.

Som omtalt i kap.III, 1, forhandles kulturprogrammerne af Undervisningsministeriet, Udenrigsministeriet og Kulturministeriets embedsmænd i en fælles delegation, mens den operative gennemførsel er overladt til Kulturministeriet og Undervisningsministeriet for så vidt angår deres respektive områder i programmerne. Undervisningsministeriets område vil typisk være udveksling af stipendier for studerende og forskere, udveksling af gæsteforelæsere og udveksling af delegationer - evt. inden for nærmere specificerede interesseområder.

Den praktiske administration af udsendelse og modtagelse af

stipendiater og gæsteforelæsere udføres af 4 kontormedarbejdere. Se iøvrigt nærmere bilag D (skrivelse af november 1986 fra stipendiesektionen).

Lektoratsordningen vil blive behandlet i Kap.III, 2.

Besøgsordninger.

Det internationale kontor er behjælpelig med modtagelse og tilrettelæggelse af besøg fra udenlandske enkeltpersoner og delegationer, der har relation til uddannelsesverdenen. Enhver, der henvender sig, vil således som minimumsydelse få udarbejdet et program for besøg på fx forskellige uddannelsesinstitutioner i overensstemmelse med de beskrevne behov. Er der tale om et besøg i medfør af et kulturprogram vil medarbejderne fra det internationale kontor ofte tillige sørge for en række praktiske opgaver samt evt. ledsage delegationen i Danmark.

Generel informationsvirksomhed.

Kontoret har til opgave at forsyne alle i såvel indland som udland, der fremsætter ønske herom, med materiale om det danske uddannelsessystem - dels på engelsk og om muligt også på andre sprog. Til dette formål har kontoret ladet udarbejde eller selv udarbejdet en række publikationer om det danske uddannelsessystem generelt og om dets forskellige dele. De findes på engelsk og den generelle samt visse andre tillige på fransk og tysk. Herudover udarbejder/oversætter kontoret diverse rapporter m.v., som anses af værdi for belysning af det danske uddannelsessystem og dets udviklingstendenser.

En særlig formaliseret form for informationsformidling er Eurydice, EF's informationsnet, som ligeledes er placeret i kontoret. Opgaven består i at besvare spørgsmål fra et eller flere medlemslande, der er sendt til alle medlemslandene.

Spørgsmålene vedrører faktiske uddannelsesforhold i medlemslandene, men kan også angå mere politisk betonedede forhold eller overvejelser.

Eksamensækvivalens.

Det internationale kontor er center for anerkendelse/vurdering af udenlandske eksaminer, der skal benyttes i Danmark samt informationscenter for danskere, der ønsker at benytte deres uddannelse i udlandet.

De internationale organisationer.

Der skal ikke her forsøges en nærmere beskrivelse af arbejdet i disse organisationer. Det skal imidlertid understreges, at arbejdet rummer en høj grad af kulturformidling. Det er formentlig ad den vej, det største kendskab til det danske uddannelsessystem formidles. Hertil kommer, at en række af de programmer, der gennemføres/planlægges gennemført er en direkte kultureksport: I den forbindelse skal nævnes Erasmusprojektet, som - hvis det gennemføres - vil indebære et langt større antal udvekslinger af studerende end den, der finder sted i medfør af kulturaftalerne.

Systemeksport.

Systemeksport er en relativ ny aktivitet i Undervisningsministeriet. Den varetages af en enhed på 3 medarbejdere, der fornylig er henlagt direkte under afdelingschefen for planlægningsafdelingen. Dette er sket for, at denne aktivitet kan koordineres tættest muligt med anden planlægning i Undervisningsministeriet, herunder det internationale arbejde. Det er således hensigten, hvor det er muligt, at få kultureksporten fx kulturforhandlinger til at understøtte bestræbelserne på systemeksport i et givet land og omvendt.

UndervisningsministerietBevillinger til international virksomhed

	<u>1975</u>	1981	<u>1986</u>
Bidrag til nordisk kulturfond	1.210.000	2.014.500	2.270.300
Bidrag til nordisk samarbejde om undervisning og forskning	5.935.200	13.272.700	21.703.700
Danske lektorer i udi. Udg. i forb. med EF (Europaskolerne og Firenzeuniversitetet)	1.241.000	1.914.600	2.958.600
UNESCO Driftsudgifter 1985: 1.440.000	626.600	1.009.600	overf.t. perm.råd m.v.
UNESCO tilskud	2.791.200	5.094.000	17.300.000
Internationalt samarbejde i.h.t. kulturaftaler	3.351.100	4.915.000	7.167.700
Det danske studentershus i Paris	138.400	200.000	330.000
OECD-specialprogrammer	109.300	192.000	198.000
Bidrag til Fulbright-fonden	250.000	300.000	425.000
Bidrag til Den europæiske ungdomsfond	85.000	180.000	265.000
Andre tilskud (excl. ICU:150.000)	<u>10.000</u>	39.000	60.000
lait:	<u>16.996.200</u>	<u>34.372.500</u>	
Hertil kommer bidrag til det danske skolevæsen m.v. i Sydslesvig, i 1981 <u>158,6 mio.</u> , som er holdt uden for sammentællingen for ikke at forvrøde billedet.			<u>216,7 mio.</u>

Et bedre sammenligningsgrundlag får man måske ved at rense opstillingen for alle bevillinger som følge af multila-

terale forpligtelser (nordisk og internationale iøvrigt).

Udgifter bortset fra multinationale forpligtelser:

Undervisningsministeriet

	<u>1975</u>	<u>1981</u>	<u>1986</u>
Lektorer	1.241.000	1.914.600	2.958.600
Kulturaftaler	3.351.100	4.915.000	7.167.700
Det danske studenter- hus i Paris	138.400	200.000	330.000
Bidrag til Fulbright- fonden	<u>250.000</u>	<u>300.000</u>	<u>425.000</u>
lait:	<u>4.980.500</u>	<u>7.329.600</u>	<u>10.881.300</u>

3. Kulturministeriet.

1. Generelt om det internationale samarbejde i Kulturmini-
steriet.

De sagsområder, som henhører under Kulturministeriet, har ifølge tradition og art stærke bindinger til udlandet. Det var derfor helt naturligt, at man ved ministeriets oprettelse i 1961 lagde tilrettelæggelsen af udlandssamarbejdet i hænderne på en særlig enhed i det nyoprettede ministerium.

Ligesom i Undervisningsministeriet varetages de internationale opgaver imidlertid ikke alene af det internationale kontor, men også i en vis udstrækning af fagkontorerne.

Specielt skal i denne forbindelse nævnes, at f.eks. Kulturministeriets konsulent på medieområdet og dennes medarbejdere er aktivt engageret i et stadigt mere intensiveret samarbejde på ophavsrets- og medieretsområdet, som bl.a. udvikler sig inden for rammerne af ophavsretlige konventioner og i Europaråds- og nordisk regi. Tilsvarende

er medarbejderne på ministeriets idrætsområde inddraget i internationalt samarbejde såvel bilateralt som multilateralt.

Disse aktiviteter, som er en væsentlig bestanddel af ministeriets internationale virksomhed og nært knyttet til det traditionelle kultursamarbejde, koordineres i udlandskontoret, som over for ministeriets øvrige kontorer, institutioner og organisationer varetager omfattende informations- og servicefunktioner.

Administrationen af disse, og hvad man kan kalde kontorets mere selvstændige opgaver, forudsætter, at dette har adgang til effektivt at sikre sig den fornødne faglige og aktuelle indsigt i kulturelle forhold både udadtil og indadtil, både generelt og konkret.

Udadtil inddrages institutioner, kunst- og kulturorganer og enkeltpersoner med tilknytning til Kulturministeriet i stadig stigende grad i et fagligt set mere og mere vidt forgrenet internationalt samarbejde. Ministeriets nære kontakt til disse organer og enkeltpersoner åbner mulighed for at tilvejebringe oplysninger, faglig indsigt og en sagkyndig vurdering af de kulturelle forhold i udlandet.

Kontorets egne mange direkte kontakter til institutioner og personer i udlandet bidrager også hertil, ligesom rapporter og beretninger fra kongresser, seminarer og personudvekslinger. Ved deltagelsen i internationale kongresser, kulturaf-taleforhandlinger m.v. ude som hjemme har kontorets medarbejdere mulighed for at skaffe sig yderligere indsigt.

Ved behandlingen af de løbende konkrete sager er Udenrigsministeriet, Undervisningsministeriet og de danske repræsentationer i udlandet naturligvis centralt placeret, men også kontakterne til Det Danske Selskabs udsendinge, lektorerne i

udlandet samt de udenlandske ambassader hen i landet er væsentlige i arbejdet med at tilvejebringe konkrete oplysninger udefra.

Indadtil fordrer bl.a. gensidigheden i kultursamarbejdet, at udlandsområdet kan skaffe sig en tilsvarende faglig og aktuel indsigt i det hjemlige kulturliv. På dette felt støtter kontoret sig til ministeriets øvrige fagområder og ikke mindst til ministeriets institutioner samt rådgivende nævn og udvalg samt enkeltpersoner.

Disse indfaldsvinkler til det udenlandske og hjemlige kulturliv er det faglige grundlag for udlandskontorets arbejde, der emnemæssigt afspejler Kulturministeriets samlede arbejdsfelt, hvori opgaverne er dybt integreret.

Sammen med de øvrige kontorer i ministeriet er udlandsområdet således inddraget i tilrettelæggelsen af planlægningsopgaver, i udarbejdelsen af kulturpolitiske redegørelser, i budgetlægningen, i strukturovervejelser og andre tværgående opgaver som f.eks. fordelingen af ministeriets rådighedsmidler, herunder ikke mindst tipsbevillinger, der også kommer udlandsområdet til gode.

Selvom det internationale kultursamarbejde ikke direkte hviler på lovgrundlag, er udlandskontoret i visse tilfælde inddraget i udarbejdelsen af specielle afsnit i betænkninger og i oplæg til lovbestemmelser med internationalt sigte. Som eksempel på en lovbestemmelse, der er udformet og administreres af udlandskontoret, kan nævnes museumslovens § 36, som er lovgrundlaget for, at staten i visse tilfælde overtager den forsikringsmæssige risiko (National Indemnity) i forbindelse med visningen af større officielle udenlandske udstillinger her i landet.

De henvendelser ministeriets udlandskontor modtager

hyppigt i form af ansøgninger om økonomisk støtte - kommer dels fra udlandet, indsendt enten direkte eller gennem ambassaderne, dels fra hjemlige institutioner eller personer.

Fremtræder disse ansøgninger umiddelbart seriøse og velunderbyggede, rejser sig straks spørgsmålet om, hvorfra man i det konkrete tilfælde kan indhente en sagkyndig vurdering. Det er for enkelt at mene, at henvendelserne alt efter emne blot kan sendes til fx Teaterrådet, Musikrådet eller Statens Kunstfond med anmodning om en udtalelse. Ønskes fra første færd en rationel sagsbehandling, er forholdet mere kompliceret. Spørgsmålet om, hvem der skal kontaktes, kan i sig selv give anledning til tvivl. Men herudover bør i overvejelserne også inddrages de fordele, der kan være forbundet med at ledsage forespørgslen med oplysninger om den budgetmæssige situation på det enkelte sagsområde, om eventuelle kulturaf-talemæssige forpligtelser, om forslag til modydelse i det gensidige kulturaftalesamarbejde og med andre oplysninger, som kan medvirke til at lade det internationale kultursamarbejde fremtræde som en samordnet helhed. I andre situationer er det hensigtsmæssigt at indhente flere sagkyndige udtalelser samtidig. Erfaringerne har vist, at mangelfulde oplysninger eller mindre heldigt valg af høringsinstans kan bringe en sag på vildspor - i bedste fald med forsinkelse til følge.

De faglige organer, udlandskontoret rådfører sig med, er udover ministeriets fagområder typisk de samme, som Kulturministeriet i øvrigt betjener sig af, dvs.: Teaterrådet, Statens Museumsnavn, Statens Musikråd, Filminstituttet, Statens Filmcentral, Statens Kunstfond, Komitéen vedr. litteraturudveksling med udlandet, Komitéen for internationale kunststillinger i udlandet (KIKU). I flere tilfælde inddrages konkrete institutioner og enkeltpersoner i vurderingerne ud fra disses særlige forudsætninger i den enkelte sag.

Munder den sagkyndige vurdering ud i en positiv indstilling, er næste skridt i sagsbehandlingen en stillingtagen til spørgsmålet om, hvorvidt og i hvilken udstrækning den budgetmæssige situation gør det muligt at imødekomme ansøgningen. Også dette spørgsmål forudsætter et kulturelt overblik og kendskab til ministeriets øvrige ressortområder, idet tilskud til internationalt kultursamarbejde i flere tilfælde kan ydes over andre konti end den, udlandskontoret direkte administrerer. Således kan der af teaterlovens midler ydes tilskud til fx skuespilleres og balletdanseres studieophold i udlandet (forårsunderstøttelser), og over en anden særlig konto økonomisk støtte til udenlandske opera- og balletgæstespil her i landet. Arbejdsgruppen om Børn og Kultur under ministeriet har ydet tilskud til internationalt samarbejde, og Statens Kunstfond råder selvstændigt over midler til beslægtede formål (rejseunderstøttelser). Tilsvarende råder KIKU over væsentlige midler til udstillingsaktiviteter i udlandet og ganske særligt skal nævnes de store tilskud, der i årenes løb er ydet over Kulturministeriets andel i tipsmidlerne.

Disse muligheder bør holdes i erindring dels under den løbende sagsbehandling, dels ved beskrivelsen af det samlede kulturministerielle engagement i internationalt samarbejde.

Sideløbende hermed inddrages under sagsbehandlingen også andre forhold i overvejelserne, herunder f.eks. muligheden af at udforme et udstillingsprojekt således, at det løbende kan vises i flere lande, om et konkret arrangement tidsmæssigt kan tilpasses andre fremstød, samt eventuelt om man med fordel kan koble andre aktiviteter på indslaget, f.eks. lade en udstilling eller en filmforevisning ledsage af foredrag, seminarer m.v.

I selve tilsagnet om støtte stilles der hyppigt krav eller forventninger om, at der udarbejdes en rapport, som kan

videregives til institutioner og personer, som må antages at have faglig interesse heri, eller som har været inddraget i sagsbehandlingen.

Kontoret modtager endvidere løbende et meget stort antal forespørgsler om kulturelle forhold m.v. i Danmark. Besvarelsen af disse henvendelser bygger på oplysninger, som kontoret indhenter fra ministeriets øvrige kontorer samt institutioner og organisationer her i landet.

Et væsentligt indslag i kontorets arbejde er forberedelsen af og deltagelsen i forhandlinger om kulturprogrammerne. Forud for disse forhandlinger indkalder kontoret forslag fra institutioner og organisationer. I det omfang det skønnes nødvendigt, drøftes emnerne nærmere med forslagsstillerne, inden de optages i det samlede danske oplæg til forhandlinger. Som operativ enhed for gennemførelsen af den kulturelle del af kulturaftalernes program er det nødvendigt, at kontoret til stadighed har overblik over den budgetmæssige situation i relation til forpligtelserne i kulturaftalerne. Med henblik herpå udarbejdes der for hvert finansår et internt overslag, der dels omfatter de enkelte emneområder, dels afspejler den finansielle relation over for hvert af de lande Danmark har kulturaftale med. Ethvert tilsagn registreres øjeblikkeligt, således at kontoret til stadighed har det fornødne budgetmæssige overblik.

Under Kulturministeriets udlandskontor henhører tre institutioner: Det Danske Selskab, Dansk-Tysk Akademi i Hamburg og Det danske Institut i Rom.

Det Danske Selskab, hvis virksomhed nærmere er beskrevet under 4. Andre, er en selvejende institution, som over udlandskontorets budget modtager statsstøtte. Udover det løbende faglige samarbejde med Selskabets kontor i København

og Selskabets udsendinge er administrationsopgaverne for kontoret først og fremmest knyttet til udarbejdelsen af budgetbidrag m.v.

Dansk-Tysk Akademi i Hamburg, som ledes af en dansk/tysk bestyrelse, har til formål gennem afholdelse af seminarer, udstillinger m.v. at virke for det kulturelle samarbejde mellem de to lande. Det danske tilskud ydes over udlandskontorets budget. Herudover modtager Akademiet tilskud fra de tyske forbundsmyndigheder og senatsmyndigheden i Hamburg.

Det danske Institut i Rom har bl.a. til formål at bevare og videreudvikle de kulturelle bånd mellem Danmark og Italien, fortrinsvis ved at fremme dansk forskning og danske studier i Italien.

Instituttet er en selvejende institution, hvis driftsudgifter afholdes over udlandskontorets budget. Instituttet ledes af en bestyrelse, hvis sekretariatsfunktioner varetages af en medarbejder i Kulturministeriet.

Udlandskontoret i ministeriet har i forbindelse med større kulturfremstød i udlandet været centralt placeret. Således blev den operative del af projektet Scandinavia Today lagt i hænderne på kultureksportudvalget, og en medarbejder fra ministeriet blev udlånt til sekretariatet for dette projekt.

Det idémæssige oplæg til kulturfremstødet Danmark-Frankrig blev udformet af en arbejdsgruppe, nedsat af Kulturministeriet i samråd med Udenrigsministeriet og Undervisningsministeriet.

Udlandskontorets medarbejdere repræsenterer endvidere ministeriet i en række udvalg m.v. Nævnes skal bl.a. formandskabet i udvalget vedrørende Det kgl. Teaters gæstespil i udlandet, medlemsskab i Lektoratsudvalget, Udvalget til

samordning af bistandsarbejdet og det kulturelle samarbejde med udviklingslandene (det lange udvalg), **jfr.** ovenfor afsnit 1.E, embedsmandsudvalget om nordisk kultursamarbejde, styringsgruppen for fællesnordiske kulturfremskud samt hvervet som tilforordnet i styrelsen for Det Danske Selskab.

Kontoret er endvidere i ministeriet blevet gjort til den koordinerende enhed for klarlæggelsen af problemerne i forbindelse med sponsorering af kulturelle aktiviteter. En af kontorets medarbejdere varetager som kontaktperson relationen til Skattedepartementet og undersøger sammen med en medarbejder derfra de skattemæssige forhold i forbindelse med bl.a. erhvervslivets støtte til kulturlivet, herunder i kultureksportøjemed, jvf.Kap.VII.

Multilateralt er kontoret inddraget i det løbende arbejde inden for det nordiske kultursamarbejde, Europarådet, UNESCO, EF samt CSCE, herunder Kulturforumet i Budapest.

2. De enkelte sagsområder i udlandskontoret.

Med udgangspunkt i dispositionen i betænkningens kap. III skal der gives en kortfattet omtale af behandlingen af en række enkelte sagsområder.

a. Musik.

I de senere år har kontoret på sit interne budget afsat beløb af størrelsesordenen godt 700.000 kr. til støtte af internationalt musiksamarbejde. Ministeriet modtager årligt mere end 100 ansøgninger, som kommer fra såvel mindre som større ensembler, fra professionelle såvel som amatører, og som omfatter alle musikgenrer.

De modtagne ansøgninger forelægges så vidt muligt samlet for Statens Musikråd med anmodning til rådet om at fremkomme med

en vurdering, gerne prioriteret. Når Musikrådets udtalelse foreligger, træffer ministeriet afgørelse i de enkelte sager.

Det bemærkes i denne forbindelse, at der hyppigt er ydet store tilskud af f.eks. tipsmidlerne ikke mindst til de større ensembles udlandsturneer.

b. Ballet og teater.

Også de ansøgninger, der modtages på dette område, er indbyrdes vidt forskellige. Der kan være tale om fx skuespillere og balletdansere, som søger om tilskud til gennemførelsen af studieophold i udlandet, såvel som om ansøgninger om økonomisk støtte til gennemførelsen af gæstespil her i landet af udenlandske teatre og balletkorps og tilsvarende om danske gæstespil i udlandet.

I behandlingen af disse sager inddrager kontoret normalt Teaterrådet i de faglige overvejelser samtidig med, at kontoret søger at sikre sig, at der bag henvendelserne ligger de rette udenlandske kontakter, og at den økonomiske byrdefordeling i kulturaftalerne opfyldes i de tilfælde, hvor arrangementet søges afviklet inden for disse rammer. Der er på dette område naturligvis et nært og fortløbende samarbejde med Det kgl. Teater.

Som nævnt foran er der til gennemførelsen af opera- og balletgæstespil her i landet en særlig bevilling til rådighed. Af denne er der bl.a. blevet ydet støtte til udenlandske balletkorps' og teatres gæstespil i Danmark.

c. Billedkunst.

Udstillingsaktiviteterne lægger beslag på en væsentlig del af kontorets arbejdsindsats. Omfanget af denne indsats er

overskuelig i de tilfælde, hvor udstillingsarrangementet afvikles gennem et direkte samarbejde mellem større museer og udstillingssteder med fast medarbejderstab. I andre situationer inddrages kontorets medarbejdere i den mere detaljerede og praktiske planlægning, herunder udarbejdelsen af katalog m.v. Kulturaftalernes specielle bestemmelser om den gensidige byrdefordeling i forbindelse med udstillingsvirksomhed forudsætter dels en detaljeret budgetlægning, dels at denne og udstillingsarrangementet i øvrigt foreligger udarbejdet i god tid.

Med hensyn til udstillinger af nulevende kunstneres værker er KIKU udlandskontorets faglige rådgiver, medens man i andre tilfælde inddrager Statens Museumsnavn i overvejelserne eller rådfører sig med f.eks. et museum eller kunstkyndige personer med særlige forudsætninger for at bedømme det konkrete projekt.

Forudsætningen for, at staten i henhold til museumslovens § 36 (jfr. ovenfor s. 57) kan påtage sig den forsikringsmæssige risiko er, at en lang række sikkerhedsmæssige foranstaltninger er opfyldt. På dette område arbejder udlandskontoret sammen med Museumsnavnet og har sammen med dette udarbejdet faste retningslinier for opnåelsen af en såkaldt National Indemnity. Der er med støtte i denne lovbestemmelse i de senere år givet tilsagn om statsgaranti i adskillige tilfælde til udstillinger på landets større museer, herunder Louisiana.

d. Kunsthåndværk og design.

Behandlingen af sager på dette felt er stærkt beslægtet med de øvrige udstillingssager i kontoret, idet man dog på dette område inddrager andre høringsinstanser, f.eks. Statens Kunstfond og faglige organer.

I en årrække rådede Kulturministeriet over en større

designudstilling, som blev vist i en lang række lande. Efter at denne er slidt ned, overvejer ministeriet muligheden af at skabe en ny udstilling med samme formål.

e. Litteratur.

Udlandskontorets støtte til og samarbejde med Komitéen vedr. litteraturudveksling med udlandet er nærmere omtalt i Kap.III, afsnit 3.e. I denne forbindelse bemærkes, at området har ydet tilskud til, at alle komitéens medlemmer i de senere år har været på studierejser i udlandet.

Tilsvarende har kontoret ydet tilskud til, at en lang række danske forfattere, oversættere m.v. - ikke mindst medlemmer af Dansk Forfatterforening og Dansk PEN - har kunnet deltage i internationale seminarer m.v. og tosidige udvekslingsprogrammer.

På forsøgsbasis - foreløbig for 3 år - har kontoret stillet midler til rådighed for en dansk oversætters ophold på det europæiske oversætterkollegium i Straelen, Forbundsrepublikken Tyskland.

For et par år siden finansierede Kulturministeriet og tilrettelagde i snævert samarbejde med Dansk Forfatterforening her i København dels et seminar med deltagelse af forfattere af ungdomslitteratur, dels et seminar med deltagelse af oversættere fra kulturaftalelandene og de nordiske lande.

f. Arkitektur.

Om de internationale arkitektseminarer, som Kulturministeriet har finansieret og tilrettelagt i samarbejde med Danske Arkitekters Landsforbund henvises til Kap.III, afsnit 3,f,

Herudover har udlandskontoret været inddraget i udarbejdelsen af andre udstillingsindslag og ydet løbende støtte til personudveksling på dette område.

Af de midler Kulturministeriet råder over til kulturelt samarbejde med udviklingslandene, har man støttet danske arkitekters og arkitektstuderendes deltagelse i omfattende restaureringsopgaver i ikke mindst Egypten.

g. Film.

De indgåede kulturaftaler indeholder som regel en eller flere bestemmelser om filmsamarbejde, hyppigt i form af afholdelsen af gensidige filmuger.

Til det og andre filmformål afsætter kontoret på sit interne budget et beløb, hvis størrelse afstemmes efter forpligtelserne i kulturaftalerne.

Gennem løbende møder med Filminstituttet fastsættes tidspunktet for afviklingen af arrangementerne, hvis gennemførelse stort set er lagt i hænderne på Filminstituttet.

h. Radio og TV.

Den løbende kontakt til disse områder formidles først og fremmest gennem ministeriets fagkontor, men herudover er der i ny og næ direkte kontakter ikke mindst i forbindelse med besvarelsen af forespørgsler fra udlandet.

i. Personudveksling i øvrigt.

På alle emneområder inden for det internationale samarbejde er personudvekslingen centralt placeret.

Kulturministeriets udlandskontor er stærkt inddraget i såvel forberedelsen som gennemførelsen af disse opgaver. Et

væsentligt element heri er tilrettelæggelsen af besøgsprogrammerne, som udformes i snævert samarbejde med institutioner og kulturelle organer. Specielt skal nævnes, at Kulturministeriet i en længere årrække har indbudt repræsentanter fra de nordiske lande og de lande, med hvilke vi har indgået kulturaftale, til deltagelse i Århus Festuge. Udlandskontoret betaler opholdsudgifterne for disse observatører.

Som det fremgår af nedenstående budgetoversigt, råder kontoret over en særlig konto til dansk deltagelse i internationale organisationers arbejde, kongresser m.v. Over denne bevilling, der fordeles i begyndelsen af hvert finansår, er der i årets løb sikret udbytterig deltagelse i mange internationale møder.

3. Økonomi.

For 1985 fordelte udlandskontorets tilskud til international virksomhed sig ifølge finansloven som følger:

Samarbejde i henhold til kulturaftaler og andet tosidet samarbejde, herunder dansk kulturarbejde i udlandet	3.645.889 kr.
Det Danske Selskab	4.348.600 kr.
Det danske Institut i Rom	2.294.600 kr.
Biblioteksformål i udlandet	559.300 kr.
Institutionen San Cataldo	35.000 kr.
Nordisk kulturelt samarbejde	316.900 kr.
Deltagelse i internationale organisationers arbejde, kongresser m.v.	230.000 kr.
Årsbidrag til internationale organisationer	705.800 kr.
Udenlandske gæstespil	200.000 kr.
Kulturfremstød Danmark-Frankrig	2.000.000 kr.
	<u>19.200.155 kr.</u>

Hertil kommer de betragtelige beløb, der gennem årene er ydet til konkrete internationale kulturprojekter over ministeriets tipsmidler.

4. Personaleforhold m.v.

Som led i den strukturændring, der blev gennemført i Kulturministeriet fra 1. oktober 1986, er udlandskontorets personalemæssige og arbejdsmæssige forhold blevet styrket.

Efter forslag fra Administrationsdepartementet blev der under henvisning til arbejdets omfang gennemført en begrænset personaleudvidelse, ligesom kontoret blev fritaget for behandlingen af et mindre hjemligt sagsområde.

Kontoret tæller i dag - ud over chefen - 5 akademiske medarbejdere og fem assistenter, hvortil kommer studentermedhjælp.

Ved rekrutteringen af akademiske medarbejdere til kontoret stræber man imod, at disse forud for tilknytningen har fået indblik i det hjemlige kulturliv, gerne gennem sagsbehandling på flere af ministeriets andre sagsområder.

Kontorets medarbejdere benytter sig i vid udstrækning af muligheden for deltagelse i kurser m.v., herunder sprogundervisning. I en række tilfælde har ministeriet støttet medarbejdernes deltagelse i kursusvirksomhed i andre lande. Således har en medarbejder i ministeriet fornylig afsluttet et mere end ét-årigt studieophold ved Ecole Nationale d'Administration i Paris.

For en del år siden beklædte en medarbejder fra kontoret over en længere årrække posten som kulturråd ved ambassaden i Washington.

Kontoret har i forbindelse med strukturomlægningen iværksat

interne moderniserings- og rationaliseringsbestræbelser. Bl.a. overvejer man, hvorledes kontorets bidrag til kultur-aftaleprogrammerne kan effektiviseres, samt med mulighederne for på et tidligere tidspunkt og mere målrettet at inddrage forskellige faggrupper uden for huset i det løbende arbejde.

I disse overvejelser er man også opmærksom på i højere grad end hidtil at inddrage ny teknik og at vurdere, om man har fundet den rette balance mellem det arbejde, der udføres af de akademiske sagsbehandlere og assistenterne, der gennem længere tid på mange af kontorets arbejdsfelter har fungeret som sagsbehandlere.

Kulturministeriets bevillinger til aktiviteter i udlandet.

	<u>1981</u>	<u>1986</u>
	kr.	kr.
Danmarks Hus i Paris	1.092.400	0
Kunstudstillinger	158.000	522.900
Samarbejde i henhold til		
kulturaftaler (tilskud)	3.968.000	3.961.000
Det danske Selskab	2.756.500	4.152.500
Det danske Institut i Rom	1.045.600	2.155.000
Nordisk kulturelt samarbejde	<u>4.087.600</u>	7.679.700
	<u>13.108.100</u>	<u>18.471.100</u>

4. Andre

Den vækst, man generelt har oplevet inden for de seneste årtier i det internationale samkvem, har som tidligere berørt også ført til en væsentlig stigning i det kulturelle samarbejde mellem landene. Dette har absolut været mærkbart for Danmarks vedkommende, måske fordi landet på grund af sin beskedne størrelse er interesseret i og særlig afhængig af forbindelser med andre lande. Gennem tiderne har danske kunstnere foretaget "dannelsesrejser" til udlandet og i kortere og længere tid opholdt sig i udlandet for dér at modtage inspiration og prøve sig selv af i andre omgivelser end de hjemlige. På denne personlige måde foregik den første kulturformidling. Senere er der - i takt med udviklingen af kommunikationsmidlerne - sket en forøgelse af vort hjemlige kulturlivs berøringsflader med udlandet. Side om side med de nære, personlige kontakter til andre lande findes der i dag et udstrakt net af mere formelle forbindelser f.eks. blandt kunstnersammenslutninger, videnskabelige foreninger, museer, uddannelsesinstitutioner m.v. Mange danske institutioner har som følge af et stadigt udvidet internationalt samarbejde set sig nødsaget til at oprette særlige internationale afdelinger. For de fleste institutioner er et internationalt samarbejde efterhånden en helt naturlig del af det daglige arbejde. Mange af institutionerne er offentlige eller halvoftentlige og modtager på den ene eller anden måde tilskud af offentlige midler. En del af disse tilskud anvendes således direkte eller indirekte til kulturformidling. Hvor store disse beløb er, kan man vanskeligt opgøre samlet.

Man har ikke dækkende oversigter over, hvilke institutioner det drejer sig om. Og det tjener formentlig heller ikke noget formål at udarbejde sådanne. Derimod har man et behov for oversigt over de konkrete aktiviteter, der udspringer af danske institutioners forbindelser med udlandet. De pågældende institutioner arbejder for det meste selvstændigt

inden for deres respektive områder og klarer relationerne udadtil på egen hånd uden de centrale myndigheders og ministeriers mellemkomst; men det forekommer dog, at de har behov for støtte fra Kulturministeriet, Undervisningsministeriet og Udenrigsministeriet eller repræsentationerne i udlandet.

Efterhånden som kontakterne til udlandet er udvidet og et stadigt stigende antal institutioner er aktive på dette område, er der opstået et behov for en eller anden form for koordination af vor udadrettede virksomhed.

Nedenfor skal omtales en række større og mere velkendte institutioner, som tager aktiv del i den kulturformidlende virksomhed over for udlandet.

A. Det danske Selskab

Det danske Selskab er en selvejende institution, der har til opgave at formidle en folkelig samfundskultur, at oplyse udlændinge om danske forhold og fremme det mellemfolkelige kulturelle samarbejde.

Selskabets samlede årsbudget var i 1986 på ca. 7 mio. kr., hvoraf ca. 4 mio. kr. består af et tilskud på finansloven, der ydes over Kulturministeriets bevillinger.

Det danske Selskab hører under Ministeriet for Kulturelle Anliggender. Det har sin egen styrelse, valgt af repræsentantskabet. I repræsentantskabet sidder bl.a. en række ministerier, politiske partier, kommuner, amter og forskellige kulturelle og uddannelsesmæssige institutioner, foreninger, erhvervsorganisationer og personlige medlemmer.

Det danske Selskab har institutter i seks europæiske byer, nemlig Edinburgh, Bryssel, Dortmund, Rouen, Salzburg,

Milano, samt i Australien i Melbourne. Udvalget har fra Det danske Selskab modtaget den som bilag nr. A optrykte detaljerede rapport, hvori der redegøres for selskabet og den mellemfolkelige kulturformidling og hvortil der i øvrigt henvises.

Udvalgets overvejelser

Der er for udvalget ikke tvivl om værdien af Det danske Selskab og dets egenart som et folkeoplysende organ i relation til udlandet. Da et bredt samkvem med udlandet er væsentligt for et land som Danmark, ønsker udvalget klart at markere, at det anser det for betydningsfuldt, at den mere folkelige oplysende virksomhed tilgodeses i vore relationer med andre lande. På dette område varetager Det danske Selskab ubestridt en vigtig funktion.

Under udvalgets gennemgang af den række af institutioner, organisationer og andre, som deltager aktivt i kulturformidlingen, har man ikke kunnet undgå at hæfte sig ved, at ikke mindre end 60% af Det danske Selskabs virksomhed betales ved statstilskud over Kulturministeriets budget. Udvalget har i denne forbindelse fundet det bemærkelsesværdigt, at der på trods af dette væsentlige statslige finansielle engagement i Det danske Selskab ikke er nogen reel operativ sammenkædning med det arbejde af tilsvarende art, som udføres af ministerierne og organisationer, der også modtager offentlige tilskud.

Desuden er det udvalgets indtryk, at manglen på en klar og entydig arbejdsdeling har skabt adskillige vanskeligheder for selskabet gennem tiderne og undertiden har afstedkommet unødige gnidninger i selskabets forhold til ministerierne og udenrigstjenesten. I betænkning nr. 636 af 1972 om dansk informations- og kulturarbejde i udlandet ("Sølvhøj-betænk-

ningen") blev der da også fremsat forslag til en markant omlæggelse af Det danske Selskabs arbejde i udlandet og i Danmark. Udvalget er imidlertid af den opfattelse, at der er tale om vanskeligheder, som vil kunne løses gennem koordination og tilpasning. Udvalget synes bekræftet heri af den omstændighed, at de ovenfor nævnte gnidninger i de seneste år forekommer aftagende. Imidlertid er der for udvalget ingen tvivl om, at der består et iøjnefaldende og påtrængende behov for en koordination.

Udvalget er opmærksom på, at Det Danske Selskab som mange andre institutioner lider under de senere års trange økonomiske vilkår. Under disse omstændigheder må selskabet som andre bestræbe sig på en mere målrettet anvendelse af de sparsomme ressourcer og sørge for, at selskabets virksomhed er i nøje overensstemmelse med statutterne.

Det Danske Selskab bør aktivt indgå i et snævrere samarbejde med andre og på den måde være med til at sikre den bedst mulige udnyttelse af eksisterende ressourcer.

Det er i denne forbindelse naturligt, at især de udeværende institutter bør give Det Danske Selskab anledning til overvejelser. Selv om udvalget kunne stille spørgsmålstejn ved placeringen af enkelte af institutterne, har man ikke fundet det rigtigt at fremkomme med forslag til omplaceringer, men vil dog opfordre selskabet til løbende at evaluere de enkelte institutters virksomhed og gennemslagskraft med henblik på overvejelser om deres placering.

Udvalget mener, at Det Danske Selskabs oprindelige identitet som en selvstændig, selvejende institution, der udgjorde en folkelig og folkeoplysende brik i kulturformidlingsmosaikken, principielt bør bevares og styrkes. Det sker i udlandsarbejdet bedst gennem en øget koncentration af arbejdet inden for de eksisterende institutter i udlandet

fremfor nye, mange og små ukoordinerede projekter på nye markeder. Udenrigstjenesten og fagministerierne, der har de officielle kontakter med udlandet, bl.a. gennem de 23 kulturaftaler, er koordineret i deres virksomhed med udlandet. Med de forslag for yderligere koordination, denne betænkning indeholder, finder udvalget, at statsadministrationen vil få et godt overblik over egne aktiviteter. Dette overblik skulle også komme Det danske Selskab til gode. Selskabet får herigennem bedre muligheder for at sikre sig forhåndsorientering om kommende danske officielle prioriteringer og arrangementer. At de danske repræsentationer i udlandet løbende bør holde institutterne orienteret er indlysende. Et udvidet samarbejde som skitseret af udvalget skulle kunne gennemføres uden at indskrænke Det danske Selskabs selvstændige og uofficielle status til skade for dets folkelige oplysningsarbejde.

B. Danmarks Turistråd

Danmarks Turistråd er en så godt som 100% statsfinansieret, selvstændig organisation. Midlerne til Danmarks Turistråds virke kanaliseres fra de bevilgende myndigheder gennem Industriministeriet. Budgettet for 1986 udgjorde ca. 70 mio.kr.

Danmarks Turistråds overordnede formål er at øge turistværditægtterne mest muligt under hensyntagen til Danmarks natur- og miljøværdier. Det anslås, at der tilgår Danmark ca. 14,5 mia.kr. om året i turistindtægter. Danmarks Turistråd er således en eksportfremmende organisation, der i samarbejde med turisterhvervet i ind- og udland markedsfører Danmark som turistland i udlandet.

Turistrådet (bestyrelsen) er sammensat af repræsentanter fra turisterhvervet, turistforeningerne, amterne og kommunerne

samt Industriministeriet og Finansministeriet. Turistrådet har 18 medlemmer.

Danmarks Turistråds daglige arbejde varetages af et hovedkontor i København samt af 16 udlandsrepræsentationer. I alt er omkring 120 personer beskæftiget i Danmarks Turistråd, fordelt med omkring 60 på hovedkontoret (inkl. Turistinformationen i København) og et tilsvarende antal på udlandskontorerne.

Danmarks Turistråd er repræsenteret i følgende lande: Belgien, Canada, Finland, Frankrig, Holland, Japan, Norge, Schweiz, Storbritannien, Sverige, USA, Forbundsrepublikken Tyskland og Østrig. Danmarks Turistråd anser det for en vigtig del af sin virksomhed også at gøre opmærksom på dansk kultur. Stort set alle former for trykte, visuelle og elektroniske markedsføringsmidler anvendes. Danmarks Turistråd forestår også besøg af udenlandske presse- og rejsebureaufolk, udstillinger, konferencer m.v. Der er et vist nordisk samarbejde på området og det kan nævnes, at danske virksomheder i et enkelt tilfælde har givet støtte til kampagner i udlandet.

C. Dansk Samvirke

Dansk Samvirke har bl.a. til formål at styrke forbindelsen mellem Danmark og danske i udlandet og at sprede kendskab til danskes indsats i udlandet. Den kulturformidling, der sker via danske, bosat i udlandet, og de danske kolonier rundt omkring på jorden, er af væsentligt omfang og i høj grad med til at stimulere interessen for danske forhold i andre lande.

Det kan f.eks. nævnes, at de danske kolonier i USA spillede en vigtig rolle for gennemførelsen af Scandinavia Today.

Dansk Samvirke har en medlemskreds på ca. 5.600 medlemmer, der fordeler sig med knap 1/3 i udlandet og 2/3 herhjemme. Dansk Samvirke modtager støtte til sin virksomhed i form af tilskud og legater fra en lang række fonde og stiftelser. Foreningen udgiver bladet Danmarksposten, som er et væsentligt nyhedsorgan for de mange danske i udlandet og står for tiden for driften af Den danske Sommerskole.

D. Venskabsbyer

En række danske kommuner har etableret venskabsforbindelser med kommuner i andre lande. Et af de væsentligste formål med sådanne forbindelser er at give befolkningen i kommunen mulighed for ved selvsyn at danne sig et billede af, hvordan livsvilkårene er i andre lande. På denne måde foregår der en omfattende kultur- og informationsudveksling direkte mellem befolkningen i Danmark og et andet land. Det er et tilgrundliggende princip bag dette såkaldte venskabsarbejde, at befolkningen skal involveres og engageres i arbejdet, hvilket sker bl.a. ved at de åbner deres hjem for folk fra andre lande.

De fleste venskabsforbindelser mellem Danmark og udlandet er etableret med de andre skandinaviske lande. Mange af disse blev startet i 1950'erne - på initiativ af Foreningen Norden. Af de i 1986 eksisterende 562 venskabsforbindelser er 453 oprettet inden for Skandinavien, 51 med Forbundsrepublikken Tyskland og endnu kun 6 uden for Norden.

Adskillige kommuner har nu også - på anden vis end som venskabsby - forbindelse til den 3. verden, og det vil ganske givet kunne ses på etableringen af venskabsforbindelser fremover. Ligeledes kan der i andre lande, såvel i Europa som udenfor, mærkes en stigning i interessen for at få etableret forbindelser til Danmark.

I starten omfattede samarbejdet hovedsagelig udveksling af unge (f.eks. skoleklasser) og officielle delegationer. I dag ligger hovedvægten stadig inden for udveksling af unge, men udvekslingen er nu udvidet til en større kreds inden for det kulturelle område, foreninger, sportsklubber, organisationer, studerende, ældre, virksomheder m.m.

E. Eksportfremmerådet

Eksportfremmerådet, hvorunder bevillingen til danske eksportfremmeaktiviteter hører, administrerer ca. 300 mio.kr. som tilskud til kommercielle eksportfremmeforanstaltninger i udlandet.

Eksportfremmerådet har til opgave at varetage den overordnede planlægning af det eksportfremmearbejde, som gennemføres med midler fra Danmarks Erhvervsfond. Administrationen sker i samarbejde med et Bevillingsudvalg og et Projektudvalg. Rådet og udvalgene er sammensat af repræsentanter fra en række erhvervsorganisationer og ministerier.

Eksportfremmerådet har forestået fremstød i Asean-landene i 1983-1985, som et stort antal virksomheder deltog i med en række aktiviteter, der blev gennemført som led i det officielle fremstød, både i Danmark og i Asean-området.

For at lette virksomhedernes adgang til oplysninger om, hvor der inden for den offentlige sektor findes eksportrelevant viden, som kan udnyttes i virksomhedernes eksportbestræbelser, udgav Danmarks Erhvervsfond i august 1985 i samarbejde med Projektudvalget publikationen "Viden fra det offentlige til eksport, 1985". I publikationen præsenteres offentlig eksportrelevant know-how fordelt på ca. 400 emneområder.

F. Danske Kirker i fremmede lande

I flere lande findes der danske menigheder og kirker, der er støttet af enten organisationen Danske Kirker i Udlandet (DKU) eller Danske Sømandskirker i fremmede Havne.

Disse kirker har i høj grad betydning for vedligeholdelsen af danskheden blandt de danske kolonier i udlandet og dermed også for vedligeholdelsen og udbredelsen af kendskabet til Danmark i udlandet. Kirkerne virker som centrum for de danske kolonier og er et vigtigt bindeled mellem det danske samfund og danske i udlandet. Kirkerne i udlandet er således mere end den danske folkekirkes forlængede arm.

Danske Kirker i Udlandet er en frivillig kirkelig organisation, der har til formål at arbejde for evangeliets forkyndelse og for danske menigheder i udlandet. DKU gør en indsats, hvor danske i udlandet har behov for støtte til gudstjenester, menigheder og ungdomsarbejde. DKU har kirker i Berlin, Bryssels, Goteborg, Nice, Paris og Sydspanien samt i Argentina og Canada (der er udsendt danske præster til 6 canadiske byer). I Sydslesvig er der 1 provst og 22 præster. Lejlighedsvis sender DKU præster på besøg i større byer i Vesteuropa, og der ydes støtte til arbejde blandt danske i Jerusalem.

Danske Kirker i Udlandet havde i 1986 et budget på 13 mio. kr., hvoraf ca. 9,5 mio. kr. kommer fra Kirkeministeriet. Resten skaffes ved frivillige bidrag, samt ved et landslotteri.

Danske Sømandskirker i fremmede havne er også en frivillig, kirkelig organisation. Sømandskirkerne indeholder foruden kirkesalen en række faciliteter til brug for danske sømænd i udenrigsfarten. Sømandskirkerne fungerer som et vigtigt kontaktcentrum for søfarende. Sømandskirkerne har normalt et fast personale bestående af en præst, en assistent og en

husmoder. Der findes en sømandskirke i 10 byer: Antwerpen (Belgien), Göteborg (Sverige), Hamburg (Forbundsrepublikken Tyskland), Hong Kong (Fjernøsten), Hull (England), London (England), New York (USA), Rotterdam (Holland), Singapore (Fjernøsten) og Yokohama (Japan).

Dansk Sømandskirke havde i 1986 ca. 30 medarbejdere. Budgettet udgjorde 6 mio. kr., hvoraf godt halvdelen kommer fra Kirkeministeriet. Den anden halvdel indsamles ad frivillig vej på forskellig måde. En stor del kommer fra de ca. 100 sømandskredse, der findes rundt om i landet. Derudover giver en del rederier, banker, kommuner, legater og fonde bidrag til arbejdet.

På sømandskirkerne rundt omkring samles der tilsammen næsten lige så mange penge ind som i Danmark. Det vidner om stor offervilje hos både søfolk og fastboende. F.eks. indbragte basaren ved sømandskirken i New York i 1985 ca. 150.000 kr.

Dansk Sømandskirke er altså et samvirke mellem den danske folkekirke og frivillige kredse, et forbilledligt eksempel på samvirket mellem et privat og offentligt initiativ.

KAPITEL III**KULTURARBEJDETS FORMER OG INDHOLD.**

1. Kulturaftaler.

Siden 1950'erne er indgåelse af bilaterale kulturaftaler blevet et stadigt mere fremtrædende led i det internationale samarbejdsmonster inden for kultur, videnskab og uddannelse.

Kulturaftalerne betød ret beset en formalisering af de allerede eksisterende bilaterale kontakter mellem de vesteuropæiske lande, medens de med de østeuropæiske lande har været en nødvendighed for overhovedet at kunne komme i gang med kulturelle kontakter efter 2. verdenskrig. Danmark har bestræbt sig på at indgå kulturaftaler med samtlige europæiske lande. For tiden har man aftaler med de i bilag 1 anførte 18 lande samt tidsbegrænsede samarbejdsprogrammer med Albanien, Holland, Kina og Østrig og endvidere har der været drøftelser med Indien om et formaliseret kultursamarbejde. Bilag C indeholder to eksempler på kulturaftaler, henholdsvis med Spanien og Polen.

Af økonomiske hensyn er Danmark tilbageholdende med at udvide kredsen af kulturaftalelande ud over Europa. Af oversøiske lande har man kun formaliseret samarbejdet med Kina, Egypten og Israel. Eftersom kultursamarbejde imidlertid også må betragtes som et led i den overordnede danske politik over for et givet land, kan det ikke udelukkes, at det øgede samkvem med visse lande vil medføre, at Danmark bliver sat under et betydeligt pres for at indgå nye kulturaftaler. Udenrigsministeriet modtager jævnligt anmodninger om indgåelse af nye kulturaftaler.

For Danmarks vedkommende foreligger der ikke noget forfatningsmæssigt krav eller behov for et aftalemæssigt grundlag til gennemførelse af kulturelle forbindelser med andre lande, og eksistensen af en formel aftale øger kravene til bevillinger.

Aftaler har imidlertid vist sig at være et velegnet instrument i bestræbelserne på at danne lige og afbalance-rede vilkår for samarbejdet. De danner en økonomisk ramme gennem fordeling af udgifterne og sikrer en betydelig kontinuitet. Selve aftalerne indeholder de almene retningslinier for det statsstøttede kulturelle samarbejde mellem to lande og den generelle ramme for konkretisering af et 2-3 årigt arbejdsprogram, der tilrettelægges ved regelmæssige tilbagevendende møder mellem repræsentanter for de pågældende to lande.

Samarbejdsprogrammerne indeholder bestemmelser om udvekslinger og samarbejde inden for uddannelse og videnskab d.v.s. inden for undervisningsministeriets ansvarsområde. Herunder hører samarbejde mellem læreanstalter og videnskabelige institutioner, personudvekslinger i form af studieophold på grundlag af stipendier, samt andre besøg, udvekslinger af dokumentation og informationsmateriale m. v.

Inden for kulturministeriets område indeholder programmerne bestemmelser om etablering af kontakter mellem kulturelle institutioner, samt udvekslinger af arrangementer og repræsentanter fra kulturlivet inden for litteratur, musik, teater, ballet, billedkunst, museer, film m.v.

For de forskellige kategorier af udvekslingsarrangementer er der opstillet regler om, hvorledes udgifterne til disses gennemførelse skal fordeles mellem de implicerede parter.

Udover bestemmelserne om konkrete udvekslinger indeholder programmerne ofte en velvillig omtale af kontakten og samarbejdet mellem relevante faglige organisationer i Danmark og i det andet aftaleland. En sådan omtale er dog altid holdt i uforpligtende vendinger, idet den ikke må forstås således, at den danske stat derved automatisk forpligtes økonomisk.

Særligt østlandene foreslår ofte sådanne samarbejdsaftaler direkte mellem faglige organisationer (fx arkitektforbundet eller forfatterforeningen). Men strukturen i de to systemer er forskellig, idet den østlige samarbejdsorganisation som statslig har et budget til gennemførelse af hver aftale, den indgår, hvorimod det sjældent er tilfældet for den danske private faglige organisations vedkommende. Det betyder, at de danske organisationer ofte vil være henvist til at søge om kulturministeriets eller undervisningsministeriets assistance med henblik på gennemførelsen af de udvekslingsforpligtelser, de har påtaget sig. Indgåelsen af sådanne aftaler er på den anden side i fuld overensstemmelse med slutakten fra konferencen om sikkerhed og samarbejde i Europa, hvor man fra vestlig - herunder dansk - side lagde afgørende vægt på, at kulturelt og videnskabeligt samarbejde måtte lægges ud til interesserede personer og organisationer (i modsætning til statslig styring).

Det kulturelle samarbejde i henhold til programmerne administreres og finansieres af henholdsvis kulturministeriet og undervisningsministeriet som de operative organer. De danske ambassader virker som bindeled mellem opholdslandets institutioner og de hjemlige instanser. Arbejdets art og omfang i forbindelse med gennemførelsen af kulturaftalernes programmer varierer væsentligt alt efter graden af bureaukrati i udlandet og i forhold til, hvor stor den direkte kontakt i øvrigt er mellem de kulturelle instanser i Danmark og udlandet.

Udvalgets overvejelser.

Udviklingen har medført, at kulturaftaler kun er en af mange brikker i det internationale forsknings- og læreanstaltsamarbejde og samarbejdet inden for kulturlivets forskellige områder. I årenes løb er der skabt et vidt forgrenet samarbejdsnet, både officielt i internationale institutioner og direkte mellem fx danske teatre, musikensembler, uddannelsesinstitutioner og deres udenlandske kontakter. Der foregår meget samarbejde igennem internationale faglige organisationer, som danske kunstnere og videnskabsmænd m.fl. deltager flittigt i, men som ikke nødvendigvis er kendt af det officielle Danmark.

Det gælder i dag også østlandene, hvor kulturarbejdet traditionelt har været baseret udelukkende på de officielle programmer. For disse landes vedkommende er der dog stadigvæk en tendens til, at samarbejdet skal finde sted på udvekslingsbasis og i henhold til en formel aftale.

Det må erkendes, at kulturaftalerne i visse henseender er udgiftskrævende og tunge at administrere. Samtidig finder udvalget dog, at en række momenter taler for at fastholde disse aftaler. Ikke mindst må de direkte personlige kontakter, som er en del af kulturaftalerne fortsat tillægges stor betydning. Endvidere sikrer aftalerne, at der er lejlighed til med regelmæssige mellemrum at drøfte gensidigheden i udvekslingerne både personmæssigt og økonomisk. Mere generelt vil det tillige være naturligt at bemærke, at såfremt Danmark skulle opsige en eksisterende aftale, vil det efter alt at dømme i det andet land blive betragtet som en politisk demonstration, der næppe ville være i dansk interesse.

I lyset af den nævnte udvikling, hvor kulturaftaler efterhånden er et ud af mange instrumenter i kultursamarbejdet med udlandet, finder kultureksportudvalget, at det

vil være hensigtsmæssigt at tilstræbe en større fleksibilitet i programmerne, således at de også på det kulturministerielle område ligesom på det undervisningsmæssige område mere klart vil fremstå som de rammer - principielle retningslinier, beløbssatser og udvekslingskvoter m.v. - inden for hvilke et friere udvekslingsarbejde kan foregå. Det bør også overvejes at inddrage de beslutninger og rekommandationer, der vedtages i internationale fora, hvori Danmark deltager, i det bilaterale samarbejde. Det kan komme til udtryk ved at rekommandationerne nævnes i et kulturprogram mellem to lande, hvor det er relevant, og/eller ved at det internationale samarbejde gøres til genstand for en drøftelse under de bilaterale kulturforhandlinger. Der tænkes herved fx på CSCE-slutakten og de mange møder, der har fundet sted som opfølgning og led i den såkaldte CSCE-proces, på UNESCO-samarbejdet eller på Europarådssamarbejdet. På den måde vil der i højere grad blive tale om udformning af en egentlig samlet dansk kulturpolitik over for omverdenen fremfor ad hoc stillingtagen til enkelte forslag, når de melder sig.

Ovenstående vil imidlertid ikke overflødiggøre et grundigt forberedelsesarbejde i nær kontakt med danske institutioner og dansk kulturliv i forbindelse med hvert programs udarbejdelse, men det vil efter udvalgets opfattelse medføre en mere kontinuerlig kontakt med faglige miljøer og institutioner i den overordnede planlægning og i planlægningen af konkrete arrangementer på et tidligere tidspunkt.

Udvalget er imidlertid opmærksom på, at der i de senere år er sket en stagnation i bevillingerne til det kulturelle samarbejde med udlandet, herunder kulturaftalesamarbejdet. Det gælder ikke mindst for kulturministeriets vedkommende. Den udvikling må udvalget anse for beklagelig, idet følgerne af, at der indgås nye kulturaftaler, uvægerligt er, at der alt andet lige vil være færre midler til

rådighed for samarbejdet med de enkelte kulturaftalelande. Udvalget finder således anledning til at foreslå en forøgelse af ministeriernes bevilling til dette samarbejde, og at der forud for indgåelsen af nye aftaler tilvejebringes midler til at gennemføre intentionerne i disse.

På finansloven for 1986 er der til internationalt kultursamarbejde, herunder gennemførelsen af kulturaftaler, på undervisningsministeriets budget afsat 7.167.700 kr. samt til udsendte lektorer 2.958.600 kr.

På kulturministeriets budget er der for samme år til lignende formål afsat 3.961.000 kr. Om udvalgets bevillingsmæssige forslag se kapitel VIII.

Ved vurderingen af kulturaftalernes betydning som instrument i det internationale samkvem er der i udvalget således sammenfattende enighed om, at disse aftaler er nyttige for Danmark, og at de for samarbejdet med visse lande er direkte nødvendige.

2. Lektoratsordningen.

Lektoratsudvalget under Undervisningsministeriet, som har eksisteret siden 1937, tager sig af udvælgelsen af danske lektorer til undervisning i dansk sprog og litteratur ved udenlandske universiteter. Det består af 3 professorer fra henholdsvis Københavns Universitet, Aarhus Universitet og Odense Universitet samt 1 repræsentant for hvert af de 3 ministerier, der har interesse i ordningen: Undervisnings-, Kultur- og Udenrigsministeriet.

Ved kulturministeriets oprettelse i 1961 blev udvalget henlagt til dette ministerium, men efter forslag i Sølvhøjudvalgets betænkning blev det i begyndelsen af 70'erne flyttet tilbage til Undervisningsministeriet.

Der undervises og forskes i dansk sprog og litteratur ved ca. 100 universiteter verden over. For tiden er der ansat danske lektorer efter indstilling fra lektoratsudvalget ved 27 udenlandske universiteter.

Udveksling af lektorer er omtalt i flere kulturaftaler, men der er ikke tale om egentlig gensidighed, hverken med hensyn til antal eller aflønning.

Udover udveksling forekommer det, at et udenlandsk universitet henvender sig direkte til lektoratsudvalget og anmoder dette om at bistå ved besættelsen af en stilling som dansk lektor ved universitetet.

Skønt det ikke er pålagt dem som en pligt, har lektorerne normalt en positiv indstilling til det kulturformidlende arbejde, også uden for universitetsarbejdets rammer. Man støtter denne indstilling ved at sørge for at skaffe film og lydbånd, foredragsholdere, forfatteroplæsninger m.v. Her kræves både økonomisk støtte, men også ofte praktisk hjælp. Kontakten med den danske ambassade i landet er vigtig.

Lektorernes beretninger om deres virksomhed er et vigtigt led i vurderingen af, hvorledes dette kulturelle samarbejde bør gennemføres.

Mange af de ca. 100 danskfødte eller danskinteresserede universitetslærere i dansk verden over, som ikke har kontakt med lektoratsudvalget vil sikkert også være interesserede i at udføre et større eller mindre kulturformidlende arbejde. De bør have mulighed for hjælp og tilskud hjemmefra som de udsendte lektorer.

I juli 1985 var der ialt udsendt 25 danske lektorer: Frankrig (5), Island (2), Italien (2), Norge (2), Polen (1), Sverige (4), Forbundsrepublikken Tyskland (5),

Østrig (1), Schweiz (1), USA (1), og USSR (1), heraf 15 med dansk løntilskud.

I forbindelse med tildeling af en 3-årig bevilling på kr.1 mio årligt besluttedes det i begyndelsen af 1987 at oprette 5 midlertidige lektorater, foreløbig for en periode af 3 år. Efter forhandlinger med udenlandske myndigheder ved kulturaftaleforhandlinger og ved forhandlinger med de respektive universiteter er der oprettet et lektorat ved Karlsuniversitetet i Prag, og lektoratet er besat pr. 1. oktober 1987.

Et nyoprettet lektorat ved University of Alaska at Fairbanks er besat pr. 1. januar 1987.

Et mobilt lektorat ved universiteterne i Minnesota, Wisconsin og Washington (Seattle) med store Scandinavian departments er blevet besat pr. 1.8.1987.

Et lektorat i Storbritannien er oprettet i 1987 til besættelse pr. 1. september 1987. Et lektorat i Spanien eller Portugal er under overvejelse.

Ved direkte forhandlinger med Washington State University er der herudover ved hjælp af et mindre tilskud skabt en fuldtidsstilling i dansk ved universitetet pr. 1. august 1986.

Lektoratsudvalget samarbejder direkte med de øvrige nordiske lektoratsadministrationer i Samarbejdsnævnet for de nordiske lektoratsadministrationer, der er et organ under Nordisk Ministerråd.

Udvalgets overvejelser.

I takt med internationaliseringen og den kolossale udvikling i informationssektoren er der opstået et behov for mere information om Danmark og for en information, der ikke alene sigter mod de rent faglige aspekter af lektorernes arbejde, men også mod en bredere orientering om danske samfundsforhold og danske kulturaktiviteter som en nødvendig inspirationskilde til at gøre undervisningen mere rettet mod at opfatte Danmark ikke alene som en del af Norden, men som en selvstændig kultur inden for Norden.

Ved udvælgelsen af lektorer vil det derfor være nødvendigt også at inddrage overvejelser om den kulturformidlende funktion, der i stadigt stigende grad vil blive en del af en udlandslektors arbejde.

Traditionelt har Danmark haft et nært samarbejde inden for sprog- og litteraturforskningen med vore nabolande og med kulturlande i Europa, som vi modtager kulturstrømme fra, men som ikke i tilsvarende grad har modtaget kulturindtryk fra os. Både over for disse lande og over for de lande, hvor der etableres nye lektorater, eller hvor der i øvrigt foregår danskundervisning på universitetsniveau, er det ønskeligt med en mere målrettet og koncentreret støtte til lektorerne og andre, der formidler dansk i udlandet.

På væsentlige punkter vil der være mulighed for at iværksætte en række initiativer, der forholdsvis hurtigt kunne medvirke til at inddrage lektorerne mere direkte i kulturformidlinge.

Det vil være gavnligt med en udbygning af kontakten til de danske ambassader.

I bestræbelserne på at sprede det danske oplysningsmateriale, og for i videst muligt omfang at etablere kontakt mellem de danske, der på et professionelt plan arbejder med dansk kulturarbejde i udlandet, er disse, mere officielle kontakter af meget stor betydning for en aktiv informationsindsats fra lektorernes side.

En betingelse for et bedre informationsniveau er, at der foreligger et relevant, nyhedsorienteret fact sheet materiale tilgængeligt, helst på det pågældende lands sprog eller i hvert fald på det sprog, der er landets første fremmedsprog.

Besøg af danske kulturformidlere medvirker til at levendegøre stoffet og er et væsentligt element i undervisningen. Men effekten af at modtage impulser fra Danmark både hos lektoren, de studerende og andre interesserede rækker ud over det rent faglige aspekt. Også de menneskelige kontakter, der skabes både i forbindelse med arrangementets gennemførelse, men også i planlægningsfasen, er værdifulde for at formidle kontakten mellem værtslandet og Danmark. Besøg af danske kulturformidlere bør derfor muliggøres i videre omfang. I den forbindelse kan også nævnes de muligheder, der findes for at benytte Nordisk Ministerrådsstøtteordning til fælles nordiske projekter, idet støtten dog er betinget af, at arrangementerne omfatter flere nordiske lande. Støtten administreres således, at i princippet skal mindst 3 nordiske lande deltage i projektet. Dette krav bør mildnes, således at støtte kan ydes, såfremt 2 nordiske lande deltager i projektet. Herved vil der opnås større fleksibilitet og variation i udbuddet af projekter.

Ved en øget støtte til gennemførelse af besøg af danske kulturformidlere bør det i videst muligt omfang sikres, at et besøg koordineres med andre universiteter i

værtslandet, således at der opnås den bedst mulige udnyttelse af de økonomiske ressourcer, der bevilges til besøg.

Den bogstøtte, der ydes lektoraterne kan i nogle tilfælde forekomme for begrænset. Der gør sig store forskelle gældende ved de udenlandske universiteter, og nogle er endog særdeles velforsynede med dansk litteratur og materiale. Andre, og det gælder specielt nyoprettede lektorater, kan i begyndelsesfasen have behov for en øget støtte.

Der består væsentlige forskelle i at undervise danske studerende på deres modersmål og i at undervise fremmedsprogede i dansk sprog og kultur. Derfor vil introduktionskurser i danskundervisning af fremmedsprogede være af stor betydning for den lektor, der udsendes, og modtageruniversiteterne stiller ofte krav om erfaring i undervisning af fremmedsprogede ved besættelsen af et udlandslektorat.

Der fremsættes ofte kritik af, at der fra dansk side mangler et velegnet undervisningsmateriale, beregnet for voksne studerende og med et indhold, der i øvrigt sprogligt som informativt svarer til de studerendes niveau. Et sådant undervisningsmateriale er en nødvendig forudsætning for en seriøs sprogundervisning, ligesom en fortegnelse over, hvad der foreligger af oplysninger om Danmark og dansk litteratur på fremmede sprog er en betingelse for at skærpe appetitten på at ønske at vide mere hos den studerende.

Der bør også være øgede muligheder for udenlandske studerende for at komme på korte studieophold i Danmark for derigennem at tilegne sig sproget ved daglig kontakt med danskere. En sådan ordning bør fortrinsvis gennemføres ved tilrettelæggelse af korte danskurser i fx

sommerperioden, hvor det er praktisk muligt for den studerende at opholde sig her i landet. Korte studieophold i Danmark med undervisning på fx Studieskolen er blevet vanskeliggjort ved et krav om, at den studerende skal have et dansk cpr. nummer. Ordningen rammer en stor gruppe udenlandske studerende samt børn af danske, bosat i udlandet. Det undersøges for tiden i Undervisningsministeriet, hvordan der kan sikres danskundervisning til disse grupper.

Den enkelte udsendte lektor vil ofte føle sig isoleret i et fremmed og undertiden meget anderledes universitetsmiljø. Der kan mangle kontakt til hjemlandet, til det faglige miljø og til kolleger. Også derfor er efteruddannelseskurser inden for dansk saamfundskundskab og inden for de faglige discipliner, sprogvidenskab og litteratur og andre fag, som lektoren er uddannet indenfor - en aktivitet, der kan styrke lektorerne i deres virke.

Ved økonomisk støtte hovedsagelig fra private er der afholdt et kursus i dansk samfundskundskab og samfundsvidenskabelig metode i sommeren 1986. Det bør ikke være en foreteelse, der er helt og aldeles afhængig af velvilje, og efteruddannelseskurser bør indgå som en del af et struktureret program for udsendte lektorer.

Visse af de lande, der modtager udenlandske lektorer, tildeler desværre ikke lektoren den status, som uddannelsen berettiger til.

Nogle udenlandske universiteter ønsker "sprogsgerter" på elementært niveau. Efter udvalgets opfattelse er danske lektorer forskere og skal behandles som sådanne.

Hvor universitetsstrukturen er meget hierarkisk opbygget, og hvor titler åbner døre til privilegier, er det meget utilfredsstillende for en dansk lektor i udlandet at

blive anbragt nederst på ranglisten uden udsigt til at kunne forbedre sin status. Dette indebærer fx, at lektoren ikke må undervise på højeste trin, ikke må eksaminere eller være censor. Disse opgaver varetages af ikke-danske. En ændring af status er et ømtåleligt emne og kan ikke gennemføres kun for danske lektorer, men kunne muligvis opnås ved en koordineret indsats fra nordisk side.

Det hænger sammen med lektorernes status ved de udenlandske universiteter at nævne lektorens situation ved ophøret af lektoratsperioden og hjemkomsten til Danmark. Lektorerne har for langt de flestes vedkommende arbejdet i indtil 6 år i udlandet, og mange har ikke et arbejde at vende tilbage til.

Det vil være af væsentlig betydning for lektorerne og for lektoratsordningen som sådan, såfremt lektorernes arbejde ved de udenlandske universiteter og som kulturformidlere blev anset for mere meriterende ved hjemkomsten end tilfældet er nu.

Endelig skal nævnes spørgsmålet om orlov for den lektor, der har et arbejde i Danmark og for lektorernes familier. Ofte må en eventuel ægtefælle opgive et arbejde for at rejse med ud uden sikkerhed for beskæftigelse ved hjemkomsten.

En løsning af dette spørgsmål bør overvejes både for at sikre så bred en kreds af ansøgere som muligt som for bedst muligt at lette tilbageslutningen til det danske miljø.

3. De enkelte emneområder.

Som det er fremhævet i kap.I, er den fundamentale forudsætning for begrebet kultureksport, at der findes et konsolideret og bevægeligt kulturliv baseret på de indenlandske forhold.

Skabelsen af et sådant vil afhænge af såvel rimelige økonomiske rammer som regelmæssig løbende kontakt med det udenlandske kulturliv inden for de forskellige sektorer.

I det følgende vil de enkelte kunstarter blive behandlet hver for sig.

a. Musik.

Herhjemme har musikudøvelsen fået sin egen lov, der har institueret Statens Musikråd, hvis opgave det er at virke til fremme af musiklivet i Danmark.

Der kan ikke være tvivl om, at vedtagelsen af musikloven har været af afgørende betydning for den fortsatte opblomstring og udvikling af musikkulturen herhjemme på samtlige niveauer og inden for de mange genrer.

Det internationale samarbejde inden for det musikalske område er omfattende og har for Danmarks vedkommende i særlig grad inden for de sidste 10 år været præget af nordisk samarbejde. Dette samarbejde er væsentligst blevet finansieret af Nordisk Kulturfond og af de midler, der stilles til rådighed i henhold til aftalen om kulturelt samarbejde mellem de nordiske lande. I denne sammenhæng indtager nævnet for nordisk musiksamarbejde (NOMUS) en central position. NOMUS fungerer som informerende rådgivende og indstillende organ i sager vedrørende musikforhold over for Nordisk Kulturfond samt i relation til den nordiske kulturaftale. Jvf. kap III, afsnit 3.

NOMUS tager også selvstændige initiativer inden for de af nordisk ministerråd afstukne rammer.

Af andet multilateralt musiksamarbejde kan nævnes Danmarks deltagelse i International Music Council (IMC) under UNESCO.

Danske officielle musikaktiviteter i udlandet iøvrigt støttes som alt overvejende hovedregel af de til det bilaterale kultursamarbejde afsatte midler, medens udenlandske musikarrangementer og turnéer i Danmark kan støttes af bevillinger under musikloven.

I reglen er det et impresariat, der på normale kommercielle vilkår står for den praktiske tilrettelæggelse m.v. af sådanne arrangementer, og kulturaftalernes bestemmelser om musik indskrænker sig ofte til blot at nævne, at parterne opfordrer til udveksling af ensembler m.v., hvis turnéer organiseres på kommerciel basis i henhold til kontrakter afsluttet mellem de respektive landes koncertorganisationer og impresariater.

I disse relationer virker Statens Musikråd som kulturministeriets sagkyndige organ, der rådspørges dels i forbindelse med fornyelse af kulturaftaler og dels i forbindelse med konkrete forslag til musikudveksling.

Det er fortrinsvis mindre ensembler, der indgår i den bilaterale musikudveksling i henhold til kulturaftalerne. Dette må blandt andet ses i relation til de relativt begrænsede offentlige midler, der er til rådighed for sådanne musikformål. I 1985 udgjorde bevillingen til musiksamarbejde i henhold til kulturaftalerne kr.748.000.

Behovet for finansiering af turnéer med symfoniorkestre og store kor overstiger langt de muligheder, der er indeholdt i det nuværende bevillingsmæssige niveau. Den

økonomiske basis for sådanne turnéer tilvejebringes fra flere sider, hvorved tilskud fra privat side i adskillige tilfælde dækker den overvejende del af det direkte tilskudsbehov for turnéens gennemførelse.

Ad denne vej har der været skabt grundlag for turnéer med Det kgl. Kapel, Danmarks Radios Symfoniorkester, Danmarks Radios Kor, Københavns Drengekor m.fl.

Af betydning for turnévirkksomheden er endvidere, at ensemblemedlemmerne kan frigøres fra den daglige tjeneste, og at turnédagene kan medregnes som en del af tjenesteforpligtelsen for nogle ensembles vedkommende.

Hvad angår størstedelen af udlandsturnéerne for også de mindre ensembler bør det nævnes, at denne virksomhed ikke støttes af kulturaftalemidlerne, men udelukkende arrangeres i samarbejde med danske eller udenlandske impresarier.

Tidligere rådede Danmark over et kammermusikalsk statsensemble, Den danske Kvartet. De midler, der frigjores ved nedlæggelsen af statskvartetten, indgår nu i turnéstøtten til en række mindre ensembler inden for såvel det klassiske som det rytmiske område.

Hvad angår den rytmiske musik, er der særlig grund til at fremhæve Danmarks Radios Bigband, som har opnået internationalt ry, og som ved enkelte lejligheder er blevet sat i stand til at gennemføre turnévirkksomhed i udlandet. Der er dog ingen tvivl om, at orkesterets nuværende eksistens- og ansættelsesvilkår udgør en alvorlig hæmsko for turnéer og opbygningen af et fast koncertrepertoire. Jvf. betænkningen om revision af musikloven, nr. 1061, 1985, s. 49.

I forbindelse med det Europæiske Musikår udsendte Danmark

et genremæssigt fællesprojekt med et nyt rock-, et nyt jazz- og et nyt kompositionsmusik-ensemble. De tre ensembler afholdt fælleskoncerter i Holland og Forbundsrepublikken Tyskland, og eksperimentet har skabt interesse for lignende og andre grænseoverskridende turné-modeller.

Dansk Musik Informations Center (MIC) er oprettet i 1980 og har til opgave at udbrede kendskabet til dansk musikliv såvel i indlandet som i udlandet samt at samordne, udbygge og supplere eksisterende registrerings- og dokumentationsvirksomhed vedrørende dansk musik og musikliv.

Formålet varetages ved:

Informationsvirksomhed om al dansk musik og musikliv især med henblik på at bringe dansk musik frem til koncert- og/eller anden opførelse. Centret koordinerer og supplerer anden allerede eksisterende informationstjeneste.

Dokumentations- og registreringsvirksomhed bestående i indsamling af oplysninger om dansk musik og dansk musikliv. Centret opretter i rimeligt omfang en samling (i kopi) af især nyere og helt ny dansk musik i partitur- og/eller fonogramform. Samlingen, der løbende føres å jour, reguleres ved tilsvarende afgang. I samarbejde med Det danske Selskab udgiver centret en omfangsrig bog, Music in Denmark, om dansk musik og dansk musikliv inden for alle genrer.

Opsøgende virksomhed, hvor centret søger at påvirke såvel danske som udenlandske musikere til at fremføre dansk musik, fortrinsvis af nulevende komponister. I den forbindelse har centret fungeret som konsulent i bl.a. Danmark-Frankrig projektet (1987-88) og det fællesnordiske fremstød i Japan (1987-88).

Centret er en selvejende institution, der ledes af en bestyrelse på 7 medlemmer, der repræsenterer:

- 1) Dansk Komponistforening, Danske Populærautorer og Danske Jazz-, Beat- og folkemusikautorere.
2. Fællesrådet for udøvende kunstnere og Dansk Musiker Forbund.
3. Biblioteksområdet.
4. Statens Musikråd.

Dets driftsudgifter afholdes over en bevilling under musikloven, men centret er berettiget til at modtage tilskud fra anden side.

Udvalgets overvejelser.

For kultureksportudvalget at se er de fundamentale problemer ved dansk musikformidling i udlandet, at der ikke findes nogen almindelig samordning af denne virksomhed, og at der til en række formål mangler adækvate bevillinger.

Hvad angår store ensembler som Radioens Symfoniorkester og Det kgl. Kapel, har der i årene efter II. verdenskrig for begges vedkommende været gennemført koncertturnéer såvel i Europa som i USA og Asien.

Initiativet til turnéerne er som oftest kommet fra orkestrenes egne bestyrelser, og det økonomiske grundlag for gennemførelsen er tilvejebragt med tilskud fra private fonde og firmaer, orkestrenes venneforeninger og kulturministeriet m.fl.

Det er sjældent forekommet, at orkesterturnéerne er indgået i kulturelle fremstød af mere almen art, og turnéerne er kun undtagelsesvis kommet i stand som en følge af kulturaftalerne.

Udvalget må påpege, at de hidtil gennemførte turnéer med danske symfoniorkestre således fortrinsvis skyldes "privat initiativ", og at virksomheden sker uden planlagt sammenhæng med anden kulturel aktivitet i udlandet.

I den udstrækning statsbevillinger spiller/kommer til at spille en væsentlig rolle for turnéernes gennemførelse, bør orkestret tilpligtes at fremføre nyere dansk musik.

Der er grund til at fremhæve, at meget vil kunne opnås ved, at alle berørte institutioner - herunder MIC m.fl. - bliver underrettet tidligst muligt i planlægningsstadiet for en kommende turné både af hensyn til samordningen i forhold til de forskellige finansieringskilder og samordningen af eventuelle andre ledsagende kulturelle aktiviteter.

Ligeledes må det anses for betydningsfuldt, at flere forskellige kræfter forenes i arbejdet med at forberede det udenlandske publikum og musikliv på den kommende turné. Foruden MIC tænkes der her på radio- og TV-samarbejde, journalistbesøg o.a.

Fremsendelse af fonogrammer m.v. med danske orkestre til fremmede radiostationer sker i et vist omfang i et samarbejde mellem MIC og udenrigsministeriet. Udvalget ser gerne en intensivering af fonogramspredningen, men vil gerne sideløbende henlede opmærksomheden på, at indsatser i særdeleshed også bør koncentreres i områder, hvor turnéer er nært forestående. Tilsvarende gælder informationsmateriale iøvrigt d.v.s. noder med dansk musik, brochurer, artikler etc.

Udvalget foreslår, at der afsættes et puljebeløb til sådanne udgifter i forbindelse med større musikaktiviteter i udlandet, og at dette administreres af MIC.

Det vil i denne forbindelse være betydningsfuldt, at MIC får mulighed for at styrke sin internationale opsøgende og informerende virksomhed. Denne udvidelse af MIC's virksomhed bør bl.a. omfatte en løbende opdatering af den i det foregående nævnte bog, MUSIC IN DENMARK, som også bør findes på andre sprog end engelsk. Det økonomiske grundlag bør tilvejebringes ikke alene ved midler fra Musikloven, men i et samspil mellem musiklovsmidler, andre offentlige bevillinger og private midler, herunder ophavsretsmidler. MIC bør, for at få maksimalt udbytte af disse midler, kunne foranstalte løbende koordinationsmøder specielt for musikområdet.

Det er tidligere nævnt, at der indtil 1979 var et kammermusikalsk statsensemble, Den danske Kvartet, til rådighed.

Udvalget finder - i lighed med Statens Musikråd, jfr. bet. 1061, s. 53 f.f. - at meget taler for, at der på ny oprettes et statsensemble, som man kender det i en lang række andre lande. Dels vil et sådant, hvis medlemmer er frigjort fra andre hovedforpligtelser, have optimale betingelser for at præstere det musikalske set ypperste, og dels må det antages, at eksistensen af et statsensemble vil kunne stimulere også andre ensembler, såfremt statsensemblets ansættelsesperiode tidsbegrænses i modsætning til den tidligere ordning.

Et statsensemble vil have ganske særlige forpligtelser med hensyn til det danske repertoire, herunder også den nyere og nyeste musik. Det er for udvalget utvivlsomt, at et statsensemble vil udgøre et centralt led i bestræbelserne på at styrke den musikalske del af kultureksporten. Udvalget vil også anse det for en fordel, at der med passende intervaller vil være nye ensembler og skiftende besætninger med skiftende repertoarer, som kan præsenteres i udlandet. Udvalget forestiller sig, at statsensemblets ansættelsesperiode som minimum bør udgøre tre år som maximum fem år.

Udvalget finder endvidere, at der også inden for den rytmiske musik på tilsvarende måde kan oprettes et statsensemble. I givet fald bør man formentlig her sigte imod en noget kortere ansættelsesperiode på maksimalt tre år.

Udvalget gør opmærksom på, at de nuværende to (Esbjerg, Randers) og evt. kommende basisensembler med fordel vil kunne anvendes i forbindelse med udenlandske turnéer.

Inden for vokalmusikken findes der i Danmark en række professionelle eller professionelt arbejdende kor, af hvilke især Danmarks Radios kor har haft mulighed for at udøve en vis turnévirkosomhed i udlandet.

Vedrørende finansieringen af og forarbejderne til sådanne større kors turnéer finder udvalget, at der bør gælde tilsvarende her, hvad der tidligere er fremhævet for symfoniorkestrenes vedkommende.

Udvalget finder dog anledning til at fremhæve, at Det kgl. Operakor, som er fuldtidsansat og som udgør landets største kor, bør sikres bedre mulighed for regelmæssig turnévirkosomhed i udlandet.

Medens turnéer for symfoniorkestre og store kor er omkostningskrævende og i administrativ henseende vanskelige at håndtere, så indebærer de mindre ensembler en nemmere og mindre kostbar mulighed for at præsentere dansk musik og musikere i udlandet.

Der er efter udvalgets opfattelse store muligheder for en bredere formidling - i henseende til både genrer og repertoire inden for de enkelte genrer - af dansk musik gennem udsendelsen af forholdsmæssigt mange mindre ensembler.

Som tidligere nævnt bliver størsteparten af danske ensembler turnéer igangsat og organiseret af disse selv i samarbejde med et dansk eller udenlandsk impresariat. En udbygning af denne virksomhed ad officiel vej d.v.s. som led i kulturaftalesamarbejdet vil for udvalget at se være at lade mindre ensembler i højere grad end det hidtil har været tilfældet indgå i det kulturelle samarbejde i forbindelse med andre planlagte kulturelle aktiviteter fx i forbindelse med udstillingsvirksomhed o.lign.

I den forbindelse bør det fremhæves, at hovedopgaverne for ensemblerne set ud fra et rent kultureksportsynspunkt må være formidling af musik til så brede udenlandske kredse som muligt.

Hvad angår danske vokale eller instrumentale solister taler tilsvarende grunde for, at også disse - eventuelt i samarbejde med de mindre ensembler - i højere grad inddrages i samordnede arrangementer, hvor andre kunstarter præsenteres eller iøvrigt med danske arrangementer og begivenheder i udlandet.

Professionel dansk rytmisk musik har generelt et højt niveau. Dette skyldes ikke mindst de midler, der af musikloven stilles til rådighed for jazz- og rockmusik, men også det faktum, at adskillige af jazz'ens store personligheder har opholdt sig i Danmark i længere perioder ad gangen, hvorved de er blevet uvurderlige inspiratorer for danske musikere fra det rytmiske musikliv. Med etableringen af Europas første egentlige konservatorium for rytmisk improvisationsmusik i København er der næppe tvivl om, at denne udvikling vil fortsætte.

Danmarks Radios Bigband har som tidligere nævnt gennemført udenlandsturnéer i et vist omfang. Hvad fremtidige turnéer' angår bør også dette ensemble på lige fod med

symfoniorkestrene kunne sættes i stand til lejlighedsvis at blive præsenteret i udlandet. Imidlertid er orkestrets medlemmer sæsonansat i Danmarks Radio i kun 6 måneder af året, og blot nogenlunde regelmæssig turnévirkosomhed er allerede af denne grund yderst vanskelig.

Selv om den nævnte problemstilling ikke umiddelbart er omfattet af kultureksportudvalgets kommissorium, vil udvalget ikke undlade at pege på dette forhold som en alvorlig hindring for præsentationen af en central dansk musikalsk aktivitet i udlandet.

I formidlingen af musik er fonogrammer af allerstørste betydning. Værdien af et velfungerende grammofonselskab med en bred distribution af fonogrammer kan for kunstnerens videreudvikling og engagementsmuligheder vanskeligt vurderes højt nok.

I betragtning af at fonogrammarkedet i høj grad præges af de ganske få store grammofonselskaber, hvis produktion og markedsføring begrænser sig til produkter, som har vist sig rentable eller som skønnes at blive det, må det erkendes, at interessen for produktioner fra og til et begrænset område som Danmark ikke er stor. Det medfører også, at nye og/eller mindre kendte kunstnere, genrer, eksperimenter og værker i praksis ikke har mulighed for at blive udgivet på og formidlet via fonogrammer.

Af en bevilling under musikloven ydes der årligt støtte til danske fonogramproduktioner. Støtten ydes i form af en garanti til produktionen og er især givet til følgende fire institutioner og organisationer: Dansk Musikantologi, Samfundet til udgivelse af dansk musik, Den danske Jazzkreds og Dansk Rocksamråd. Selve produktionen er varetaget af en række pladeselskaber for de nævnte fire institutioner. Til Samfundet til udgivelse af Dansk Musik ydes tillige støtte til udgivelse af noder med dansk musik.

Der er for udvalget ingen tvivl om, at der eksisterer et aftagerpotentiale i udlandet, som ved en mere målrettet distributionsindsats vil kunne informeres og gøres interesseret i danske musikfonogrammer. Sådanne målgrupper udgøres f.eks. af biblioteker, skoler, lærestalter, orkestre, musikforeninger og andre koncertinstitutioner samt musikalsk engagerede enkeltpersoner. Samme målgruppe vil også være potentielle aftagere af noder med dansk musik.

I betragtning af, at der over det meste af verden findes radiostationer, der sender programmer med klassisk musik mange timer i døgnet, ikke mindst i USA, må det endvidere antages, at disse radiostationers musikforbrug og behov for kvalitetsfonogrammer er overordentlig stort, hvilket bl.a. hænger sammen med stationernes bestræbelser på under dette store udbud at kunne fastholde lytternes interesse gennem variation i programlægningen.

Udvalget finder, at der bør etableres mulighed for at distribuere især de fonogrammer, som er udgivet inden for de ovennævnte fire institutioners rammer, til et passende udvalg af udenlandske adressater. Tilsvarende bør også udvalgte danske noder kunne distribueres.

Med den kvalitet og alsidighed som de nævnte fonogrammer repræsenterer, er det udvalgets opfattelse, at der med tiden vil kunne skabes et "distributionssystem", hvorefter de udenlandske adressater "abonnerer" på disse udgivelser mod betaling.

Foreløbig skønnes det mest formålstjenligt at etablere en frieksemplar-ordning i lighed med den, der findes i Norge: Der opkøbes årligt 200 eksemplarer af ca. 50 udvalgte nyudgivne fonogrammer. Disse fonogrammer distribueres via en forsendelsesliste udarbejdet af MIC til en

målgruppe, hvorfra interessen for dansk indspillet musik skønnes at ville udbrede sig. Udvalget foreslår, at der oprettes en bevilling til dette formål, og at der inddrages ophavsretsmidler i ordningen.

Inden for de europæiske radiofonier samt nogle få udenfor heriblandt Israel og Australien, har EBU, European Broadcasting Union, i stadig stigende grad udbygget det kulturelle samarbejde, som dækker såvel skuespil, musikdramatik som rent musikalske arrangementer.

Dette samarbejde har bl.a. bevirket, at en række nye såvel som ældre musikalske danske værker, som det ellers ville være meget vanskeligt at formidle ad radiofonisk vej, er nået ud til et stort europæisk publikum.

Udvalget finder, at der ad denne kanal bør sættes mest muligt ved yderligere at udbygge EBU-samarbejdet.

b. Teater og ballet.

Den kendsgerning, at dansk er et sprog, der tales af en i global sammenhæng meget lille kreds af mennesker, danner umiddelbart en begrænsning af udbredelsen af dansk teater uden for Danmark.

Imidlertid skrives der mere dansk dramatik i disse år end for blot 20 år siden, flere teatre spiller danske skuespil, og der er ingen tvivl om, at publikumsinteressen er stigende.

Kulturministeriets bevillinger til støtte af teatervirksomhed i Danmark kanaliseres gennem Teaterrådet i henhold til Teaterloven med undtagelse af Det kgl. Teater, Den jyske Opera og Landsdelsscenerne.

Til udveksling af teaterensembler m.v. i henhold til

kulturaftalerne råder kulturministeriets udlandskontor over en bevilling på i 1986 400.000 kr. Det er især mindre teaterensembler, herunder eksperimenterende og børneteatergrupper, der på kulturaftalevilkår udveksles ad denne vej. Bevillingen anvendes også til udsendelse af mindre dansegrupper inden for den ny dans. I hvert enkelt tilfælde foranstalter ministeriet en forudgående høring af Teaterrådet.

Danmark modtager løbende invitationer til teaterfestivaler uden for landets grænser. Disse invitationer stiles sædvanligvis til kulturministeriet - ofte via de danske repræsentationer i udlandet. Fra kulturministeriet sendes ansøgningerne videre til Statens Teaterråd, der i hvert enkelt tilfælde søger at finde frem til netop de grupper, der egner sig i den givne sammenhæng. Her spiller sprogvanskelighederne imidlertid også ind ved udvælgelsen, og man er tilbøjelig til at vælge teatergrupper, der overvejende arbejder med musikalske og rent visuelle udtryk, visse børneteatergrupper eller rene dansegrupper. Det er sædvanligvis udsenderlandet, der betaler rejseudgifterne for sådanne grupper, hvorfor økonomien også vil spille en rolle med hensyn til udvælgelsen.

Blandt de teatre, der erfaringsmæssigt har vakt størst opsigt i udlandet må fremhæves det nu opløste Billedstofteater, hvis hovedansvarlige nu driver "Hotel Pro Forma". Også Odin Teatret nyder stor interesse på steder, hvor man selv vælger at spille, men det er indlysende at netop denne originale form er oplagt som repræsentant for dansk teaterliv ved de bedste af de internationale festivaler.

Selv om Den kgl. Ballets turnéer undertiden omtales i kulturaftaleprogrammerne, er de normale kulturaftalevilkår ikke egnede som grundlag for fordelingen af udgifterne i forbindelse med større gæstespil i udlandet. Hertil kommer at financieringsbehovet ved sådanne arrangementer langt overstiger de til rådighed stående bevillinger.

Den såkaldte gæstespilskonto under Teaterloven administreres af kulturministeriets udlandskontor. Bevillingen udgjorde i 1986 200.000 kr., og der kan heraf ydes tilskud til udlandsturnéer for større ensembler som fx Den kgl. Ballet. Det er imidlertid ofte nødvendigt at yde betragtelige tilskud til de her omhandlede større gæstespil i udlandet af ministeriets tipsmidler.

Med det formål at sikre en bedre forberedelse og samordning af Det kgl. Teaters turnéer har der i en årrække eksisteret en arbejdsgruppe for koordinering af Det kgl. Teaters turnéagtige aktiviteter i udlandet. Under arbejdsgruppens område hører turnéer med såvel Den kgl. Ballet, Det kgl. Kapel og Operakoret samt teatergæstespil. Arbejdsgruppen er sammensat af medlemmer, der repræsenterer kulturministeriet, Det kgl. Teaters ledelse samt udenrigsministeriet.

Af særlig interesse i udlandssammenhæng er de stipendier til videreuddannelse, som uddeles af Teaterrådet i henhold til Teaterlovens §31.

Stipendierne kan tildeles færdiguddannede skuespillere, dansere, instruktører, sceneteknikere samt dramatikere.

Stipendierne udmåles individuelt efter ansøgning, men i praksis udgør den øvre grænse for stipendiet beløbsmæssigt 20.000 kr. Der var i 1986 290.500 kr. til dette formål.

Hertil kommer at der til videreuddannelse i udlandet af scenografer årligt af kulturministeriet hensættes et mindre beløb (i 1986 30.000 kr.) til rådighed. Beløbet tildeles af kulturministeriets tipsbevilling efter indstilling fra Teaterrådet.

Den måske væsentligste regelmæssige kontaktmulighed over

for udlandet for dansk teater er ITI - International Theatre Institute - der er oprettet under UNESCO i 1948.

Det er ITI's opgave at virke for international forståelse og internationalt samarbejde på teaterområdet. Ca. 60 lande er for tiden medlemmer af ITI, og hvert medlemsland har et nationalt center, der består af professionelle teaterarbejdere som repræsenterer forskellige områder inden for teatervirksomhed.

ITI opfylder sin opgave ved hjælp af bl.a. følgende aktiviteter:

information og rådgivning
seminarer, symposier, workshops m.v.
forskning, eksperimenter og udveksling af personer og idéer.

ITI har i en årrække drevet en "bank" for dramatik, der har hovedsæde i Budapest. Hertil kan hvert af ITI's medlemslande fremsende manuskripter til 2 skuespil pr. år i engelsk oversættelse. Fra hovedsædet i Budapest formidles skuespillene videre i form af tilbud til samtlige øvrige medlemslande. De manuskripter, der fra dansk side fremsendes til ITI, udvælges af Danske Dramatikeres Forbund. De til rådighed stående midler til manuskriptoversættelse er dog så utilstrækkelige, at man i en række tilfælde har måttet afstå fra at sende en engelsk version og i stedet for har måttet indskrænke sig til et resumé.

Hvad angår de i ITI's regi arrangerede kongresser og teaterseminarer forskellige steder i verden, tillader de økonomiske ressourcer kun dansk deltagelse i begrænset omfang. Kulturministeriets bevilling til deltagelse i internationale kongresser m.v. skal dække et bredt spektrum af kulturelle områder, og der er som altover-

vejende hovedregel kun mulighed for at yde støtte til rejseomkostninger for én person, der skal være udsendt af den pågældende relevante institution.

Radiospillet indtager en vis særstilling, idet man her er sikret støtte fra Danmarks Radio. Radioteatret har tradition for at tjene som "rugekasse" for danske skuespilforfattere. Danmarks Radio deltager hvert år i den verdensomspændende Prix Italia og hvert 2. år i Prix Futura, der har hjemsted i Vestberlin. Hertil vælger teater- og litteraturafdelingen de bedst egnede stykker til deltagelse. Der gælder et særligt tidsrumskriterium, således at der ialt kan optages 90 minutters sendetid, der kan fordeles på højst 2 radiospil. Det er sket, at Prix Italia er tilfaldet et dansk radiospil, hvilket har medført en videre udbredelse af vinderstykket, men også andre radiospil har uden at vinde fået en vis spredning internationalt gennem selve deltagelsen.

Ved siden af de nævnte konkurrencer modtager Den Europæiske Radiounion (EBU) hvert år 2 hørespil fra alle medlemslande, og flere danske spil er blevet oversat og spredt ad den vej.

2. Udvalgets overvejelser.

A. Teater.

Udvalget erkender, at sprogvanskeligheden sætter snævre grænser for udbredelsen i udlandet af især det mere etablerede teater, - med undtagelse af de skandinaviske lande.

Det falder derfor naturligt at satse på en forbedring af de eksisterende muligheder for at præsentere dansk teaters mangfoldighed og originalitet i de mere eksperimenterende teaterensembler.

I Statens Teaterråd har man ikke animeret danske grupper til at rejse til bestemte festivaler, hvor man på forhånd ved, at de ville være velegnede, da problemerne med at finde midler til de eksisterende invitationer ofte begrænser yderligere aktiviteter i denne retning.

Udvalget foreslår en forøgelse af de midler, der stilles til rådighed for teaterudvekslinger i henhold til kulturaftalerne og til deltagelse i internationale teaterfestivaler. For at lette danske gruppers vej ud i verden kunne man forestille sig en teater-eksportpulje som stimulans ud over de beløb, der er afsat i kulturministeriet inden for kulturaftalerne eller på Teaterlovens bevillinger.

Hvad angår støtte til oversættelse af dansk dramatik finder udvalget, at man ved at afsætte et i sammenhængen forholdsvis ringe beløb vil kunne skabe grundlag for en ikke ubetydelig forbedring af udbredelsen af dansk dramatik såvel gennem ITT som gennem andre kanaler. Det foreslås derfor, at der afsættes et puljebeløb til sikring af midlerne til oversættelse af 3-4 danske skuespil pr. år. Støttebeløbene fordeles af Kulturministeriet efter høring af Teaterrådet og Danske Dramatikeres Forbund.

Under udvalgsarbejdet har bl.a. været drøftet, hvilke muligheder der består for i større omfang at sprede dansk TVdramatik internationalt. Se nærmere herom kap.III, 2, g.

B. Ballet.

Den Kongelige Ballet er Danmarks betydeligste eksportmulighed på dansens område. Det må konstateres, at nytænkningen af Bournonvilles værker i årene siden 1979

har fundet sted uden for Danmark. Det kgl. Teater har ikke i det seneste ti-år produceret en nyopsætning inden for Bournonville-repertoiret, hvilket kan medføre, at den nationale arv på danseområdet ender som en importvare i stedet for en eksport. Der er al mulig grund til at stimulere Den kgl. Ballets interesse og omhu for Bournonville-repertoiret.

Det er Bournonvilles stil og værker, der danner grundstammen i den tradition, som balletten har vundet verdensberømmelse på i årene siden 1950, da international kritik for første gang fik øjnene op for dette særpræg. Den væsentligste opgave i dag må være at styrke og stimulere Den Kongelige Ballets interesse og omhu for netop Bournonville. I hundredåret for August Bournonvilles død - 1979 - foretog Kulturministeriet, Udenrigsministeriet og Det Kongelige Teater i samarbejde det største fremstød for Bournonville-traditionen nogensinde. Resultatet blev, at man oplevede en interesse som aldrig før for Bournonville og hans værker, og arrangementet viste på afgørende vis, hvor stor og seriøs interessen for Bournonville er blevet rundt om i verden. Manifestationen inspirerede en række fremmede balletkompagnier til at beskæftige sig med Bournonville-repertoiret.

Internationale turneer for hele den kongelige ballet er imidlertid kostbare og stiller desuden store administrative krav. Af stor betydning har det i denne sammenhæng været, at Den Kongelige Ballets Bournonville-gruppe i en årrække hvert år har rejst rundt i verden med et mindre repertoire af Bournonville-koreografi. Dette initiativ har styrket interessen for stilen blandt både publikum og dansere i en række lande, ikke mindst ved de lejligheder, hvor forestillingerne har været ledsaget af "lecture demonstrations". Bournonville-gruppens aktiviteter hviler stort set økonomisk i sig selv.

Interessen for at studere Bournonville i Danmark overstiger de forhåndenværende muligheder. I en lang årrække har der været afholdt International Ballet Seminar hver sommer, hvor 100-120 dansere fra 10-15 lande har modtaget undervisning i Bournonvilleteknik og -repertoire. International Ballet Seminar støttes af Kulturministeriet, men indtjener selv en væsentlig del af budgettet på 468.000 kroner. I 1984 ydede Kulturministeriet en støtte på 260.000 kroner til formålet. I 1987 bevilgede Kulturministeriet 160.000 hertil, de øvrige midler må nu tilvejebringes af seminaret selv. Udvalget finder det betydningsfuldt, at der fortsat vil være mulighed for at afholde denne aktivitet i Danmark.

I en række lande findes internationale balletkonkurrencer for dansere. På det seneste er der også i Danmark skabt en international balletpris, der tildeles for en stor kunstnerisk præstation inden for dans, "The Hans Christian Andersen Ballet Award". Prisen vil blive uddelt første gang i 1988.

Det er udvalgets vurdering, at den indstiftede pris vil være med til at fastholde opmærksomheden omkring Danmark som balletnation.

Udvalget har endvidere drøftet muligheden for - i Bournonvilles fædreland - at der blev taget initiativ til, at der blev indstiftet en tilsvarende pris for unge koreografer. så vidt det er udvalget bekendt, findes noget sådant ikke andre steder. I en sådan Bournonvillekonkurrence kunne man pege på det udvalg af dansere, der deltager i International Ballet Seminar, som konkurrencens deltagere kunne få mulighed for at udtage og arbejde med, eventuelt sammen med unge dansere fra Det Kongelige Teater.

Bournonvilles balletter formidles også via film og foredrag i udlandet. De arrangementer, især foredrag med film eller dansedemonstrationer, har vist sig at være en meget påskønnet virksomhed i udlandet. Udvalget finder, at der bør skabes mulighed for, at der hvert år fra dansk side kan tilbydes enkelte foredrag eller seminarer omkring Bournonville og dansk ballet på passende steder i udlandet.

Sideløbende med den mere end 200 år gamle Bournonville-tradition har der i løbet af de sidste 10 år udviklet sig et alternativt dansemiljø i Danmark. Der findes i dag henved 20 større og mindre dansegrupper, som tegner et betydeligt indslag i det lokale dansemiljø. Det kan endvidere fastslås, at interessen for at se ny dans fra Danmark i udlandet er voksende. De fleste henvendelser desangående rettes for størstedelens vedkommende til Kulturministeriet, som lader invitationerne gå videre til Statens Teaterråd. Rådet søger i hvert enkelt tilfælde inden for de begrænsede økonomiske rammer at finde de bedst egnede grupper til deltagelse i diverse festivaler. Imidlertid er midlerne til ny dans ret beskedne, og Rådet er undertiden i den situation, at der består en invitation fra udlandet og en egnet dansk gruppe, men at der ikke er midler til at gennemføre deltagelsen. På samme måde som der ovenfor er foreslået en teatereksportpulje til danske gruppers deltagelse i festivaler m.v. foreslår udvalget en balleteksportpulje til præsentationen af ny dansk dans i udlandet.

c. Billedkunst.

Gennem hele historiens forløb er alle landes kunst blevet påvirket af strømninger fra de centre på kloden, hvor den skelsættende nye kunst er blevet skabt. De kunstneriske hovedstrømninger modtages af det nationale kunstliv i de enkelte lande og underkastes her i reglen en vis omform-

ning og bearbejdelse ud fra de særlige fonudsætninger og traditioner, der er gældende i det pågældende land.

Som på de øvrige kunstområder har Danmark med hensyn til billedkunst hørt til de overvejende modtagende lande. I en del tilfælde har dansk kunst forvaltet de udefra kommende påvirkninger og ud fra danske forudsætninger tilført dem elementer og kvaliteter, som har vakt international interesse (Guldaldermalerne, Hammershøi, Cobra m.fl.) og som har været med til at markere vor identitet som kulturnation.

Således har udstillinger af de ovennævnte været vist i London, Paris og Washington D.C. i de seneste år med succes og god omtale som resultat.

Det er imidlertid klart, at dette ikke er nok til at fastholde en international aktuel interesse for dansk kunst. Hertil kommer, at sådanne udstillinger af internationalt anerkendt dansk billedkunst kun med lange mellemrum kan og bør vises i udlandet og da alene i de førende og vigtigste billedkunstcentre.

Der har herudover regelmæssigt været afholdt udstillinger af dansk samtidskunst i udlandet gennem årene, herunder biennaledeltagelse og kunstudstillinger i Danmarks Hus i Paris.

Danmarks udveksling af officielle udstillinger med udlandet gennemføres for størstedelens vedkommende i henhold til de mellem Danmark og andre lande indgåede kulturaftaler.

Det betyder, at udstillingsarrangementerne hviler på et gensidighedsprincip, og det følger af reglerne i kulturaftalerne, at modtagerlandet betaler alle med udstillingens afholdelse påløbne udgifter inden for landets

grænser så som udstillingslokaler, opholdsudgifter for ledsagende kommissærer, katalog, plakat m.v., medens afsenderlandet bekoster udstillingens indsamling, transport og forsikring samt rejseudgifterne for udstillingskommissærerne. Disse udstillinger bekostes af kulturministeriets bevilling til samarbejde i henhold til kulturaf-talerne og andet tosidigt samarbejde.

Enkelte officielle udstillingsarrangementer finansieres imidlertid af andre midler, således udstillingerne i Danmarks Hus i Paris, biennaledeltagelse m.v., hvortil der forefindes særbevillinger.

Større institutioner afholder over deres løbende budgetter udgifter til udenlandske udstillinger, ofte med tilskud fra private fonde o.lign.

I enkelte tilfælde kan særskilt tilskud til udstillingsvirksomhed ydes af kulturministeriets tipsmidler.

Hvad særligt angår Det Danske Hus er dette nu pr. 1. januar 1986 af kulturministeriet overdraget til udenrigsministeriet. Se nærmere kap.II.I.F.

Initiativet til præsentation af danske kunstudstillinger i udlandet foreligger normalt i ønsker fremsat fra andre lande, (ofte er sådanne ønsker forhandlet og nedfældet i forbindelse med kulturaftalerne), endvidere fra private eller offentlige institutioner i udlandet samt fra KIKU, kulturministeriets Komité for Internationale Kunstudstillinger.

Enkelte officielle udstillinger gennemføres uden ministeriets direkte medvirken, såles fx i visse tilfælde på Statens Museum for Kunst og på Louisiana.

Der kan være grund til her at pege på, at kulturaftaler-

nes sædvanlige regler om forsikring i forbindelse med større offentlige udstillinger, som vises her i landet, fraviges. I de senere år har der været en tendens til, at afsenderlandet som en betingelse for visning af sådanne udstillinger har fastsat forsikringssummer af en sådan størrelse, at sædvanlig tegning af forsikringer ville påføre udstillingsstedet meget store forsikringspræmier, og dermed umuliggøre udstillingens præsentation her i landet.

For at råde bod på dette forhold er der i den gældende museumslovs § 36 indsat en bestemmelse om, at den danske stat i visse tilfælde kan overtage den forsikringsmæssige risiko (National Indemnity) for sådanne udstillinger fra udlandet.

I praksis har kulturministeriet gennem de senere år givet en lang række tilsagn om overtagelse af forsikringsrisikoen og har dermed lettet udstillingsbudgetterne væsentligt.

Det ligger i sagens natur, at der, for at sådanne forsikringer kan overtages, må stilles høje krav med hensyn til de sikringsmæssige foranstaltninger omkring udstillingens visning her i landet. Med hensyn til fastsættelsen af disse krav arbejder kulturministeriet i nær kontakt med Statens Museumsnævn.

Den praktiske gennemførelse af udstillingsarrangementerne varetages af de implicerede institutioner, kulturministeriets udlandskontor samt KIKU's sekretariat i samarbejde med de udvalgte udstillingskommissærer. KIKU har til opgave at virke til fremme af forbindelsen mellem dansk og udenlandsk kunst ved afholdelse af officielle danske kunstudstillinger i udlandet og tilsvarende udenlandske udstillinger i Danmark samt ved formidling af officiel dansk deltagelse i internationale udstillingsarrangementer.

Komitéen er først og fremmest rådgivende for ministeriet med hensyn til danske kunstudstillinger i udlandet og udenlandske i Danmark, men den er tillige operativ, idet den også selv sammensætter og udsender danske udstillinger til udlandet og formidler udenlandske udstillinger i Danmark. Komitéen er sammensat af kunstnere fra de statstilskudsmodtagende udstillingsgrupper, en repræsentant for kunstmuseerne og en billedkunstner, udpeget af kulturministeriet, der er komitéens formand.

KIKU's budget er finansieret gennem en årlig bevilling, der er stillet til rådighed af kulturministeriets tipsmidler. Med tipsfordelingen i 1986 udgjorde bevillingen 500.000 kr.

KIKU beskæftiger sig alene med udstillingsaktiviteter for nulevende kunstnere.

KIKU arrangerer udstillinger af danske kunstneres arbejder i Danmarks Hus i Paris. Antallet af sådanne udstillinger udgør normalt 2 om året.

Vedrørende de øvrige nordiske landes præsentation af kunst i udlandet henvises til bet.1020 om Kunstformidling.

2. Udvalgets overvejelser.

Spørgsmålet om en bedre og mere slagkraftig præsentation af dansk kunst i udlandet er for relativt nylig blevet behandlet i betænkning nr. 1020, 1984, om kunstformidling. I denne betænkning konstaterede kunstformidlingsudvalget, at der er en overlapning i dettes og kultureksportudvalgets kommissorier, idet udstillingsproblematikken i udlandet indgår som et element begge steder.

Det er derfor nødvendigt kort at behandle, hvilket resultat kunstformidlingsudvalget nåede frem til.

I kunstformidlingsudvalgets kommissorium pålagdes det udvalget at fremsætte forslag om en udbygning og styrkelse af den eksisterende formidling af billedkunst, kunsthåndværk og kunstnerisk formgivning. Udvalgets hovedforslag var, at deroprettedes et bredt sammensat kunstformidlingsråd til at varetage den statsstøttede kunstformidling i Danmark.

Dets opgaver skulle bl.a. være at rådgive kulturministeren om anvendelsen af de midler, der stilles til rådighed for kunstformidlende virksomhed i indlandet såvel som i udlandet samt iøvrigt at rådgive ministeren i kunstudstillingsforhold, der vedrører Danmarks kulturelle samarbejde med udlandet.

Til varetagelse af den særligt initiativtagende og rådgivende side af den virksomhed, som rådet skulle udføre i relation til udlandet, og som betænkningen træffende kalder "dansk kunsts dialog med udlandet", foreslog kunstformidlingsudvalget, at der ansattes en kunstkyndig konsulent med indseende i kunstlivet ikke mindst på det udenlandske område. Man forestillede sig en kunstkyndig konsulent ansat på åremål af kulturministeriet efter indstilling fra kunstformidlingsrådet.

Kunstformidlingsudvalgets forslag hvilede på betragtninger om dansk kunstliv, som også kultureksportudvalget kan tilslutte sig:

at et dansk kunstliv uden påvirkninger udefra let kan medføre en provinsialisering,
at det er af største betydning, at danske kunstnere kan få lejlighed til at vise deres arbejde i udlandet og målt i relation til kvalitetsnormer, der gælder internationalt,
at det er ret tilfældigt, hvad der præsenteres i udlandet af dansk kunst,

samt at de midler, der står til rådighed for KIKU m.fl., ikke er tilstrækkelige.

Kultureksportudvalget er endvidere enig med kunstformidlingsudvalget i, at der er behov for en ekspertise med kontakter til udlandet, som kan foretage opsøgende virksomhed og få placeret danske udstillinger på de rette steder i udlandet.

Kultureksportudvalget finder at måtte lægge identiske præmisser til grund for sine overvejelser vedrørende spørgsmålet om formidling af billedkunst i udlandet.

Udvalgets fundamentale synspunkt er, at udlandsarbejdet bør foregå i den mest intime samhørighed med det indenlandske kunstmiljø. Kun derved vil det være muligt at leve op til den nødvendige målsætning "dansk kunsts dialog med udlandet".

Samtidig må det fremhæves som en generel erfaring, at nationale projekter i udlandet giver de bedste resultater, når de er gennemført i nært samarbejde mellem gensidigt velorienterede og sagkyndige repræsentanter for afsender- og modtagerlandene.

Dette vil efter udvalgets opfattelse nødvendiggøre tilvejebringelsen af sagkyndig ekspertise til at udøve den betydningsfulde funktion at varetage initiativtagende, opsøgende og operativ virksomhed over for udenlandske udstillingssteder m.v.

Det er for kultureksportudvalget nærliggende at antage, at en sådan funktion mest hensigtsmæssigt kan udføres af en enkeltperson med indsigt i såvel dansk som udenlandsk kunstliv frem for et kollektivt sammensat organ, som ikke indebærer garanti for, at den til formålet fornødne sagkundskab bliver repræsenteret.

Uden iøvrigt at ville gå ind i en nærmere drøftelse af spørgsmålet om etableringen af et kunstformidlingsråd har kultureksportudvalget i sine overvejelser på dette område måttet lægge til grund, at der ikke er blevet etableret et sådant råd, som betænkning 1020 foreslog.

Da det er af allerstørste betydning, at den nære forbindelse til det indenlandske kvalificerede kunstliv er sikret i forbindelse med præsentationen af dansk kunst i udlandet, vil kultureksportudvalget pege på Statens Kunstfond, hvis opgave er at fremme dansk skabende kunst og hvis uafhængige struktur og virksomhed er almindeligt anerkendt som værende på højt kunstnerisk niveau.

A. Dette fører kultureksportudvalget frem til at foreslå, at der oprettes en stilling som konsulent eller kommissær for danske kunststillinger i udlandet, således at den pågældende, der ansættes på åremål, tilknyttes Statens Kunstfonds billedkunstneriske udvalg, for at der ad denne vej kan tilsikres den bedst mulige kontakt til det indenlandske kunstliv.

Udvalget foreslår, at konsulenten overlades så selvstændig kompetence som muligt med deraf følgende ansvar for varetagelse af de funktioner, der er forbundet med stillingen. En sådan struktur vil iøvrigt harmonere med den autonomi, der i forvejen ifølge loven er tillagt Statens Kunstfonds 3-mandsudvalg.

Kultureksportudvalget foreslår, at stillingen besættes på åremålsvilkår, og det skønnes, at ansættelse i perioder på 6 år ad gangen vil være det optimale, når henses til på den ene side konsulentens behov for opbygning og udvidelse af udenlandske kontakter m.v. og på den anden side den almindelige interesse i en vis regelmæssig udskiftningsmulighed.

Konsulenten er hermed tiltænkt at skulle varetage den overordnede samordning af både danske kunstudstillinger i udlandet og udenlandske udstillinger i Danmark.

Hvor KIKU's arbejdsfelt alene omfatter værker af nulevende kunstnere, bør konsulentens arbejdsfelt gå videre og omfatte også andre danske kunstnere samt kunsthåndværk m. v.

Konsulenten bør have overladt ansvaret for sammensætningen af danske kunstudstillinger til præsentation i udlandet og søge disse placeret på de rette udenlandske udstillingssteder.

Tilsvarende skal konsulenten løbende bringe udenlandske udstillinger til Danmark til præsentation i naturlige sammenhænge her.

Til løsningen af disse opgaver bør der stilles et mindre sekretariat til konsulentens rådighed. Udvalget forestiller sig dette mest hensigtsmæssigt gjort ved en udbygning af Statens Kunstfonds nuværende sekretariat, hvorved også lettes den løbende nære kontakt til Kunstfondens billedkunstneriske udvalg samt udvalget for kunsthåndværk.

Der skal i den forbindelse peges på den rationaliseringsmulighed, som kan ligge i at inkorporere Statens Kunstfonds fortegnelse over sine kunstværker i de danske kunstmuseers database over de dem tilhørende værker.

Generelt vedrørende danske udstillinger i udlandet finder udvalget i tilslutning til ovenstående grund til at afgive følgende detailforslag til en forbedring af formidlingen af dansk billedkunst i udlandet:

B. Især af hensyn til de danske museer og private lånere anbefaler udvalget, at man ikke imødekommer tilfældigt opståede ønsker om at vise efterspurgt dansk kunst som fx Guldaldermalerne, Hammershøi, Cobra o.lign.

Det bør derfor pålægges konsulenten at lægge en langsigtet strategi for visningen af sådanne udstillinger på de centrale og førende udstillingssteder i verden.

C. Hvad angår kunstudstillingerne i Det danske Hus i Paris er det udvalgets opfattelse, at disse udstillinger kun har meget ringe gennemslagskraft og kun ses af et begrænset antal personer. Årsagerne hertil er flere bl.a. adgangsforholdene til lokalerne m.v. Der henvises herom til det særlige afsnit om Det danske Hus, kap.II, 1. Her må udvalget indskrænke sig til at konkludere, at kunstudstillingerne i Danmarkssalen i Det danske Hus ikke hidtil har formået at vække nogen større interesse i professionelle kunst kredse i Frankrig.

I stedet for udstillinger i Danmarkssalen bør konsulenten virke for og have bevillingsmæssig mulighed for at tilbyde udstillinger evt. på særlige konditioner til eksisterende udstillingssteder i Paris herunder Pompidou Centre's galleries contemporaines, Pavillon des Arts og andre steder.

Hvad særlig angår kunsten fra Guldaldermalerne til Cobra o.lign. kan steder som Grand Palais, Petit Palais og evt. Musée d'Orsay komme på tale.

D. Den danske biennaledeltagelse bør fortsætte, men under en mere personligt ansvarlig tilrettelæggelse d.v.s., at den ovennævnte konsulent bør udpege deltagerne og hjælpe til senere udstillinger andetsteds, således at det i højere grad tilsikres, at biennaledeltagelsen bliver fulgt op.

E. Det har gentagne gange vist sig, at yngre danske kunstneres ophold i udlandet, hvor deres arbejde bliver sat i relation til de kvalitetsnormer, der gælder internationalt, har betydet en overordentlig værdifuld inspiration for de pågældende.

Udvalget finder derfor, at der bør afsættes midler til støtte af danske kunstneres ophold på steder i udlandet, som forventelig kan frembyde de bedste muligheder for den kunstneriske udvikling, eksempelvis kan nævnes Studio PS 1 i New York, der tilbyder såvel værkstedsfaciliteter og undervisning som udstillingsmuligheder.

F. Bl.a. til opfølgning af effekten af sådanne arbejds- og studieophold i udlandet bør der endvidere skabes en støtteordning med henblik på at lette gennemførelsen af kunstneres udstillinger i tilfælde, hvor de pågældende selv har opnået en aftale om en udstilling i et udenlandske galleri, kunsthøls m.v. Støtten bør alene kunne ydes til betaling af enkelte poster i forbindelse med arrangementet, fortrinsvis omkostningerne ved transporten af kunstværkerne.

G. Kultureksportudvalget vil endvidere finde det betydningsfuldt for den gensidige kunstneriske inspiration, at der tilvejebringes støtte til udenlandske kunstneres deltagelse i danske kunstnersammenslutningers udstillinger og ligeledes til danske kunstneres deltagelse i udenlandske grupperes udstillinger. Udvalget vil fremhæve, at der på denne måde kan banes vej for deltagelse i udstillinger af kunstnerisk beslægtede kollegers arbejder.

H. Med det formål at op hjælpe Danmark til en bedre placering i den europæiske udstillingsgeografi vil udvalget foreslå, at der af tipsmidlerne eller andre

statslige bevillinger ydes tilskud til et internationalt udstillingsarrangement af aktuel kunst hvert 3. eller 4. år i Danmark.

Udvalget forestiller sig arrangementet med de regelmæssigt tilbagevendende dokumenta-udstillinger i Kassel som forbillede. Den her foreslåede udstilling vil dog være af betydeligt mindre omfang, men det er afgørende, at udstillingens kendemærke skal være aktualitet og kvalitet i international sammenhæng.

Udvalget vil i den forbindelse pege på den mulighed, at et sådant internationalt arrangement kan påkalde sig interesse hos dansk erhvervsliv for at være tilskudsyder for en andel af omkostningerne ved gennemførelsen af udstillingen.

Tilrettelæggelsen og ansvaret for gennemførelsen bør påhvile den ovenfor nævnte konsulent i nært samarbejde med en for udstillingsprojektet nedsat komité og et dansk museum.

I. Udvalget vil tillægge det overordentlig stor betydning, at man med mellemrum inviterer udenlandske kunstnere, kritikere, museums- og udstillingsledere eller galleriejdere til Danmark med det formål, at de kan informere sig om dansk kunst og knytte kontakter til danske kunstnere.

Invitationerne bør være direkte personorienterede, og det påhviler konsulenten at stille forslag om personemner til kulturministeriets udlandskontor, der gennemfører besøgene.

Om de af udvalgets forslag afledte merudgifter henvises til oversigten i kap.VIII.

d. Design og kunsthåndværk.

1. Design.

Fon mange kunstarter har Danmark traditionelt haft modtagerens rolle over for strømninger udefra.

På et særligt område - design - har den danske indsats imidlertid været toneangivende over for andre nationer.

Danmark har således siden 1950'erne spillet en førende rolle i verden inden for designområdet.

Kulturministeriet har støttet et antal designudstillinger i udlandet gennem årene. Blandt disse er en af arkitekt John Vedel-Rieper sammensat udstilling, hvis sigte var at give et bredere signalement af dansk design. Udstillingen cirkulerede med betydelig positiv omtale til følge i en række europæiske lande.

Kulturfremstødet Scandinavia Today i USA gennemførtes blandt andet under de sideløbende nationale danske indslag, udstillinger af dansk møbelkunst, danske sølvarbejdere og en af Dansk Designråd produceret udstilling med titlen "DESIGN: the problem comes first". Udstillingen har været vist på en række af de førende udstillingssteder i USA, Japan og Vesteuropa, bl.a. Museums of Science and Technology i Chicago, Victoria and Albert Museum i London, Design Center Stuttgart, deltaget i international Designfestival i Osaka samt været vist i Los Angeles og senest i Centre Pompidou i Paris (oktober 1986). Projektet har endvidere opnået dækning i amerikansk og tysk TV og to BBC-programmer. Der er udvalgt som en af de 12 bedste udstillinger i USA i 1982-1983 m.v. Udstillingen har været med til fortsat at underbygge Danmarks position som førende inden for designområdet.

At designe betyder at omsætte en hensigt til en fysisk form eller et redskab. Design er således begrebsligt en meget omfattende betegnelse. Man taler om bl.a. grafisk design, industrielt design m.v.

Af organisationer, som har været medvirkende i forbindelse med udstillingsvirksomhed af dansk design i udlandet kan nævnes:

- Udenrigsministeriet og kulturministeriet
- Dansk Designråd (DD)
- I et vist omfang de to arkitekt- og designerorganisationer: Danske Arkitekters Landsforbund (DAL) og Industrielle Designere Danmark (IDD).

Dansk Designråd (DD), som er stiftet i 1977 på initiativ af Industrirådet, Teknologisk Institut og Jern- og Metalindustriens Sammenslutning samt en kreds af interesserede enkeltpersoner. Rådets formål er at virke til fremme af industrielt design og produktudvikling i Danmark. Dansk Designråds aktiviteter finder sted gennem Dansk Designcenter, hvis arbejde er baseret dels på egenindtægt dels på støtte fra private og offentlige kilder. Aktiviteterne udgør bl.a. informationsarbejde og opbygning af viden-basis, designmanagement rådgivning, undervisning, forlagsvirksomhed, pressearbejde i Danmark og udlandet, udstillinger i Danmark og udlandet, afholdelse af designkonkurrencer samt uddeling af de danske designpriser.

2. Kunsthåndværk.

Gennem årene har der været vist enkelte danske udstillinger med kunsthåndværk i udlandet. På det seneste har udstillingen "Images Nordiques" været vist i Frankrig og Belgien som led i kulturaftalesamarbejdet.

3.Udvalgets overvejelser.

På baggrund af at dansk design er blevet et begreb, der kendes i udlandet for dets kvalitet og egenart og nyder internationalt ry, finder udvalget, at hovedopgaven vedrørende formidling af design i udlandet må være at bevare og forstærke den erhvervede position.

I den forbindelse bør Dansk Designråd fremhæves for udformningen af nye strategier omkring selve præsentationen af dansk design.

I erkendelse af at kun en relativ lille kreds af mennesker interesserer sig for begrebet design i almindelighed har Dansk Designråd anbefalet, at det ved præsentationen af dansk design bør understreges, hvilken sammenhæng der er mellem design og et konkret emne. Det var således tilfældet i udstillingen: "DESIGN: the problem comes first", der vistest under Scandinavia Today i USA.

Udstillingens emne var kreativitet, og den byggede på en konkret ide, nemlig at design indebærer en løsning på et problem, og jo klarere problemstillingen kan formuleres jo nærmere ligger løsningen.

Udvalget finder det af stor betydning, at der ved præsentationen af dansk design i udlandet lægges vægt på følgende aspekter:

1. Udstillingen bør have et veldefineret emne og en klar idé. Jfr. ovenfor.
2. Foruden de viste designemner på udstillingen bør præsentationen i sig selv være udtryk for god design.

3. Udstillingen bør kombineres med andre aktiviteter så som publikationer, film, diavisionsshow, foredrag m.v.
4. Der bør sikres et målrettet informations- og pressearbejde i forbindelse med præsentationen.
5. Udstillingsarrangørerne bør have et indgående forhåndskendskab til interesser og præferencer i det pågældende land.

Ad punkt 2 skal det nævnes, at udstillinger fra starten bør være planlagt som vandreudstillinger, sådan at de kan vises f.eks. 10 eller flere steder. Dette vil også være med til at retfærdiggøre de store startomkostninger, der er tale om.

Ad punkt 4 skal det fremhæves, at der er klare erhvervsmæssige aspekter forbundet med design, hvilket kan medføre, at museer og udstillingssteder i udlandet i et vist omfang kan være vanskeligt tilgængelige for især emner som industriel design.

Såfremt der gennemføres et målrettet pressearbejde har det vist sig, at danske industriprodukter af høj kvalitet har vundet indpas og er blevet vist på steder, der normalt ville være afvisende.

Udvalget vil foreslå, at Dansk Designråd og andre designorganisationer, hvor der findes den fornødne sagkundskab i højere grad inddrages i et samarbejde med den koordinerende enhed med henblik på en effektivisering af præsentationen af dansk design i udlandet. I den forbindelse ønsker udvalget at gøre opmærksom på, at der, såfremt dette område skal opprioriteres, må afses større midler til designudstillinger i udlandet. Udvalget har derfor foreslået en merbevilling til dette formål i betænkningens kap.VIII, men vil samtidig fremhæve, at

netop dette område kan indebære muligheder for tilskud fra privat erhvervsmæssig side.

Hvad angår den indbyrdes sammenhæng mellem kunsthåndværk og design, er der en udvikling igang, hvor formgivningen efterhånden har tiltaget sig en større rolle inden for det, der tidligere benævntes kunsthåndværk. Til gengæld må det siges, at kunsthåndværk idag i højere grad nærmer sig den frie kunst.

Det forekommer derfor hensigtsmæssigt og rigtigt, at design og egentlige kunststillinger præsenteres som selvstændige kunstformer fremfor at vises sammen.

Tilsvarende kan gælde design og kunsthåndværk, men derimod ikke i alle tilfælde kunsthåndværk og billedkunst.

Som anført i betænkningens afsnit om billedkunst, foreslår udvalget, at der ansættes en konsulent til at løse en række opgaver med formidling af dansk billedkunst i udlandet.

Det indgår i udvalgets forslag, at konsulenten også skal varetage præsentationen af kunsthåndværk i udlandet. Som på det billedkunstneriske område, hvor konsulenten iflg. forslaget har tæt forbindelse til Statens Kunstfonds billedkunstneriske udvalg, således bør han ligeledes have adgang til et tæt samarbejde med fondets udvalg for kunsthåndværket og den kunstneriske formgivning.

Det gælder ligeledes her, at konsulenten bør være opmærksom på aftagerlandets ønsker og interesser i forbindelse med repræsentationen af dansk kunsthåndværk.

Udvalget tillægger det endvidere stor betydning, at der på dette område som på billedkunstområdet anlægges en

formidlingsstrategi, hvorved det kan tilsikres, at de til rådighed stående midler anvendes mest hensigtsmæssigt. I den forbindelse kan der peges på den rationaliseringsgevinst, der kan ligge i, at udstillinger af dansk kunsthåndværk på forhånd sikres en række visningssteder, således at der tilrettelægges en cirkulation til flere museer og andre udstillingssteder i udlandet.

Udvalget foreslår på den baggrund, at der ansættes et beløb i merbevilling til visning af udstillinger af dansk kunsthåndværk i udlandet. Se nærmere kap.VIII.

e. Litteratur.

Formidlingen af dansk litteratur i udlandet foregår ad de eksisterende kommercielle kanaler d.v.s. gennem forlag, litterære agenturer m.v.

I størstedelen af de tilfælde, hvor et værk af en dansk forfatter finder vej til udenlandske bogmarkeder, er der tale om et resultat tilvejebragt gennem sædvanlige forlagskontakter med normal forretningsmæssig finansiering. I denne sammenhæng spiller de regelmæssigt tilbagevendende internationale bogmesser som f.eks. Frankfurt og Milano en vigtig rolle.

Undertiden kan en dansk forfatters egne kontakter i udlandet være den formidlende faktor, der kan blive udslagsgivende for et udenlandsk forlags beslutning om at lade et dansk værk oversætte og udgive.

H.C. Andersen, Søren Kierkegaard og Karen Blixen har på hver deres måde brudt sprogbarrieren. Men man kan ikke trøste sig med, at genialitet er en tilstrækkelig egenskab. Der hører en række forskelligartede omstændigheder til, også for at forklare, hvorfor fx Grundtvig i en litterær sammenhæng ikke har samme gennemslagskraft.

Litteratur fra et lille sprogområde, som det danske har - sammenlignet med fx musik og billedkunst - et specielt støttebehov i og med dets udtryksmiddel - sproget - først via oversættelse kan blive tilgængeligt for et internationalt publikum".

Der er ingen tvivl om, at dansk litteratur før og nu kunne spille en større rolle i internationale sammenhænge, end det er tilfældet - og det ikke kun for selvgættelsens skyld.

Der er flere mulige veje at gå.

I reglen er det kun de største og mest konsoliderede danske forlag, der har mulighed for at gøre en mere systematisk indsats for at afsætte dansk litteratur til udenlandske forlag, i og med et forlags indtjeningsmuligheder ved salg af udenlandske rettigheder som oftest er begrænsede.

I andre lande herunder også de nordiske, har man på et tidligere tidspunkt end i Danmark fra offentlig side haft øje for den nødvendige koordinerede bistand til den nationale litteraturs muligheder i udlandet.

j- Sverige benytter Svenska Institutet, under hvis omfattende virksomhed det hører at fremme kendskabet til svensk litteratur uden for Sverige, herunder udgivelsen af tidskriftet "Swedish Books".

Norge har etableret et egentligt kontor for norsk litteratur i udlandet, som er et uprætentiøst organ, der for et beskedent årligt budget yder en effektiv indsats for udbredelsen af kendskabet til norsk litteratur i udlandet.

Kontoret er oprettet i forståelse med den norske bogbranche, der i startfasen ydede et årligt beløb til kontorets drift.

Af andre lignende foranstaltninger kan nævnes Hollands "The Foundation for the Promotion of the Translation of Dutch Literary Works".

Finland udgiver tidsskriftet "Books from Finland", "Livres de Finlande", hvis opgave det er introducere nyere finsk litteratur over for omverdenen.

Der har siden oprettelsen i 1951 af "Samvirkerådet for dansk kulturarbejde i udlandet" eksisteret et litteraturudvalg, som har støttet udgivelsen af en række danske værker på fremmede sprog.

Denne funktion er fortsat i "Kulturministeriets komité vedrørende litteraturudveksling med udlandet".

Komitéen, hvis budget i 1986 udgør 450.000 kr., finansierer oversættelser til og fra dansk og fungerer endvidere som kulturministeriets sagkyndige rådgivende organ vedrørende oversættelsesspørgsmål.

Komitéen kan principielt støtte med beløb, der svarer til betalingen af oversættelsen. Det er en betingelse for støtten, at der foreligger accept fra et dansk eller udenlandsk forlag om udgivelse af værket samt en forlagskalkule.

Indtil for få år siden bestod der balance mellem komitéens rådighedsbeløb og størrelsen af de ansøgte beløb til relevante oversættelsesprojekter. Efter at komitéen har bestræbt sig på at gøre sin virksomhed bredere kendt, forekommer det stadig oftere, at støtte til oversættelsesværdige værker har måttet afslås af finansielle grunde.

Komitéen bestræber sig endvidere på at fordele sin bevilling ligeligt til henholdsvis oversættelser til og fra dansk.

Herudover støtter kulturministeriet en række litterære aktiviteter af midlerne til kulturaftalesamarbejdet, herunder til gennemførelse af litterære seminarer, diverse bogindkøb, særnumre vedrørende dansk litteratur i udenlandske tidsskrifter, individuelle besøg af danske forfattere, oversættere og forlæggere samt tilsvarende besøg fra udlandet.

I 1983 udgjorde den afholdte udgift hertil ialt kr.268.716, i 1984 kr.216.103, og i 1985 kr.167.154.

Udvalgets overvejelser.

Der har gennem årene fra. mange sider været peget på behovet for en bredere anlagt og mere systematiseret indsats for at fremme kendskabet til dansk litteratur i udlandet.

Nedsættelsen af kultureksportudvalget tog ikke mindst sit udgangspunkt i netop en offentlig debat om dette spørgsmål, og sammenligner man med os nærtstående lande, må det erkendes, at den danske indsats på dette område generelt er tilbagestående og præget af mangel på et formidlende apparat og bevillinger.

Udbredelsen af dansk litteratur uden for vore grænser møder en række vanskeligheder, som ikke er begrundet i manglende litterær kvalitet, men som må ses i sammenhæng med faktorer, der ikke er specifikt litterært relevante, så som sprogets udbredelse.

Det må nok ses i øjnene, at vi kun i meget begrænset

omfang har givet udenlandske litterære kredse i almindelighed mulighed for at forstå den kontekst, et dansk skønlitterært værk er skrevet ud fra.

Disse overordnede problemer kan efter udvalgets opfattelse kun overkommes ved en målbevidst og vedholdende indsats på længere sigt.

En sådan indsats bør være frugten af et samarbejde mellem flere interesserede deltagere, d.v.s. forfattere, forlagsverdenen, oversættere og den offentlige kultursektor.

Der kan næppe være tvivl om, at motiveringen hos de involverede er stærk, og at der består et fælles ønske om at yde en indsats.

I en række lande findes der personer, - først og fremmest blandt oversættere men også blandt undervisere, lektorer og andre med tilknytning til litterære kredse og universitetsmiljøer, - som har interesse for dansk litteratur og danske forhold.

Man bør her nævne de skandinaviske afdelinger under udenlandske universiteter, både hvor der er ansat danske egentlige lektorer og hvor andre lærerkræfter i dansk uden samme status arbejder med undervisning af studerende. Opmærksomheden bør også rettes mod diverse foreninger med interesse for danske eller skandinaviske forhold, således. The Society for Advancement of Scandinavian studies i USA, som under Scandinavia Today viste sig nyttig for planlægningen af forskellige projekter.

Det skønnes at være af stor betydning, at man fra officiel dansk side er opmærksom på dette potentiel, og at der etableres en stabil og regelmæssig kontakt til de pågældende blandt andet gennem tilsendelse af informationsmateriale m.v. Se nærmere afsnittet om de danske

lektorer i udlandet. I denne forbindelse tænkes der først og fremmest på de bestræbelser, som disse evt. vil kunne udfolde for at promovere dansk litteraturs muligheder hos fremmede forlag.

Der indgås selv sagt langt flere forlagsaftaler om udgivelse af udenlandske bøger i Danmark end om danske i udlandet.

Udvalget finder, at den mest effektive og rationelle model for et apparat til styrkelse af litterære tiltag over for udlandet vil være oprettelsen af et formidlings-system, som uden at gribe ind i allerede eksisterende forlagskanaler kan varetage en række opgaver inden for information samt kontaktskabelse og -bevarelse med udenlandske litterære kredse. Se nedenfor.

Det har gennem udvalgets arbejde været et fundamentalt synspunkt, bekræftet af erfaringerne fra kulturfremstødet "Scandinavia Today", at det ved kulturformidlingen i udlandet er nødvendigt i videst muligt omfang at benytte de eksisterende kanaler.

I vide kredse i udlandet inden for de fleste kunstneriske områder lægges der af let forståelige grunde vægt på integritet og autonomi vedrørende kunstneriske beslutninger. Initiativer og forslag fra officielle repræsentanter for et lands side mødes i mange tilfælde med skepsis og endog mistænksomhed i modtagerlandets fagkredse, med mindre de pågældende repræsentanter i forvejen har vundet accept som tilhørende et kunstnerisk fagmiljø.

Det er derfor af største betydning, at det litterære formidlingsapparat har en uafhængig status med hensyn til de missioner, det skal opfylde.

Naturligvis vil et litteraturbureau som det foreslåede være afhængig af offentlige bevillinger, og må rent principielt med hensyn til budgetansvar og administrativt ansvar være forankret i en offentlig styrelse.

Af hensyn til bureauets helt nødvendige kontaktbehov til det danske litterære fagmiljø, herunder samarbejdet med kulturministeriets komité vedrørende litteraturudveksling med udlandet, finder udvalget det mest nærliggende at foreslå litteraturkontoret oprettet under kulturministeriets ressortområde, men med en uafhængig status så vidt angår selve formidlingsvirksomheden.

Bureauets organisation og struktur kunne tage udgangspunkt i det for få år siden oprettede informationscenter for dansk musik (MIC), der økonomisk hviler på en offentlig bevilling, men med mulighed for at supplere med indtægter fra anden side.

Udvalget forestiller sig, at der til bureauet knyttes 2, højst 3, medarbejdere incl. lederen.

Da bureauets virksomhed hovedsageligt vil være af servicemæssig karakter over for samtlige interesserede parter, skal der peges på den mulighed, at forlagsverdenen og andre kunne se en interesse i at yde tilskud til driften.

Idet der forudskikkes den bemærkning, at det ikke er hensigten, at bureauet skal erstatte den nuværende forlagsmæssige virksomhed på dette område, men derimod supplere denne og yderligere tjene som serviceorgan, finder udvalget, at bureauet for formidling af dansk litteratur i udlandet i hvert fald til en begyndelse bør varetage følgende opgaver:

1. At indsamle og udsende informationsmateriale om dansk

litteratur og forfattere, anmeldelser m.v. af danske bøger til en udvalgt gruppe velkvalificerede oversættere fra dansk til fremmede sprog, som er bosat i udlandet.

Efter en bedømmelse af materialet skal de pågældende kunne rekvirere de bøger, der formodes at kunne have udgivelsesmulighed i vedkommende land.

Det vil ikke være muligt at yde et egentligt vederlag for disse personers indsats, som bl.a. kan bestå i udarbejdelse af et oversat resumé af en bog, oversættelse af ét eller flere af bogens kapitler m.v. til brug for det udenlandske forlags konsulent samt ikke mindst opsøgende virksomhed over for forlagene.

Det må dog formodes, at den pågældende oversætter tildeles hvervet med bogens fuldstændige oversættelse.

Til gengæld bør der findes midler til at sikre, at de pågældende holdes effektivt forsynet med bøger, litterært informationsmateriale, tidsskrifter m.v., og at der tilvejebringes mulighed for, at oversætterne tildeles et stipendium til studierejser til Danmark for at bevare en kontinuerlig kontakt hertil.

Udvalget skal derfor foreslå, at der oprettes en konto til indkøb af dansk litteratur samt tidsskrifter til fordeling blandt personer og især institutioner, som har svært ved at følge den aktuelle udvikling i Danmark og som i mange tilfælde har uhyre beskedne muligheder for at supplere deres samlinger. Det bør overvejes om man i så fald kan drage fordel af de årlige bognedættelser samt restoplæg. Endvidere at der i den under afsnittet om kulturaftaler foreslåede merbevilling sikres mulighed for, at der af en sådan merbevilling kan ydes midler via kulturaftalerne til personudveklinger med dette formål.

2. Det vil være af betydning, at en repræsentant for litteraturbureauet deltager i de store regelmæssigt tilbagevendende internationale bogmesser i fx Milano og Frankfurt.

3. Bureauet bør fungere som litterært informationscenter overfor udlandet og herunder udarbejde kartotek over danske bøger, der er eller bliver udgivet i udlandet. Kartoteket er tænkt som supplement til fx "Dania Polyglotta" og andre fortegnelser over oversat dansk litteratur. I den forbindelse vil udvalget pege på Det danske Selskab, hvis publikationsvirksomhed bør samordnes med bureauets virksomhed, således at selskabets bøger kan indgå i det materiale, der af litteraturbureauet udsendes til dettes udenlandske kontakter.

Selskabets og andre institutioners publikationsvirksomhed bør også i materiel forstand være genstand for en samordning, dels for at undgå overlapninger, og dels for at der gensidigt bliver mulighed for, at en institution ud fra sine forudsætninger kan følge en anden institutions initiativer inden for samme emnekreds op.

Litteraturbureauet bør derfor inden for sit område varetage opgaven med at forsyne det i kap.VI omtalte kontaktorgan med informationer fra det litterære felt.

4. Bureauet bør afholde årlige litterære seminarer i Danmark eller udlandet for forfattere, forlæggere, oversættere etc. Udvalget finder at nytten af sådanne kontaktskabende og faglige arrangementer ikke kan vurderes højt nok.

5. I det omfang hvori der forefindes kapacitet dertil kan man endvidere forestille sig, at bureauet varetager udsendelse af stof til udenlandsk presse om danske litterære begivenheder og aktiviteter.

6. Litteraturbureauet bør forestå udgivelsen af et dansk litterært tidsskrift beregnet for udlandet. Tidsskriftet bør efter udvalgets opfattelse afvige fra de mere gængse internationale tidsskrifter, som mange steder opfattes som for kostbare, prestigeprægede og undertiden "statspropaganda" med deraf følgende ringe gennemslagskraft. I stedet kunne udvalget forestille sig publikationen beslægtet med det fra dansk side under Scandinavia Today udgivne "Denmarkings" og gerne i vid udstrækning skrevet af udlændinge.

Udvalget vil finde det naturligt, at litteraturbureauet fungerer som redaktionssekretariat og distributionscentral for en sådan publikation.

I tilslutning til udvalgets forslag om oprettelse af et bureau til fremme af dansk litteratur i udlandet ønsker udvalget at understrege betydningen af, at gennemførelsen af en sådan nydannelse sker i god forståelse og samråd med den danske bogbranche.

Udvalget har bragt i erfaring, at der ved flere lejligheder har vist sig behov for tilvejebringelsen af en rimelig beboelsesmulighed for oversættere, der lejlighedsvis er i Danmark på kortere ophold i eksempelvis 1-2 måneder i forbindelse med oversættelsesarbejder.

For at lette på den situation, der ofte frembyder store vanskeligheder af praktisk og finansiel art, foreslår udvalget, at der tilvejebringes en mindre årlig bevilling til betaling af lejen for et eller 2 værelser på en kursusejendom el.lign. sted. De pågældende værelser bør være forsynet med ordbogsværker i rimeligt omfang.

Om de af udvalgets forslag afledte merudgifter henvises til oversigten i kap. VIII.

f. Arkitektur.

Med de stadigt svindende afstande, trafikalt, kommunikationsmæssigt og kulturelt, går det med arkitekturen som med de andre kunstarter sådan, at nationale særpræg udviskes, medens interessen for ældre tiders frembringelser øges. Inden for arkitekturen som i de andre kunstarter påvirkes produktionen af vekselvirkning over grænserne af indtryk og impulser. Denne aktivitet har eksisteret i århundreder, men finder nu sted i et stadigt hastigere tempo. Det gælder her, at Danmark i overvejende grad har været modtagende. Landets egenart må findes i de regionale og sociale særpræg og i den måde, hvorpå fremmede påvirkninger er blevet bearbejdet af danske arkitekter.

Det bedste i dansk arkitektur er blevet karakteriseret med ordene funktionsdygtighed, godt håndværk og afklaret form. Navnlig i den sidste menneskealder har danske arkitekter gjort sig bemærket ved arbejder uden for landets grænser. Desuden er dansk byggeeksport i de senere år vokset betragteligt, bl.a. i sammenhæng med en række markante byggerier i undertiden ret fremmedartede miljøer.

Formidlingen af dansk bygningskunst til udlandet sker ad flere veje:

1. Bøger og tidsskrifter.
2. Film.
3. Foredragsvirksomhed.
4. En fremtrædende formidlingsform er naturligvis de byggerier, der udføres af danske arkitekter herhjemme og i udlandet.

5. Udstillinger, hvoraf der i de sidste 15 år har været afholdt 10; nogle af dem har været gentaget i flere lande. Omfang og art fremgår af skemaet:

1971	Torino	Abitare e vivere
1972	Warszawa	Housing in Denmark
1972	Dortmund	Ein Dias Dialog. Om dansk og tysk boligarkitektur
1980f	Italien	+Cenni sullo sviluppo urbanistico di Copenhagen
1981	Warszawa	++Arkitektur som emne i folkeskolen
1982f	Norden, Rom	+Nordisk klassicisme o. a. s.
1982f	Nairobi	++Om arkitektuddannelse og Skotland -praksis/L'architecture danoise.
	Tyskland	Tradition e formation
	Frankrig	
1984	Saudi- Arabien	++Dansk arkitektur i arabiske lande
1984	Tyskland	+Byer i menneskelige mål
1985	Rotterdam	++Skoleprojekter

+ Der udarbejdedes katalog eller brochure

++ Arrangement i forbindelse med kongres e. lign.

6. Besøg (stipendier, invitationer, rejsestøtte).

Punkterne 1-3 indgår i begrænset omfang i formidlingen af information om dansk arkitektur.

I kulturaftalerne indgår i reglen også bestemmelser om personudveksling på arkitektområdet. I de senere år har kulturministeriet i samarbejde med Danske Arkitekters Landsforbund koncentreret og effektiviseret den tidligere sporadiske udveksling af enkeltpersoner til et internationalt seminar i Danmark hvert andet år, hvor aktuelle

arkitektoniske emner behandles og drøftes. Men selvsagt er en række individuelle arrangementer mere tilfredsstillende og udbyttegivende.

Der har vist sig betydelig tilfredshed med den udveksling af erfaringer og synspunkter samt skabelsen af personlige kontakter, som finder sted i dette fagkyndige internationale regi.

Hertil kommer læreanstaltsamarbejdet, hvor der af Kulturministeriets læreanstalter, Kunstakademiets arkitektskole og Arkitektskolen i Århus, arrangeres studiebesøg i udlandet, foredragsvirksomhed og udveksles stipendiater m. v.

Det kan her nævnes, at der via den dansk-ægyptiske kulturaftale i en årrække er gennemført et samarbejde mellem restaureringsafdelingen ved Kunstakademiets arkitektskole og de ægyptiske myndigheder om et restaureringsprojekt på et ældre, bevaringsværdigt bygningsværk i Cairo.

Af største betydning er det naturligvis, at der foregår en formidlingsvirksomhed gennem besøg fra udlandet til Danmark, hvor dansk bygningskunst kan ses så at sige i sine "naturlige omgivelser", i modsætning til de andre kunstarter kan arkitektur dårligt eksporteres. Billeder er en afglans af virkeligheden, ligesom oversættelser undertiden vil være det inden for litteraturen. Bygningsværker skal opleves på stedet, hvorfor faciliteter og midler til udlændinges besøg i Danmark må spille en afgørende rolle.

Det vil være naturligt at nævne etableringen af Dansk Arkitekturcenter i Gl.Dok i København i begyndelsen af 1986.

Dansk Arkitekturcenter er en selvejende institution, som er stiftet af Danske Arkitekters Landsforbund, Praktiserende Arkitekters Råd, Foreningen af Rådgivende Ingeniører, Entreprenørforeningen, Håndværksrådet, boligministeriet, kulturministeriet og udenrigsministeriet. Det er centrets formål at udbrede kendskabet til dansk bygningskunst og bygningskultur for dermed at øge interessen og forståelsen for kvaliteten i de fysiske omgivelser. Centrets hovedsigte er at fremme dansk byggeeksport.

Foruden Arkitekturcentret rummer den nyrenoverede GI. Dok Pakhus statens værksteder for kunst og håndværk samt Byggeeksportrådet.

Dansk Arkitekturcenter kan tilbyde en række møde-, konference- og kursusfaciliteter af høj kvalitet.

Centret er i vid udstrækning udstyret og møbleret med danske produkter af højeste kvalitet. Dette har været muligt takket være tilskud fra en række fonde og firmaer.

Af stor betydning er, at der i Arkitekturcentrets udstillingsetager til stadighed vil være flere, skiftende udstillinger om dansk arkitektur og bygningskunst sammen med specialudstillinger om dansk design og kunstindustri og det kan oplyses, at centret fra sin oprettelse i marts 1986 har været besøgt af ca.40.000 mennesker.

Driften er foreløbig sikret for en periode af 3 år, hvor boligministeriet vil yde et beløb på 1 mio. kr. om året til dette formål.

Til selve udstillingsvirksomheden råder Centret ikke over midler, som sætter det i stand til at udarbejde egne udstillingsprojekter. Den hidtidige udstillingsvirksomhed, som Centret har vist, er produceret af andre så som DSB, DAL, Grønlands Tekniske Organisation, Statens Kunstfond m.v.

I Centrets virksomhed indgår udstillings- og andet samarbejde med arkitekturmuseer og lignende institutioner i andre lande særligt i Sverige og Finland.

2. Udvalgets overvejelser.

Bortset fra det af kulturministeriet og Danske Arkitekters Landsforbund arrangerede hvertandet-årige seminar for arkitekter finder udvalget, at de hidtidige udlandsaktiviteter på arkitekturområdet har et tilfældigt og isoleret præg.

Det må anses for at være af stor betydning, at der i højere grad end hidtil søges koordineret forskellige aktiviteter, således at bøger, tidsskrifter, film, foredrag og udstillinger kan ledsage hinanden.

Hertil kommer, at arkitekturtiltag i udlandet, så snart lejlighed gives, bør optræde i sammenhæng med aktiviteter inden for andre områder.

Udvalget må også på dette felt understrege behovet for en operationel samordning, jvf. kap.IV, og gerne i skandinavisk (nordisk) regi, da man i almindelighed i udlandet opfatter byggeri i Danmark som en del af de skandinaviske.

Hvad angår basis for især udstillingsvirksomheden i udlandet og gennemførelsen af udenlandske besøg i Danmark, vil udvalget pege på det eksisterende og navnlig fremtidige potentiale i Dansk Arkitekturcenter i Gl.Dok. Centrets relation til Arkitek og Kunstakademiets bibliotek er endnu ikke afklaret, men det kan tænkes, at Centret kan sættes i stand til at blive leverandør af udstillinger om dansk arkitektur og hertil hørende emner.

For at kunne udføre denne funktion vil det være nødvendigt, at en del udstillinger kan produceres af Centret selv på baggrund af et årligt udstillingsbudget. Hvad angår øvrige udstillinger kan Centret som hidtil stå for tilrettelæggelse og præsentation af udstillinger produceret af andre.

Som et led i en langsigtet formidlingsstrategi inden for arkitektområdet foreslår udvalget, at der opbygges et "lager" af færdigpakkede udstillinger med tilhørende kataloger og/eller andre publikationer på fremmede sprog om centrale emner inden for dansk arkitektur. Udstillingerne, hvis antal kunne udgøre 6-8, bør være underkastet løbende indholdsmæssig revision og ajourføring og bør være således indrettede, at de kan transporteres nemt og hensigtsmæssigt. Der bør i tilslutning hertil skabes bevillingsmæssig baggrund for at lade udstillinger ledsage af andre aktivitetsformer så som foredrag, informationsmateriale, film om arkitektur m.v. Arten af de enkelte aktiviteter må selvsagt afpasses efter udstillingernes indhold og forevisningsstederne.

Af emner for sådanne udstillinger kan der peges på følgende eksempler:

Grønland, Færøerne, dansk byggeri i udlandet, aktuel byggeteknik og -eksport, boligbyggeri, byplanlovgivning, dansk byggeri efter krigen, kirker, andelsbyggeri, Vikingebebyggelse mv.

g. Levende Billeder.

Film, TV og video.

1. Film

a. Det danske Filminstitut har til opgave at virke til

fremme af dansk filmkunst. I filmloven af 1982 er nærmere opregnet de opgaver vedrørende spillefilm, som Filminstituttet skal løse for at tilgodese lovens formål.

Filminstituttet skal herunder træffe foranstaltninger, der kan fremme salget og iøvrigt tjene til udbredelsen af kendskabet til danske film i udlandet.

Filminstituttet arrangerer således den danske deltagelse i internationale filmfestivaler. Til gennemførelsen heraf er under Filminstituttet nedsat det såkaldte Festivaludvalg, der består af 5 medlemmer udpeget af Instruktørsammenslutningen, Producentforeningen, Filmarbejderforeningen, Statens Filmcentral samt Danske Filmkritikere.

Danske film deltager i de 5 største såkaldte A-festivaler d.v.s. festivaler i Cannes, Berlin, Moskva, Venedig samt en oversøisk festival, Festrio, som i de senere år har fundet sted i Rio de Janeiro.

Herudover deltager Filminstituttet med danske film i mindre festivals og festivallignende arrangementer, deriblandt Festival of Festivals, der afholdes i London, hvor betydende film fra en række andre festivaler vises. Danmark har gennem nogle år deltaget i et tæt og velfungerende samarbejde med de øvrige nordiske lande ved de store festivaler. Ved Cannes- og Berlinfestivalerne har de nordiske lande således en fælles stand, hvortil der ydes tilskud fra Nordisk Ministerråd. Iøvrigt arrangeres der nordiske filmuger ligeledes med tilskud fra Nordisk Ministerråd.

I samarbejde med Kulturministeriets udlandskontor arrangeres danske filmuger i udlandet til opfølgning af de indgåede kulturaftaler. Filminstituttet samarbejder med Stat-ens Filmcentral vedrørende filmugerne, hvor der vises

kortfilm og som regel 6-8 danske spillefilm. I 1985 deltog 116 danske film i 56 arrangementer i 27 lande med en række internationale priser som resultat.

Filminstituttets udlandsafdeling medvirker i arbejdet med salg af danske film og har bl.a. deltaget i de vigtigste europæiske salgsmesser så som MIP TV i Cannes, London TV Market og MIFED i Milano. Et resultat af denne aktivitet er blevet, at størstedelen af de danske filmproducenter i 1985 har sluttet sig sammen og dannet Danish Filmexport. Filminstituttet har pr. 1. januar 1986 indgået en samarbejdsaftale med Danish Filmexport, der gør udlandsafdelingens leder ansvarlig for planlægningen og udførelsen af salgsvirksomheden. Filminstituttet har samtidig stillet kontorfaciliteter til rådighed i filmhuset for en medarbejder i Danish Filmexport, der således yder bistand til udlandsafdelingens salgsarbejde.

Til Filminstituttets udlandsarbejde afsættes der ca. 750.000 kr. om året, hvoraf ca. 300.000 kr. bruges til kopier og tekstning af spillefilm med henblik på udlandet. Af bevillingen finansieres endvidere udgifter til trykt materiale og fotos vedrørende filmene, rejseudgifter m.v. til instruktører, der ledsager filmene i forbindelse med foredragsvirksomhed samt fragt og forsendelse m.v. Til festivalerne i Cannes og Berlin er afsat ca. 200.000 kr.

b. Statens Filmcentral er i første række en institution, der skal virke for kortfilm og dokumentarfilm i Danmark. Filmcentralen har imidlertid også en udlandsrettet side af sin virksomhed, som består i udvælgelse og fremsendelse af danske film til festivaler, salg til udlandet og samarbejde med udenrigsministeriet om distribution af film via de danske ambassader.

Statens Filmcentral deltager årligt i ca. 25 festivaler i

udlandet, og festivalarbejdet varetages af et udvalg, der består af 4 af institutionens medarbejdere, en repræsentant fra udenrigsministeriet, en filmkritiker samt en filmkonsulent. Det er udvalgets opgave at vælge kortfilmene og tage stilling til økonomiske spørgsmål i forbindelse med iværksættelse af udenlandske versioner af danske kortfilm. Filmcentralen udvælger ikke blot egne produktioner med også film producerede via det danske Filmværksted eller ad private eller erhvervsmæssige kanaler. Det påhviler festivaludvalget at tage beslutning om, hvilke film der skal versioneres til engelsk, tysk, fransk eller spansk.

Statens Filmcentral sælger ca. 10 film om året til udlandet. Afsætningen kan være til udenlandsk TV, til ikke kommercielle distributionsorganisationer og i enkelte tilfælde til biografvisning i udlandet. Tallet dækker de film, som Statens Filmcentral selv har rettighederne **til.**

Hvad angår kortfilm med andre rettighedshavere formidler Statens Filmcentral ofte salg for disse. Imidlertid har Filmcentralen intet egentligt salgsapparat, og har derfor ikke på samme måde som Filminstituttet nogen mulighed for et aktivt salgsarbejde.

Statens Filmcentral har et nært samarbejde med Udenrigsministeriet, der står for den største spredning af danske kortfilm og dokumentarfilm i udlandet. Der rekvireres årligt fra Udenrigsministeriet mellem 40 og 50 filmkopier til distribution igennem de danske ambassader. Der indgår ,ca. 30 filmtitler i Udenrigsministeriets filmdistribution. I 1985 blev der foretaget ca. 5.700 udlån af de filmkopier, som repræsentationerne råder over.

Langt størsteparten af de kortfilm, der produceres i Danmark, er bestemt for hjemmemarkedet. Det ligger ikke i

Filmcentralens kommissorium at fremstille film til brug i udlandet. Imidlertid forudser bemærkningerne i Filmloven en vis produktion for udlandet, og disse muligheder er da også blevet anvendt. Flere film er produceret på Udenrigsministeriets initiativ, fx film som "H.C. Andersen hos fotografen", "Monarki og Demokrati", "Carl Nielsen", "At danse Bournonville", "Frihedens Klokke" (om Grundtvig) samt "Niels Bohr".

Udenrigsministeriet har også taget initiativ til, at en del kortfilm er blevet fremstillet i forskellige sprogversioner.

2. TV.

Danmarks Radios udlandskontor varetager en række funktioner såvel bilateralt som multilateralt med udenlandske radiofonier.

Nordvisionssamarbejdet begyndte i 1959. Det tilgrundliggende synspunkt var, at de programmer, der skulle udveksles mellem de nordiske lande skulle være gratis. Dette har dog ikke kunnet gennemføres på grund af de tillægshonorarer til de medvirkende kunstnere, der er blevet indgået aftale om mellem Danmarks Radio og kunstnerne organisationer.

Programudvekslingen foregår på basis af udsendelse af et kommunikations- ugebrev, hvoraf fremgår, hvilke udsendelser, der gensidigt tilbydes i de nordiske lande. De nævnte tillægshonorarer afholdes af det tilbydende land. Danmarks Radios udgift til dette samarbejde er ca. 1 mio kr. om året, hvorved der tilsikres ca 25 minutters udsendelse pr. dag af nordiske programmer. Afsætning af programmer herudover må finansieres ved særbevilling.

Nordvisionssamarbejdets sekretariat og formandsskab skifter mellem de nordiske lande hvert år.

Eurovisionssamarbejdet.

På tilsvarende måde som ved det nordiske samarbejde udveksles der her et kommunikations- ugebrev, der udgår fra det administrative kontor for eurovisionssamarbejdet i Geneve. Danmarks Radios udlandskontor udsender det modtagne materiale til de relevante afdelinger i Danmarks Radio. På dette område er der indledt et samarbejde med de andre nordiske lande omkring afsætningen af programmer. Således afholdes der hvert år en "Nordic Screening" skiftevis i de nordiske lande, og der udsendes et fælles tilbudskatalog. De programmer, der afsættes ad denne vej, er hovedsageligt transmissioner, herunder af sportsbegivenheder, officielle begivenheder, koncerter o.lign.

Som ved Nordvisionssamarbejdet udsendes der af dansk TV ca. 25 minutter om dagen i gennemsnit, hertil kommer større sportsbegivenheder, olympiader etc.

For eurovisionssamarbejdet gælder ligeledes tillægshonorarer. Imidlertid er satserne på det europæiske plan lavere end hvad der gælder for det nordiske samarbejde. Hertil kommer, at det er modtagerlandet, der betaler tillægshonoraret.

Den øvrige salgsvirksomhed.

Ved siden af de 2 ordninger foregår der en salgsvirksomhed af Danmarks Radios programmer, som sker ved individuel aftale mellem Danmarks Radio og udenlandske radiofonier. Det er her Danmarks Radio, der forhandler salgsprisen med modtagerlandet. Afsætningen af sådanne programmer foregår typisk ved, at Danmarks Radio kontakter potentielle købere og tilbyder en prøvekassette med udsendelsen.

Nyhedsstof.

Omtale i Danmarks Radio af forhold i andre lande afhænger i betydeligt omfang af, om Danmarks Radio har en korrespondent i det pågældende land. Hver dag kobles samtlige nyhedstjenester i European Broadcasting Union sammen, således at der 3 gange om dagen præsenteres nyhedsstof på udvekslingsbasis. Det har undtagelsens karakter, at der afsættes danske tilbud om nyhedsstof ad denne vej.

3. Video.

Introduktionen af videogrammer på verdensmarkedet har skabt en ny situation i filmverdenen og i samfundet. Videogrammer har givet en spredningsadgang og visningsmuligheder, som ikke tidligere har eksisteret. Det må dog erindres, at med de nuværende tekniske muligheder er visningen af videogrammer foreløbig mest henvist til privatsfæren og den enkelte, når bortses fra videogrammer transmitteret af Danmarks Radio eller via kabelbåret TV.

Udenrigsministeriet har ønsket særligt at pege på de hindringer for en spredning af danske film og videoproduktioner - og dermed information om Danmark - der findes på grund af den gældende praksis om ophavsrettigheder. Betalingen af disse rettigheder kan være prohibitiv, således at film og video-produktioner, der er tænkt anvendt i oplysningsarbejde, ikke når frem til offentligheden.

Udenrigsministeriet har derfor følt sig nødsaget til at gå atypisk til værks og gennemføre egne produktioner, hvor ministeriet én gang for alle har betalt samtlige rettigheder eller fundet en for alle parter hensigtsmæssig fordelingsnøgle.

Ved revisionen af Filmloven i 1982 er ordet video indgået på linie med ordet film i lovens §1 .

4. Udvalgets overvejelser

Film.

Udvalget har fundet, at der såvel i Det danske Filminstitut som i Statens Filmcentral inden for de givne rammer udfoldes en målrettet indsats for at udbrede kendskabet til dansk filmkunst i bred forstand i udlandet.

Især kan der være grund til at fremhæve de to institutioners samarbejde i forbindelse med internationale festivaler og danske filmuger i udlandet samt i forhold til Kulturministeriet og Udenrigsministeriet.

Det er udvalgets opfattelse, at der ikke er grundlag for at foreslå egentlige strukturelle ændringer i den organisatoriske opbygning, der er grundlaget for Filminstitutts og Filmcentralens formidlende arbejde over for udlandet.

Det har vist sig, at danske spillefilm i de senere år har opnået international opmærksomhed. Især for dokumentarfilm har Danmark en markant profil.

I erkendelse af at den ene af de to institutioner, Statens Filmcentral, ikke råder over et egentligt salgsapparat, kunne der opstå et spørgsmål om at etablere et nærmere afsætningsmæssigt samarbejde mellem Filmcentralen og Filminstituttet. Udvalget skønner dog ikke, at et forslag herom vil være hensigtsmæssigt, når henses til, at spillefilm og kortfilm ikke har samme baggrund i produktions- og afsætningsvilkår.

Udvalget vil derimod pege på et problem, som synes at være fælles for begge filminstitutioner, idet egentlige versioneringer af danske film til fremmede sprog er meget udgiftskrævende. For spillefilm normalt ca. 250.000 kr. og for kortfilm 30-40.000 kr., medens udgiften til en kopi med udenlandsk tekstning af en 35 mm spillefilm i farver derimod gennemsnitligt beløber sig til ca. 30.000 kr. En kortfilmkopi koster ca. 3.000 kr.

Udvalget vil foreslå, at der tilvejebringes økonomisk mulighed for en udvidelse af antallet af kopier af film, der skal vises ved internationale arrangementer m.v. Dette vil kunne lette cirkulationen af danske film i udlandet og medføre en betydelig effekt i forhold til den relativt beskedne økonomiske indsats.

Udvalget vil endvidere henlede opmærksomheden på den fremgangsmåde, der blev benyttet på filmområdet i forbindelse med "Scandinavia Today"-fremstødet i USA. Man fremstillede herved 16 mm kopier af spillefilm i stedet for 35 mm og lod kopierne i "pakker" cirkulere til universiteter og filminstitutter i USA. Denne fremgangsmåde har vist sig særdeles velegnet til fremstød af den nævnte karakter. Tilsvarende blev kortfilm samlet i "filmpakker", der kunne sammensættes på forskellig måde.

TV.

Det internationale TV-samarbejde omfatter, som det er fremgået, en række forskellige områder spændende over TV-dramatik, musik, sport m.v.

Af disse muligheder har især de to førstnævnte tiltrukket sig udvalgets opmærksomhed. Hvad angår musik, hilser udvalget med tilfredshed, at EBU fortsat udbygger det kulturelle samarbejde, hvilket bl.a. har bevirket, at en række nye som ældre danske musikværker er nået ud til et stort europæisk publikum, jvf. kap.III, 2 a.

Afsætningen af TV-dramatik gennem nordvisonssamarbejdet har for udvalget at se frembudt en række fordele. Det har imidlertid på den anden side også medført problemer vedrørende afsætningen af programmer med mange medvirkende, eksempelvis Matador-serien eller balletforestillinger med mange dansere på grund af de aftaler, der er indgået mellem Danmarks Radio og kunstnernes organisationer vedrørende satser for tillægshonorarer. Disse skal efter reglerne afholdes af det land, der tilbyder det pågældende TV-program. Aftalerne med kunstnernes organisationer går ud på, at der betales en bestemt procentsats af det oprindeligt aftalte honorar ved overdragelse af programmet til en aftager.

De europæiske tillægshonorarsatser er lavere end de nordiske. Det er her modtagerlandet, der betaler tillægshonoraret. Imidlertid er der på europæisk plan aftalt en såkaldt minutmaximering, hvilket vil sige, at uanset hvor dyr en produktion har været, er der en aftale om et maximum for, hvor meget der skal betales pr. minut.

Udvalget har ikke ønsket at gå ind i en nærmere diskussion af spørgsmålet om tillægshonorarsatsernes størrelse, som er et forhandlingsemne mellem Danmarks Radio og kunstnernes organisationer. Men der findes grund til ud fra en kultureksportsynsvinkel at påpege betydningen af, at der evt. skabes en større grad af fleksibilitet i aftalerne for bl.a. at tilgodese muligheden for en større spredning af dansk TV-dramatik m.v. i udlandet.

For udvalget at se er der en ikke ubetydelig del af dansk TV-dramatik, der egner sig til visning for et internationalt forum.

Video.

Der er for udvalget ingen tvivl om, at videogramsprednin-

gen vil tiltage i de kommende år. Allerede nu foreligger en lang række danske film overført til videogrammer.

På grund af de relativt lave produktionsomkostninger vil video i fremtiden muliggøre en meget differentieret produktion, som i kraft af de billige og enkle kopierings- og fremvisningsmuligheder tillige vil kunne distribueres til små og spredte målgrupper. Den aktuelle anvendelse af video, der slægter spillefilm og almindelig TV på, og som derfor kan influere på disse mediers udviklingsmuligheder, vil efter al sandsynlighed i fremtiden suppleres af en selvstændig og målrettet videoproduktion, der i højere grad vil være beslægtet med bogmediet. Jvf. Mediekommissionens betænkning nr.2 om video af 1982.

Udvalget må for tiden konkludere, at der ikke i øjeblikket foregår nogen nævneværdig spredning af danske videogrammer i udlandet, og at evt. forøgelse heraf frembyder problemer beslægtet med de, der gælder for film.

For øjeblikket er, som tidligere nævnt, forbruget af videogrammer mest udtalt i privatsfæren, idet man (endnu) ikke råder over teknik, der på kvalitetsmæssig tilfredsstillende måde kan projicere videogrammer op i fremvisningsformater svarende til filmværket.

Dette fører udvalget frem til at anbefale, at der på længere sigt bør indledes overvejelser over, hvilke muligheder dansk videogramproduktion kan indebære i kultureksportøjemed i lyset af den kommende tekniske videreudvikling af dette medie.

h. Danmarks kortbølgeradio

Gennem mange år har der ofte lydt protester mod Danmarks kortbølgeradios svage senderstyrke, i begyndelsen hovedsageligt fra søfartens organisationer, men i de senere år tillige fra udlandsdanskere fra det meste af jordkloden.

I 1970 anbefalede Radiokommissionen, at der blev bygget en ny sender, idet man fandt, "at danske statsborgere (i udlandet) ... har et naturligt behov for fra dag til dag at kunne holde sig orienteret om alle vigtige begivenheder og forhold i det samfund, hvortil de en dag vil vende tilbage". I 1979 fik Industriministeriet finansudvalgets tilslutning til, at der blev etableret to 500 kW sendere. Senderne blev imidlertid ikke opført, idet de anviste geografiske placeringer stødte på fredningsmæssige modhensyn.

I 1985 anbefalede Mediekommissionen med stort flertal, "at der snarest etableres to 500 kW sendere, at etablering og den tekniske drift af kortbølgesendere finansieres af staten, og at kortbølgetjenesten forbliver i Danmarks Radios regi".

Den 12. februar 1986 aftalte udenrigsministeren, industriministeren, finansministeren, ministeren for offentlige arbejder, ministeren for kulturelle anliggender og miljøministeren, at der blev nedsat et udvalg til overvejelse af hvilke krav, der måtte stilles til en ny kortbølgestation, dens placering, byggepris, driftsomkostninger og finansieringen m.v. Udvalget er ved at afslutte en rapport vedr. spørgsmålet om etablering af en 500 kW kortbølgesender.

Udvalgets overvejelser.

Udvalget ønsker at fremføre sin tilfredshed med, at

spørgsmålet om en kortbølgesender formentlig er under løsning, idet man vil pege på, at Danmark via den nye og stærke kortbølgeradio vil få mulighed for at yde danske statsborgere og andre i udlandet en betydningsfuld informationstjeneste. Udvalget er bekendt med, at de fleste lande allerede har sådanne kortbølgeordninger bl.a. Norge og Sverige.

i. BØRNEKULTUR.

Børnekulturens særlige eksportmuligheder og -behov.

Ligesom det gælder, at en kulturpolitik for børn og unge nødvendigvis inddrager aspekter - og åbner muligheder - som ikke gælder i samme omfang i en kulturpolitik for voksne, således må de almene overvejelser over eksport af dansk kultur til udlandet også suppleres med de specielle hensyn og perspektiver, der knytter sig til en eksport af danske kulturprodukter for børn og unge, da dette område ellers erfaringsmæssigt let kommer til at stå i skyggen af indsatsen for voksenkulturen.

Der åbner sig en række hidtil delvis upåagtede muligheder for kulturel udveksling og afsætning for denne særlige del af kulturlivet. Dansk børnekultur, som i det følgende står for begrebet "kulturprodukter fremstillet for et børne- eller ungdomspublikum", er allerede relativt kendt en del steder i udlandet. På en række felter har danske kunstnere og grupper i de foregående årtier stået som foregangsfolk i den internationale udvikling inden for børnekulturen, hvilket delvis hænger sammen med den danske kulturlovgivnings foregangsstatus på dette område. Denne internationale opmærksomhed har utvivlsomt hidtil været ringere udnyttet i kultureksportøjemed, end udvalget finder det ville være ønskeligt.

Hertil kommer, at den såkaldte skandinaviske samfunds-"model" nyder opmærksomhed i udlandet, både i højt industrialiserede og i teknologisk og administrativt mindre udviklede nationer. Ikke mindst børns og unges dagligdag og de politisk-administrative rammer om den tjener som model for mange andre nationers socialpædagogiske udviklingsbestræbelser. Kultur- og fritidsmulighederne for danske børn udgør en del af dette livsmønster - og interessen for dansk børnekultur er derfor også for en stor del sammenkædet med en almen kulturel interesse i bestemte kredse i udlandet for dansk dagligliv, (formentlig i en højere grad end det er tilfældet for den udenlandske interesse for danske kulturprodukter for voksne). Det hænger også sammen med børnekulturens særlige afsætningsvilkår: Det er ikke det egentlige publikum - børn og unge - der er de primære aftagere af kulturen for disse aldersgrupper, men deres forældre eller professionelle voksne, pædagoger og andre kulturformidlere.

En øget eksportindsats for dansk børnekultur kan derfor med fordel satse på to fronter: Dels - som det er tilfældet ved voksenkulturen - på det æstetisk fremragende eller specielt internationalt egnede produkt, dels på det socialpædagogisk eller udviklingspsykologisk vellykkede eller avancerede, enten der nu er tale om produkter eller særligt udviklede processer på børnekulturområdet. De to dimensioner udelukker naturligvis ikke hinanden, men bør begge tages i betragtning.

I kraft af de børnekulturelle medieformers forskellige produktions- og tilegnelsesvilkår er den eksisterende eksport af dansk børnelitteratur, børnefilm og -TV, børneteater og børnemusik meget forskelligt udviklet og organiseret. Det er derfor naturligt at omtale disse former og deres udviklingsmuligheder hver for sig:

1. Film og TV-programmer for børn og unge.

Som følge af omkostningsniveauet på disse produktioner, har bestræbelserne for udenlandsk afsætning været relativt veludviklede for film og fjernsyn. Ved internationale festivaler og "screeninger" foregår der en allerede løbende præsentation af store dele af den danske produktion på disse felter, og både danske børnefilm og dansk børnefjernsyn har markeret sig kvalitativt ved fordelingen af internationale priser, såvel som ved afsætning til udlandet.

Formidlingsinstitutionerne på dette område er dels Det danske Filminstituts særlige udlandsafdeling, der i samarbejde med Filmbranchens samarbejds- og idéudvalg, forestår lanceringen og videresalg til udlandet, og dels Danmarks Radios særlige kontor for salg til udenlandske radiofonier. Netop på grund af de hidtidige resultater finder udvalget, at det vil være frugtbart at undersøge mulighederne for øget eksport ved relativt beskedne satsninger:

Lanceringsstøtte til kvalitativt egnede film med relativt små budgetter og/eller økonomisk svage producenter - særlige midler afsat til tekstning på fremmede sprog af både film og TV-programmer, der skønnes egnede til eksport, men som er afhængige af fuld forståelse af tekstsiden.

Da aftagerne af film og TV-programmer for børn og unge ofte vil være særligt afgrænsede institutioner eller kredse, kunne støtteordninger til fællesfremstød og evt. "pakketilbud" af danske produkter fra forskellige producenter på dette område være en egnet mulighed.

2. Børne- og ungdomsteater.

Både i nordisk og i bredere international sammenhæng markerede Danmark sig stærkt i forbindelse med udviklingen af det moderne børne- og ungdomsteater fra midten af 1960'erne, ikke mindst i kraft af en gunstig lovgivning på området. Den udenlandske opmærksomhed på og interesse for denne udvikling har holdt sig siden, men udvekslingen af dramatiske tekster og opsætninger tværs over grænserne er ikke her sat i så faste institutionelle rammer, som gælder for film og TV, selv om internationale organer som ASSITEJ (Association Internationale du Theatre pour les Enfants et la Jeunesse) og Nordiska Teaterkomitéen har sikret et forum for føder og udveksling af ideer og erfaringer.

Eksporten af dansk børne- og ungdomsteater kunne uden tvivl øges gennem særlige indsatser ved:

- Invitation til udenlandske instruktører, agenter og oversættere om at deltage i den årlige Børneteaterfestival, der fungerer som præsentationsforum for dansk børneteater.
- Støtte til oversættelse af danske dramatiske tekster til fremmede sprog; udenlandsk børneteater er i højere grad en teatret for voksne ressourcervagt, både m.h.t. agenter og oversættere med kendskab til dansk og med kendskab til midler til oversættelse af delvis ukendte tekster fra det danske sprogområde.
- Turné- og rejsestipendier til danske dramatiske kunstnere og grupper, både med henblik på optræden i udlandet og med henblik på personlige kontakter til udbygning af kendskabet til dansk børnedramatik.

3. Børne- og ungdomslitteratur.

Bøger for børn og unge har her i landet relativt vanskeligere afsætningsvilkår end bøger for voksne. Læserne befinder sig udviklingsmæssigt i forskellige aldersgrupper, der hver især har særlige behov, modenhed og læsevaner, og de udgør samtidig hver sin markedsgruppe, der kræver hver sin produkttype og som kun omfatter få hundrede tusind individer med dansk som modersmål.

Ikke desto mindre står Danmark som et af verdens mest estimerede lande på børnelitteraturens område, både i kraft af fremragende forfattere men i ligeså høj grad af mange alsidige illustratører. Kun USA tæller flere modtagere af den internationale H.C. Andersensmedalje end Danmark, som med hele tre modtagere er det højstplacerede europæiske land. Mange danske børnebogs kunstneres værker er da også oversat til andre sprog - men langt flere kunne utvivlsomt opnå det samme ved en målrettet indsats:

- Støtte til oversættelsen til udenlandske sprog i forbindelse med udenlandsk køb af rettigheder eller ved støtte til prøveoversættelse til de mest udbredte sprog med henblik på udenlandske forlæggere, agenter og konsulenter.
- Støtte til udenlandske konsulenter og oversætteres muligheder for kortere og længere ophold i Danmark og møde med de danske forfattere og illustratører, evt. inden for rammerne af udbyggede kulturaftaler eller inden for Europarådets kulturelle initiativer osv.
- Udgivelse af et årligt, anoteret accessionskatalog over al nyudgiven dansk børne- og ungdomslitteratur, på engelsk og med de nødvendige oplysninger for konsulenter og forlag - et katalog, der naturligt kunne finansieres delvist ved forlagsbetaling for titelopta-

gelserne, og med fordel kunne foreligge forud for forårets internationale børnebogsmesse i Bologna.

- Anden form for støtte til målrettet lancering og etablering af personlige kontakter (erfaringsmæssigt de afgørende faktorer for øget eksport på feltet).
- Støtte til udviklingen af bøger for handicappede - et særligt område, hvor Danmark allerede har markeret sig internationalt. Jfr. i det hele det af udvalget foreslåede litteraturkontor, som vil kunne varetage en række kontaktfunktioner på dette område (kap.III, 2.e.).

I den forbindelse vil udvalget sideløbende fremhæve den indsats for at fremme udbredelsen af børne- og ungdomslitteratur, der udføres af "Selskabet for børnelitteratur", som er den danske afdeling af IBBY (International Board on Books for Young People).

Selskabets virksomhed er afhængig af private medlemskontingenter samt et årligt tilskud fra Kulturministeriet.

Selskabet har ikke et fast sekretariat, og det til rådighed værende beløb til aktiviteter så som seminarer, udstillinger af børnebogillustrationer, deltagelse i internationale møder og kongresser udgør ca. 20.000 kr. årligt.

I tilslutning til udvalgets forslag om oprettelse af et litteraturkontor foreslås det, at selskabets tilskud forhøjes for bedre at sætte det i stand til at udføre sin virksomhed.

4. Børnemusik.

Dansk musik for børn og unge - ikke mindst indenfor den

levende musik - befinder sig på et internationalt interessant niveau, ikke mindst på grund af danske musikpædagogers banebrydende arbejde i dette århundrede. Dette arbejde er ført videre af en række elever af Bernard Christensen og de øvrige foregangsfolk - og nyder stor opmærksomhed og respekt i udlandet.

Mulighederne for en eksport inden for dette område er dog hæmmet af de samme tekstmæssige problemer, som tidligere er nævnt inden for teater- og litteraturområderne. Forudsætningen for en øget eksport vil desuden betyde en styrket kulturpolitisk indsats på hjemmefronten, som kunne sikre denne musiks udøvere steder og lejligheder til at mødes med publikum. Den nystartede organisation DABØMUSA (Dansk Børnemusik Sammenslutning) har allerede opstillet en ønskeseddel for en sådan indsats.

Eksporten af musikken kunne f.eks. styrkes ved rejse- og oversættelsesstøtte på linje med de ovenfor nævnte modeller for de andre kulturområder, samt ved særlig støtte til fonogramproduktioner med henblik på et internationalt marked (samproduktion af musik siden, indsyngning af særlige tekstspor på forskellige sprog i dele af fonogramproduktionens oplag).

Blandede børnekulturfremstød.

På grund af den tidligere nævnte dobbeltnatur i dansk børnekultur, ligger der formentlig særlige muligheder for øget børnekultureksport i en art "blandede fremstød" over for udlandet.

For eksempel er en række danske film og TV-programmer bygget på danske forfatteres værker og forsynet med danske komponisters og musikeres musik. Det ville være naturligt at præsentere de pågældende kunstneres øvrige

produktion af litteratur eller musik ved præsentation af filmen eller programmet i udlandet. Ofte vil det forudsætte en støttemulighed på rette tid, hvis ophavs-mændene eller deres forlag ikke selv magter at finansiere denne præsentation.

Videre kunne det overvejes at lancere dansk børnekultur i bredere tematiske sammenhænge - eksempelvis: Litteratur og film om dansk skolegang i forbindelse med udstillinger og messer for undervisningsmidler eller pædagogiske kongresser. Romaner eller TV-programmer om dansk familie-mønster i forbindelse med socialpolitiske konferencer, udstillinger osv. Præsentation af danske bygge- og trafiklegepladser fulgt op med lancering af danske børneplader og -sange om disse forhold, præsentation af TV-pædagogik på trafikområdet, møde med danske forfattere til bøger om trafik eller legepladser osv.

Endelig bør det nævnes som særlig vigtigt, at dansk børne- og ungdomskultur i alle de nævnte former medind-drages og lanceres hver gang, der gøres fremstød for dansk kultur i almindelighed i udlandet. Dansk børnekul-turs høje niveau skyldes ikke mindst det høje stade m.h.t. kunstnerisk kvalitet og til forarbejdning, som er kendetegnende for produkterne. Det er denne høje kvalitet tilsat de særlige elementer af nordisk kultur, som gør dansk børnekultur attraktiv som kultureksportprodukt.

4. Det multilaterale samarbejde.

Danmark deltager i det internationale samarbejde på det kulturelle område gennem medlemskab af forskellige internationale organisationer. Den største af disse er UNESCO, som er FN's organisation for uddannelse, viden-skab og kultur. Desuden er der Europarådet og det nordiske kultursamarbejde under Nordisk Ministerråd, ligesom der er kultursamarbejdet som led i opfølgningen

af Konferencen om Sikkerhed og Samarbejde i Europa. Endelig skal samarbejdet inden for EF omtales nærmere.

UNESCO

UNESCO er en af FN's særorganisationer. Ved oprettelsen i 1946 var der 20 medlemslande. I dag tæller organisationen ca. 160. UNESCO blev oprettet på baggrund af to verdenskriges ødelæggelser og har som hovedformål at arbejde for et globalt samfund, hvor bl.a. respekt for menneskerettigheder, for åndeligt samarbejde og kulturelle værdier ville gøre en ny ødelæggende krig umulig. Organisationen har hovedsæde i Paris.

På grund af utilfredshed med organisationens ledelse og drift forlod USA og Storbritannien organisationen henholdsvis pr. 1. januar 1985 og 1986. Men begge lande gjorde ved deres udmeldelse opmærksom på, at de håbede på at kunne træde ind igen, så snart forholdene havde forbedret sig. De to landes bidrag til organisationen udgjorde tilsammen 30% af de samlede indtægter. Det årlige budget er rundt regnet 3 mia. d.kr. ved fuld medlemskab. Organisationen beskæftiger lidt over 2.000 medarbejdere.

Som det fremgår af organisationens navn skal den koncentrere sin virksomhed inden for uddannelse, viden-
skab, kommunikation og kultur. Den del af organisationens virksomhed, der anvendes til rent kulturelle formål, tager sigte på at bevare den kulturelle arv rundt omkring på jorden. UNESCO søger fx via internationale kampagner at mobilisere støtte til bevaring af kulturelle bygningsværker eller et samfunds historie, litteratur og musik. UNESCO tager initiativ til eller medvirker til indgåelse af internationale love, som beskytter kulturen mod ødelæggelse. UNESCO har en særlig opgave i relation til udviklingslandene og de tidligere koloniområder. UNESCO

har endvidere taget initiativ til en konvention om ind- og udførsel af kulturgjenstande, som Danmark og de øvrige nordiske lande er langt inde i overvejelser om at ratificere. Der ydes støtte også til etablering af museer og til uddannelse af museumsfolk.

Man har skønsmæssigt beregnet UNESCO's indsats på det kulturelle område til at udgøre ca. 15% af organisationsens samlede ressourcer, medens der anvendes 30% på videnskabsområdet og ca. 35% til undervisning. Der er imidlertid stærke ønsker om at styrke virksomheden på det kulturelle område, formentlig på grund af en voksende erkendelse af, at industrialiseringen og den teknologiske udvikling på en række felter indvirker på eller truer traditionelle kulturmønstre. UNESCO's virksomhed er mere af principiel, teoretisk og formidlende karakter end praktisk og projektorienteret. Man kan derfor sige, at værdien af UNESCO mere ligger i bidrag til kulturpolitisk tænkning og debat i medlemslandene end i en projektorienteret indsats.

Det daglige UNESCO-arbejde varetages i Danmark af Den danske UNESCO-nationalkommission med sekretariat i Undervisningsministeriet. Nationalkommissionen sorterer under undervisningsministeren og består af repræsentanter for berørte ministerier og en række interesserede organisationer, samt af personligt udpegede medlemmer med viden på UNESCO's områder. Nationalkommissionen er dels rådgivende for regeringen i UNESCO-spørgsmål, dels ansvarlig for forbindelsen mellem de berørte faglige miljøer i Danmark og organisationen. Endvidere er nationalkommissionen ansvarlig for et vist oplysningsarbejde i Danmark. Inden for en lille tilskudsramme kan nationalkommissionen støtte UNESCO-relevante aktiviteter i det danske samfund.

Bevillingen til Danmarks bidrag til UNESCO var i 1986 på 17 mio. d.kr., men på grund af kursændringer udgjorde det faktisk betalte bidrag ca. 12 mio. d.kr.

Nordisk Ministerråd.

De 5 nordiske lande udgør en kulturel enhed og opfattes som sådan både af de nordiske lande selv og af andre lande. Dette skyldes en fælles kulturarv, som udgøres af et sprogfællesskab (dog med delvis undtagelse af Finland), fælles etnisk oprindelse, fælles retsopfattelse, ensartet samfundsopbygnign m.v.

Det nordiske kultursamarbejde finder sted i medfør af den nordiske kulturaftale af 1971. Denne aftale angiver målene for det nordiske samarbejde inden for undervisning, forskning og almen kulturel virksomhed. Det overordnede og besluttende organ er Nordisk Ministerråd, som blev dannet i 1971. Rådet består af medlemmer af hvert lands regering. Ministerrådets sammensætning varierer alt efter de spørgsmål, som behandles. Når det drejer sig om uddannelse, forskning og kultur, består rådet af kultur- og undervisningsministrene, der mødes 5-7 gange årligt.

Til forberedelse af sagerne i ministerrådet og til varetagelse af det løbende samarbejde er der nedsat en embedsmandskomite for nordisk kulturelt samarbejde. Komitéen, der mødes 6-8 gange om året, består af departementschefer i Kultur- og Undervisningsministerierne.

Det nordiske ministerrådssekretariat har fra 1986 sæde i København. Det består af en informationsafdeling og en budget- og administrationsafdeling samt 5 fagafdelinger, hvoraf den ene varetager almen kultur, uddannelse og mediasamarbejde, medens forskning og højere uddannelse er henlagt til en anden fagafdeling. Under ministerrådssekretariatet er der nedsat 3 komitéer for uddannelse, forskning og almen kultur.

Nordisk kulturfond oprettedes i årene 1966-67 ved overenskomsten mellem de nordiske lande om den nordiske kulturfond. Denne overenskomst er senere fornyet i 1971. Nordisk kulturfond råder over et årligt beløb på ca. 10 mio d.kr. Formålet med fonden er at fremme det kulturelle samarbejde i Norden. Fondens støtter aktiviteter for såvel organisationer som enkeltpersoner og i første række nyskabende virksomhed. Ifølge fonden fortolkes begrebet kultur i vid forstand, og der gives tilskud til projekter angående forskning, uddannelse og almen kulturel virksomhed. På årsbasis modtager 200 projekter støtte fra fonden.

Ved siden af Nordisk Ministerråd findes Nordisk Råd, der består af parlamentarikere fra de nordiske lande. Rådet har eet årligt møde. Det forberedende arbejde foregår i flere udvalg, herunder kulturudvalget, der to gange om året mødes med kultur- og undervisningsministrene. I kulturudvalget behandles forskellige projekter og sager, dér hører under kulturaftalen.

Kultursamarbejdet i Nordisk Ministerråds regi finansieres over kulturbudgettet, som i 1986 androg 153 mio kr., men i et vist omfang anvendes der også midler fra ministerrådets almene budget til kulturelle formål. Som bilag er der optrykt et budget for nordisk kultursamarbejde i 1985 og 1986. Ifølge de aftalte fordelingsnøgler finansierer Danmark ca. 20% af budgettet.

Det nordiske kultursamarbejde er i første række orienteret mod et samarbejde inden for de nordiske lande, men i aftalen af 1971 åbnedes der også mulighed for et fælles nordisk samarbejde over for andre lande. Det fælles nordiske samarbejde uden for Norden vil blive nærmere behandlet i kap. IV vedrørende fælles nordiske kultur-fremstød. I det følgende skal man begrænse sig til kultursamarbejdet inden for Nordens grænser.

Kultursamarbejdet har i tidens løb ført til oprettelsen af omkring 40 faste institutioner rundt omkring i de nordiske lande inden for kultur, uddannelse og forskning, fx kulturhusene i Island og på Færøerne, nordisk kunstmuseum i Sveaborg uden for Helsingfors, nordisk same-institut i Kautokeino i Norge. Der er et udbygget og tæt samarbejde inden for film, teater, musik og litteratur, som modtager støtte over det nordiske kulturbudget, fx støtte til filmdistribution i landene samt til nordiske teatergæstespil. På musikområdet har NOMUS, der er et nordisk samarbejdsorgan for musikråd og tilsvarende organisationer, ansvaret for informationsvirksomheden og fordelingen af de midler, der stilles til rådighed for bestilling af kompositioner, festivaler og andre musikarrangementer. På litteraturområdet giver Ministerrådet støtte til oversættelse af litteratur fra et nordisk sprog til et andet. Ca. 1000 bøger er allerede udgivet med bidrag fra en støtteordning fra nabolandes litteratur.

En væsentlig del af det nordiske samarbejde inden for kulturaftalen foregår direkte mellem enkelte mennesker, grupper eller institutioner i de nordiske lande, ligesom der findes et tæt kontaktnet mellem organisationer, myndigheder o.lign. i de enkelte nordiske lande. Det er kun en begrænset del af dette samarbejde, der finansieres over det nordiske kulturbudget.

Europarådet.

Europarådet oprettedes i 1949 som efterkrigstidens første brede europæiske samarbejdsorganisation. Den europæiske idé blev landeret i og med Europarådet, som fremdeles fremstår som det bredeste forum for vesteuropæisk samarbejde.

Danmark var med blandt de 10 stiftende nationer og Rådets medlemskreds er i årenes løb udvidet til nu at omfatte 21 vesteuropæiske lande.

Rådet var den første politiske organisation, der oprettedes efter 2. verdenskrig. Det har til formål at virke for større europæisk enhed, og samarbejde mellem medlemmerne for at fremme de demokratiske idéer, som er deres fælles arv, skabe bedre levevilkår og udvide de menneskelige værdier. Rådet, der har sæde i Strasbourg, er debatforum for vigtige udenrigspolitiske spørgsmål og er i offentligheden mest kendt for sin indsats på menneskeretsområdet, men danner også ramme om et omfattende samarbejde om økonomiske, sociale, sundheds- og miljøpolitiske samt kulturelle spørgsmål. Det arbejder i nært samarbejde med andre internationale organisationer som FN og særorganisationerne, EF og OECD.

Som led i Europarådets bestræbelser for at skabe større europæisk enhed og i erkendelse af de kulturelle relationers afgørende rolle heri vedtoges den 19. december 1954 en europæisk kulturkonvention (European Cultural Convention) med det formål at sikre og realisere de fælles idealer og principper, der er en del af den europæiske kulturarv. Den europæiske kulturkonvention danner grundlag for kultursamarbejdet. Til gennemførelse af kultursamarbejdet oprettedes på grundlag af kulturkonventionen i 1961 Rådet for kulturelt Samarbejde, Council for Cultural Cooperation, CCC, senere ændret til en selvstyrende komité, Comité Directeur de Cooperation Culturelle (CDCC). Ved siden af findes Idrætskomitéen (CDCS), Massemediekomitéen (CDMM), Det europæiske Ungdomscenter og Den europæiske Ungdomsfond. Europarådet arrangerer desuden regelmæssigt fagministerkonferencer, bl.a. for uddannelse, kultur og sport.

CDCC's hovedopgaver omfatter undervisnings- og almene

kulturspørgsmål af fælles interesse for medlemslandene og med sigte på fremme af Europarådets og den europæiske kulturkonventions mål. CDCC's arbejde tilstræber en tilnærmelse mellem landenes uddannelses- og kulturpolitik. På kulturområdet sigter CDCC's arbejde også på at opnå en politik hos medlemsstaterne, som kan tilføre en kulturel dimension i den økonomiske og sociale udvikling, et "kulturelt demokrati" med adgang for alle - ikke blot for en elite - til kulturen, samt at opretholde bevidstheden om den europæiske kulturarv og styrke den individuelle kreativitet.

Blandt konkrete praktiske aktiviteter på kulturområdet kan nævnes afholdelsen af udstillinger, navnlig en serie af væsentlige kunstudstillinger hvert andet år fra de forskellige medlemslande, som belyser deres europæiske relationer, og hvorunder der i 1988 i Danmark vil blive vist udstillingen "Christian IV og Europa". Endvidere kan nævnes projekter til undersøgelse af kulturpolitik og -faciliteter i medlemslandene, bl.a. i forbindelse med byudvikling, kulturens rolle og vilkår under den teknologiske udvikling og til fremme af kreativitet, kulturindustri og kommunikationsteknologi, massemedier, filmdistribution og copyright. Som eksempel på konkrete projekter kan nævnes afholdelsen i samarbejde med EF af Det Europæiske Musikår 1985 og et planlagt Europæisk Film og TV-år i 1988 m.v.

CDCC følger nøje udviklingen i kultursamarbejdet i andre internationale organisationer og fora, bl.a. mellem de 12 EF-lande.

Danmark deltager aktivt i arbejdet i CDCC, i hvis møder repræsentanter fra Kulturministeriet, Undervisningsministeriet og Udenrigsministeriet regelmæssigt deltager.

CDCC's budget andrager i 1986 knapt 13 mio d.kr. Danmarks andel i de ordinære bidrag til Europarådet og dermed også i CDCC's budget andrager efter en fordelingsnøgle mellem medlemslandene 2,05%.

Konferencen om sikkerhed og samarbejde i Europa (CSCE).

I CSCE-slutakten (1975) er kultursamarbejdet mellem deltagerstaterne (samtlige europæiske lande, undtagen Albanien, samt USA og Canada) optaget som et særskilt afsnit under kapitel 3, der har overskriften "Samarbejde på humanitære og andre områder".

I det særlige afsnit vedrørende kultur bekræfter de deltagende stater, at de er rede til "på væsentlig måde at øge deres kulturudvekslinger, når det drejer sig om enkeltpersoner og kunstværker, og at udvikle et aktivt samarbejde mellem sig både på tosidet og flersidet plan inden for alle kulturområder".

Midlerne til at nå dette mål opregnes i mange konkrete afsnit, blandt andet vil man undersøge mulighederne for at harmonisere og nedsætte afgifter i forbindelse med internationale, kommercielle udvekslinger af bøger og andet kulturelt materiale. Man vil lette formaliteterne ved toldbehandlingen af film, man vil udveksle information om begivenheder af kulturel art, og man vil fremme udbredelsen af bøger ved en lang række konkrete foranstaltninger, der rækker fra hensyntagen til internationale konventioner om ophavsret til samarbejde mellem oversættere landene imellem. Yderligere vil man tilskynde til kontakter mellem skabende og udøvende kunstnere og kunstnergrupper, man vil udveksle praktikanter og specialister og tildele stipendier til grundlæggende og videregående uddannelser på forskellige kulturområder, så som kunst og arkitektur, museer og biblioteker. Man vil afholde internationale møder blandt skabende kunstnere.

Man vil foretage fælles undersøgelser fx vedrørende uddannelse og miljøpolitik. Man vil lave fælles produktion og udveksling af radio- og fjernsynsprogrammer og afholde arkitektkonkurrencer, gennemføre fælles projekter for at restaurere historiske, arkæologiske mindesmærker og meget mere.

Karakteristisk for alle disse bestemmelser er, at de er uforpligtende hensigtserklæringer. De deltagende stater "opmuntrer **til**, tilskynder til, bestræber sig på etc.". Dette hænger sammen med, at de fleste af de emner, der tages op på den vestlige side ikke administreres af statsorganer, men af private institutioner og foreninger. For Danmarks vedkommende er aktiviteterne, for så vidt angår det statslige, officielle plan, indeholdt i de forskellige kulturprogrammer, der med få års mellemrum forhandles med de enkelte østlande.

Det kulturelle samarbejde har spillet en tilbagetrukket rolle i opfølgningen af konferencen, idet emner som nedrustning og menneskelige kontakter i højere grad har markeret CSCE-processen. I 1985 afholdtes der i Budapest et kulturforum blandt de deltagende stater, hvor man havde lejlighed til at gøre status for det kulturelle samarbejde mellem de deltagende lande.

I kulturforumet deltog foruden de officielle delegationer en række kulturpersonligheder, som hver for sig bidrog til debatten og i mange tilfælde fremlagde forslag til, hvorledes det kulturelle samarbejde kunne styrkes. Disse forslag vil kunne tjene til inspiration for de enkelte medlemslande i det videre kulturelle samarbejde. For Danmarks vedkommende er de blevet udsendt til enkelte faglige kulturorganisationer, såsom Forfatterforeningen og Danske Arkitekters Landsforbund for på denne måde at opfordre til en forøgelse af det kulturelle samarbejde med østlandene.

EF og Europafonden.

Principielt falder kulturpolitik og -samarbejde uden for traktaten om det europæiske økonomiske fællesskab (Rom-traktaten). Derfor er der ikke tale om et egentligt kultursamarbejde mellem EF-landene. Imidlertid berører flere af de generelle EF-spørgsmål inden for Rom-traktatens rammer om fx arbejdsmarkedet og det sociale område også den kulturelle sektor. I erkendelse heraf, og også fordi nogle af medlemslandene ønsker det, er der gradvist opstået et samarbejde af mere uforpligtende karakter mellem EF-kulturministre, der mødes halvårligt. Disse møder forberedes af embedsmænd fra landenes udenrigsministerier og kulturministerier. Såfremt der drøftes spørgsmål, som ville kunne falde ind under Rom-traktaten, forelægges disse for Folketingets markedsudvalg. Kulturministrene har indtil nu vedtaget resolutioner om følgende emner:

- foranstaltninger til bekæmpelse af audiovisuel piratvirksomhed
- rationel udsendelse af film i alle medier og foranstaltninger til sikring af en passende placering af audiovisuelle programmer af europæisk oprindelse
- kulturarbejdere og Den Europæiske Socialfond
- samarbejde mellem biblioteker på databehandlingsområdet
- arrangementer med audiovisuel produktion i tredjelande
- en europæisk billedhuggerkonkurrence i Europas kulturby
- kulturelle rejseruter over landegrænserne
- rabatordninger for unges adgang til museer og kulturelle arrangementer

- Bevarelse af den arkitektoniske arv
- Bevarelse af kunst- og kulturgenstande
- Sponsoring af kulturaktiviteter
- Evt. film- og TV-år (1988).

I de vedtagne resolutioner er der ikke fastsat noget økonomisk fællesbidrag, hvilket imidlertid ikke har forhindret Europa-Parlamentet i under dets budgetbehandling at indsætte bevillinger til enkelte projekter såsom Det Europæiske Musikår, Det Europæiske Orkester, kulturbyerne etc. Tilsvarende er der blevet afsat midler, således at Kommissionen har kunnet yde støtte til enkeltstående pilotprojekter (fx oversættelser og restaureringer).

I andre lande har de 12 EF-lande jævnligt konsultationer med henblik på fælles aktiviteter og projekter. Således afholdes der af og til fælles filmfestivaler, udstillinger, koncerter etc., hvilket sker som fælles fremstød for de 12 lande i EF. Det bliver ved sådanne lejligheder præciseret, at begivenheden ikke må opfattes som et EF-fremstød, men blot som led i et samarbejde mellem de 12 lande. Såfremt der til disse fremstød anvendes EF-midler, kommer disse som hovedregel fra EF's informationsbudget.

I en vis udstrækning gælder tilsvarende forhold for uddannelsespolitikken. Dog er faglige uddannelser omfattet af traktaten. En del af det samarbejde, der foregår på uddannelsesområdet, har derfor forpligtende karakter.

Den 29. marts 1982 undertegnede repræsentanterne for de dengang ti medlemslande en aftale om oprettelse af en Europafond. Det er denne fonds opgave at skabe større

forståelse mellem befolkningerne i de ti medlemslande og dermed skabe forudsætning for en videreudvikling af europæisk integration. Fonden skal virke for udbredelse af kendskab til den europæiske kulturarv og tænkes hovedsageligt at komme til at virke indirekte i form af støtte til initiativer og aktiviteter, som iværksættes af eksisterende nationale og internationale organisationer. Fonden vil imidlertid også selv kunne sætte aktiviteter i gang.

Aftalen kræver ratifikation i medlemslandene, hvilket for Danmarks vedkommende skete i marts 1984. Der resterer endnu 2 landes ratifikation, og det må forventes, at fonden ikke bliver operativ før i 1988. Et forberedende udvalg har siden aftalens undertegnelse arbejdet på et programudkast for fonden og har bl.a. afholdt forskellige høringer for at få afklaret, hvilke forventninger og interesser, der er til fonden. På denne baggrund må det forventes, at fonden hovedsagelig vil komme til at beskæftige sig med ungdomsprogrammer, information og massemedier, fremmedsprog, kunst i bred forstand, oversættelser og samarbejde på biblioteksområdet.

Udvalgets overvejelser vedrørende Europafonden.

Udvalget finder, at det vil være hensigtsmæssigt, om der fra dansk side ydes økonomisk støtte til Europafonden. Det danske bidrag bør afpasses i forhold til, hvad der ydes fra de andre medlemslande.

KAPITEL IV**FÆLLES NORDISKE KULTURFREMSTØD**

Ud over den kulturformidling, der finder sted indbyrdes mellem de nordiske lande, og som er beskrevet ovenfor i kapital III, 4, om det multinationale samarbejde, er der også et efterhånden ganske omfattende nordisk kultursamarbejde, der tager sigte på andre lande uden for Norden. Bedst kendt er formentlig det store fællesnordiske kulturfremstød "Scandinavia To-Day" i USA, men det fælles nordiske samarbejde giver sig også udslag i andre mindre omfattende fælles fremstød rundt omkring i verden.

Baggrunden for dette samarbejde er i første række, at de nordiske lande i vidt omfang opfattes som en kulturel, historisk og sproglig enhed. F.eks. er der på flere udenlandske universiteter oprettet skandinaviske afdelinger i stedet for særlige enheder for dansk, svensk, osv. Endvidere har de nordiske landes repræsentationer indset, at de opnår større resultater, hvis de samarbejder og optræder i fællesskab. De ressourcer, de enkelte repræsentationer har og kan gøre sig forhåbninger om at få stillet til rådighed for kulturelle formål er små og rækker ofte ikke til arrangementer af betydning, men ved at stå sammen er det muligt at organisere kulturfremstød i form af en udstilling, filmuge, o.lign. Der er for det meste tale om et uformelt og pragmatisk samarbejde mellem repræsentationerne, der finansieres af de nordiske landes hjemlige myndigheder. Men undertiden kan samarbejdet også tage større dimensioner som det var tilfældet med det nordiske fremstød i Nordrhein-Westfalen i 1986. Det er et gennemgående træk ved sådanne nordiske fremstød og arrangementer, at de nordiske lande takket være fælles optræden sikrer sig langt større opmærksomhed og gennemslagskraft end de ville kunne gøre sig forhåbninger om, hvis de arbejdede hver for sig.

Ved siden af det netop omtalte nationalt finansierede fælles nordiske samarbejde er der også i medfør af den nordiske kulturaftale af 1971 mulighed for nordiske fremstød med støtte fra det nordiske kulturbudget under Nordisk Ministerråd. I kulturaftalens artikel 2 hedder det: "Det er tillige aftalens formål at skabe grundlag for en samordnet indsats i internationalt kulturelt samarbejde". Dette uddybes i aftalens artikel 6. Der har i tidens løb været gennemført en række aktiviteter, finansieret af det nordiske kulturbudget, f.eks. det nordiske operagæstespil ved Hessischer Staatstheater på Wiesbaden i 1981, den nordiske kunstudstilling "sekelskifteudstillingen", der har været vist i London og Düsseldorf i 1986 og i Paris i 1987, samt Scandinavia To-Day i USA 1982-83. Desuden er der et nordisk kulturfremstød i Japan i 1987-88 under forberedelse.

For så vidt angår Scandinavia To-Day i USA deltog kultureksportudvalget aktivt i fremstødets gennemførelse, idet udvalget stod for planlægningen og styring af de danske arrangementer, der fandt sted i tilknytning til det nordiske kulturfremstød. Udvalget har afgivet en kort beretning om arbejdet hermed. Den er optrykt som bilag F til betænkningen.

De fælles nordiske projekter under Scandinavia To-Day blev fra nordisk side planlagt af en nordisk styringsgruppe bestående af embedsmænd for de fem lande med sekretariat hos Nordisk Ministerråds Kultursekretariat i København. Den nordiske Styringsgruppe blev i 1983 videreført - foreløbig for en begrænset periode - som en rådgivende styringsgruppe i spørgsmål om fælles nordisk kulturformidling i udlandet. Fra dansk side deltager repræsentanter fra henholdsvis Udenrigsministeriet og Kulturministeriet i den nordiske styringsgruppe.

Det er også denne styringsgruppe, der står for den

overordnede planlægning af det fælles nordiske kultur-fremstød i Japan 1987-88. Til dette projekt ventes Nordisk Ministerråd at bevilge i alt 9 mio. dkr. Projektet gennemføres med den japanske varehuskoncern Seibu Saison gruppen, som lokal samarbejdspartner. Seibu er et forretningsforetagende, som er velkendt for sit engagement i kulturlivet og som ejer bl.a. egne udstillingslokaler, teatre, biografer og har betydelige interesser i restaurationsbranchen og fritidssektoren samt importagenturer. Fremstødet kommer bl.a. til at omfatte en kunstudstilling med såvel ældre som nyere kunstværker fra de nordiske lande, en designudstilling og en kunsthåndværkstudstilling. Desuden vil der blive et omfattende musikprogram med bl.a. en koncert, der skal markere fremstødets åbning, og som vil blive transmitteret af de største japanske TV-foretagender. Endvidere er der en nordisk musikfestival. I fremstødet indgår også udgivelse af nordisk litteratur på japansk og endelig en filmfestival. I modsætning **til**, hvad der var tilfældet med Scandinavia To-Day i USA, regner man ikke med større nationale arrangementer i tilknytning til det fælles nordiske fremstød i Japan, bl.a. på grund af de store omkostninger, der er en følge af den geografiske afstand.

KAPITEL V**UDENLANDSKE KULTUREKSPORTORDNINGER**

Udvalget har anmodet et antal danske repræsentationer i udlandet om at indberette om, hvorledes andre lande har tilrettelagt det internationale kultursamarbejde. Særlig vægt har man lagt på lande, som er sammenlignelige med Danmark, eller som har organiseret kultursamarbejdet på en måde, der kunne tjene til inspiration for udvalgets overvejelser om en effektivisering af dansk kulturformidling. Af det således modtagne oplysningsmateriale fra ambassaderne har udvalget især interesseret sig for følgende lande:

Belgien
Finland
Frankrig
Holland
Kina
Norge
Sverige
Schweiz

Belgien

1. Det officielle kultursamarbejde med udlandet og informationsarbejdet udadtil anses i Belgien for at være statslige opgaver, der er henlagt under det belgiske Udenrigsministeriums kompetence. Kulturformidlingen vurderes i lighed med det økonomiske og kommercielle arbejde som en betydningsfuld faktor i belgisk udenrigspolitik, både på det multilaterale og bilaterale område. De forskellige kulturfællesskaber og sprogregioner, der findes i Belgien har ifølge forfatningen selvstændige

beføjelser for så vidt angår kultursamarbejdet. Koordinationen af det kulturformidlende arbejde over for udlandet udføres af to kommissariater, henholdsvis det franske "Commissariat General du Relations Internationales de la Communauté Français" og det flamske "Commissariaat General Voer de Internationale Culturele Samenwerking, Vlaamse Gemeenschaps". Belgien har via de to kulturfællesskaber indgået 44 kulturaftaler og udvekslingsprogrammer, som det påhviler kulturfællesskaberne at opfylde. Den kommercielle informations- og eksportfremmende virksomhed på statslig plan varetages af Office Belge de Commerce Extérieur.

2. Indbyggerantallet i Belgien udgjorde i 1984 ca. 10 mio., hvoraf 5,6 er nederlandstalende, 3,2 fransktalende og 1,0 tosprogede (hovedsagelig fra Bryssel).

Det samlede statsbudgets udgiftsside beløb sig i 1984 til 1,631 mia. bfr. Det franske kulturfællesskabs budget til internationalt kulturudvekslingssamarbejde udgjorde 417 mio. bfr., medens det tilsvarende budget for det flamske var på 253 mio. bfr. Af de samlede statslige bevillinger til kulturelle formål andrager det franske beløb 4,8% og det flamske 3%.

Finland

1. Den politiske og administrative kompetence på kultureksportområdet ligger i Finland i henholdsvis Udenrigsministeriet (presse- og kulturcentret) og i Undervisningsministeriets internationale afdeling.

Udenrigsministeriet skal, som led i den generelle finske udenrigspolitik, varetage Finlands internationale presse- og kulturrelationer samt fremme oplysning og viden om Finland i udlandet, medens Undervisningsministeriet tager sig af det substantielle indhold i kulturaftalerne samt

det saglige indhold af Finlands deltagelse i det internationale kultursamarbejde. Der foregår et dagligt ret pragmatisk samarbejde mellem de to ministerier.

Udviklingen af et stadig tættere internationalt samarbejde har medført, at den relative betydning af kulturudvekslingen i den generelle finske udenrigspolitik må siges at være forøget. Dette indebærer bl.a., at Finland gennem kultursamarbejdet modvirker den tendens til isolering, der følger af den geografiske placering og de specielle sproglige forudsætninger.

For de finske repræsentationers virke på kulturområdet gælder, at de generelt skal søge at give impulser til fremme af finsk kultur i opholdslandet. De skal følge kulturbegivenheder, der er finansieret fra anden side, og deltage i det praktiske arrangement heraf. Desuden varetager repræsentationerne den generelle oplysnings- og kulturformidling. Presse- og kulturcentret i Udenrigsministeriet producerer til brug herfor fx mindre fotoudstillinger, som derefter ved ambassadernes foranstaltning kan distribueres i opholdslandet. På filmområdet arrangeres i samarbejde med den finske filmfond filmugler og -festivals med finske spillefilm samt kortfilm med finske emner. Endvidere står presse- og kulturcentret for udenlandske besøg i Finland af kulturjournalister o.lign.

Undervisningsministeriets internationale afdeling beskæftiger sig med følgende hovedområder:

- a) Internationale kulturorganisationer, herunder UNESCO, WIPO, visse OECD-arbejdsgrupper osv.
- b) Nordisk kultursamarbejde; multilateralt og bilateralt.
- c) De bilaterale kulturaftaler i øvrigt.

- d) Udbredelse af kendskab til finsk sprog og kultur udenlands, så som støtte til finskundervisning ved udenlandske lærestalter gennem udsendelse af lærere og lærebogsmateriale, finskurser i Finland, statsstøtte til en række publikationer.
- e) Udlandsfinners kulturkontakter til hjemlandet (dette er navnlig af betydning for de talrige finske statsborgere, der bor i Sverige).
- f) Statsstøtte til forskellige private organisationer, internationale kongresser etc.

En række af disse opgaver er uddelegeret til forskellige institutioner, så som Finlands Akademi, ligesom en del forskningsinstitutioner og -lærestalter råder over budget og personale til internationalt samarbejde. Finsk-sovjetisk Kulturinstitut varetager en række kulturopgaver i forholdet til Sovjetunionen.

Et af de væsentligste elementer i de bilaterale kulturaftaler er ekspert- og stipendiatudvekslingen, som administreres af ministeriets internationale afdeling.

Finland har kulturaftaler og udvekslingsprogrammer med 35 lande. Som hovedregel gælder, at disse arrangementer er indgået i de sidste 1012 år. Foruden de bilaterale har Finland kulturaftaler med en lang række lande, stipendieudvekslingsprogrammer med USA, Canada og Schweiz. Finland har udover de nordiske kulturaftaler og Nordisk Kulturfond indgået aftaler om oprettelsen af kulturfonde med hvert enkelt af de øvrige nordiske lande. (Således med Danmark i 1981). Der foregår til stadighed et samvirke mellem de finske kulturmyndigheder, navnlig presse- og kulturcentret i Udenrigsministeriet og de alment eksportfremmende organisationer. Således arrangerer ambassaderne finske uger i andre lande i samarbejde med udenrigshan-

delsforbundet (en halvofficiel eksportfremmeinstitution). Det praktiske arbejde vil ofte være koordineret i opholdslandet af den stedlige presse- og kulturråd i samarbejde med de udsendte handelssekretærer. I Finland foregår der ligeledes et løbende samarbejde om besøg af kultur- og erhvervspersonligheder, journalister etc. mellem kulturmyndighederne og organisationen Finn-Faet, som er erhvervslivets oplysningsorganisation.

Den finske informations- og kulturformidling udføres også på privat plan, men her er statens støtte som oftest et nødvendigt grundlag for aktiviteterne. Fra statens side knytter man sædvanligvis ikke nærmere betingelser for den offentlige støtte til private kulturarrangementer eller lignende.

Presse- og kulturcentret står for fremstilling af informationsmateriale om Finland på forskellige sprog, anskaffelse af kortfilm og videokassetter etc. til brug på repræsentationerne samt af plader, kassetter eller bånd med finsk musik og fordeling heraf samt fremstilling af lysbilledserier og fotos.

Herudover støtter centret informationskampagner i de enkelte lande, navnlig på de ambassader, der råder over selvstændige presse- og kulturattachéer. Sådanne findes for tiden i Stockholm, København, Oslo, Moskva, London, Bonn, Paris, Wien, Washington, New York, Los Angeles og Singapore.

Antallet af kulturaftaler vil næppe vokse i de kommende år på grund af knaphed på ressourcer. En undtagelse er formentlig udviklingslandene, hvor den traditionelle bilaterale aftale, der bygger på reciprocitet, næppe slår til. De finske kulturmyndigheder forudser her et nærmere samarbejde med den finske udviklingsbistandsadministration (FINIDA).

Den praktiske implementering af en række kulturaftaler belaster såvel den bevillingsmæssige som den personale-mæssige side af statsadministrationen. Fra finsk side har man oplyst, at der i eksisterende aftaler kan opstå "pauser" i den praktiske implementering på trods af formel gyldighed af aftalerne. De finske myndigheder vil derfor i fremtiden i højere grad tage hensyn til, at forhåndenværende ressourcer bruges mere restriktivt end hidtil.

2. Indbyggertallet i Finland udgjorde i 1984 ca. 4,9 mio.

Det samlede statsbudgets udgiftsside beløb sig samme år til 84.547 mia. FIM (ca. 125 mia. dkr.). Bevillingerne til kultur- og informationsvirksomhed over for udlandet skønnes på basis af ovenstående at have andraget ca. 95 mio. FIM, svarende til 0,1% af det samlede statsbudget for 1984.

En opgørelse af de samlede finske bevillinger til informations- og kulturarbejde i udlandet er imidlertid forbundet med visse vanskeligheder, der afhænger af den nærmere definition af dette begreb. Tages udgangspunkt i de bevillinger, der står til rådighed samt for presse- og kulturcentret i Udenrigsministeriet, som er hovedansvarlige for kultur- og informationsudvekslinger med udlandet, udgjorde disses bevillinger i 1984 henholdsvis 70,2 mio. FIM og 7,1 mio. FIM. Hertil kommer imidlertid andre bevillinger inden for de to ministeriers budgetområder, der er af relevans for international kulturformidling,, men som ikke, eller kun med større vanskelighed, kan skilles ud fra bevillinger af alment kulturelt eller undervisningsmæssigt indhold.

Frankrig

1. Det er principielt Udenrigsministeriet - og alene Udenrigsministeriet - der varetager Frankrigs kultur- og informationsarbejde i udlandet.

Frankrigs kulturformidlingspolitik er ikke kun en væsentlig del af landets udenrigspolitik. Det defineres som en uundværlig del af den. Det franske Udenrigsministerium beskriver det således: "Frankrigs udenrigskulturpolitik kan ikke skilles fra udenrigspolitikken som sådan. Den er et afgørende element i opbygningen af det image, vi gerne vil vise verden af os selv, og den er afgørende for vor troværdighed. Man kan ikke opfatte den isoleret. Den er dybt rodfæstet i vore nationale interesser og har afgørende betydning for de politiske og økonomiske interesser, vi forsvarer. Den er tillige en central del af vor udenrigspolitik og den del af fransk påvirkning, der er lettest for andre at acceptere: eksempelvis står Øst og Vest militært over for hinanden i Europa, man strides politisk, man har strukturelle og ideologiske samarbejdsproblemer af økonomisk art, men ingen og intet modsætter sig kulturelle forbindelser". (Le Projet Culturel Extérieur de la France - Ministère des Relations Extérieures)".

Det franske Udenrigsministerium har en presseafdeling, der er en forholdsvis beskedne del af ministeriet. Presseafdelingen er i sin opbygning og funktion ganske traditionel. Den producerer factsheets og andre publikationer og yder i et vist omfang hjælp til udenlandske journalister. Udenrigsministeriets kulturafdeling er derimod en af verdens største. Den udfører et arbejde, der både kvantitativt og kvalitativt må vække beundring. Afdelingen er organiseret på en måde, så der næsten er tale om et særligt udenrigskulturministerium.

Under Udenrigsministeriet findes et generaldirektorat (Direction Générale des Relations Culturelles, Scientifiques et Techniques), der igen er opdelt i fem direktorater. Desuden findes der uden for strukturen en særlig konstruktion l'Association Française d'Action Artistique (AFAA). Der er en forening oprettet efter den franske foreningslovgivning af 1901. Den har til formål at varetage de franske kulturelle udvekslinger med andre lande. Det er typisk AFAA, der har organiseret arrangementer som den store COBRA-udstilling og Dansk Guldalder i Frankrig. Adskillige store franske udstillinger i Danmark er blevet gennemført i samarbejde med AFAA.

Generaldirektoratet er blevet oprettet efter en reform i 1982. Reformens mål var at effektivisere det franske udlandskultursamarbejde. Den nuværende regering har fra begyndelsen været ivrig for at "genskabe Frankrigs internationale kulturelle anseelse". Der sættes derfor ind på alle områder: udbredelsen af det franske sprog, eksport af TV, film og radioprogrammer, udbredelsen af kendskabet til fransk litteratur, teknisk og videnskabeligt samarbejde, så Frankrig også på det område (påny) kommer til at gøre sig bemærket.

Frankrig har indgået 124 kulturaftaler med andre lande. Der findes 160 kulturinstitutter, 24 universitetsdokumentationscentre samt 41 andre centre af kulturoplysende art i udlandet. De finansieres af det nedenfor nævnte budget. På samme måde ydes støtte til den private organisation Alliance Française i udlandet.

Det franske Kulturministerium har i de seneste år søgt at gøre sig gældende i kultursamarbejdet med udlandet. Man alene af budgetmæssige grunde (Kulturministeriets budget til udlandsarbejdet er på nogle få millioner francs) er der formelt ingen tvivl om, hvem der tegner fransk kultur over for udlandet.

Den kommercielle informations- og eksportfremmende virksomhed varetages af flere ministerier og mange private, statslige, statsstøttede og delvist statsejede organer. Politik, kultur, økonomi og handel er ofte nært knyttet sammen i forbindelse med indsatsen. Frankrig har endvidere et vidt forgrenet net af aftaler og mange formelle og uformelle forbindelser med de tidligere franske kolonier og områder og med mange vestlige lande, hvoraf en del har bl.a. eksportfremme sigte.

2. Frankrig har ca. 55 mio. indbyggere.

Statsbudgettet er på 995 mia. francs. 0,33% af statsbudgettet, svarende til godt 3 mia. francs afsættes til kulturelt oplysningsarbejde i udlandet. Til presse- og informationsarbejdet afsættes 185,9 mio. francs.

Holland

1. Den politiske og administrative kompetance for kultursamarbejdet med andre lande er placeret i Udenrigsministeriet, Undervisningsministeriet og Kulturministeriet.

Udenrigsministeriet har en selvstændig afdeling for henholdsvis information og kultur, På dette område støtter Udenrigsministeriet - som led i den generelle udenrigspolitik - først og fremmest europæisk integration og samarbejdet med de øvrige EF-lande samt med de lande, der er medlemmer af Europarådet. Dernæst lægges stor vægt på nære forbindelser med USA, Canada samt Japan. Derefter kommer østeuropæiske lande samt de mellemøstlige, fjernøstlige og sydamerikanske. Under Udenrigsministeriet er der oprettet en "koordinationskomité", hvori indgår ovennævnte 3 ministerier samt Bolig-, Miljø- og Udviklingsministeriet.

Det hollandske informations- og kulturarbejde i udlandet udføres såvel på statsligt som på privat plan. Det er opfattelsen, at staten ikke kan efterkomme sit kulturpolitiske ansvar blot ved at spille en koordinerende og stimulerende rolle, men at den også selv må tage initiativet.

Dette har konkret givet sig udslag i oprettelsen af Holland Promotion, hvor man i samarbejde med interesserede lande laver større kulturfremstød med deltagelse fra erhvervslivet og med støtte fra modtagerlandets erhverv og presse. Disse fremstød kaldes "Clusters" og har undertiden permanent karakter. Private kilder støtter ligeledes udveksling af sangkor, sportsmanifestationer og festivaler.

Kulturfremstød i forbindelse med generel eksportfremme koordineres inden for rammerne af den officielle hollandske eksportfremmeplan. Efter en høring hos erhvervsorganisationerne m.fl. af de af Økonomiministeriets direktorat for eksportfremme udarbejdede forslag opstiller ministeriet en endelig plan for eksportfremmeaktiviteter for hele verden. I Kulturministeriet foretages en vurdering af de enkelte forslags egnethed for tiltag af kulturel karakter. For projekter, der vurderes positivt, nedsættes en komité med repræsentanter for Udenrigs-, Kultur- og Økonomiministeriet samt fra erhvervsorganisationerne og det nationale turistråd med henblik på at koordinere de enkelte aktiviteter og udarbejdelse af et endeligt program.

Omfanget af eksportvirksomhedernes deltagelse i de samlede udgifter afhænger helt af projektets størrelse og karakter.

Der er med hensyn til kulturelle og kommercielle fremstød i USA og Japan nedsat komitéer af en mere permanent

karakter, idet disse lande prioriteres højt i eksport-fremmeplanlægningen.

Et eksempel på gennemførelse af et kombineret fremstød er projektet: "Japan 85" med kulturelle og kommercielle arrangementer fordelt over hele året.

I 1972 nedsattes der under "Joint Committee for the Cultural Convention" et underudvalg med Belgien som adviserende organ til fremme af hollandsk sprog og kultur i udlandet. I 1980 underskrev Holland og Belgien "The Language Union Convention", der danner basis for en fælles politik til udbredelse af det hollandsk-flamske sprog i udlandet. Unionens bestyrelse, bestående af ministre, vedtog i 1983, at unionen fra 1985 skulle være ansvarlig for den fælles hollandskundervisning samt tildeling af eksamensbeviser i hollandsk ved udenlandske universiteter. Midler til unionens arbejde er anvist ud af Undervisnings- og Kulturministeriets budgetter. Fra hver af disse ministerier modtages Hfl. 800.000 årligt (1985). Belgien deltager med et tilsvarende beløb. Holland har indgået kulturaftaler med 36 lande.

2. Indbyggerantallet udgjorde i 1984 ca. 14,5 mio. Statsbudgettets udgiftsside er 162,7 mia. gylden. De samlede bevillinger i 1984 til kultur- og informationsvirksomhed over for udlandet skønnes at have andraget ca. 20 mio. gylden, svarende til 0,012% af det samlede statsbudget for 1984.

Udenrigsministeriet rådede over 3,2 mio. gylden (heraf 1,07 mio. til kulturarbejdet og 2,2 mio. gylden til informationsarbejdet).

Undervisningsministeriets internationale kontor have 10,8 mio. gylden til rådighed for bl.a. udveksling af lektorer og undervisningsprogrammer i udlandet.

Kulturministeriet havde en bevilling på 7 mio. gylden i 1984, der forvaltes af ministeriets internationale afdeling.

Kina

1. Det kinesiske Udenrigsministerium har en informationsafdeling, som bl.a. varetager informationsarbejdet i udlandet. Kultursamarbejdet, herunder indgåelse og administration af kulturaftaler, henhører under Kulturministeriets afdeling for forbindelser med udlandet. Kina har indgået kulturaftaler med over 80 lande, herunder de fleste europæiske lande.

Kommerciel informations- og eksportfremmende virksomhed varetages af Udenrigshandelsministeriet og de øvrige ministerier og korporationer, som beskæftiger sig med udenrigshandel. Det sker gennem de kinesiske ambassader og officielle handelsrepræsentationer i udlandet.

Der foregår så vidt vides ingen egentlig koordination af det kulturformidlende arbejde over for udlandet. Alt sker inden for rammerne af den af statsledelsen afstukne politik.

De kulturelle forbindelser med udlandet var stort set afbrudt under kulturrevolutionen, men har siden taget et betydeligt opsving. Kultursamarbejdet sker på Kinas egne præmisser, og selv om Kina efterhånden deltager aktivt i en lang række internationale organisationer, herunder UNESCO, er der ikke tale om, at kulturformidlingen spiller nogen nævneværdig rolle i Kinas udenrigspolitik. Forholdet er snarere, at kultureksporten foregår og målrettes i funktion af landets udenrigspolitik, idet den anvendes som propagandamæssigt instrument til fremme af politiske og økonomiske formål, herunder fx "den åbne dørs politik" og bestræbelserne på at bringe udenlandske turister til Kina.

2. Kinas indbyggertal er 1025 mio.

Af det totale statsbudget på 156,5 mia. RMB i 1985 er 29,3 mia. RMB afsat til kultur, undervisning, videnskab og sundhedssektoren, hvilket er en stigning på 11,2% i forhold til 1984. Der findes ikke tilgængelige oplysninger om, hvor stor en del heraf, der bevilges til kulturområdet, endsi­ge til informations- og kulturarbejde i udlandet.

Alt informations- og kulturarbejde er statsfinansieret.

Norge

Ans­varet for Norges officielle kultursamarbejde med udlandet er i dag fordelt på flere departementer: Udenrigsdepartementet, Kultur- og Videnskabsdepartementet, Kirke- og Undervisningsdepartementet og Departementet for Udviklingshjælp.

De fleste af samarbejdsområderne henhører i dag under Udenrigsdepartementet, som ud over kulturaftalerne beskæftiger sig med ad hoc bilateralt kultursamarbejde, profilering af Norge i udlandet, med kulturelle projekter, generel information om Norge samt udenrigspolitiske aspekter i forbindelse med bilateralt og multilateralt kultursamarbejde.

Kultur- og Videnskabsdepartementet varetager den norske deltagelse i relation til kultur, højere uddannelse og forskning inden for de multilaterale organisationer, herunder de nordiske organisationer, samt UNESCO, Europarådet og OECD.

Kirke- og Undervisningsdepartementet varetager tilsvarende Norges interesser inden for de samme multilaterale organisationer på skolevæsenets område.

Departementet for Udviklingshjælp yder støtte til initiativer på kulturområdet med henblik på at bevare kulturarven og at styrke den kulturelle identitet i udviklingslandene.

Norge har indgået kulturaftaler med 25 lande, og Udenrigsdepartementet varetager forhandlingerne og administrationen af disse. I den løbende sagsbehandling på kulturaftaleområdet har Udenrigsdepartementet dels inddraget en række faste sagkyndige råd, dels en række rådgivningsgrupper, som spørges til råds i det enkelte tilfælde.

Mere generelt er der nedsat et særligt råd for kultursamarbejde med udlandet, bestående af 18 medlemmer, som repræsenterer et vidt spektrum af interesser, og som bl.a. tæller repræsentanter for det norske lektoratsudvalg, Norsk Kulturråd, forskning, institutioner inden for billedkunst, musik, teater og film, LO, Industriforbundet og ungdomsorganisationerne. Det bredt sammensatte konsultative organ mødes 2 til 3 gange årligt for at vurdere det løbende kultursamarbejde.

Med hensyn til Udenrigsdepartementets informationsvirksomhed er der i Norge etableret et koordinerende organ: "Rådet for Norges Information", stiftet i 1973. Rådets opgave er at bidrage til at sprede grundlæggende kendskab om Norge i udlandet, hvilket skal ske i form af nyheds- og aktualitetsinformationer over for massemedierne, oppositionsdannere og beslutningstagere i udlandet. Rådet har 31 medlemmer og mødes 2 gange om året, og stort set alle departementer er repræsenteret i rådet sammen med en lang række repræsentanter for norsk erhvervsliv. Et samarbejdsudvalg under rådet mødes normalt én gang om måneden.

Norges befolkning udgjorde i 1984 ca. 4 mio.

Af statsbudgettet på 198 mia. nkr. anvendtes ca. 20 mio. nkr. på presse-, informations- og kultursamarbejdet med udlandet.

Ved kongelig resolution af 10. juni 1981 blev der nedsat et udvalg til udredning af kultursamarbejdet med udlandet (uden for Norden).

Dette udvalg afgav til Udenrigsdepartementet den 29. maj 1985 en udredning om det rejste spørgsmål (NOU 1985: 12). Udvalget tager sit udgangspunkt i, at hovedsigtet med det norske internationale kultursamarbejde hidtil har været dels den mellemfolkelige forståelse dels ønsket om at præsentere Norge og norsk kulturliv i udlandet.

Udvalget efterlyser og understreger betydningen af, at man i det internationale kultursamarbejde medinddrager hensynet til at stimulere norsk kultur- og samfundsliv og kulturarbejdernes udviklingsmuligheder.

Udvalget gennemgår herefter i redegørelsen de forskellige samarbejdsformer og udtaler bl.a. mere generelt om kulturaftaleinstrumentet, at det i relation til Norges kontakter til de vesteuropæiske lande har haft sin gerning som fødselshjælper. Bl.a. i erkendelse af, at ingen større vesteuropæiske kulturmanifestationer i Norge er kommet i stand på grund af kulturaftalernes eksistens eller været afhængige af en sådant eksistens for gennemførelsen, mener det norske udvalg ikke, der er noget større behov for at indgå nye kulturaftaler.

Udvalget mener, at kulturaftalerne fortsat har en vigtig funktion i relation til østlandene, idet man uden sådanne aftaler næppe kan gennemføre de løbende samarbejdsarrangementer. Det er i øvrigt det norske udvalgs opfattelse, at kulturaftalerne specielt i relation til personudvekslingerne har en særlig mission at opfylde.

Det er i øvrigt det norske udvalgs opfattelse, at den gældende struktur i Norge ikke længere forekommer hensigtsmæssig, bl.a. i lyset af den teknologiske udvikling, der gør et lille sprogområde som det norske udsat med hensyn til den forventede påvirkning på kommunikations- og medieområdet. Hovedsigtet er ikke at hindre udenlandske impulser, men at styrke grokraften i den nationale kunst- og kulturproduktion. Derfor forekommer det væsentligt i denne sammenhæng at styrke udlandskontakterne og udlandssamarbejdet ud fra en helhedsvurdering af norske interesser.

Udvalget foreslår, at ansvaret for Norges officielle kultursamarbejde lægges i hænderne på et fond for internationalt kultursamarbejde, forvaltet af et uafhængigt organ, ledet af en styrelse på 5-7 medlemmer, hvoraf et flertal (3-4) udnævnes personligt og et mindretal (2-3) efter indstilling fra Norges kunstnerråd, Kultur- og Videnskabsdepartementet og Udenrigsdepartementet. Det foreslås, at der knyttes et sekretariat til fondet, som skal stå for den mere overordnede administration, men ikke står for konkret sagsbehandling.

Afgørende er det i denne sammenhæng, at den praktiske gennemførelse af de overordnede beslutninger, der bliver truffet af fondet, som et stort flertal i udvalget foreslår henlagt til Kultur- og Videnskabsdepartementet, lægges i hænderne på institutioner og fagmiljøer, som udvalget foreslår skal have egne statslige midler at arbejde for i det internationale samarbejde.

Den afgivne udrednings videre skæbne er, så vidt kultureksportudvalget er informeret, uvis, ud over at man underhånden er bekendt med, at den er afgivet til Stortinget og underkastet behandling i et mindre embedsmandsudvalg, som snart vil afgive en rapport.

Sverige

1. I Sverige har Udenrigsministeriet og Undervisningsministeriet det budgetmæssige ansvar for kultursamarbejdet, medens selve udførelsen af arbejdet i Sverige er lagt i hænderne på Det svenske Institut og Statens Kulturråd, medens gennemførelsen i udlandet - bortset fra det svenske kulturinstitut i Paris - er lagt i udenrigstjenestens hænder.

Man kan i øvrigt sondre mellem tre former for informationsvirksomhed. Den udenrigspolitiske information henhører under Udenrigsministeriet, den kommercielle under Sveriges Eksportråd og den øvrige information under Det svenske Institut.

Undervisningsministeriets internationale sekretariat har ansvaret for de internationale, multilaterale organisationer, fx UNESCO, Europarådet, CSCE-forhandlingerne og det nordiske kultursamarbejde.

Det svenske Institut, hvis direktør er udnævnt af den svenske regering (Udenrigsministeriet og Undervisningsministeriet) og hvis souschef ifølge praksis er en embedsmand udlånt fra Udenrigsministeriet, er en såkaldt uafhængig stiftelse, der varetager dels information, dels udarbejdelse og gennemførelse af det kulturstof, som skal præsenteres over for udlandet. Instituttet har en styrelse, der er sammensat af repræsentanter for brugergrupperne som fx kulturlivet, uddannelse, forskning, folkelige bevægelser, faglige organisationer, massemedier og næringslivet.

Sverige har ingen bilaterale kulturaftaler på regeringsniveau med andre lande, men der er dog indgået kultursamarbejdsprogrammer med hovedsagelig østeuropæiske lande og udviklingslande. Den svenske indstilling er, at udveks-

ling inden for kultur og forskning bør være så fri og ubunden som muligt. Det er svensk opfattelse, at bilaterale kulturaftaler koster ministerierne mange ressourcer. I stedet for giver den svenske regering gennem Udenrigsdepartementet en bevilling, som på en enkelt måde administreres af Det svenske Institut. På denne måde sørger Det svenske Institut for den løbende eksekutive servicevirksomhed. Inden for det svenske Institut har man særskilte navn og ekspertgrupper fra den kulturelle og akademiske verden. Derved forankres beslutning og udvalg af kultur på serviceniveau, og det opnås, at arbejdet udføres i nøje kontakt med kulturlivet.

Det svenske Institut forestår filmdistribution og -produktion, fremstilling af informationsmateriale, varetagelse af kursusvirksomhed, lektorat- og stipendiesager samt formidling af gæsteforelæsere. Instituttet har i vid udstrækning udviklet egen ekspertise (der er ca. 100 medarbejdere), men samarbejder også med professionelle organer og institutioner. Disse institutioner og organer råder i et vist omfang over finansielle ressourcer til kulturformidling. Dette gælder fx gallerier, museer, NUNSKU (nævnet for udstillinger af svensk kunst i udlandet) og Sveriges Radio. Da de ressourcer, som disse har til rådighed, for det meste er utilstrækkelige til enefinansiering af projekter i udlandet, må der ydes tilskud fra Det svenske Institut, der således inddrages i arbejdet. I udlandet kanaliseres Instituttets virksomhed gennem ambassaderne med undtagelse af Paris, hvor Instituttet har sit eget kulturhus (Centre Culturel Suédois). Instituttet har instruktionsbeføjelse over for ambassaderne. Oså de enkelte svenske universiteter er uafhængige af den offentlige administration og disponerer over egne midler til samarbejde med udlandet.

Statens Kulturråd med 58 medarbejdere er et nationalt kulturpolitisk organ, som i hovedsagen udfører national

virksomhed, men som modtager en mindre bevilling på 2,2 mio. skr. fra Undervisningsministeriet til kultursamarbejde med udlandet. Arbejdsfordelingen mellem Det svenske Institut og Kulturrådet er således, at Kulturrådet begrænser sig til at yde finansiel støtte til projekter efter ansøgning, medens Instituttet tager selvstændige initiativer til, forhandler og udfører projekter i udlandet. Koordineringen mellem Instituttet og Statens Kulturråd foregår ved møder og daglige kontakter mellem medarbejderne.

2. Sverige er det største af de nordiske lande med ca. 8,3 mio. indbyggere.

Sveriges nationalbudget for 1984/85 var i alt skr. 304 mia., heraf bruges ca. 1,4% til informations- og kulturarbejde. Spørgsmålet om svensk bevilling til informations- og kulturarbejde er imidlertid nuanceret. Til kulturarbejdet blev der via Det svenske Institut i 1984 bevilget ca. 45 mio. skr., inklusive ressourcer til almindelig information om Sverige, men eksklusive bidrag fra enkelte kulturinstanser samt Statens Kulturråd. I princippet har hver institution, dvs universiteter, museer og andre kulturinstitutioner særskilt budget udover den normale statsstøtte. Således giver Statens Kulturråd visse bidrag til svenske udlandsaktiviteter. Det svenske Institut har ingen monopol med hensyn til kulturaktivitet, hverken når det gælder håndtering eller finansiering af konkrete opgaver. Kernepunktet i statsstøtten er, at den ingen styring skaber.

I 1984/85 var Det svenske Instituts budget på ca. 47 mio. skr., hvoraf 46 mio. hidrørte fra Udenrigsministeriet og resten fra Undervisningsministeriet. Ifølge Instituttets egne oplysninger bruges ikke mindre end 50% af bevillingen til administration - hvilket bl.a. skyldes, at Instituttet er et operativt organ med ansvar for konkrete projekter.

Udenrigsministeriet disponerede over 80 mio. skr. til kultursamarbejde og information, hvoraf ca. 46 mio. skr. gik til Instituttet.

Undervisningsministeriets bevillinger til internationalt saamarbejde udgjorde i 1983/84 2,2 mio. skr., hvoraf der overførtes ca. 1 mio. skr. til Det svenske Institut.

Det anses skønsmæssigt, at der fra offentlig svensk side afsættes over 100 mio. skr. årligt i alt til det internationale kultursamarbejde.

Schweiz

1. Kultureksportarbejdet i Schweiz er opdelt på et antal offentlige, private samt selvstændige statsfinansierede eller statsunderstøttede institutioner.

En helt central stilling i det schweiziske kultureksportarbejde indtager den selvstændige stiftelse "Pro Helvetia", hvis oprindelse går tilbage til tiden umiddelbart før den 2. verdenskrig, og opgaven var dengang at forsvare den schweiziske kulturarv og det frie føderalistiske demokrati mod de totalitære strømninger fra nord og syd. Stiftelsen er selvstændig, men finansieres fuldt ud af statskassen. Cirka halvdelen af midlerne går til arbejde inden for Schweiz og den anden halvdel til arbejde udadtil.

"Pro Helvetia" tager sig af udstillinger, filmuger, distribution af publikationer, udveksling af gæsteprofsorer, arrangement af koncerter, teater- og balletforestillinger. Udenrigsministeriets indsats på kulturområdet falder i stort omfang på repræsentationerne i udlandet, hvis arbejde fx "Pro Helvetia" er afhængig af, idet stiftelsen ingen selvstændige medarbejdere har i udlandet. Repræsentationernes arbejde med kulturelle sager

udføres de fleste steder sideløbende med andet arbejde. Kun i syv byer findes egentlige kulturattachéer: Paris, Bonn, Rom, Wien, Tokyo, Washington DC og New York.

Schweiz har ikke indgået generelle kulturaftaler med udlandet. Dette hænger sammen med et føderale system, hvor kulturspørgsmål på det offentlige plan principielt henhører under kantonerne. Kun på filmområdet er staten (Edsforbundet) enerådende, og Schweiz har da også på dette område sluttet samproduktionsaftaler med Frankrig og Tyskland.

Udenrigsministeriet (hjemmetjenesten) varetager kulturelle spørgsmål i internationale organisationer, der beskæftiger sig med kulturspørgsmål, så som Europarådet og UNESCO. Endvidere er ministeriet repræsenteret i "Koordinationskommission fur die Prazens der Schweiz im Ausland" og varetager som nævnt sekretariatsfunktionen i denne.

Inden for Udenrigsministeriet ligger sekretariatet for "Die Koordinationskommission fur die Prazens der Schweiz im Ausland". I kommissionen indgår der mange forskellige institutioner, der beskæftiger sig med kultureksport. Den består fx af repræsentanter for: "Statsministeriet" (Bundskanzlei), Udenrigsministeriet, Indenrigsministeriet, Udenrigsøkonomiministeriet, Transportministeriet, "Pro Helvetia", Turistrådet og Schweizisk Radio og TV samt repræsentanter for organisationer, der beskæftiger sig med fremme af videnskabelig forskning, udlandsschweizere, idræt, luftfart (Swissair), byforbund, uddannelse på det kantonale plan, avisudgivere, journalister, handelskamre i udlandet.

Selve kooirdinationskommissionen træder kun sammen nogle få gange om året, medens det løbende arbejde udføres af 4 arbejdsgrupper, der beskæftiger sig med følgende former for udbredelse af information om Schweiz i udlandet:

publikationer; film, radio og TV; arrangement af schweiziske uger i udlandet; deltagelse i verdensudstillinger.

"Kulturministeriet" beskæftiger sig især med indenlandske kulturspørgsmål. Virksomheden over for udlandet består især i arrangement af større kunstudstillinger samt deltagelse i internationale begivenheder, såsom Venedig Biennalen, filmfesterne i Cannes og Berlin m.v.

2. Schweiz' folketal er ca. 6,5 mio. indbyggere. Heraf er knapt 1 mio. udlændinge.

Schweiz er en føderal stat, og mange udgifter, som i andre lande afholdes over statsbudgettet, afholdes i Schweiz af kantonerne og/eller kommunerne. Udgifter til kultureksport afholdes dog i alt væsentligt af staten.

I 1984 afsattes ca. 5 mio. til kulturformidling over for udlandet.

KAPITEL VI**EFFEKTIVISERING AF DET STATSLEGE OG STATSSTØTTEDE KULTURFORMIDLENDE ARBEJDE OVER FOR UDLANDET**

Allerede Sølvhøj-betænkningen af 1972 beskæftigede sig indgående med spørgsmålet om rationalisering og koordinering af kultur- og informationsvirksomheden over for udlandet. I betænkningen opstilles en række betydningsfulde forudsætninger for betænkningens konklusioner; blandt disse skal især fremhæves følgende:

- at det eksisterende organisationsmønster stort set er hensigtsmæssigt, men har behov for enkelte væsentlige ændringer. Koordinationsbehovet er en funktion af organisationsmønstret. Jo løsere og mere opsplittet i selvstændige enkeltheder, desto større er koordinationsbehovet. Med fastere og enklere organisation, foregår samordningen lettere,
- at der med tiden i tilknytning til ovennævnte organisationsmønster er opstået visse organisatoriske former, som imidlertid gør ansvarsfordeling og kanalisering til og fra udlandet uklar. En forenkling af apparatet vil indebære rationaliseringsfordele,
- at offentligheden i Danmark, institutioner, foreninger eller privatpersoner, der har behov for at pleje kontakter i relation til udlandet, skal have et klart billede af, til hvilken instans man kan henvende sig om bistand,
- at udlandsapparatet bør udgøre et samlet hele med klare linier hjemover, således at opholdslandet (de udenlandske) myndigheder, institutioner eller privatpersoner i pågældende tilfælde har en sikker fornemmelse af at henvende sig til rette lokale kontaktpunkt i forhold til Danmark.

Det er en udvalgets opfattelse, at ovenfor gengivne forudsætninger bag Sølvhøj-betænkningen fortsat er aktuelle og væsentlige, hvorfor de også kan lægges til grund for udvalgets overvejelser og konklusioner med hensyn til en effektivisering af den udadrettede kulturformidling. En række repræsentanter for dansk kulturliv, som beredvilligt har bistået udvalget bl.a. ved at stille sig til rådighed for høringer har bekræftet udvalget i denne opfattelse. Under høringerne er det kommet frem, at kultursamarbejdet med udlandet generelt tillægges stor værdi for dansk kulturliv, men at samarbejdet vanskeliggøres på grund af manglende samordning mellem de implicerede. Udvalget fik i høringernes forløb en række eksempler dels på eksisterende vanskeligheder og dels på fordele, der kunne opnås ved en koordineret virksomhed og et samlet overblik over alle væsentlige udadrettede aktiviteter.

Inden udvalget gør nærmere rede for dets overvejelser med hensyn til effektivisering, skal man for en ordens skyld gøre opmærksom på, at udvalget alene har set på den udadrettede virksomhed, altså formidlingen over for udlandet. Udvalget er imidlertid fuldt ud opmærksom på det samspil, der er mellem på den ene side vor kulturformidling over for udlandet, og på den anden side den udenlandske formidling til Danmark. Udvalget er også på det rene med, at den kulturelle indflydelse udefra er uundværlig som stimulan for vort hjemlige kulturliv og væsentlig for opretholdelse af et vidtspændende og engageret dansk kulturmiljø. Man kan sige, at kulturpåvirkningerne udefra er med til at forme dansk kulturliv og således indirekte en af forudsætningerne for vor formidling udadtil.

Når udvalget ikke behandler dette samspil mere indgående, skyldes det udvalgets kommissorium, der som bekendt på dette område lyder: en vurdering af den danske indsats på det kulturformidlende arbejde over for udlandet, herunder

koordination af arbejdets tilrettelæggelse og gennemførelse mellem de statslige og statsstøttede organer, der er inddraget i dette arbejde.

Udvalgets opgave er således ikke at fremsætte forslag **til**, hvorledes det hjemlige kulturliv yderligere kan inspireres, men derimod hvorledes det eksisterende kulturudbud mest rationelt og idérigt når ud over landets grænser. På denne baggrund må forholdene ude, dvs. i samarbejdslandene eller modtagerlandene, uvægerligt have betydning, ligesom udvalget må tage stilling **til**, om man fra dansk side er tilstrækkeligt rustet til at indgå i samarbejdet ude. Der må også tages stilling til, om udlandsopgaverne kan løses tilfredsstillende med de eksisterende personaleressourcer i udlandet, og om en koordinationsfunktion i Danmark også ressourcemæssigt skal styrkes.

Udvalgets høringer viste, at de kulturelle forbindelser med udlandet er værdifulde og omfangsrige, at de udgør et forgrenet netværk på mange niveauer og af forskellig intensitet, men at forbindelserne ofte er af tilfældig karakter. Det er vanskeligt, for ikke at sige umuligt, at skaffe sig overblik over, endsige at prioritere og planlægge forbindelserne. Det er udvalgets indtryk, at dette i vidt omfang også gælder for så vidt angår den statslige og statsstøttede kulturvirksomhed, som undertiden kan efterlade et indtryk af tilfældighed og forekomme noget sporadisk. Udvalget ser ingen grund til nærmere at redegøre for de forskellige årsager, der kan fremføres for, at det forholder sig således, men foretrækker at koncentrere sig om den effektivisering, det efter udvalgets mening er muligt at opnå.

I denne forbindelse ønsker udvalget især at fremhæve, at der er et udpræget behov for at højne informationsniveauet. Det gælder alle implicerede, ikke alene ministerier, men i lige

så høj grad også statsstøttede foretagender, som på den ene eller anden måde står i forbindelse med udlandet, f.eks. Det Kongelige Teater, Det Kongelige Kapel, Radiosymfoniorkester, museer, lektorer, Det Danske Selskab, m.v., som bør informere andre om aktiviteter, der er under overvejelse, planlægning og udførelse i udlandet. I første række må det være udenrigstjenesten og relevante ressortministerier, der skal underrettes. Mangel på orientering har efter udvalgets mening ført til et uklart billede af vor indsats ude og forhindret, at man kombinerer aktiviteter, som på fortrinlig vis kunne have suppleret hinanden og øget gennemslagskraften. I værste fald har det medført overlapninger, dobbeltarbejde og spild af de i forvejen alt for få ressourcer.

Udvalget har også lagt mærke til, at man ved enkelte lejligheder, nemlig ved større danske kulturprojekter i udlandet synes at have været i stand til at overvinde de praktiske vanskeligheder. Dette viser for udvalget, at statsadministrationen råder over en hensigtsmæssig struktur, som sammen med ordentlig planlægning og forening af ressourcerne kan føre til overordentlig tilfredsstillende resultater.

Sekretariatet for planlægningen og gennemførelsen af den danske del af det fællesnordiske Scandinavia-Today i USA 1982-83 og kulturfremstødet Danmark-Frankrig 1987-88 blev lagt i Udenrigsministeriets presse- og kulturafdeling med udlån af medarbejdere fra udenrigstjenesten, for det førstnævnte projekt tillige fra Kulturministeriet. Denne koncentration inden for udenrigstjenestens rammer fandt sted i fuld forståelse og samarbejde med de øvrige ministerier. Afgørende for placeringen har været, at Udenrigsministeriet har den nødvendige udlandserfaring, de nødvendige tekniske faciliteter, et nøje kendskab til de kulturelle strømninger i udlandet, og den helt afgørende mulighed for at bedømme, hvilke konkrete kulturbegivenheder der bedst egner sig til opholdslandets kulturniveau og -interesser. Samtidig har de

pågældende sekretariater engageret kulturel ekspertise i Danmark efter aftale mellem de pågældende ministerier, der har kendskab til, hvor denne ekspertise findes i de faglige kulturmiljøer. Der er hermed skabt snævre forbindelseslinier og fuld orientering, der er forudsætningerne for koordination.

En generel løsningsmodel efter Scandinavia-Today eller Danmark-Frankrig-mønstret er dog ikke umiddelbar anvendelig, fordi der på et mere generelt plan og i den daglige kulturformidling må tages en del hensyn, som kræver behandling og prioriteringer i de respektive ministerier. Kulturpolitik er under konstant udvikling og følgelig må den mere administrative tilpasning løbende justeres. En sådan model ville også føre til en formentlig u hensigtsmæssig overførsel af udlandsbevillingerne fra henholdsvis Undervisningsministeriet og Kulturministeriet med uoverstigelige følgevirkninger for det danske kultursamfund.

Disse store fremstød har dog samtidig givet en række yderst værdifulde erfaringer, som udvalget har lagt til grund for overvejelserne, især for så vidt angår koordinationsbehovet. Det er vurderingen, at dette behov kan imødekommes ved oprettelse af en koordinationsenhed, som samtlige implicerede statslige og statsstøttede skal have informationspligt overfor.

Det er under udvalgets gennemgang af, fx de øvrige nordiske landes administrative strukturer bl.a. faldet stærkt i øjnene, at disse lande på udefronten er meget stærkt repræsenteret på kulturområdet. De pågældende lande har fundet denne omfattende personalestruktur uomgængelig for overhovedet at kunne etablere de nødvendige kontakter og sprede information i tilfredsstillende omfang. Det er samtidigt markant, at Danmarks profil i henhold til foreliggende rapporter og oplysninger gennemgående står ret uskarp og væsentlig ringere end f.eks. Sverige og Norge.

Ligesom Danmark inden for vækstmarkederne på eksportområdet for nylig har gjort en ekstraordinær indsats ved udsendelse af 44 eksportassistenter, finder udvalget, at der på kulturområdet bør gøres en ekstraordinær indsats på repræsentationerne ved at forøge antallet af udsendte kulturmedarbejdere.

Udvalgets konklusioner

Efter kultureksportudvalgets opfattelse er det næppe hensigtsmæssigt i dag at samle hele den officielle danske kulturindsats i relation til udlandet i et enkelt organ. Den eksisterende struktur kan udnyttes langt bedre og mere rationelt end det hidtil har været tilfældet. På baggrund af,

- at Udenrigsministeriet har ansvar for den generelle informationsvirksomhed og for koordinationen af kultursamarbejdet over for udlandet, at det har et vidt forgrenet udlandsapparat, PR-eksperitise, nær kontakt til erhvervslivet og en hurtig og effektiv kommunikation til og fra Danmark,
- at Kulturministeriet har ansvar for regeringens kulturpolitik, de væsentlige bevillingsbeføjelser, den faglige indsigt samt de afgørende berøringsflader til det hjemlige kulturliv,
- at Undervisningsministeriet tilsvarende har indsigten i og ansvaret for undervisning, uddannelse og forskning og de hertil hørende bevillinger, skal udvalget foreslå:
- at kommunikation til og fra udlandet i betydeligt højere grad, end det har været tilfældet, foregår gennem Udenrigsministeriet,

- at den koordinatorfunktion, som Udenrigsministeriet mere bevidst gennem de senere år har påtaget sig, yderligere udbygges,
- at Udenrigsministeriets information til og kommunikation med det hjemlige kulturliv i højere grad end hidtil foregår gennem fagministerierne,
- at Kulturministeriet og Undervisningsministeriet på et så tidligt tidspunkt som muligt orienterer om de initiativer, de selv tager eller støtter med statsmidler, således at koordinationsenheden i Udenrigsministeriet får reel mulighed for at skaffe sig et samlet overblik over den statsstøttede kulturindsats i udlandet,
- at ministeriernes kompetancefordeling, herunder deres mulighed for at yde en formidlende rolle kommer til offentlighedens kundskab,
- at fagministerierne gennem fortsatte strukturovervejelser m.v. medvirker til at skabe grundlag for en bedre varetagelse af opgaverne i forhold til udlandet,
- at der for at sikre det bedst mulige kendskab til det til enhver tid eksisterende danske kulturudbud og mulighederne for en kreativ udnyttelse heraf etableres et mindre kontaktorgan. Kontaktorganet består af 6 personer. Det foreslås sammensat med 1 repræsentant for hver af de implicerede ministerier suppleret med yderligere 3 eksterne personer udpeget enkeltvis af hhv Kulturministeren, Undervisningsministeren og Udenrigsministeren. De sidstnævnte foreslås beskikket for en begrænset periode.

Sekretariatet for dette kontaktorgan placeres fysisk i Udenrigsministeriet, som i forvejen har ansvaret for koordinationen,

- at der som et helt nødvendigt supplement til opstramningen af den interne struktur sker en styrkelse af repræsentationerne ved, at der i en forsøgsperiode på 5 år udsendes kulturattachéer til Oslo, Rom, Madrid, Haag, Hamborg, New York, Brasilia, Washington, Paris og London. De pågældende indstilles efter ansøgning af det ovenfor omtalte rådgivende kontaktorgan. Deres ansættelsesforhold skal i øvrigt følge de for udenrigstjenesten gældende regler.

Kultureksportudvalget må i tilslutning til ovenstående understrege betydningen af en egentlig prioritering af virksomheden i lyset af det overblik, som opnås ved gennemførelsen af ovennævnte forslag. Prioritering er så meget desto mere nødvendig, eftersom bevillingerne er begrænsede. I den forbindelse finder udvalget det tvingende nødvendigt at påpege den markante forskel, der er mellem den tilsyneladende begrænsede danske og de andre nordiske landes langt større forståelse for betydningen af kulturarbejde i udlandet hos de bevilgende myndigheder.

Man kan nå langt gennem en mere effektiv koordination og gennemført rationalisering, men det rækker ikke til at dække over det store svælg mellem det danske bevillingsniveau og niveauet, i specielt Sverige og Finland samt niveauet for de norske forslag om væsentlige forøgelse. Danmark sakker ganske enkelt agterud i forhold til de øvrige lande i Norden i relation til udlandet - til megen skade for det danske kulturliv på længere sigt. Der er behov for en markant kulturpolitisk beslutning vedrørende udlandsarbejdet for at sikre de nødvendige ressourcer. De budgetmæssige konsekvenser af dette afsnit behandles i de i kapitel VIII omhandlede konklusioner.

KAPITEL VII**RELATIONEN ERHVERVSLIV-KULTURLIV**

Der er tradition for et samarbejde mellem kulturlivet og erhvervslivet. Fra oldtidens Rom og renæssancens Italien til vort århundredes Nordamerika har sammenfaldet mellem kulturens og handelens veje været indlysende. Dette samarbejde er ofte blevet fulgt op af en debat, hvorunder det bl.a. er blevet hævdet, at kulturens frie udfoldelsesmuligheder begrænses ved samspillet med erhvervslivet, at dette kun er interesseret i den del af kulturen, der allerede er etableret, og ikke den mere eksperimenterende del, samt at finansielle tilskud til kulturlivet fra privat side reducerer den økonomiske støtte til kunst og kultur.

For udvalget drejer det sig ikke om et valg mellem den statslige eller private støtte. Det er udvalgets opfattelse, at staten har en helt naturlig pligt til at støtte kulturlivet - såvel det traditionelle som det eksperimenterende - og at støtten fra privat side, fx erhvervslivet, alene bør betragtes som et supplement til de offentlige tilskud.

Det er samtidig udvalgets opfattelse, at den teknologiske udvikling har aktualiseret behovet for et samarbejde mellem kulturen og erhvervslivet, og at der gennem et sådant udvidet samspil vil kunne opnås resultater til gavn og gensidigt udbytte for begge parter. Udover de finansielle fordele kulturlivet vil kunne høste gennem et samarbejde med et aktivt erhvervsliv, bl.a. i forbindelse med internationale fremstød, vil der opnås langt flere og bredere berøringsflader og dermed mulighed for at nå ud til større og andre kredse, end det ellers vil være muligt for de kulturelle arrangementer.

For at overleve han et land som Danmark altid måttet have en væsentlig eksport, og netop nu står de danske eksporterhverv over for store udfordringer på det internationale marked. For et råstoffattigt land må erhvervslivet i vid udstrækning knytte indsatsen til produktforædling, og i denne sammenhæng er det afgørende at slå til lyd for kvaliteten af danske produkter.

Kvaliteten er en del af vort lands image, og skal dette billede af Danmark fastholdes og forstærkes, forekommer et øget samarbejde mellem erhvervslivet og kulturlivet at være en lige så naturlig som farbar vej.

Informations- og kulturindsatsen over for udlandet har som en væsentlig opgave at gøre billedet af Danmark i udlandet på én gang så differentieret og markant som muligt. Det betyder fx også, at andre lande må bibringes en forståelse for den historiske og folkelige baggrund for nutidig dansk optræden og væremåde. I denne forbindelse spiller præsentationen af dansk kultur i udlandet uden tvivl en betydningsfuld og central rolle. Nu er den internationale konkurrence på kulturområdet i den sidste snes år blevet betydelig hårdere end den tidligere har været. Dette ses inden for museums- og udstillingsområdet . bl.a. ved en række nye initiativer i lande som USA, Frankrig og Forbundsrepublikken Tyskland. Et andet område, der er under kraftig udvikling, er satellit-TV-udsendelser. Inden for ganske kort tid vil fjernsynsprogrammer via satellit-TV vinde indpas overalt og kunne medføre en udvidelse af de større landes kulturelle dominans. Under disse omstændigheder har man fra dansk side efter udvalgets opfattelse intet andet valg end at gøre en særlig aktiv indsats for en dansk kulturel markering i udlandet, således at Danmark får en profil af en vis betydning ude. Dette opnås ikke alene ved almindeligt informationsarbejde, men der kræves også egentlige kulturelle initiativer og fremstød såsom udstillinger, bogudgivelser, **film**, video, TV-udsendelser, koncerter m.v. Dette vil

stille overordentlig store krav til de økonomiske ressourcer, og det vil i nogle tilfælde være praktisk at kombinere kulturelle aktiviteter i udlandet med erhvervsfremstød. Med sådanne fællesarrangementer tages der på én gang to hensyn: at styrke opfattelsen af Danmark som kulturnation og at promovere deltagende virksomheder eller brancher.

Selv om der således er meget, der taler for i fremtiden at øge samarbejdet mellem erhvervslivet og kulturlivet, finder udvalget, at det i første omgang er statens forpligtelse at støtte kultursamarbejdet med andre lande. Det er som andetsteds nævnt udvalgets klare opfattelse, at statens finansielle engagement på dette område må øges betydeligt, og at det på ingen måde er spørgsmålet om, at privat sponsorering skal overtage statens rolle som mæcen.

I denne forbindelse skal bemærkes, at det er særegent ved dansk erhvervsliv, at det består af mange små og mellemstore virksomheder, der har svært ved at afse midler til formål, der ligger uden for virksomhedernes snævre produktionsområde. En medfinansiering af og et egentligt samarbejde om kulturfremstød i større målestok vil for det meste forudsætte, at de involverede firmaer har en vis størrelse. På denne baggrund ønsker udvalget at pege på, at i mange tilfælde ville det være naturligt, at brancheorganisationerne, herunder Håndværks-, Landbrugs- og Industrirådet, deltog med økonomiske midler i kombinationen af kultur- og eksportfremstød. Udvalget skal også bemærke, at stadig flere lønmodtagere i de senere år har gjort sig gældende med kulturelle initiativer, bl.a. i form af prisuddelinger og fondsdannelse. I den anledning er der grund til at pege på, at mellemfolkelige hensyn, men også eksportmæssige betragtninger taler for, at disse midler tillige kunne komme danske kulturaktiviteter i udlandet **til** gode.

Samarbejdet mellem erhvervslivet og kulturen er i de senere år kommet stærkt til udtryk i den kulturpolitiske debat på

baggrund af den stigende interesse, der både i kulturlivet og erhvervsvirksomhederne knyttes til sponsorering. Hermed forstås en støtte fra erhvervslivet til kulturen, der ydes under den forudsætning fra bidragsgiveren, at denne får en eller anden form for udbytte til gengæld for støtten. Sponsorering er således ikke alene en støtteforanstaltning for et kulturelt projekt, men også en ny måde for en virksomhed at opnå opmærksomhed. Der er store lighedspunkter med reklame i traditionel forstand, og i skattemæssig henseende er sponsoreringstilskud fradragsberettiget under forudsætning af, at der ud fra en konkret vurdering er en rimelig balance mellem tilskuddets størrelse og den opnåede reklameeffekt.

Når der i visse kredse har hersket usikkerhed omkring betimeligheden af skattefradragsretten for beløb til kultursponsorering, kan det skyldes, at kultursponsorering som nævnt betragtes som en ny form for reklame, der indebærer, at firmanavn eller logo optræder mere diskret end normalt inden for annonceringspraksis.

I en række lande som fx USA og Frankrig er der efter de gældende regler fradragsret for kultursponsorering, og erfaringerne fra disse lande støtter opfattelsen af, at fradragsbestræbelserne fungerer som et væsentligt incitament for kultursponsorering.

Udvalget er i øvrigt af den mening, at det konkrete samarbejde omkring sponsorering i øvrigt bør udvikle sig frit og direkte mellem kulturlivet og erhvervslivet uden offentlig indblanding. Det er erfaringen, at sponsorering ofte udspringer af personlige kontakter, og at det er vigtigt, at et personligt engagement bibeholdes for at sikre smidigheden m.v. Initiativer til og gennemførelsen af sponsorplaner udgår derfor efter udvalgets opfattelse bedst fra en af de involverede parter.

Når udvalget har bevæget sig ind i overvejelser omkring kultursponsorering, skyldes det først og fremmest en opfattelse af, at øgede muligheder for skattefradrag for sponsorbidrag også her i landet vil medvirke som et vægtigt incitament for erhvervslivet til yderligere engagementer i forbindelse med fremførelsen af danske kulturaktiviteter over for udlandet.

På denne baggrund har udvalget med tilfredshed erfaret, at Kulturministeriet i samarbejde med Skatteministeriet har taget disse planer op til overvejelse, og hilser med glæde regeringens planer om at udarbejde lovforslag, der i skattemæssig henseende gør det mere attraktivt for bl.a. erhvervslivet at engagere sig i et løbende samarbejde med dansk kulturliv.

Et af udvalgets medlemmer (Brostrøm) ønsker at tage forbehold over for tanken om skattelettelser i forbindelse med sponsorering af enkeltprojekter under hensyntagen til de langsigtede konsekvenser, som ikke forekommer tilstrækkeligt gennemanalyserede.

KAPITEL VIII**OVERSIGT OVER UDVALGETS FORSLAG OG DERMED FORBUNDNE
UDGIFTER**

Udvalget har især i betænkningens kap.III i mere detaljeret form fremsat en række udgiftskrævende forslag, som nedenfor bringes i oversigtsform med de af udvalget foreslåede beløb.

Det er for udvalget af væsentlig betydning at pege på, at i det omfang forslagene tages under overvejelse hos de bevilgende myndigheder bør eventuelle merbevillinger til dansk kulturformidling i udlandet udgøre en bevillingsforøgelse ud over de budgetmæssige totalrammer. Begrundelsen herfor skal bl.a. søges i det forhold, at de i kap.II gengivne bevillingsoversigter for perioden 1981 til 1986 viser en udvikling, der ikke har holdt trit med det generelle bevillingsniveau målt i faste priser, og at der endog har været tale om en reel væsentlig nedgang på adskillige poster.

Nedenstående bevillingsforslag er anslået på årsbasis som en forøgelse af de allerede eksisterende bevillinger på de respektive ressortministeriers budgetter.

1. Det danske Hus i Paris (kap.II, 1.)

Udvalget har af de i kap.II, 1, vedrørende Det danske Hus opregnede grunde foreslået, at den danske stat afhænder Det danske Hus i Paris. Provenuet af salget skal udelukkende indgå i en fond for at styrke dansk kulturformidling over for udlandet.

2. Musik (kap.III, 3, a) _____ kr.

Informationsmateriale i forbindelse med turen, herunder Indkøb af noder og grammofon-

	<u>kr.</u>
plader, trykning af brochurer m.v.	250.000
Oprettelse af klassisk statsensemble (6 musikere + administration og turnévirksomhed)	1.500.000
Oprettelse af rytmisk statsensemble (6 musikere + administration og turnévirksomhed)	1.500.000
Udvidet distribution af danske grammofonplader (og i et vist omfang noder): frieksemplarordning (400.000), dansk stand ved MIDEM (400.000), andet (200.000).....	1.000.000
Støtte til især store orkestres og kors turnéer i udlandet (3 store a 500.000 + et antal mindre).....	<u>2.000.000</u>
lait.....	<u>6.250.000</u>

Betænkning 1061 om revision af musikloven indeholder et tilsvarende forslag om oprettelse af et klassisk statsensemble. Såfremt lovrevisionen giver mulighed for at oprette ensemblet, kan forslaget bortfalde her. Evt. kofinanciering mellem musiklovens dispositionsmidler og kultureksportmidler er også en mulighed.

3. Teater og ballet (kap.III, 3, b)

I forbindelse med udvalgets forslag om en forøgelse af de midler, der stilles til rådighed for teaterudvekslinger foreslås det, at der afsættes en merbevilling på .....

.....	1.000.000
-------	-----------

Afsættelse af et puljebeløb til sikring af oversættelse af 3-4 danske skuespil om året ..	100.000
---	---------

Udgifter i forbindelse med udvalgets forslag vedrørende indstiftelsen af en pris for unge koreografer	700.000
Puljebeløb til foredrag eller seminarer ved- rørende Bournonville og dansk ballet i ud- landet	150.000
Puljebeløb til præsentation af ny dansk dans i udlandet	<u>300.000</u>
ialt:	<u>2.250.000</u>

4. Billedkunst (kap.III, 3, c)

I udvalgets forslag om en forbedret præsentation af dansk billedkunst i udlandet er indeholdt forslaget om oprettelse af en stilling som konsulent knyttet til Statens Kunstfond. Til konsulentstillingens oprettelse, kontoretablering samt sekretariatsmæssig bistand og almindelig drift foreslår udvalget .....

1.300.000
----

hvoraf 200.000 kr. er éngangsanskaffeiser.

Til udgifter i forbindelse med konsulentens virksomhed, udstillinger i udlandet, herunder den danske biennaledeltagelse foreslås ...	3.000.000
--	-----------

Til støtte af danske kunstneres ophold i udlandet	400.000
---	---------

Til dækning af omkostningerne ved transport af kunstværker	400.000
--	---------

Til dækning af udenlandske kunstneres deltagelse i danske kunstnersammenslutningers udstillinger og vice versa	400.000
--	---------

Til gennemførelse af et regelmæssigt tilbageværende større internationalt udstillingsarrangement hvert 3.-4. år i Danmark foreslås 2.000.000

Til regelmæssigt besøg i Danmark af udenlandske kunstnere, kritikere, museums- og udstillingsledere eller galleriejerere 300.000

7.800.000

5. Design og kunsthåndværk (kap.III, 3, d)

Til udstillinger af dansk design i udlandet .. 500.000

Til udstillinger af dansk kunsthåndværk i udlandet 200.000

ialt: 700.000

6. Litteratur (kap.III, 3, e)

Med det formål at forbedre kendskabet til dansk litteratur i udlandet har udvalget foreslået oprettelse af et litteraturbureau finansieret af offentlige bevillinger. Til ansættelse og aflønning af en leder samt to medarbejdere, lokaler, driftsbudget, herunder bevilling til rejsevirkosomhed i forbindelse med bogmesser m.v., samt prøveoversættelser anslår udvalget 1.200.000

Etablering (éngangsanskaffelser) 500.000

Til afholdelse af et større (30-35 deltagere) og 2 mindre årlige seminarer i Danmark foreslås 300.000

Til udgivelse af et dansk litterært tidsskrift, der udkommer halvårligt, beregnet for udlandet foreslås 600.000

Til beboelsesmuligheder for oversættere
 anslås 75.000

Indkøbskonto vedr. bøger og tidsskrifter 100.000
ialt: 2.775.000

7. Arkitektur (kap.III, 3, f)

Til fremstilling (honorar og trykning) af
 bøger omhandlende generelle og/eller tværgå-
 ende emner. Én bog årligt 115.000

Støtte til udbygning af tidsskriftet "Arki-
 tektur", evt. i form af særlig årbog 175.000

En videofilm hvert andet år, med relation
 til udstillingsprogrammet 205.000

Foredragsturneer for arkitekter, arkitektur-
 historikere og -kritikere, bl.a. i forbindel-
 se med udstillinger 400.000

Fremstilling af to transportable udstillin-
 ger årligt, med tilhørende katalog 560.000

Udstillingsbudget i øvrigt
 for Arkitekturcentret Gl.Dok 500.000

Besøg fra udlandet:

seminarer, grupperejser 580.000
 enkelte invitationer, 3 stk. å 40.000 ..... 120.000
 stipendier, 12 stk. å 35.000 ..... 420.000
ialt: 3.075.000

8. Film (kap.III, 3, g)

Til udfærdigelse af kopier af danske spillefilm til brug for visning i udlandet foreslås 300.000

Til udgiften i forbindelse med kopier af kortfilm til visning i udlandet foreslås 100.000
 ialt: 400.000

9. Børnekultur (kap.III, 3, i)

Til lanceringsstøtte til egnede film og TV-programmer foreslås 50.000

Udenlandsk deltagelse i den årlige danske børneteaterfestival 50.000

Turné- og rejsestipendier m.h.t. udbygning af kendskabet til dansk børnedramatik og -musik 100.000

Støtte til børne- og ungdomslitterære aktiviteter, herunder oversættelser, forfattermøder m.v. 100.000

Selskabet for børnelitteratur, tilskud 50.000
 ialt: 350.000

10. Udsendelse af kulturattachéer (kap.VI)

Til en styrkelse af udlandsrepræsentationer ved i en forsøgsperiode at udsende kulturattachéer til Brasilia, Haag, Hamburg, London, Madrid, New York, Oslo, Paris, Rom og Washington foreslås 10.000.000

Beløbet dækker samtlige udgifter i forbindelse med udsendelse d.v.s. kultur- og rejsebudget, løn, familieudgifter, herunder flytteomkostninger.

11. Lektoratsordningen (kap.III, 2)

Udvalget har i forbindelse med sine forslag om at forbedre lektoreernes muligheder for at deltage mere aktivt i kulturformidlingen foreslået, at der afsættes et puljebeløb til dækning af udfærdigelse af undervisningsmateriale til brug for danske lektorer ved udenlandske universiteter -
 anslået udgift 100.000

Introduktionskurser i danskundervisning af fremmedsprogede 10.000

Efteruddannelseskurser for lektorer 40.000

Besøg af danske kulturformidlere og afholdelse af arrangementer 50.000

Informationsmateriale til brug i undervisning og ved kulturformidling iøvrigt 50.000
ialt: 250.000

Udvalgets samlede budgetmæssige forslag til en styrkelse af dansk kulturarbejde i udlandet udgør ialt 33.850.000

Bilag A.

(ad kapitel II, punkt 4. Andre.)
Det danske Selskab

Det danske Selskab
og
den mellemfolkelige kulturformidling

1. Gennem kulturarbejde i udlandet bestræber man sig traditionelt for at
  - få placeret sit land på det kulturpolitiske verdenskort;
  - eller korrigere eventuelle misforståelser og vrangforestillinger i udlandet om forhold i ens eget land, dvs. at få helhedsbilledet balanceret;
  - forsøge at skabe et fordelagtigt image, der også kan komme den danske eksport af varer og tjenester til gode.Men man skal mere end det!

Det voksende internationale og mellemfolkelige samarbejde, den almindelige demokratisering og store som små landes stadig større indbyrdes afhængighed fremkalder et meget naturligt og påtrængende behov også hos folk i almindelighed for oplysning om samfundsforhold, politik, økonomi, kulturliv og dagligliv m.v. hos andre folk; for samarbejde og udveksling mellem institutioner, foreninger og personer.

Det er gennem vekselvirkningen med andre, vi kan nå til klarhed over os selv, vor egen folkelige identitet og vort kulturelle særpræg; at vi kan få afprøvet vore værdier og holdninger. Det er gennem stadigt samspil med andre folk og nationer, positivt eller negativt, at der kan ske en samfundskulturel udvikling. Enhver kultur behøver en stadig udfordring for at undgå forstening og forfald.

Derfor er kultursamarbejdet over en bred front med udlandet en nødvendighed også for det hjemlige kulturliv - og samfundsliv. - Derved holdes det levende, bevarer profil, forbliver interessant. Mens de store lande måske kan opleve de nødvendige spændinger og udfordringer inden for egne grænser, så behøver små, mere homogene lande en grænseoverskridende aktivitet. Ikke i resignation - som noget man affinder sig med; men i et positivt og konstruktivt samspil. Ikke ud fra en missionerende indstilling, med den holdning, at vi kan lære af hinanden.

2. Store sprog- og kulturlande

For de store europæiske sprog- og kulturlande har udgangspunktet for det kulturelle oplysningsarbejde i og samarbejde med andre lande været sprogundervisningen - og de dele af kulturlivet, som man får adgang til gennem sproget.

Dette har været kendetegnende for Alliance Francaise (1883; med egen sprogskole i Paris fra 1919), og for Institut Francais; for det italienske kulturinstitut Dante Alighieri (o. 1890); for Goethe Instituttet (1932) og British Council (1934).

Under anden verdenskrig blev British Council engageret i et mangesidigt kulturelt samarbejde i hjemlandet, der bl.a. førte til en opprioritering af faglige og alment kulturelle besøgsprogrammer og understregede betydningen af det almindelige mellem-menneskelige samvær for den gensidige (kultur)forståelse.

Krigstidens erfaringer har præget bredden i British Councils arbejde - både ude og hjemme - i årene efter 1945; og har haft afsmittende virkning på andre lignende organisationer.

Såvel fransk som tysk kulturarbejde i udlandet lægger dog fortsat stor vægt på det sproglige og litterære. Goethe Instituttet blev i 1952 kompletteret med Inter Nationes, der over en bred front skal samle eller fremstille og distribuere informationsmateriale om Forbundsrepublikken, samt arrangere besøgsprogrammer. Det italienske kulturinstitut beskæftiger sig nu mest med kulturelle og videnskabelige emner.

3.1 Det danske Selskab,

der blev grundlagt 27. juni 1940, føjede en særlig dimension til det grænseoverskridende kulturelle oplysningsarbejde.

På baggrund af 30ernes erfaringer og vore folkelige traditioner stod det klart for grundlæggerne af Det danske Selskab, at oplysningsarbejdet måtte nå så langt ud i modtagerlandets befolkning som muligt, hvis det skulle få den ønskede virkning: bedre mellemfolkelig forståelse på grundlag af gensidighed og vekselvirkning.

Man var også fra begyndelsen klar over, at sprogundervisning ikke kunne komme i første række for et land i et så lille sprogområde som vort. Det var andre sider af samfundskulturen, der måtte komme i forgrunden. Men sprogundervisningen er absolut ikke blevet glemt.

Med den særlige danske folkelige tradition har det også været nærliggende at organisere dette brede, mellemfokelige oplysningsarbejde i form af en selvejende institution, - og ikke som en del af den officielle udenrigstjeneste. Det italienske kulturinstitut og Institut Francais indgår således i udenrigstjenesten; British Council har en selvstændig stilling, men varetager en del af udenrigsministeriets kulturelle relationer, mens der er en klar samarbejds- og arbejdsfordelingsaftale mellem Goethe Institutet og det tyske udenrigsministerium.

3.2 Kulturformidlingens mangfoldighed

Det danske Selskab har til opgave i vekselvirkning med udlandet på sagligt og folkeligt grundlag at oplyse om dansk samfundskultur.

Med "samfundskultur" tænkes der på de værdier, normer og vaner, der præger vor hverdag. Det drejer sig om de former og det indhold, vi har givet vor daglige tilværelse.

En selvejende institution som Det danske Selskab har fordel af en vis selvstændighed over for de officielle myndigheder; og gennem repræsentantskabets medlemskreds (ca. 115) sikres forbindelsen til hverdag og virkelighed gennem personer og organisationer.

Også på anden vis udgør Det danske Selskab den folkelige og folkeoplysende brik i den mosaik, som udlandskulturelt arbejde må være.

Netop selvstændige, selvejende institutioner med statsstøtte er et karakteristisk træk ved den danske samfundskultur og håndgribeligt udtryk for traditionen for det frie initiativ og betydningen af mange initiativtagere. De sikrer bredden, alsidigheden, gensidigheden og den folkelige forankring i oplysnings- og formidlingsarbejdet.

Det unike i institutionen Det danske Selskab er samtidig i sig selv udtryk for noget karakteristisk i den danske samfundskultur.

Som en selvstændig, selvejende institution har Det danske Selskab også gode muligheder for at supplere og komplettere de mere officielle indsatser på kulturformidlingens område. Og ikke mindst betydningsfuldt, skulle Det danske Selskab have forudsætning og muligheder for at handle på tværs af den almindelige administrative, organisatoriske eller faglige sektoropdeling.

Det er muligt i handling at give udlandet indtryk af, at vi - med variationer og forskelligheder - er i stand til at trække på samme hammel i dette land.

Med denne organisationsform skulle Det danske Selskab også i princippet kunne trække på alle ressourcer i samfundet; ligesom det skulle have særlige muligheder for i udlandet at nå ud til alle grene og dele af samfundet - på lige fod med modtagerne.

Det er klart, at forudsætningen for at en lille, selvejende institution, der er afhængig af statens tilskud for de basale funktioner, kan leve op til idealerne og udnytte de store muligheder, er af såvel politisk og administrativ som personlig karakter.

Der skal være vilje til, at Selskabet skal kunne yde sit bidrag til kulturformidlingens store mosaik.

Og der skal være vilje til, at den information, koordinering og kommunikation som alle understreger betydningen af, også rent faktisk kommer til at foregå.

3.3.1 Det danske Selskabs struktur

Som en selvejende institution (under det kulturministerielle ressort) har Det danske Selskab en selvstændig styrelse. Dens sammensætning er i efteråret 1986:

Professor, dr.oecon. P. Nyboe Andersen, (formand)
forstander Hans Henningsen
forfatteren Grethe Holmen
professor, dr.phil. Jørgen Schmitt Jensen
forvaltningschef, cand.jur. Anders Koch
direktør, landsretssagfører Erik Langsted

generalplanchef Kai Lemberg
fh. bankdirektør Hans Paaschburg (næstformand)
redaktør Eva Rude
hofmarskal Hans Sølvhøj
rektor Hanne Søndergaard
afdelingsleder Poul Sørensen
professor, dr.phil. Christian Thodberg
førstebibliotekar Leif Thorsen
kommitteret, mag.art. Folmer Wisti.

- Den daglige ledelse varetages siden maj 1983 af generalsekretær Per Himmelstrup.

Derudover er kultur-, undervisnings- og udenrigsministerierne repræsenteret i styrelsen ved tilforordnede. I efteråret 1986 er følgende tilforordnet styrelsen:

for kulturministeriet, kontorchef Hans Jacob Kjær
for undervisningsministeriet, kontorchef Jean Rørvig
for udenrigsministeriet, udenrigsråd Hans Grunnet.

- 3.3.2 Strukturen skulle således gøre det meget enkelt for de relevante ministerier og Det danske Selskab løbende at orientere hinanden - om ideer, planer, aktiviteter m.v.

Det skulle være muligt på dette grundlag at sikre koordinering - og mere intens kommunikation efter behov.

For yderligere at sikre den gensidige information (hvis betydning blev kraftigt understreget på konferencen om "dansk kulturarbejde i udlandet" 28-29 august 1985) har Det danske Selskab nedsat tre rådgivende udvalg: for publikationer; for kurser, seminarer, studierejser m.v. og et musikudvalg. I disse udvalg sidder en række personer og organisationer, der har tilknytning til det pågældende arbejdsområde; i de to første er ministerierne også repræsenteret.

For videre at yde et bidrag til informationen om aktiviteterne udsender Det danske Selskab et lille meddelelsesblad "DDS-Nyt". Her omtales egen - og også meget gerne andres - virksomhed i det gensidige kulturformidlingsarbejde. Bladet udsendes nu i ca. 1000 eksemplarer. Det kommer med uregelmæssige mellemrum (efter behov). En gang årligt udsendes et engelsksproget "Newsletter".

3.4 Det danske Selskab og økonomien

Formålet med kulturformidling over grænserne (både de nationale og de kulturelle) må være

- at fremme den mellemløselige forståelse
- at præsentere Danmark så alsidigt som muligt, og
- at formidle impulser og stimulans til dansk samfunds- og kulturliv i bredeste forstand.

For at imødekomme dette tredelte, men sammenhængende formål er det nok nødvendigt med en vis målrettethed og samordning; men så sandelig også med mangfoldighed, smidighed og idérigdom. Der er brug for såvel offentlige og officielle som for mere private og selvstændige indsatser.

Det danske Selskab yder, ud fra sine særlige forudsætninger, sit bidrag i denne mangfoldighed. Det får da også tilskud på finansloven (gennem kulturministeriet) til de nøgne driftsudgifter; dvs. husleje og lønninger.

Tilskuddet har været for

1983: 4.287.600

1984: 4.765.700

1985: 4.820.700

og forventes i 1986 at blive knap 5 millioner kroner. Ifølge budgetforslaget for 1987 regnes der med bevillinger af uændret størrelse.

Men for at gennemføre sine aktiviteter er det nødvendigt for Selskabet selv at sikre en finansiering udover dette tilskud.

Denne selvfinansiering foregår på forskellig vis - bl.a. gennem indtægter fra kursus- og studierejsevirkomheden, fra publikationssalg og ikke mindst gennem tilskud fra fonde og virksomheder m.fl. og ved fordelagtige ordninger med samarbejdspartnere.

Det betyder, at "årsomsætningen" er noget højere end tilskuddet fra kulturministeriet, og højere end det fremgår af regnskaberne. Men det betyder også, at der bruges megen tid og mange kræfter på at samle penge ind og på anden vis øge

ressourcerne. Det kan tilføjes, at ansøgningspresset på fonde etc. for tiden er stærkt voksende, og muligheden for at øge ressourcerne ad den vej derfor er aftagende.

Det danske Selskab mærker også den begyndende konkurrence om sponsormidlerne fra offentlige og officielle institutioner og myndigheder. - Med sine mindre spektakulære projekter kan et folkeoplysende organ som Det danske Selskab godt få det meget svært i denne konkurrence.

Det ville formentlig være en hjælp, hvis sponsorship til kulturelle formål også til dansk kulturarbejde i udlandet, kunne blive fradragsberettiget.

Konsekvensen af den usikre finansiering er naturligvis også, at det er vanskeligt at planlægge på længere sigt, og at det er uhyre risikabelt at gå i gang med de store, krævende projekter, som der også er brug for engang imellem. Desværre bliver langtidsplanlægning mere og mere nødvendig i det kulturelle samarbejde - hvadenten det foregår bilateralt eller multilateral t.

Det er et problem, at der i statstilskuddet ikke er midler til aktiviteter.

Til orientering kan det oplyses, at årsomsætningen har været således:

i 1983: 6.920.000

i 1984: 6.768.000

i 1985: 7.396.000

Der kan ikke på nuværende tidspunkt siges noget om 1986. Men selvfinansieringen har udgjort 34% af de samlede udgifter i de seneste 3 år - eller kr. 7.200.000.

4 Kulturinstitutter m.v.

4.1 Placering

Siden 1947 har Det danske Selskab haft egne kulturinstitutter/udlandskontorer. Antallet kulminerede i 1950erne med en halv snes, - men har i mange år ligget på 6; alle i Vesteuropa. Fra 1. januar 1986 er der på forsøg oprettet et "deltids"-institut i Australien.

Alle institutter har bibliotek og materialesamling, således at de kan fungere som centre for alsidig oplysning om dansk samfundskultur; og de etablerer mange direkte kontakter fra udlandet til Danmark, - og efterhånden også en del kontakter fra Danmark til udlandet. Det drejer sig om personer, faglige grupper, institutioner og om myndigheder o.lign. på det amts- og primærkommunale plan.

De virker bl.a. gennem undervisning, foredrag, referencearbejde, udstillinger og koncertarrangementer, ligesom de arrangerer studierejser.

I efteråret 1986 er der institutter i

Storbritannien/Edinburgh - institutleder: Finn Andersen
 Benelux/Bruxelles - institutleder: Micheline van Lokeren
 Forbundsrepublikken Tyskland/Dortmund - institutleder: Frede Byg
 Frankrig/Rouen - institutleder: Bent Engelbreth Jørgensen
 Østrig/Salzburg - institutleder: Henning Dochweiler
 Italien/Milano - institutleder: Jørgen Krogh
 Australien/Melbourne - institutleder: Erik J. Jensen.

De gennemsnitlige driftsudgifter for et selvstændigt kulturinstitut kan ansættes til godt en halv million kroner.

Instituttet i Dortmund er dog væsentlig billigere, da det (endnu) arbejder inden for rammerne af Rheinisch-Westfälische Auslandsgesellschaft (RWAG).

Instituttet i Australien er meget billigere på grund af et særligt, fordelagtigt arrangement.

Gennem næsten 40 års arbejde i udlandet er erfaringen, at det er meget værdifuldt at have egne (selv små) kontorer i de lande, man især ønsker at fremme samarbejdet med. - Det er den modsatte struktur af det ofte omtalte Svenska Institutet. Den svenske organisation har samlet de fleste ressourcer i Stockholm, hvor der er ansat ca. 100. Det svenske institut har et tæt forhold til centraladministrationen og administrerer således den svenske udlandslektoratsordning. Derved sikres kontakterne verden rundt.

Gennem eget kontor/institut får man, efter vor opfattelse og erfaring, umiddelbar kontakt med befolkningen i de pågældende lande - og kan på nærmeste hold følge med i, hvad den er optaget af og vil være interesseret i. Og det bliver lettere at reagere på opdukkende ønsker og behov.

Gennem lokalkendskabet er det muligt at arrangere og placere udstillinger, koncerter, foredrags- og forfatterbesøg m.v., så de kommer så langt ud som muligt. Altså opnår maksimale og optimale berøringsflader i modtagerlandene. Institutterne ville også i større omfang kunne være behjælpelig med at placere andres arrangementer.

Gennem egne udlandskontorer bliver det også lettere for enkeltpersoner og faggrupper i værtslandet at henvende sig - om materialer og om studierejser m.v.; ligesom tilmelding til Selskabets arrangementer iøvrigt lettes gennem en "lokal" adresse, hvor man betjenes på sit eget sprog.

Endelig kan det nævnes, at institutterne i udlandet har gode muligheder for at organisere studierejser til de pågældende lande for enkeltpersoner og grupper fra Danmark.

Fra begyndelsen har kulturinstitutterne i reglen været placeret uden for værtslandets hovedstad. Det har dels været udtryk for et ønske om at modvirke "københavneri" og fremhæve interessen for det folkelige og kulturelle liv, der i alle lande også foregår uden for storbyer og hovedstæder.

Dels har det været ud fra en nøgtern erkendelse af, at et så lille foretagende som Det danske Selskab meget let vil drukne i hovedstaden, der har et stort udbud af alting i forvejen, - og hvor ambassade, turistråd, erhvervsorganisationer m.v. allerede er placeret. Det vil være lettere for et dansk kulturinstitut at markere sig i en stor provinsby end i hovedstaden - og dermed opnå kontakt med de ønskede eller de interessante målgrupper.

Filosofien har uden tvivl været rigtig i mange år - og er nu ved at blive det igen. Med den teknologiske udvikling bliver det mindre og mindre væsentligt, hvor i et land man geografisk er placeret. Og så er det billigere at bo uden for end i hovedstaden/storbyen. - Aktiviteterne foregår alligevel ikke omkring bopælen.

Man må i denne forbindelse huske på, at Det danske Selskab beskæftiger sig med samfundskulturen i hele dens bredde og mangfoldighed og derfor har sine "målgrupper" spredt over hele landet.

Når det gælder udstillinger (der kan være mange ting og ikke bare handler om kunst), koncerter, foredrag, forfatterbesøg osv., så gælder det om at trække på og benytte det allerede eksisterende. Udstillinger skal placeres dér, hvor udstillingens målgruppe i forvejen kommer/vil komme; foredrag o.lign. skal holdes dér, hvor publikum er osv. - Det kan derfor være lige så interessant og betydningsfuldt at gennemføre et arrangement i Manchester, Aberdeen, Augsburg, Rennes, Lyon og Venedig som i London, Bonn, Paris og Rom. Iøvrigt er det fra en DDS-synsvinkel ikke et enten-eller, men et både-og.

Bortset fra ganske få, men meget nødvendige og ønskelige arrangementer af "eksklusiv" eller spektakulær karakter, som formentlig kun kan finde et tilstrækkeligt publikum i storbyer/hovedstæder, så må Det danske Selskab interessere sig for at kunne nå hele det land, det er repræsenteret i.

Og det kan man nuomdage praktisk talt alle steder fra.

Ud fra dette ræsonnement må det også fremgå, at den geografiske placering ikke er et dogme. Det er udelukkende hensigtsmæssigheden, der må være afgørende for den fysiske placering af et dansk kulturinstitut.

Bonn vil næppe være den mest hensigtsmæssige placering i Den tyske forbundsrepublik; hvorimod Milano nok er en god adresse i Italien. I et centralistisk og stjernetrafikalt land som Frankrig er Paris måske bedre end f.eks. Lyon eller Rouen.

4.2 Opgaver

I det foregående er kulturinstitutternes arbejde antydnet.

I de lande, hvor Det danske Selskab er repræsenteret, er der ialt ca. 40 dansklektorer på universitetsniveau. Hvoraf 13 har tilknytning til lektoratsudvalget/undervisningsministeriet.

På globalt plan har Det danske Selskab forbindelse med godt 125 dansklektorer og professorer, hvoraf ca. en femtedel har tilknytning til lektoratsudvalget.

Dertil kommer de mange lærere, der i andre undervisningsformer beskæftiger sig med dansk sprog, litteratur og samfundsforhold. Det danske Selskab har mere spredt og tilfældig kontakt med denne meget store gruppe; der imidlertid har stor spredningseffekt.

Fælles for disse grupper, - samt for lærere inden for helt andre fag (historie, geografi, statskundskab, kunst, pædagogik m.v.) med interesse for Danmark - er behovet for information og betjening. Det drejer sig om hjælp til bog- og anden materialeanskaffelse; det drejer sig om løbende information om begivenheder i Danmark og orientering om fagfolks, forfatters og andre kunstners besøg i de respektive lande; det drejer sig om praktisk hjælp til interesserede studerende og meget andet.

Det ville være ønskeligt, at kulturinstitutterne bliver sat bedre i stand til at betjene alle dem, der i de pågældende lande er beskæftiget med at undervise i dansk og om danske forhold. Uanset niveau og institutionsmæssigt eller organisatorisk tilhørsforhold.

- 4.2.1 På samme måde som vore hjemlige centraler for undervisningsmidler bør de danske kulturinstitutter i udlandet have materialsamlinger (bøger, film, lysbilleder, kort, grammofonplader, video- og kassettebånd m.v.), der kan udlånes til undervisere. - Det er kompliceret, bekosteligt og tidkrævende at rekvirere disse materialer i Danmark fra gang til gang.

Der bør skabes grundlag for, at der - gennem Det danske Selskab - kan indgås en aftale med Copy-Dan om optagelse samt benyttelse og opbevaring af Danmarks Radios radio- og fjernsynsudsendelser til brug ved undervisning i dansk og om danske forhold i udlandet.

Der bør skabes grundlag for etablering af depoter for Statens Film Centrals produkter - såvel på film som på video.

Med tilstrækkelig forsyning af undervisningsmidler og -materialer vil institutterne ikke bare blive bedre udrustet som oplysningscentraler og evt. demonstrationslokaler, men institut lederne skulle også kunne fungere som pædagogiske konsulenter; og de skal være behjælpelige med at fremskaffe danske foredragsholdere og andre gæster og tilrettelægge tourneur for dem.

Som allerede nævnt tænkes der med denne virksomhed ikke bare på de forholdsvis få undervisere på universitetsniveau (hvad enten de har tilknytning til lektoratsudvalget eller ej), men også på de overraskende mange lærere, der underviser i dansk eller om danske og nordiske forhold i andre former for undervisning - ikke mindst inden for voksenundervisningen. Der kan også være behov for oplysninger, materialer, råd og dåd til danskstuderende og til skoler og skoleklasser.

- 4.2.2 Fra alle sider efterlyses der fiere danske gæstelærerbesøg i udlandet. Det drejer sig om lærere på forskellige niveauer og i forskellige fag.

Universiteterne er meget interesserede - ikke bare i lærere i dansk sprog og litteratur, men også gæstelærere i f.eks. pædagogik, historie, samfundsfag, biblioteksvæsen, andelsbevægelse og kunst. Ikke mindst i takt med væksten af områdestudier (Landeskunde, Area studies) er der et voksende behov for en bred vifte af tilbud.

På gymnasier o. lign. ungdomsuddannelser er der ofte interesse for en bredt orienteret gæstelærer, der kan fortælle om og undervise i danske og skandinaviske forhold. En sådan virksomhed vil forhåbentlig også kunne inspirere til en del "lejrskoleophold" i Danmark. Det ville ikke mindst være en ønskelig udvikling i forholdet til vore partnere i EF.

Det ville være meget ønskeligt at få mulighed for at knytte "rejselektorer" til de danske kulturinstitutter.

Med de nordiske rejselektorer som model kan der udmærket være tale om nyuddannede kandidater, der ansættes for et skoleår. Disse unge kandidater (fra såvel universiteter m.v. som fra seminarier) ville selv opnå en nyttig praktik, få en masse erfaringer og et førstehåndskendskab til et af de lande, som Danmark har både kulturelle og kommercielle forbindelser med.

Rejselektorerne ville kunne imødekomme et behov ikke bare som undervisere, men også som medarrangører af bi- og multilaterale faglige seminarer, og som aktive deltagere på messer og udstillinger.

Rejselektorerne kunne opfattes som en slags stipendiater, i lighed med de handelsstipendiater, der udsendes til en række lande.

- 4.2.3 En styrkelse af kulturinstitutionerne kunne formentlig også være af interesse for de mange danskere, der er bosat i udlandet. Og en del af disse landsmænd i andre lande kunne sikkert aktiveres mere systematisk i kulturformidlingsarbejdet - og kunne samtidig styrke vekselvirkningsprincippet.

Efter sigende benytter det finske kulturformidlingsarbejde sig i vid udstrækning af landsmænd bosat i udlandet. Skal denne mulighed udnyttes, forudsætter den naturligvis samarbejde mellem Det danske Selskab og Dansk Samvirke.

- 4.2.4 Som nævnt er der et ofte udtalt behov for mere, bedre og løbende information.

Der er både tale om information på dansk, og på andre sprog - først og fremmest engelsk og tysk.

Med hensyn til det danske ville det lille meddelelseblad DDS-Nyt kunne udvikles til et regelmæssigt, fordringsløst informationsblad for alle interesserede rundt om i verden. Det bør i så fald kompletteres med en artikeltjeneste. Enten særligt skrevne eller udvalgte artikler om de mange emner, der har interesse for den kvalificerede interesserede i udlandet.

I princippet kunne fremmedsprogede informationer laves på samme måde - og sendes til undervisningsinstitutioner, organisati-

onsfolk, embedsmænd, mediefolk osv. - De fremmedsprogede versioner behøver ikke at være identiske. Ved hjælp af Det danske Selskabs kulturinstitutter kunne de gøres målrettede efter de forskellige sprogområder.

4.2.5 Et dansk kulturinstitut i et andet land er et værdifuldt redskab i kultursamarbejdet. Det behøver ikke at være stort - og ofte vil det kun kunne tjene som en "forpost". Men uanset størrelsen fungerer det i nært samarbejde med Danmark - som hovedregel gennem Hovedkontoret.

4.3 Behov for nye institutter m.v.

De nuværende 7 kulturinstitutter er nævnt ovenfor.

4.3.1 Det ville uden tvivl være ønskeligt at styrke det eksisterende arbejde ved at få endnu et institut i Den tyske Forbundsrepublik, endnu et i Storbritannien og et i Nederlandene.

Men af lige så stor interesse ville det være at etablere kulturinstitutter i nye "områder" - og her står Irland og Spanien øverst på listen. Fra spansk side er der kommet en del tilkendegivelser i det sidste års tid - og i betragtning af det nærmere samarbejde, der udvikler sig i disse år mellem den Iberiske halvø og Skandinavien (først og fremmest Danmark - gennem EF), ville det være naturligt at etablere et dansk kulturinstitut i Spanien snarest muligt.

4.3.3 Hvor ønskeligt det end er, vil det formentlig være forbundet med meget store praktiske vanskeligheder at oprette egne kulturinstitutter i Østeuropa (som mere rigtigt er Centraleuropa). Skulle det være muligt, kan der peges på nabolandet Polen - samt på Ungarn og Jugoslavien.

4.3.4 Mere realistisk er det at se på de andre nordiske lande. Der peges især på en styrkelse af et dansk kulturelt oplysningsarbejde i Sverige og den svensktalende del af Finland.

En nærliggende og praktisk form for en sådan indsats ville det være i Stockholm at etablere en kombination af butik og galleri. En butik eller boghandel, hvor der sælges danske bøger, tidsskrifter, grammofonplader o.lign., og et galleri, der kan vise dansk kunst og kunsthåndværk. Det skal drives på almindelige forretningsmæssige vilkår, men skal desuden kunne yde institutlignende servicevirksomhed - meget gerne i et samarbejde med Foreningen Norden.

- 4.3.5 Går man endelig uden for Europa er det først og fremmest Nordamerika og Stillehavsområdet, der tæres på. Et udgangspunkt for et kulturelt oplysningsarbejde vil i mange tilfælde være de afdelinger for skandinaviske studier, der findes ved en række universiteter. I nogle tilfælde vil det være muligt med forholdsvis begrænsede ressourcer at etablere en institutlignende virksomhed i forbindelse med disse afdelinger. Ved flere universiteter foregår danskundervisningen ved deltidsansatte unge lærere. Ved at supplere lønnen op vil der kunne købes arbejdskraft til et bredere kulturelt oplysningsarbejde, - og det vil blive muligt at trække på universiteternes administrative og tekniske apparat til udførelsen af dette arbejde.

Som et forsøg har Det danske Selskab fra DIS Study overtaget en dansk seniorstuderende, der ved Oregon University i Eugene underviser i dansk - og samtidig er interesseret i at beskæftige sig med kulturelt oplysningsarbejde iøvrigt.

Det danskinspirerede Grand View College i Des Moines, Iowa, har vist stor interesse for at hjælpe Det danske Selskab med kulturarbejdet i USA. Man er internt ved at styrke den danske arv og vil også gerne udadtil vise tilknytningen til Danmark og Skandinavien.

Det "norske" St. Olafs College og det "svenske" Gustavus Adolfus College (begge i Minnesota) har spillet - og spiller en rolle i de to landes kulturarbejde i USA. Om Grand View kan gøre det samme, er vanskeligt at sige - men interessen er der, og for et ret beskedent beløb vil muligheden kunne afprøves i praksis.

4.3.6 Som nævnt ovenfor, har Det danske Selskab som forsøg (fra 1. januar 1986) etableret en ordning med den danske konsul og (indtil 31. december 1986) Danmarks Turistråds repræsentant i Australien/Melbourne. Det vil her med meget beskedne midler blive muligt at gennemføre kulturelt oplysningsarbejde og fremme samarbejdet mellem Australien og Danmark. I 1988 fejrer Australien 200-året for de første hvide bosættelser - og i den anledning er der også interesse for nogle "manifestationer" fra udlandet, bl.a. fra Danmark. Efter 1988 vil det nok være muligt at samle nogle erfaringer og vurdere mulighederne for et dansk kulturarbejde i Australien.

5. Bedre information og bedre koordinering er de ønsker, der ofte fremføres, når det danske kulturarbejde i udlandet drøftes.

Der er da også fra mange sider blevet vist stor interesse for ideen om at etablere et

5.1 Danmarkshus i København

Det skulle være et sted, hvor man kunne lade alle trådene løbe sammen. I dette hus skal man stræbe efter at samle alt, hvad der skrives om Danmark på fremmede sprog, incl. de nordiske og incl. oversættelser af danske bøger. Man skal også her have alle de undervisningsmaterialer, der kan have interesse for undervisningen i dansk og om Danmark - herunder naturligvis lysbilleder, bånd og film.

Man skal her samle og præsentere oplysninger og materialer fra og om alle initiativtagere på kulturformidlingsområdet. "Danmarkshuset" skal være et naturligt hjemsted og sekretariat for de mange danskere og udlændinge, som rundt omkring i verden underviser i dansk og orienterer om Danmark. Der skal også være mulighed for at bistå med fremstilling af undervisningsmaterialer.

Det skal være et sted, hvor udlændinge, der ønsker at beskæftige sig mere indgående med danske forhold, som studerende, som journalister, som forskere m.v., kan komme og få praktisk hjælp og vejledning. Også den nødvendige sekretariatsmæssige bistand (oversættelse, renskrivning, kontaktetablering m.v.).

Udover bibliotek, materialesamlinger, studiebokse o.lign. skal der være plads til mindre udstillinger, filmforevisninger og opholdsareal.

Ud fra det daglige arbejde i denne virksomhed skulle det også være muligt at etablere en relevant, løbende orientering til institutter, udlandslektorer og andre, der arbejder "i marken"; altså de ovenfor omtalte informationsblade og artikeltjenesten.

Et sådant "Danmarkshus" skulle måske indrettes i forbindelse med et hotel, eller i hvert fald med mulighed for at give billigt husly for gæster og stipendiater m.fl. Selv om der formentlig ikke er mulighed for i første omgang at skabe et sådant "Danmarkshus" i fysisk forstand, så ville meget af det antydede arbejde kunne udføres af et sekretariat for udlandskulturelt arbejde.

Mange af kulturformidlerne ude i marken føler sig ensomme og i nogen grad svigtede. De vil få et holdepunkt - og de vil sammen med alle de andre brugere af huset eller sekretariatet få mulighed for en bedre betjening, løbende orientering, bedre materialeforsyning. Mange af dem, der først i anden eller tredje række kan give sig af med kulturformidling (sømandspræster, Dansk Kirke i Udlandet, tidligere Rotary-stipendiater eller tidligere DIS-studerende, Dansk Samvirke m.fl.) ville måske gennem dette "Danmarkshus" kunne få den håndsrækning, der skal til, for at de tør og kan give sig i kast med opgaverne. Erhvervsvirksomheder kunne få hjælp til supplerende kulturelle foranstaltninger - og danske produkter kunne vises i huset på skiftende udstillinger.

Samarbejdet i et sådant publikumsvenligt "Danmarkshus" skulle også forbedre mulighederne for, at alle interesserede og implicerede på et tidligt tidspunkt kan blive orienteret dm f.eks.:

- kul turaftaler
- danske stipendiater i udlandet
- musik- og udstillingsarrangementer i udlandet.

5.2 Med hensyn til kulturnaftaler ville det være ønskeligt, at Det danske Selskab inddrages i forberedelserne i almindelighed og deltager i forhandlingerne med de lande, hvor Selskabet er re-

præsenteret. Det vil ofte være en fordel, hvis DDS-arrangementer udtrykkelig nævnes i aftalerne, ligesom de forskellige institutter gennem aftalerne bør sikres fri indførsel af materialer og hjælpemidler.

6. Studierejser, kurser m.v.

Det danske Selskab er ofte blevet sammenlignet med en højskole eller et folkeuniversitet, der arbejder over grænserne.

Udover den omfattende undervisning og foredragsvirksomhed, der sker ved institutterne i udlandet (i 1984 og 1985 er der blevet givet undervisning i dansk sprog og litteratur på 66 hold med ialt 984 deltagere, og der er blevet holdt mere end 200 foredrag), tænkes der med disse betegnelser nok mest på de kurser, sommerstævner og studierejser, som Det danske Selskab gennem årene har arrangeret. Først og fremmest i Danmark, men også i udlandet. For 1984 og 1985 drejer det sig om 87 af den slags arrangementer med ca. 1700 deltagere tilsammen fra alle verdensdele. I 1986 vil der formentlig blive gennemført ca. 35 kurser og studierejser med ca. 800 deltagere.

Baggrunden for denne virksomhed, der indtager en central plads i Selskabets arbejde, er troen på, at den personlige oplevelse af et land, mødet mellem mennesker om spørgsmål og emner af fælles interesse nok er den form for oplysning, der efterlader det varigste indtryk. Den fremmer den mellemfolkelig forståelse og indsigt og lægger ganske naturligt vægt på vekselvirkningen. Vi lærer af hinanden.

Der er ingen tvivl om, at såvel kurser som studierejser kan udbygges væsentligt. Udover at imødekomme det stigende behov for studie- og kulturturisme vil en udbygning af dette område også kunne øge Det danske Selskabs selvfinansiering.

Det er klart, at uanset omfanget af denne virksomhed så må Det danske Selskabs tilbud kvalitativt adskille sig fra andre tilbud på rejsemarkedet. På den anden side bør Selskabet også engagere sig i det voksende rejselivsområde. Der er grænser for, hvor mange faglige studierejser Danmark kan tage imod. Derfor vil det også være rigtigt at interessere sig for kultur- eller stu-

dieturismen. Den rejsondé, der udover at se seværdighederne ønsker at lære landet samfundskultur at kende - og at møde landets indbyggere.

- 6.1 Udover faglige kurser og studierejser vil det formentlig også være ønskeligt, om Det danske Selskab i højere grad påtager sig at arrangere sammenkomster af konference- og seminarkarakter. Der skal lægges vægt på at udveksle erfaringer og at lære af hinanden. Konferencer om væsentlige, aktuelle emner efterlyses fra mange sider. Sådanne seminarer skal også kunne foregå i udlandet.

En særlig form for kurser eller seminarer, som Det danske Selskab med sine kulturinstitutter ville kunne arrangere, kunne henvende sig til folk fra eksporterhvervene.

Gennem lokalkendskabet, herunder kontakt til universiteter, handelshøjskoler, organisationer m.v., ville det være muligt at tilrettelægge kurser "på stedet" og ikke bare give eksportfolk et sprogkursus, - men også lære dem noget om samfundskulturen i det fremmede; dvs. det økonomiske system, forhandlingsform, mødeteknik, organisationsforhold, politik og styreform, konvention, tabuer, omgangsformer og alment kulturelle forhold m.m.

- 6.2 Skal sektoren udvikles, vil det bl.a. være nødvendigt med et meget nærmere samarbejde med ministeriernes internationale kontorer og med beslægtede organisationer i andre lande.

En bedre forhåndsinformation om kulturelle begivenheder i ind- og udland er af stor betydning for ordentlig planlægning og markedsføring.

Men så vil der også, netop af et oplysningsorgan som Det danske Selskab, kunne arrangeres et værdifuldt supplement til nogle af de aktiviteter, der gennemføres i dyre domme. Og man vil kunne lægge vægten på kulturudvekslingsaspektet.

- 6.3 Det vil være meget ønskeligt med flere stipendiemuligheder for udlændinge, der vil studere danske forhold på stedet. En fri udnyttelse af kulturaftalernes stipendietilbud vil være ønskelig. Det drejer sig ikke blot om folk, der er interesseret i sprog og litteratur; men om alle aspekter af den danske samfundskultur.

Det førnævnte Danmarkshus vil få en stor opgave med at hjælpe disse studerende.

En særlig kategori af studerende og/eller formidlere er oversættere. Der bør med passende mellemrum arrangeres oversætterseminarer, ligesom oversættere må have mulighed for længere ophold.

- 6.4 En anden særlig gruppe er de relativt mange unge, der gerne vil sætte sig ind i dansk levevis gennem et længere ophold på en dansk folkehøjskole. De bør støttes bedre til opholdet; ligesom der bør skabes mulighed for flere godkendte internationale kurser om dansk folkeoplysning og voksenundervisning og danske forhold på flere højskoler. I øjeblikket kan kurser med et flertal af udenlandske deltagere normalt ikke godkendes og er derfor ikke tilskudsberettigede.
- 6.5 Det ville være ønskeligt, i nært samarbejde med højskoler, at tilbyde flere danskkurser for udlændinge. Man kan lægge vægten forskelligt på de forskellige kurser, og man kan have forskellige niveauer. Sådanne kurser, der foregår på dansk (men måske som "hensyntagende specialundervisning") bør kunne godkendes, selv om deltagerne er udlændinge. Ligesom kulturaftalernes stipendiemuligheder må kunne udnyttes efter frit valg af den enkelte.
- 6.6 Som et alternativ til de mange sommeruniversitetskurser, der tilbydes i mange lande, vil det være nærliggende i Grundtvigs og Kolds fædreland at tilbyde en international sommerhøjskole. Den skal være åben for alle fra udland såvel som fra indland, den skal være overkommelig i pris og på højskolevis dække så mange sider af dansk (og nordisk) samfunds- og kulturliv som muligt. Samtidig skal det for danske deltagere give mulighed for at træne færdighederne i fremmede sprog, og udlændinge skal få en fornemmelse af dansk sprog. Men undervisningen skal foregå på et hovedsprog.

Sådanne "højskolekurser" skal også kunne placeres i udlandet - og derved genoplive tidligere tids populære bilaterale sommerstævner.

6.7 Man bør undersøge muligheden for at udnytte ressourcerne ved de videregående uddannelsesinstitutioner til at tilbyde kompetencegivende, videregående uddannelse for udlændinge - på engelsk. Der har været sonderinger, der tyder på, at der er et reelt behov her.

7 Publikationsvirksomheden

Man må gøre sig klart, at for det lille land i det lille sprogområde, der ønsker at være med i det mellemfolkelige kulturelle samarbejde, kræves der en bevidst, stadig, alsidig og energisk indsats for at omverdenen skal opdage os og blive interesseret i, hvad der foregår her; for at omverdenen skal lære os at kende; og for at interesserede kan vedligeholde kendskabet til og uddybe kundskaberne om grundlaget for vort samfundsliv, dets normer og værdier.

Men det koster tid, penge og kræfter.

Al information skal oversættes! Bøger, film, radio- og fjernsynsudsendelser, foredrag.

Mange kyndige og erfarne folk herhjemme kan ikke inddrages i det direkte oplysningsarbejde over for udlændinge - af sproglige grunde.

Der skal ikke bare oversættes til forskellige sprog, men stoffet skal også helst afpasses efter modtagerlandets forhold, hvis vi skal gøre os håb om ikke bare høflig kontakt og kvittering; men også respons og helst et engageret tilbagespil.

En konsekvens af de faktiske forhold er, at vi i meget høj grad er nødsaget til selv at udvælge, fremlægge og bekoste de emner og problemer, som måtte have interesse for udlændinge - eller som vi gerne vil diskutere med dem.

Af ressourcemæssige grunde er vi nødt til at samle kræfterne om nogle få store emnekredse. Naturligvis får vi på forskellig vis fingerpeg fra udlandet om problemstillinger af særlig interesse; ligesom vi selv hele tiden må have øjne og ører åbne og være modtagelige; f.eks. skal vi uden tvivl være opmærksomme på udviklingen af "områdestudier" i en række lande.

Og så må det undgås, at tryksagerne (store som små) bliver strømlinede, tandløse og alt for præsentable.

I årenes løb har Det danske Selskab udgivet ca. 100 titler i tilsammen godt 300 udgaver - over 1 mill. eksemplarer. Det meste er kommet på engelsk, noget på tysk, lidt på fransk - og af og til på nederlandsk og italiensk.

Da skriftligt materiale stadig er en af de vigtigste og mest effektive måder at informere på, er der ingen tvivl om, at også Det danske Selskab ønsker at fortsætte sin publikationsvirksomhed. Selv om det er bekosteligt - og markedsføringen meget vanskelig. I denne "branche" må man regne med, at mange publikationer må foræres væk - men derfor behøver de ikke at være på gittet papir.

Den teknologiske udvikling gør det imidlertid også relevant at overveje mulighederne for at informere ved hjælp af film, video, kassettebånd o.lign.

Under punkt 4.2 er de nye medier omtalt, så der skal her kun peges på, at Det danske Selskab er opmærksomt på denne mulighed for at informere på anden måde end ved de traditionelle skriftlige materialer.

- 7.1 En klar samarbejds- og arbejdsfordelingsaftale mellem ministerierne (først og fremmest udenrigsministeriet) og Det danske Selskab vil være en stor hjælp i det praktiske arbejde.

De offentlige myndigheder og instanser tager sig naturligt af aktuelle småtryk og erhvervsrettede emner i mindre skrifter af typen Fact Sheet; mens Det danske Selskab kan få overladt de større publikationer om mere omfattende emner. I samarbejdsaftalen skal der også tages hensyn til finansiering, samt afsætning gennem de offentlige kanaler.

- 7.2 Der er tidligere nævnt ønskerne om informationsblade og om en artikelservice; ligesom det meget store ønske om et tidssvarende undervisningssystem i dansk må tages med. Netop når det gælder danskundervisning, vil der blive tale om at kombinere medier og metoder.

Her er det måske også stedet at udtrykke ønsket om en snarlig forstærkning af kortbølgeradioen, - og at den må blive brugt til at oplyse verdens befolkning på andre sprog end dansk.

7.3 Som et supplement til selv at udgive bøger m.m. må man være meget opmærksom på bøger, der skrives og trykkes i udlandet om danske forhold. Ofte er det nødvendigt at sikre en vis afsætning for overhovedet at få en bog udgivet. Der bør være mulighed for at gå ind i sådanne udgivelser - eventuelt i form af en garantiordning med tilbagebetaling. Der er store fordele ved at få en bog ud på et udenlandsk forlag - også med hensyn til markedsføringen.

7.4 Selv om det litterære måske må spille en mindre rolle i kulturarbejdet for et land i et lille sprogområde, end for de store sproglande, så må Det danske Selskab alligevel også på dette felt tage initiativet til regelmæssige sammenkomster med forlæggere, kritikere og forfattere fra andre lande med danske kolleger. Personlige kontakter er stadig af stor betydning heldigvis.

Der er, desværre, ingen tvivl om, at Danmark ligger efter de andre nordiske lande, når det drejer sig om at præsentere vor litteratur for omverdenen.

I Norge har man f.eks. "Kontoret for Norsk Litteratur i Udlandet", der med støtte fra kulturministeriet, men som en uafhængig og selvstændig institution udbreder kendskabet til norsk litteratur og følger forskellige initiativer op.

Tilkendegivelser fra flere sider efterlader ingen tvivl om, at der på litteraturens område er behov for et center eller et kontor, der kan

- besvare forespørgsler fra udlandet om dansk litteratur;
- fungere som bindeled mellem dansk litteratur og læsere, studerende, oversættere og forlag i udlandet;
- samle biografiske og bibliografiske data;
- rådgive om oversættelser og formidle kontakt til oversættere og danske forfattere og forlag;
- formidle studiebesøg, arrangere seminarer og forfattermøder.

Det danske Selskab har efterhånden en del praktiske erfaringer på dette område. Ikke mindst har udgivelsen af "Out of Denmark" (præsentation af en række kvindelige forfattere) i efteråret 1985 ført til mange forespørgsler og kontakter. Der er blevet arrangeret møder for udenlandske mediefolk og litterater - og til foråret 1987 udkommer en antologi på engelsk med tekster af de præsenterede forfattere. Den udgives af et engelsk forlag. Det danske Selskab ville meget gerne gå videre ad denne vej og udvikle et egentligt litterært informations- og dokumentationscenter.

Kulturinstituttet i Edinburgh udsender et Newsletter om dansk litteratur og oversætterproblemer til oversættere, forlag og andre interesserede i Storbritannien.

7.5 Oversætterseminarer er blevet nævnt.

7.6 Det danske Selskab vil også kunne medvirke til litterære og dramatiske sammenkomster - ude og hjemme.

8 Udnyttelse af sprogkyndige i udiåndsarbejdet.

8.1 En styrkelse af det kulturelle samarbejde med udlandet vil uundgåeligt føre til et øget behov for først og fremmest sprogkyndige (akademisk uddannede) humanister. Både hjemme og ude. Det vil ikke koste meget ekstra at skaffe arbejdsløse langtidsuddannede et meningsfuldt arbejde til gavn for hele landet. Det vil ikke være "beskæftigelsesarbejde" at bidrage aktivt til, at vi ikke bliver løbet over ende af de kulturpåvirkninger, vi udsættes for udefra, men at der tværtimod bliver tale om en vekselvirkning, et samspil. Vi har noget at byde på, - og vi må være forpligtede til at fremføre vore synspunkter med styrke.

På dette felt skulle der være gode muligheder for at samarbejde med erhvervslivet; og arbejdet i kulturformidlingens tjeneste skulle derved kunne kvalificere humanister til at gå ind i erhvervsvirksomhederne - især i eksportafdelingerne.

Der er under punkt 4.2 gjort rede for det ønskelige i en "rejselektorordning".

8.2 Som før nævnt er det nok problematisk at oprette egne kulturinstitutter i de østeuropæiske - eller centraleuropæiske lande. Men det udelukker jo ikke en interesse i at få etableret et kulturelt samarbejde også med disse lande.

Der findes i dag her i landet mange tilflyttere fra de lande, som vi vel er mest interesseret i at samarbejde med: Polen, Ungarn, Jugoslavien og måske Tjekkoslaviet. Der findes uden tvivl en stor ressource, der ville kunne nyttiggøres i kulturformidlingens og den mellemfolkelige forståelses tjeneste. Disse mennesker kender samfundskulturen begge steder og kan de sprog, der ikke er særlig udbredte i Danmark. Mulighederne for at udnytte disse ressourcer bør undersøges.

9 Økonomi og bemanding

I efteråret 1986 har Det danske Selskab et samlet personale på 19, fordelt på hovedkontoret i København (8) og de 7 nuværende kulturinstitutter i udlandet (11) (omregnet i fuldtidsansatte).

Som nævnt ovenfor skønnes statstilskuddet i 1986 at blive ca. 5 mill, kr., og for 1987 er budgetteret med uforandret beløb.

For at ajourføre og regulere lønningerne for det nuværende personale til et rimeligt og konkurrencedygtigt niveau vil der være behov for ca. en halv million kroner mere. - Den højeste løn i Det danske Selskab er i lønramme 36 - uden nogen form for tillæg.

Under de hidtidige forhold, med et knapt personale, er der heller ingen midler til nyanskaffelser (kontorinventar, hjælpemidler m.v.) og dårligt nok til vedligeholdelse af det eksisterende. På denne konto burde der - til otte kontorer - være et beløb på kr. 200.000 i nogle år. Indtil en tidssvarende og tilfredsstillende standard er opnået.

Som forholdene er nu, er der ingen midler til at tage sig af gæster fra ind- og udland; - og både institutterne og hovedkontoret har uhyre beskedne ressourcer til den rejsevirksomhed, som burde være en naturlig og uundværlig del af den samlede

kulturelle formidlingsvirksomhed. En rimelig rejse- og repræsentationskonto burde, stadig for otte kontorer, være på i hvert fald kr. 350.000.

Som hjælp til aktivitetsprogrammerne ville et beløb på kr. 350.000 give meget store muligheder for en tilfredsstillende løsning af de nuværende opgaver.

En merbevilling på ialt kr. 1.400.000 ville således bringe Det danske Selskab op på et tidssvarende og tilfredsstillende, men stadig et ret skrabet, niveau.

I de senere år er personaleressourcerne tidvis blevet øget gennem ansættelse af langtidsledige i 7-måneders perioder.

Denne mulighed ser ud til at blive mindsket i fremtiden.

Det er beregnet, at for at udnytte det eksisterende potentiale bedst muligt, ville en personaleforøgelse på 6 være ønskelig. 2 på institutterne og 4 på hovedkontoret.

Som tommelfingerregel kan der regnes med en udgift på 5-600.000 kroner til et kulturinstitut. Der er i redegørelsen antydnet ønske om fem nye institutter i Vesteuropa - altså en merudgift på 2,5-3 millioner kroner + etableringsudgifter. Når det gælder de antydede oversøiske udvidelser vil udgifterne, under de givne forudsætninger, skønnes at ligge omkring kr. 100.000 pr. post.

- 10 Midlerne til Det danske Selskab er, selv med den foreslåede merbevilling, meget beskedne, sammenholdt med de samlede udgifter til kultursamarbejde med andre lande, incl. de multilaterale organisationer. Det danske Selskab har en lang og god tradition for en sparsommelig administration og er overbevist om at kunne udnytte yderligere bevillinger på en effektiv og samfundsgavnlig måde.

Det danske Selskab har sit særkende ved at lægge vægt på gensidigheden (vi kan lære af hinanden), ved at tage sit udgangspunkt i pædagogiske og folkeoplysende overvejelser, ved at være et led i den danske folkelige tradition, ved at virke ved et samspil af offentlige og private kræfter og pengemidler, ved

både at kunne tage selvstændige initiativer og smidigt gå ind og supplere andre aktiviteter ud fra sine særlige forudsætninger.

Det danske Selskab opfatter sig ikke som værende i konkurrenceforhold til andre initiativtagere innen for det internationale og mellemfolkelige kulturformidlingsarbejde, og er overbevist om, at åbent samarbejde vil sikre de bedste resultater og give den bedste udnyttelse af ressourcerne.

PH/hk

17.9.86

Bilag B.

(ad kapitel III, afsnit 1)
vedrørende kulturaftaler

Bilag

DANMARKS BILATERALE KULTURAFtaler MED ANDRE LANDE

A) Generelle ikke tidsbegrænsede bilaterale kulturaftaler

	<u>Undertegnesdato</u>
1. Tjekkoslaviet	12.05.1937
2. Italien	26.10.1956
3. Belgien	31.12.1957
4. Polen	08.06.1960
5. Sovjetunionen	11.09.1962
6. Frankrig	15.02.1967
7. Rumænien	29.08.1967
8. Bulgarien	30.04.1969
9. Jugoslavien	12.10.1970
10. Ungarn	24.02.1971
11. Israel	15.06.1972
12. Egypten	29.10.1972
13. Storbritannien	02.05.1974
14. Forbundsrepublikken Tyskland	18.06.1974
15. Grækenland	17.09.1976
16. DDR	13.10.1976
17. Spanien	18.08.1978
18. Portugal	21.07.1982

B) Tidsbegrænsede bilaterale aftaler om kulturelt samarbejde

	<u>Seneste undertegnesdato</u>
19. Kina (3-årigt program)	16.09.1983
20. Østrig (3-årigt program)	15.10.1986
21. Holland (3-årigt program)	19.09.1986
22. Albanien (2-årig protokol)	22.08.1985
23. Dansk-indiske drøftelser om kulturelt samarbejde	12.12.1977

Bilag C.

Eksempel på kulturaftale med et vesteuropæisk og et øst-europæisk land og dertilhørende arbejdsprogrammer.

Spanien

Polen

Bekendtgørelse

af

kulturoverenskomst af 18. august 1978 med Spanien

Ved kgl. resolution af 6. december 1978 har Danmark ratificeret en i København den 18. august 1978 undertegnet kulturoverenskomst mellem Danmark og Spanien.
Overenskomsten har følgende ordlyd:

Udenrigsmin. PK. II. j. nr. 41. Dan.-Spa. 1. a.

J. N. SCHULTZ 97523
KØBENHAVN

OVERENSKOMST

mellem Kongeriget Danmark og Kongeriget Spanien om kulturelt samarbejde

Kongeriget Danmarks regering og Kongeriget Spaniens regering er, i ønsket om at udvikle samarbejdet på de kulturelle, uddannelsesmæssige og videnskabelige områder, og ud fra den overbevisning, at et sådant samarbejde vil fremme kendskabet til og forståelsen for det andet lands sprog og kultur og derved bidrage til at styrke de venskabelige forbindelser mellem de to lande, blevet enige om følgende:

Artikel 1

Hver af de kontraherende parter vil i muligt omfang støtte studier og undervisning på universiteter, andre højere læreanstalter og i skoler i det andet lands sprog, litteratur og civilisation. De vil med henblik herpå så vidt muligt fremme en udveksling af lærere ved sådanne institutioner og af publikationer og pædagogisk materiale vedrørende disse studieområder.

Artikel 2

Hver af de kontraherende parter begunstiger på sit territorium sådanne kulturelle eller videnskabelige institutioners oprettelse og virke, som den anden part ønsker at oprette eller bevare dersteds. Disse institutioner nyder inden for rammerne af den nationale lovgivning de størst mulige lettelser med hensyn til deres virke.

Artikel 3

1) De kontraherende parter vil fremme forbindelser og samarbejde imellem organer og institutioner for forskning, uddannelse, litteratur og kunst i deres respektive lande. Med dette for øje vil de bestrebe sig for at fremme og gennemføre udvekslinger af professorer, videnskabsmænd, forskere og eksperter inden for disse organer og institutioner ved gensidige

CONVENIO

de cooperacion cultural entre el Reino de Espana y el Reino de Dinamarca

El Gobierno del Reino de Espana y el Gobierno del Reino de Dinamarca, Deseosos de desarrollar su cooperacion en los campos de la cultura, la educacion y la ciencia, Convencidos de que tal cooperacion fomentara el conocimiento y la comprension del idioma y la cultura del otro pais, y con ello contribuirá a reforzar las relaciones amistosas entre los dos países, han convenido lo siguiente,

Artículo 1

Cada una de las Partes Contratantes apoyará, en la medida de lo posible, los estudios y la ensenanza en las universidades, otros centros docentes de estudios superiores y escuelas, del idioma, la literatura y la **civilización** del otro pais. A este fin fomentarán el intercambio de profesores de tales instituciones y de publicaciones y material pedagogico relacionados con estos campos de estudios.

Artículo 2

Cada una de las Partes Contratantes favorecerá la instalacion y funcionamiento en su territorio de las instituciones culturales o cientificas que la otra Parte desee fundar y mantener en él. Estas instituciones se beneficiarán de las mas amplias facilidades para su funcionamiento, en el marco de la legislacion nacional.

Artículo 3

(1) Las Partes Contratantes fomentarán las relaciones y la cooperacion entre organismos e instituciones de investigation, educacion, literatura y arte en sus países respectivos. A este fin fomentarán y llevarán a cabo intercambios de profesores, científicos, investigadores y expertos de estos organismos e instituciones, por medio de visitas y estancias **mútuas** con el

besøg og ophold med henblik på studier, deltagelse i konferencer, tilvejebringelse af kontakter, etc. og i denne forbindelse sikre dem de nødvendige lettelser i det omfang, det er muligt.

2) For at styrke dette samarbejde vil de kontraherende parter gennemføre direkte udvekslinger af bøger og publikationer af videnskabelig, uddannelsesmæssig, teknisk og litterær karakter, etc.

3) De vil fremdeles opmuntre til deltagelse af delegationer eller repræsentanter fra deres videnskabelige, uddannelsesmæssige og kulturelle institutioner og organer i kongresser, konferencer, kollokvier, etc., som afholdes i det andet land.

Artikel 4

Hver af de kontraherende parter vil i videst muligt omfang bevilge forskere, kunstnere og studerende fra det andet land stipendier til studier og videreuddannelse, idet de også i denne forbindelse understreger den betydning, der tillægges uddannelsen af lærere i det andet lands sprog og civilisation.

Artikel 5

Hver af parterne vil undersøge mulighederne for at indrømme de i det andet land gennemførte studier, beståede prøver og eksaminer samt opnåede eksamensbeviser delvis eller fuldstændig ligestilling inden for sit territorium.

Artikel 6

De kontraherende parter vil fremme gensidige besøg af personer beskæftiget med litteratur, musik, kunst, teater, film og anden kulturfremmende virksomhed i videste forstand med henblik på studier og andre opgaver som f. eks. deltagelse i konferencer, festivals og internationale konkurrencer.

Artikel 7

De kontraherende parter vil fremme udvekslinger af kunstnere og ensembler, koncerter og teateropførelser samt udvekslinger af kunststillinger og udstillinger af informations- og uddannelsesmæssig karakter, ligesom man vil fremme udvekslingen inden for områderne film og litteratur.

objeto de estudios, conferencias, consultas, etc. asegurándose en la medida de lo posible, las facilidades necesarias para ello.

(2) Para reforzar esta cooperación, las Partes Contratantes llevarán a cabo el intercambio directo de libros y publicaciones de carácter científico, educativo, técnico, literario, etc.

(3) Asimismo favorecerán la participación de delegaciones o **representantes** de sus organismos e instituciones científicas, educativas y culturales, en aquellos congresos, conferencias, coloquios, etc., que se celebren en el otro país,

Artículo 4

En la medida de lo posible, las Partes Contratantes concederán a investigadores, artistas y estudiantes del otro país, becas para estudios y formación adicional, subrayando también en este orden de ideas, la importancia que se atribuye a la formación de profesores del idioma y civilization del otro país.

Artículo 5

Cada una de las Partes **examinará** los medios de **conceder** a los estudios efectuados, a los concursos y exámenes aprobados y a los diplomas obtenidos en el territorio de la otra Parte la convalidación parcial o total en su territorio.

Artículo 6

Las Partes Contratantes fomentarán las visitas mutuas de - personas dedicadas a la literatura, música, arte, teatro, **cine** y demás actividades encaminadas al desarrollo cultural - en el sentido más amplio, con vistas a realizar estudios y trabajos complementarios, así como la participación en conferencias, festivales y concursos internacionales.

Artículo 7

Las Partes Contratantes fomentarán el intercambio de artistas y conjuntos artísticos, conciertos y representaciones — teatrales, así como de exposiciones artísticas y otras de carácter informativo y educativo, al igual que fomentarán el intercambio dentro de los campos del **cine** y de la literatura.

Artikel 8

De kontraherende parter vil fremme samarbejdet mellem ungdomsorganisationer og grupper af unge samt mellem organisationer for idræt og fysisk uddannelse i de to lande.

Artikel 9

De kontraherende parter vil inden for deres nationale lovgivnings rammer lette al indførsel af materiale, som tjener til at opfylde nærværende overenskomsts formål.

Artikel 10

De kontraherende parter vil udpege repræsentanter, som vil mødes periodisk i en blandet kommission. Aftale om mødetidspunkter træffes ad diplomatisk vej. Den blandede kommission træffer beslutning om gennemførelsen af denne overenskomsts bestemmelser og fastlægger de organisatoriske og finansielle vilkår for de i overenskomsten omhandlede udvekslinger.

Artikel 11

Denne overenskomst skal ratificeres og træder i kraft på datoen for ratifikationsinstrumenternes udveksling. Ratifikationsinstrumenterne skal udveksles i Madrid.

Overenskomsten skal være gældende for en periode på fem år fra dens ikrafttrædelsesdato. Efter denne første gyldighedsperiode kan hver af de kontraherende parter bringe overenskomsten til ophør med seks måneders skriftligt varsel til den anden part.

Udfærdiget i København i to eksemplarer, et på dansk og et på spansk, således at begge tekster har lige gyldighed, den 18. august 1978.

For Kongeriget Danmarks regering
Lise Østergaard

For Kongeriget Spaniens regering
José Manuel de Abaroa

Overenskomsten trådte i medfør af artikel 11 i kraft den 21. marts 1979.

Article» 8

Las Partes Contratantes fomentarán la **cooperación** entre organizaciones y grupos juveniles, así como entre organizaciones deportivas y de educación física de los dos países.

Artículo 9

Las Partes Contratantes facilitarán en el marco de sus legislaciones nacionales la importación de todo material destinado al cumplimiento del **presente** Convenio.

Artículo 10

Las Partes Contratantes designarán sus **representantes** que se reunirán, a intervalos regulares, en una **Comisión Mixta**, fijándose las fechas de reunion por **ví**a diplomática. La Comision Mixta tomará decisiones referentes a la realization de las disposiciones de este Convenio y determinará las - condiciones relativas a la organization y financiación de los intercambios objeto del Convenio.

Artículo 11

El **presente** Convenio **requiere** ser ratificado y entrará en vigor en la fecha del intercambio de los Instrumentos de Ratificación. Los Instrumentos de Ratificación se **intercambiarán** en Madrid.

En Convenio será válido por un periodo de cinco años desde la fecha de su entrada en vigor. Transcurrido este primer periodo de validez, cada una de las Partes Contratantes podrá denunciar el Convenio, comunicándolo, por escrito con seis meses de aviso, a la otra Parte.

Hecho en la ciudad de Copenhague el día 18 de Agosto de 1978, en dos ejemplares, uno en idioma español y uno en idioma danés, siendo auténticos igualmente ambos textos.

Por el Gobierno del Reino de España
José Manuel de Abaroa

Por el Gobierno del Reino de Dinamarca
Lise Østergaard

Udenrigsministeriet, den 3. juli 1979

Henning Christophersen

PROGRAM FOR DET KULTURELLE SAMARBEJDE

MELLEM KONGERIGET DANMARK OG KONGERIGET

SPANIEN FOR ARENE 1986, 1987 OG 1988

En dansk delegation og en spansk delegation, som mødtes i Madrid fra 16. til 18. april 1986, er, i overensstemmelse med artikel 10 i kulturaftalen af 18. august 1978 mellem den danske regering og den spanske regering, blevet enige om følgende program:

I. UDDANNELSE OG VIDENSKAB

Udveksling af gæsteforelæsere

- 1.a) De to parter er enige om gensidigt hvert år at indbyde indtil tre gæsteforelæsere på universitetsniveau til besøg af højst 10 dages varighed.

Indbydelserne fremsendes gennem de diplomatiske kanaler.

- b) Den sendende part betaler rejseudgifterne frem og tilbage til det første bestemmelsessted, medens den modtagende part betaler udgifterne til opholdet og eventuelle rejser indenfor dens territorium, som er forudset i besøgsprogrammet.

Den spanske part betaler en godtgørelse på 6.000 pesetas pr. dag; den danske part betaler en godtgørelse på 530 kr. pr. dag.

Studiebesøg

- 2.a) De to parter vil opmuntre til samarbejde mellem deres videnskabelige forskningsråd og -institutioner, samt mellem Det Kgl. Danske Videnskabernes Selskab og de tilsvarende spanske institutioner.

Parterne udtrykker deres tilfredshed med det astrofysiske samarbejde mellem de to lande og er enige om at fremme det mest muligt.

- b) De to parter vil fortsat fremme udvekslingen af oplysninger mellem Dansk Teknisk Oplysningstjeneste og den tilsvarende spanske organisation.
3. De to parter er enige om at udveksle to eksperter fra hver side årligt på videnskabens område, særligt indenfor det astrofysiske samarbejde, til besøg af hver 2 ugers varighed.

Parterne vil endvidere udveksle en ekspert fra hver side inden for uddannelsesområdet til besøg af indtil 10 dages varighed.

De finansielle vilkår med hensyn til disse udvekslinger er de samme som nævnt i artikel 1.b.

Stipendier til studieophold

- 4.a) Den danske part vil årligt yde 41 stipendiemånedsrater til viderekomne studerende og til forskere. Stipendierne andrager for tiden kr. 3.890 pr. måned og reguleres årligt.
- b) Den spanske part vil årligt yde 41 stipendiemånedsrater til viderekomne studerende og til forskere. Stipendierne andrager 48.000 pesetas pr. måned.
- c) Eksperter indenfor det astrofysiske område fra begge lande har adgang til de stipendier, der nævnes under pkt. a og b.

- d) De to parter er enige om at udveksle navne på kandidater og suppleanter til stipendierne inden 1. april og at underrette om deres beslutning inden 1. juli hvert år. Indstilling til forskerstipendier kan dog forelægges 3 måneder før påbegyndelsen af besøget.

Spanskundervisningen i Danmark og danskundervisningen i Spanien

5. Begge parter udtrykker stor tilfredshed med det samarbejde, der finder sted mellem det spanske kulturinstitut i København og spansklærerne i de danske gymnasier og universiteter.

I lyset af den tiltagende interesse for faget spansk i den danske gymnasieskole, udtrykker begge parter ønske om, at dette samarbejde fremmes mest muligt inden for det løbende programs rammer, idet den spanske part hertil kan stille bøger og undervisningsmateriale til rådighed.

6. Med henblik på at fremme danskundervisningen i Spanien er den danske part rede til at tage de nødvendige skridt til at udsende en lektor i dansk sprog og litteratur på universitetsniveau for en periode af højst 3 år til et spansk universitet under forudsætning af, at dette måtte være indstillet på at bidrage med en del af vedkommendes aflønning. Den danske part kan i så fald stille undervisningsmateriale til rådighed.

Den spanske part vil informere de spanske universiteter om dette danske tilbud.

7. Den danske part vil årligt yde 5 stipendier til at deltage i kursus af 3 ugers varighed i august måned i dansk sprog og kultur.

Stipendierne dækker kursusgebyr, kost og logi under opholdet samt et mindre beløb til lommepenge.

Den spanske part vil årligt yde 5 stipendier til deltagelse i sommerkurser af 1 måneds varighed. Disse stipendier vil udgøre 48.000 pesetas pr. måned. Til kurserne ved Escuela Diplomática ydes desuden fritagelse for kursusgebyr, livsforsikring og sygeforsikring, bortset fra udgifter til medicin.

I betragtning af den store interesse for spansk sprog og litteratur i Danmark tilbyder den spanske part gennem ministeriet for undervisning og forskning fra 1987 årligt 2 sommerstipendier for danske gymnasielærere til kursus ved Universitetet i Salamanca. Stipendierne omfatter kost og logi og fritagelse for undervisningsgebyr. Nærmere oplysninger vil blive givet gennem diplomatiske kanaler.

8. Ækvivalens

Begge parter er enige om behovet for at fortsætte kontakterne med hensyn til ækvivalens, både bilateralt og multilateralt og derfor fortsat at udveksle erfaring og dokumentation på området.

Multilateralt samarbejde

9. De to parter ønsker fortsat udvikling af de eksisterende kontakter mellem deres UNESCO Nationalkommissioner såvel som mellem de to landes delegationer til internationale organisationer af videnskabelig, kulturel og pædagogisk karakter.

II. KULTUR

Udveksling af eksperter

10. Parterne vil årligt hver modtage op til 5 specialister indenfor kulturområdet til studiebesøg af indtil 2 ugers varighed.

Informatik

11. Den spanske part udtrykker interesse for, at begge parter fremmer samarbejdet med hensyn til informatik indenfor kulturområdet gennem ekspertbesøg og mere konkret indenfor følgende områder:

Produktion og distribution af kulturelle data.

Omlægning til datastyring af biblioteker, museer og arkiver.

Omlægning til datastyring af administrationens aktiviteter med hensyn til ophavsret og beskyttelse af den historiske kulturarv.

Musik

12. De to parter foreslår udveksling af solister, små instrumentalensembler og eventuelt dirigenter på ikke-kommerciel basis. Der udveksles oplysnings- og nodemateriale.

Film

13. Begge parter udtrykker deres interesse i at fortsætte gennemførelsen i hvert af de to lande af filmdage eller -uger for at præsentere de ud fra et kunstnerisk synspunkt vigtigste værker fra det andet lands film-

produktion af såvel spillefilm som kortfilm.

Disse arrangementer vil ligeledes kunne give mulighed for møder mellem kunstnere og andre personer fra filmens verden, som vil blive modtaget af det land, hvor arrangementet finder sted, i et antal af 2 til 3 personer i 4-5 dage.

Begge parter vil fremme besøg mellem direktøren for Fílmoteca Espanola og en repræsentant for den danske filmverden af en maximumsvarighed på 1 uge.

Teater og ballet

14. De to parter er enige om at yde hinanden fornøden bistand til fremme af udvekslinger indenfor dette område og at udveksle relevante oplysninger herom.

Den danske part udtrykker sin interesse for at gennemføre en udveksling af gæstespil mellem **teater-**grupperne "La Quadra de Sevilla" og "Den Blå Hest". Den spanske teatergruppe tænkes at optræde i Danmark i september 1986.

Udgifter til udvekslinger

15. Udvekslinger af personer eller delegationer, som er omhandlet i artiklerne 10, 11 og 13 i nærværende program vil blive gennemført på følgende vilkår:
- a) Den sendende part dækker rejseudgifterne **tur-**retur for sine eksperter.
  - b) Den modtagende part dækker de rejseudgifter inden for sit territorium, som er nødvendige for gennemførelse af besøgsprogrammet.
  - c) Den modtagende part dækker udgifterne til ophold og forplejning efter de i landet gældende regler. Den spanske part vil betale 6.000 pesetas pr. dag til alle opholdsudgifter. Den danske part

vil betale 200 d.kr. pr. dag plus udgifter til hotel.

16. Udgifter til rejser og ophold for solister og kunstneriske grupper, omhandlet i artiklerne 12 og 14, vil blive afholdt som følger:
- a) Rejseudgifterne tur-retur, såvel som udgifter til transport af personlige effekter, dekorationer, kostumer, musikinstrumenter etc. vil blive afholdt af den sendende part.
  - b) Opholdsudgifterne samt udgifter forbundet med gennemførelsen af de kunstneriske programmer vil blive dækket af den modtagende part.
  - c) Vilkår og detaljer for gæstespillene, specielt med hensyn til betaling af honorarer, aftales og betales af arrangørerne.

Udstillinger

17. Begge parter vil fremme udvekslingen af udstillinger mellem de to lande, specielt ved at fremme kontakterne mellem museer og relevante udstillingssteder.

Den danske part tilbyder at sende enten udstillingen "Imágenes **Nórdicas**" eller en udstilling af værker af maleren Arne Haugen Sørensen til Spanien.

Den spanske part vil undersøge mulighederne for at modtage en af de nævnte udstillinger.

Den spanske part tilbyder at sende udstillingen "España Escultura Multiplicada" til Danmark under dette programs løbetid.

De udstillinger, der er omtalt i denne artikel, vil blive nærmere aftalt gennem de diplomatiske kanaler.

Den danske part udtrykker Louisiana Museets ønske om at modtage en udstilling af billedhuggeren Eduardo Chillida såvel som udstillingen "Hyldest til Barcelona".

18. Finansieringen af udveksling af udstillinger vil blive gennemført som følger:

Senderlandet betaler:

- a) udgifter til transport til første udstillingssted og tilbage fra sidste udstillingssted;
- b) forsikringsudgifter fra "søm til søm";
- c) tilvejebringelse af materiale til udarbejdelse og trykning af katalog;
- d) udgifter til rejse tur-retur for den ekspert, der varetager opsætning og præsentation af udstillingen.

Modtagerlandet betaler:

- a) udgiften til lokaler og personale, som varetager opsætning af og opsyn med udstillingen;
- b) trykning af katalog og publiceringsmateriale (plakater, indbydelser);
- c) opholdsudgifter i højst 10 dage for den ekspert, som ledsager udstillingen;
- d) transportomkostninger inden for sit territorium;
- e) i tilfælde af beskadigelse af udstillede genstande er den modtagende part pligtig til at tilsende den sendende part al nødvendig dokumentation vedrørende skaderne med henblik på at lette opnåelsen af erstatning fra forsikringsselskabet. Omkostningerne vedrørende tilvejebringelse af dokumenter med hensyn til skaderne påhviler modtagerparten. Der kan ikke udføres nogen restaurering af de beskadigede genstande uden den sendende parts forudgående samtykke.

Bøger og publikationer

19. De to parter vil fortsat støtte udbredelsen af deres landes kultur gennem boggaver på grundlag af anmodning fremført af den interesserede part.

Den spanske part udtrykker sin tilfredshed over 4 danske repræsentanters deltagelse i det møde mellem spanske og nordiske oversættere, som vil finde sted i Madrid fra 21. - 25. april 1986.

Den spanske part foreslår afholdelsen af bibliografiske udstillinger, i hvilke specialister og skribenter fra begge lande vil deltage.

Begge parter udtrykker ønske om at fremme initiativer til hjælp til oversættelse af litterære værker fra begge lande.

Biblioteker

20. De to parter vil fremme samarbejdet på biblioteksområdet, særligt på følgende områder:

Mulighed for at indgå overenskomster mellem de respektive nationalbiblioteker.

Udveksling af oplysning om deres organisation, bibliotekssystemer, tekniske regler og faglige publikationer.

Udveksling af publikationer.

Arkiver

21. De to parter vil fremme samarbejdet mellem deres respektive arkiver, idet man herved lægger særlig vægt på følgende aspekter:

Udveksling af information og publikationer.
Fri adgang for forskere fra hvert af landene til arkiverne i det andet land i overensstemmelse med gældende regler.
udveksling af mikrofilm af dokumenter beroende i de to landes arkiver i overensstemmelse med gældende regler.

Den spanske part udtrykker sin interesse for at øge udvekslingen af information om dokumentationskilder om begge landes historier.

Radio og television

22. Begge parter bemærker med tilfredshed det bestående samarbejde mellem deres nationale radio- og tv-organisationer, og vil anbefale deres respektive organisationer en udvikling af dette samarbejde.

Ungdomsudveksling

23. Parterne er opmærksomme på betydningen af udvekslingen af unge og vil gøre deres bedste for at fremme sådanne udvekslinger gennem deres respektive organisationer.
24. Begge parter vil modtage to ungdomseksperter fra det andet land i 1 uge, for at de kan gøre sig bekendt med organisation og aktiviteter indenfor ungdomsområdet.

De økonomiske vilkår for denne udveksling vil være de samme som omhandlet i artikel 1.b.

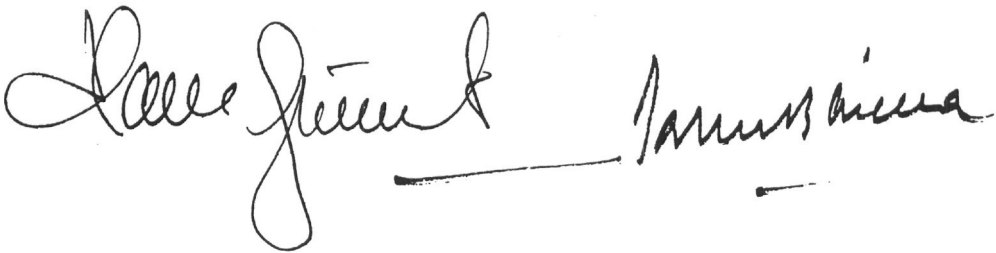
III. STED OG DATO FOR NÆSTE MØDE

Parterne vil afholde næste møde i den blandede kommission i København i andet halvår 1988. Nøjagtige tidspunkter vil blive aftalt gennem de diplomatiske kanaler.

Udfærdiget i Madrid den 18. april 1986, i to eksemplarer på det danske og spanske sprog, således at begge tekster har samme gyldighed.

Formand for den
danske delegation

Formand for den
spanske delegation

The image shows two handwritten signatures in black ink. The signature on the left is for the Danish delegation, and the signature on the right is for the Spanish delegation. Both signatures are written in a cursive, flowing style. There are horizontal lines drawn under each signature, likely indicating where the names were written on the original document.

• 1'

Bekendtgørelse

om

kulturoverenskomst med Polen af 8. juni 1960.

Ved kgl. **resolution** af 9. november 1960 **har** Danmark ratificeret ovennævnte overenskomst, hvis tekst lyder som følger:

Accord culturel entre le Royaume de Danemark et la République Populaire de Pologne.

Le Gouvernement du Royaume de Danemark et le Gouvernement de la République Populaire de Pologne, désireux de promouvoir les relations culturelles entre les deux pays sont convenus de ce qui suit:

Article 1er.

Le présent Accord a pour but d'intensifier l'esprit de bonne intelligence entre le peuple danois et le peuple polonais par une collaboration dans le domaine de l'éducation, des lettres, des arts et des sciences.

Article 2.

En vue d'atteindre le but énoncé dans l'article 1er, les Parties Contractantes favoriseront, si possible par l'octroi de bourses, l'échange de représentants d'institutions et d'organisations scolaires, scientifiques et culturelles. Elles encourageront également des manifestations culturelles de tout genre ayant trait à l'autre pays.

Article 3.

Il sera constitué dans chacun des deux pays une commission appelée à soumettre au Gouvernement du pays des suggestions quant à l'exécution des dispositions des articles 1er et 2. Le Représentant diplomatique de l'autre Partie Contractante pourra être invité à prendre part aux délibérations de cette commission.

Article 4.

Le présent Accord sera ratifié et l'échange des instruments de ratification aura lieu à Varsovie.

Le présent Accord entrera en vigueur le jour de l'échange des instruments de ratification.

Kulturoverenskomst mellem Kongeriget Danmark og Den polske Folkerepublik.

Kongeriget Danmarks regering og Den polske **Folkerepubliks** regering har ud fra ønsket om at fremme de kulturelle forbindelser mellem de to lande indgået følgende overenskomst:

Artikel 1.

Formålet med denne overenskomst er at fremme den gensidige forståelse på åndslivets område mellem det danske folk og det polske folk ved samarbejde inden for undervisning, litteratur, kunst og videnskab.

Artikel 2.

De kontraherende parter vil med henblik på at nå de i artikel 1 nævnte mål, om muligt ved at yde stipendier, fremme udvekslingen af repræsentanter fra institutioner og organisationer af undervisningsmæssig, videnskabelig og kulturel art. De vil endvidere opmuntre enhver form for kulturelle manifestationer, som har tilknytning til det andet land.

Artikel 3.

Der skal i hvert af de to lande nedsættes en kommission med den opgave at forelægge vedkommende hinds regering forslag til gennemførelse af bostominolsorno i artikel 1 og 2. Det andet lands diplomatiske ivpræsentant kan indbydes til at deltage i kommissionens forhandlinger.

Artikel I.

Denne overenskomst skal ratificeres, og udvekslingen af ratifikationsinstrumenterne skal ske i Warszawa.

Overenskomsten **træder** i kraft på dagen for ratifikationsinstrumenternes udveksling.

Après une première période d'application de cinq ans, le présent Accord pourra être dénoncé par l'une ou l'autre des Parties sur avis préalable de six mois.

En foi de quoi, les soussignés dûment autorisés à cette fin par leurs Gouvernements respectifs, ont signé le présent Accord.

Fait à Copenhague, le 8 juin 1960 en double exemplaire en langue française.

Efter en første gyldighedsperiode på 5 år kan denne overenskomst opsiges af hver af parterne med 6 måneders varsel.

Til bekræftelse heraf har de undertegnede af deres respektive regeringer i dette øjemed behørigt bemyndigede underskrevet denne ; overenskomst.

Udfærdiget i København den 8. juni 1960 i to eksemplarer på fransk.

FOR KONGERIGET DANMARKS REGERING:
POUR LE GOUVERNEMENT DU ROYAUME DE DANEMARK:

J. O. Krag.

FOR DEN POLSKE FOLKEREPUBLIKS REGERING:
POUR LE GOUVERNEMENT
DE LA REPUBLIQUE POPULAIRE DE POLOGNE:

A. Rapacki.

Overenskomsten er i medfør af artikel 4 trådt i kraft ved ratifikationsinstrumenternes udveksling i Warszawa den 12. december 1960.

Udenrigsministeriet, den 17. januar 1961.

J. O. Krag.

PROGRAMME

FOR THE IMPLEMENTATION OF THE CULTURAL AGREEMENT BETWEEN THE KINGDOM OF DENMARK AND THE POLISH PEOPLE'S REPUBLIC FOR THE PERIOD APRIL 1, 1985 - MARCH 31, 1988

In accordance with the provisions of Article 3 of the Cultural Agreement between the Kingdom of Denmark and the Polish People's Republic signed on June 8, 1960, a Danish-Polish Mixed Commission met in Warsaw from December 4 to 6, 1984, and agreed upon the following Programme for the period of April 1, 1985 - March 31, 1988.

The two Parties declared their intention to continue the cooperation in the fields of culture, education and science observing the provisions of the Final Act of the Conference on Security and Cooperation in Europe and that of the Concluding Document of the Madrid Meeting held under the Final Act.

L SCIENCE AND EDUCATION

1. Both Parties shall, within their possibilities, support cooperation between the Polish Academy of Sciences, Polish institutions of higher education, on the one part, and Danish institutions of science and higher education, on the other, on the basis of direct scientific contacts, particularly with regard to:

- possible common research work,
- exchange of information, scientific publications and periodicals,
- exchange of experience in teaching methods,
- consultations, participation in seminars and colloquia.

Such cooperation is found desirable between institutions of higher education, inter alia, in the fields of:

- a - Scandinavian and Polish philology and literature
- b - Agricultural and veterinary science
- c - Technical and natural sciences
- d - Health protection and medical sciences
- e - Economic and social sciences.

2. Each Party shall promote the teaching at its universities of the other Party* s language and literature.

a. Courses in Danish language and literature are conducted at the University of Poznan, Scandinavian Section. A native Danish lecturer and a native Danish teaching assistant are attached to the University.

The Danish Party is willing to consider Polish proposals for further Danish teaching staff, depending on the financial modalities which will be discussed separately in each case,

b. Courses in Polish language and literature are conducted at the universities of Copenhagen and Aarhus. A native Polish lecturer is attached to the University of Aarhus. The Polish Party is ready to send a native Polish lecturer and visiting lecturers to assist in the teaching of Polish language and literature at the University of Copenhagen.

c. Both Parties will assist the lecturers in the Polish and Danish languages by supplying them with didactic equipment, periodicals, newspapers, handbooks, maps, tapes, etc.

3. Each Party shall annually invite 4 professors or equivalent persons from the other country to deliver lectures and/or exchange experience for a period of up to 10 days each.

4. Each Party shall annually grant the following scholarships:

a. For students and junior scientific workers - a total of 32 months, divided into periods of 4-8 months.

b. For senior scientific workers - a total of 48 months, divided into periods of 3-6 months.

c. If suitable candidates are not available in one of the categories, scholarships may be converted from one category to another, subject to the approval of both Parties.

d. The Parties shall annually grant scholarships for a total period of 7 months for candidates specializing in the language and literature of the other country, in order to take part in summer courses at Danish and Polish universities, respectively.

e. During the validity of the Programme the Danish Party will grant 4 scholarships of 1 month each to 1st-year students of Danish at the Poznan University to attend a special summer course in Denmark.

5. The Parties shall exchange specialists in the fields of education and science for short visits totalling 50 days annually to examine questions of cooperation and to exchange experience, including at least 10 days for the purpose of education.

6. The Parties will encourage cooperation in the field of evaluation of the contents of school textbooks in history and geography concerning information on the other country. The Polish Party proposes to hold a meeting of experts on school textbooks in Warsaw in February 1985.

7. The Parties will exchange information and publications on science, education, educational systems,- school programmes, etc.

8. The Parties will encourage direct cooperation between schools of both countries and exchange of groups of pupils.

9. The Parties will encourage direct cooperation between the Polish Society for the Promotion of Knowledge and the Dansk Folkeoplysnings Samråd,

10. Each Party shall grant all possible facilities to enable specialists of the other country to study and do research work at their own expense in institutions of higher learning, archives, libraries and museums,

11. Within the framework of the Unesco Convention the Parties will cooperate with regard to the mutual recognition of studies, diplomas and degrees concerning higher education. They will exchange publications and other information on their educational systems with a view to facilitating comparison and take such direct contacts as they deem necessary,

II, CULTURE AND ART

Exchange of Specialists in the fields of Culture and Art

12. The Parties shall continue the exchange of representatives of various cultural activities such as fine arts, handicraft and design, theatre, literature, music, public libraries, archeology, archives, etc, for a total period of 22 weeks annually.

This quota does not cover exchanges of persons as laid down in Articles 14, 15, 22 and 4o.

13. The Parties shall continue encouraging direct cooperation between artists' associations and cultural institutions in both countries. This cooperation shall include among others common research, exchange of personnel, experience, materials, exhibitions., etc.

14. The Parties shall encourage continued cooperation between the Academy of Music in Warsaw and the Royal Conservatory of Music in Copenhagen. The two institutions shall alternately once every year exchange a group of 3-5 persons. The same exchange shall take place between Fyns Musikkonservatorium in Odense and the Academy of Music in Katowice. During the validity of the Programme the total quota will be up to 150 days for each Party.

The Parties shall also encourage direct cooperation between other schools of art in both countries and, in particular, between:

a/ The State Higher Schools of Fine Art in Lodz and Wrocław and Kunsthaandvaerkerskolen in Kolding,

b/ The State Higher School of Film, Television, and Theatre in Lodz and the Danish Film School in Copenhagen. This cooperation shall include, among others, common research, exchange of personnel /with reference to item 12/, experience, materials, exhibitions, films, etc.

15. The Parties will encourage participation from the other country in international cultural events organized in both countries and will invite each year 1-2 observers to some of these events. Lists of such events will annually be exchanged through diplomatic channels.

Theatre and Music

16. The Parties shall encourage translations and performances of plays from the other country.

At the same time each Party shall examine the possibilities of producing a play by an author from the other country with the possible participation of a director and a scenographer from that country.

Both countries shall encourage initiatives and projects connected with the looth anniversary of Stanislaw Ignacy Witkiewicz which will be celebrated under the auspices of UNESCO in 1985.

17. The Parties shall encourage performances of music, of composers as well as visits of composers and music critics from the other country,

18. The Parties shall encourage and support exchanges of smaller ensembles and soloists in various fields of music, especially within the fields of modern music of all genres with the view to participation in festivals as, among others, NUMUS and MUSIC YEAR in Denmark and WARSAW AUTUMN and JAZZ JAMBOREE in Poland.

The Parties will also promote cooperation in the field of electronic music through exchange of tapes to be played in connection with teaching and public concerts as well as through mutual participation in conferences and festivals and the like.

19. The Parties shall promote exchanges of **small** theatre groups /dramatic and puppet theatres/ as well as exchanges of chamber orchestras and other ensembles on a commercial or **non-commercial** basis.

The Danish Party will consider the possibility of receiving the following Polish ensembles:

- Pantomime Theatre of Henryk Tomaszewski,
- The Chamber Orchestra of the Polish Radio and Television in **Poznań**,

It is understood that the practical arrangements for the performances of the abovementioned ensembles will be made in agreement between the respective organizers /impresarios/ of the two countries.

20. The Parties shall encourage exchanges of amateur ensembles.

Literature and Publications

21. The Parties will encourage translation and publication of classic and contemporary literary works of authors from the other country. In order to establish, direct contacts and increase the possibilities of translation, the Parties shall exchange annually 1 or 2 translators and/or publishers of literary works.

22. The Polish Party shall offer one scholarship annually for a period of up to 2 months for a Danish translator of Polish literature.

23. The Polish Party will invite 1-2 Danish translators of Polish literature to attend 'the Congress of Translators of Polish Literature' to be organized in Poland.

The Danish Party will invite 1-2 Polish translators, to attend any international seminar for translators that will be organized in Denmark within the period of the present Programme.

24. In order to raise interest in each other's literature and to promote the work of translations, the Polish Party will organize a 1 week seminar for translators and publishers in Poland, and the Danish Party will send up to 4 participants to this seminar. The Danish Party may use the quota of article 12 for this purpose.

25. The Parties shall encourage cooperation between writers and their associations. For this purpose the Parties shall exchange annually a delegation of writers.

Fine Arts, Museology, Conservation of Historical Monuments

26. The Parties shall encourage direct contacts between museums with a view to exchange books, publications, scientific information and exhibitions.

The Central Maritime Museum in Gdansk is interested in continued cooperation with corresponding Danish museums.

Skibshistorisk Laboratorium of the Danish National Museum has expressed a wish to further develop the cooperation with relevant Polish museums.

27. Both Parties shall encourage exchange of artistic or other exhibitions in the cultural field.

The Polish Party proposes to send to Denmark an exhibition of contemporary medals and an exhibition "Władysław Strzemiński, Katarzyna Kobro and Henryk **Stażewski**".

The Danish National Museum has expressed a wish to receive the former exhibition and financial conditions of the latter exhibition were agreed upon between Fyns Kunstmuseum in Odense and the Museum of Art in **Łódź**.

The Danish Party proposes to send to Poland an exhibition of the works of the photographer John Johnsen entitled "Tracing of Movement".

Libraries

28. The Parties shall encourage cooperation between libraries with a view to exchange books, lending materials, mikro-films, etc. Special attention shall be paid to the cooperation between the Royal Library in Copenhagen and the National Library in Warsaw and between Statsbiblioteket in Aarhus and the Library of the University of Poznan.

Film

29. The Parties shall encourage exchanges of films, film literature and direct cooperation between the Danish Film Institute /feature films/ and the Danish Government Film Office /short films/ and corresponding Polish film institutions.

30. The Parties shall endeavour to organize, on the basis of reciprocity, weeks of feature films as well as short films of the other country with the participation of a delegation of film representatives.

The Danish Party will organize a "Week of the Polish Film" in 1985.

The Polish Party will organize a "Week of the Danish Film" in 1985.

31. The Parties shall encourage direct cooperation between film archives of both countries and shall consider the possibilities of organizing reviews of archive films from the other country. The Parties shall, in particular, **support** direct cooperation between "Det Danske Filmmuseum" and the **Polish** Films Archives in the field of exchange of films, film materials and documentation.

32. Each of the Parties shall support the participation of representatives of the other country in film festivals organized in their countries.

Other Fields of Culture

33. The Parties shall continue to encourage commercial exchanges between institutions of the two countries in the fields of film, publishing, printing and visual arts.

34. The Parties shall encourage **direct** cooperation between the national sections of main international cultural organizations such as ITI, ICOM, AICA, ICM, etc.

m. MASS MEDIA

35. The Parties noted with satisfaction the good cooperation between Danmarks Radio and Polskie Radio and Telewizja and the contacts existing between the two institutions with regard to the renewal of the agreement on cooperation of May 25, 1977.

36. The Parties note with satisfaction the professional cooperation between journalists, press agencies, publishing houses and editorial offices of newspapers and periodicals of the two countries.

The Parties shall encourage continued cooperation between the Higher School of Journalism in Aarhus- and the Faculty of Journalism and Political Sciences of Warsaw University.

IV. MISCELLANEOUS

37. The Parties will keep each other informed of important international congresses, conferences, colloquia, symposia and other meetings to be organized by their respective cultural and scientific institutions, in order to enable interested persons from the other country to participate in such events.

38. The Parties will encourage cooperation in the areas of physical culture, sports and tourism.

39. The Parties shall encourage cooperation between their youth organizations, in Denmark the Danish Youth Council and in Poland the Commission for Joint International Contacts of Polish Youth and Students' Unions, i. a. through exchange of delegations and youth groups.

40. The Parties shall encourage direct cooperation between the Association of Danish Architects and the Association of Polish Architects /SARP/. The Danish Party proposes to invite 1-2 Polish architects to any international seminar for architects organized in Denmark during the period of the present Programme,

41. The Parties shall promote cooperation between the Danish National Archives and the Main Office of the State Archives of the Polish People's Republic. This cooperation will cover exchange of information on the functioning of archives, exchange of publications and microfilms as well as reciprocal utilization of archive materials for research work.

42. The Parties shall continue to encourage direct cooperation between the National Commissions for UNESCO of the two countries.

V. GENERAL PROVISIONS

43. This Programme does not preclude the realization of other arrangements agreed upon by the two Parties through diplomatic channels«

44. The Parties shall, when necessary, review the implementation of the present Programme through diplomatic channels.

45. The regulations for implementation and financing of this Programme form an integral part of the Programme and are annexed thereto,

46. The next meeting of the Danish-Polish Mixed Commission will be held in Copenhagen in the second part of 1987.

Done and signed in Warsaw on the 6th of December, 1984, in duplicate in the English language, both texts being equally authentic.

For the Danish Party

For the Polish Party

Karl-Frederik HASLE

Tadeusz KOHOREWICZ

Annex

EXECUTIVE AND FINANCIAL PROVISIONS

EXCHANGE OF PERSONS

The cost of travel to the capital of the receiving country and back shall be covered by the sending Party or by the person exchanged, in accordance with national regulations.

The receiving Party shall cover travel expenses within its own territory according to the accepted programme of stay.

The receiving Party shall cover the cost of board and lodging by paying appropriate **scholarship** amounts or daily allowances and necessary medical assistance in accordance with the provisions in force in that country.

I. Scholarships /long - term visits/

1. Procedure

Nominations for scholarships offered under the present Programme shall be made before April 1 of each year. Nominations presented by the sending Party shall be accompanied by detailed information on the candidate, such as biographical data, academic record, command of languages and the proposed programme of stay or subject of studies.

Not later than 10 weeks after the date of reception of the **nomination**, the receiving Party shall inform the sending Party whether the candidate and his plan of studies have been accepted and give the name of the candidate's host institution. The exact date of the scholarship holders arrival shall be notified at least two weeks in advance.

The appropriate authorities of the host country shall render the scholarship holder all **necessary assistance.**

2. Financial Provisions

The financial conditions for scholarships shall be governed by the provisions in force in the two countries.

II. Guest Lectures

1. Procedure

The receiving Party shall transmit invitations concerning professors whom it would be willing to receive for guest lectures or exchange of experience. Not later than two months after the invitation, the sending Party shall inform the receiving Party whether the invitations have been accepted and if so, when the visits of the persons concerned can take place.

All details of programme of visit, such as exact date of arrival, programme and duration of stay, shall be agreed upon between the inviting institution and the guest lecturer not later than three weeks prior to the arrival of the lecturer.

2. Financial Provisions

The financial conditions for visits of guest lecturers shall be governed by the provisions in force in the two countries,

III. Short-term Visits /less than one month/

1. Procedure

The sending Party shall transmit to the receiving Party, not later than two months before a visit, necessary information

on persons whom it would like to send, including programme of stay, command of languages and proposed time of visit. The exact date of arrival shall be agreed between the Parties not later than three weeks prior to departure from the sending, country.

2. Financial Provisions

Financial conditions of such visits shall be governed by regulations in force in each of the two countries.

IV. Exchange of Ensembles and Soloists

The receiving Party shall grant artists, who have been officially invited, free accommodation and daily allowances and it shall cover performance expenses, excluding performance fees and including transportation within the territory of the receiving country.

Conditions of commercial exchange shall be agreed upon directly between organizers of such visits.

EXCHANGE OF EXHIBITIONS

1. Proposals for exhibitions shall be transmitted through diplomatic channels. Exhibition arrangements should be agreed upon directly between the institutions concerned.

All relevant technical data shall be submitted by the sending Party not later than three months before the opening of the exhibition.

2. The sending Party shall cover the transport charges of the exhibition to the first place of exhibition in the receiving country and the return transport charges from the last place of

exhibition as well as the insurance charges "nail to nail" for the period of transportation and duration of the display in the other country,

3. The receiving Party shall cover the costs of transportation within its country, costs of organization of the exhibition including costs of printing the catalogue and invitations.

4. The receiving Party shall take all necessary steps to properly protect the exhibits. In case of a damage done to an exhibit, the receiving Party is bound to provide the sending Party with all necessary documents to help claim and receive compensation for damages from the insurance.

5. As a rule, exhibitions shall be accompanied by one specialist whose costs of stay shall be covered by the receiving Party. An average period of his stay shall be 10 days.

For special exhibitions proposals for the arrangements with regard to mounting and dismounting of the exhibition should be agreed upon through diplomatic channels.

Bilag D.

(ad kapitel III, punkt 4)

Det nordiske samarbejde

Budget for nordisk kulturelt samarbejde 1985 og 1986

<u>Institutioner/projekt</u>	Virksomhedsbudget Danske kroner (1000)	
	1985	1986
<u>UDDANNELSE</u>		
Nordens Folkelige Akademi	4.157	4.700
Nordisk samarbejde på skoleområdet	1.664	1.697
Nordisk voksenundervisningsarbejde	491	501
Nordisk Journalistkursus	1.166	1.193
Nordisk Sprogsekretariat	1.260	1.367
Nordisk Sprog- og Informationscenter	1.972	2.257
Nordisk Højskole for Husholdsvidenskab	828	1.006
<u>Bidrag</u>		
Nordisk Føderation for Medicinsk Undervisning (NFMU)	600	612
Nordisk kursusvirksomhed på uddannelsesområdet	2.041	1.687
TOTAL	14.179	15.020
FORSKNING		
Nordisk Kollegium for Marinebiologi	1.057	953
Nordisk Institut for Teoretisk Atomfysik	12.637	13.463
Nordisk Institut for Folkedigtning	1.416	1.812
Nordisk Institut for Søret	2.011	2.054
Nordiske Geoekskursioner til Island	513	569
Nordisk Kollegium for Økologi (NKE)	611	675
Centralinstitut for Nordisk Asienforskning	3.507	3.686
Nordisk Kollegium for Fysisk Oceanografi	1.125	1.266
Nordisk Samarbejdskomité for Arktisk Medicinsk Forskning (NoSAMF)	1.206	1.374
Nordisk Samarbejdskomité for International Politik (NSKIP)	1.011	1.097
Nordisk Samarbejdsorgan for Videnskabelig information (NORDINFO)	4.668	5.136
Nordiske Forskerkurser	4.593	4.910
Nordiske Forskerstipendier	1.350	1.517
Nordiske Forskersymposier	1.065	1.308
Nordisk Vulkanologisk Institut	3.128	2.391
Nordisk Samarbejdskomité for Accelerator- baseret Forskning (NOAC)	586	572
Nordisk Dokumentationscentral for Masse- kommunikationsforskning (NORDICOM)	545	533
Nordisk Institut for Samfundsplanlægning (NORDPLAN)	5.241	5.972
Nordisk Forskningspolitisk Råd	3.952	4.744
<u>Bidrag</u>		
Nordisk Sommeruniversitet	1.629	1.476
Nordisk Samfund for Latinamerikaforsk- ning (NOSALF)	309	325
Nordisk Komité for Øststatsforskning	353	379

ALMENKULTUR

Nordens Hus i Reykjavik	3.132	2.096
Nordisk Teaterkomité	4.390	4.405
Nordisk Råds Litteraturpris	405	413
Nordisk Råds Musikpris	0	202
Nordisk Musiksamarbejde (NOMUS)	2.142	2.150
Nordisk Samisk Institut	5.617	6.062
Komitéen for Nordisk Ungdomssamarbejde	2.740	2.995
Nordisk Folkeoplysningsarbejde	2.164	2.207
Nordisk Idrætssamarbejde	856	873
Nabolandslitteraturkomitéen	1.800	1.886
Nordisk Kunstcentrum	5.078	6.349
Nordiske Filmkurser	364	371
Distribution af Nordiske Spillefilm	0	1.200
Nordens Hus på Færøerne	5.630	6.122

Bidrag

Nordisk Institut på Åland	0	571
Nordisk Kunstforbund	385	417
Nordiske Forfatterkurser	191	205
Skandinavisk Forening i Rom	214	248
Norkalotmuseet	237	254

TOTAL 35.345 40.596

Ministerrådets dispositionsmidier	8.701	8.712
Nordisk Kulturfond	10.300	10.609
Kultursekretariatet	10.355	11.649

Løn-, pris- og valutareserve 9.600 9.792

TOTAL 141.17.0 153.789

Bilag E.

(ad kapitel II)

Vedr. Undervisningsministeriets stipendier

UNDERVISNINGSMINISTERIET
Det Internationale Kontor
Stipendiesektionen

Frederiksholms Kanal 25 D
1220 København K
Tlf. 01 925000

November 1986

**DANSKE STATSSTIPENDIER TIL UDENLANDSKE STATSBOGERE
I DET AKADEMISKE ÅR 1987-88.**

Undervisningsministeriet tilbyder 3 kategorier af stipendier:

Studenterstipendier/ der er af 8-9 måneders varighed/ og som eventuelt kan halveres. Stipendierne tildeles avancerede studerende og yngre kandidater til studier ved universiteter og højere læreanstalter i Danmark efter indstilling fra de kompetente myndigheder i ansøgerens hjemland.

Forskerstipendier/ der angives i antal månedsrater og tildeles for perioder af 3-8 måneders varighed, med mindre anden aftale foreligger med afsenderlandet. Stipendierne tildeles yngre videnskabsmænd til forskningsophold ved universiteter og højere læreanstalter i Danmark efter indstilling fra de kompetente myndigheder i ansøgerens hjemland.

Stipendier til deltagelse i feriekursus i dansk sprog og kultur i august 1987. Deltagerne i dette kursus får tildelt et stipendium til dækning af opholdsudgifter herunder logi. Herudover betaler Undervisningsministeriet kursusgebyr.

Stipendiebeløbene reguleres én gang om året, og andrager pr. 1.8.1986

til **studerende** kr. 3.505,00 pr. måned
til **forskere** kr. 4.040,00 pr. måned.

I forbindelse med langvarige studieophold (min. 6 måneder) i Danmark kan der ydes stipendiater fra visse lande et tilskud til rejseudgifter. Størrelsen heraf fremgår af den på side 2 nævnte oversigt.

Undervisningsministeriets frist for modtagelse af ansøgninger om danske statsstipendier for det akademiske år 1987-88 er **1. april 1987**. Dog skal ansøgninger om studieophold vedrørende teoretisk fysik på Niels Bohr Institutet og studieophold ved Det Kgl. Danske Kunstakademi, Billedkunstskolerne og Skolen for Brugskunst være Undervisningsministeriet i hænde **senest 1. arts 1987**.

Ansøgninger om deltagelse i feriekurset i dansk sprog og kultur i august 1987 skal være Undervisningsministeriet i hænde **senest 15. juni 1987**.

Land	Antal STUDENTER- stipendier	Antal FORSKER- måned- rater	Antal stipendier til FERIE- KURSUS	Antal rejse- tilskud
ALBANIEN		4		
AUSTRALIEN		9		1 a 3.000,- kr.
BELGIEN	3	4	6	
BULGARIEN	2	6	4	
CANADA		9		
DDR		22	3	
ENGLAND	3+1 til sprogass.	4	2	
FINLAND	2			
FRANKRIG	6		13	
GRÆKENLAND		36	3	
HOLLAND	4		3	
INDIEN		24		3 a 3.000,- kr.
IRLAND	1	8		
ISLAND	4+4 til faglig udd.			
ISRAEL	4	10	2	4 a 2.100,- kr.
ITALIEN	7	22	14	
JAPAN		48	3	6 a 3.000,- kr.
TOKAI UNI- VERSITET (JAPAN)	1 op til 12 mdr.	3		1 a 3.000,- kr.
JUGOSLAVIEN	3	8	7	
KINA		110		
REPUBLIKKEN KOREA		20		4 a 3.000,- kr.
POLEN	4	48	7	
PORTUGAL		24	2	
RUMÆNIEN		4		
SOVJET- UNIONEN		55 + 15 (spec. til Videnskabernes Akademi)	3	
SPANIEN		41	4	
SVERIGE	2			
THAILAND		24		3 a 3.000,- kr.
TJEKKO- SLOVAKIET	5	20	3	
TYRKIET		18		2 a 1.400,- kr.
FORBUNDS- REPUBLIKKEN TYSKLAND	6+1 til sprogass.	8	7	
UNGARN		32	3	
ÆGYPTEN		60		8 a 2.100,- kr.
ØSTRIG	2		2	

Bilag F.

(ad kapitel IV)

Vedr. det fælles nordiske fremstød "Scandinavia Today"
De nationale danske aktiviteter

KULTUREKSPORTUDVALGET

SCANDINAVIA TODAY
DANSKE AKTIVITETER

Rapport om et pilotprojekt

Scandinavia Today

(Forhistorie)

Kultureksportudvalget, som kulturministeren nedsatte i december 1980 i samråd med sine kolleger udenrigs- og undervisningsministrene, har ikke afsluttet sit arbejde. Men udvalget har fuldført en opgave og vil i den anledning gerne nedfælde en kort beretning og nogle kommentarer.

Opgaven bestod i at planlægge og styre de danske arrangementer i tilknytning til det nordiske kulturfrerastød i USA, Scandinavia Today. Det var en opgave, som udvalget havde fået tildelt på eget forslag, men under de tre ministres fulde bevågenhed og tilslutning.

Kultureksportudvalgets overordnede opgave er angivet i dets kommissorium og går ud på at vurdere Danmarks kulturformidlende arbejde over for udlandet og at fremsætte forslag til arbejdets effektivisering. Udvalget begyndte med en kortlægning af de institutioner, som deltager i denne kulturformidling, og den tanke udkrystalliseredes, at udvalget kunne demonstrere sine ideer gennem iværksættelse af et "pilot-projekt" - et dansk kulturfremstød i et fremmed land.

Det var herunder, at man fik øje på Scandinavia Today.

Scandinavia Today er et stort og ambitiøst projekt - og samtidig et enestående eksempel på kultursamarbejde over grænserne, både mellem USA og de fem nordiske lande og mellem de nordiske lande indbyrdes. I sit udspring har projektet meget med Danmark at gøre. Det var den daværende kulturråd ved den danske ambassade i Washington, nu afdøde Niels Toft, der blev opmærksom på muligheden for at starte et sådant, projekt, og det var den danske kulturminister, afdøde Niels Matthiasen, der overbeviste sine nordiske kolleger om, at de gennem Nordisk Ministerråd og dets kultursekretariat burde udnytte muligheden. Det gjorde Norden ved at acceptere en indbydelse fra de to amerikanske føderale kulturfonde National Endowment for the Arts og National Endowment for the Humanities, der tidligere havde gennemført Today-kulturprogrammer med Belgien, Japan, Canada, Egypten og Mexico, men som nu for første gang - på Niels Tofts inspiration - udstrakte en indbydelse til fem lande på een gang.

Indbydelsen kom i stand i vinteren 1977-78 og gjaldt et fælles nordisk kulturfremstød, Som skulle finde sted i

perioden september 1982 til henimod slutningen af 1983. Pengene til fremstødet kom dels fra de to Endowments, dels fra private midler rejst af American-Scandinavian Foundation og endelig fra Nordisk Ministerråd. I alt var der ca. 4 mill» dollars til rådighed.

Arbejdet blev organiseret med arbejds- eller styringsgrupper på begge sider af Atlanterhavet. I USA bestod gruppen af repræsentanter for de nordiske ambassader i Washington, for de to Endowments og for American-Scandinavian Foundation, der også påtog sig en sekretariatsfunktion. I Norden kom gruppen til at bestå af embedsmænd fra de fem lande med sekretariat hos Nordisk Ministerråds Kultursekretariat i Snaregade i København. Danmark var i gruppen repræsenteret af kulturministeriet senere suppleret med kultureksportudvalgets formand.

Så meget om den nordiske del, der navnlig kom til at bestå af seks betydningsfulde vandredstillinger, og som selvsagt er den vægtigste del - man kunne vel sige Scandinavia Today's torso.

I den nordiske styringsgruppe blev man hurtigt enige om, at torsoen kunne forsynes med kompletterende legemsdele i form af rent nationale programmer, udført og finansieret af hvert enkelt af de nordiske lande.

I kulturministeriet arbejdede man da med visse planer for danske arrangementer, men mulighederne begrænsedes stærkt af de løbende bevillinger, som ikke blot var små, men skulle dække aktiviteter også i andre lande end USA. Da kultureksportudvalget fik overdraget opgaven, var det derfor en klar forudsætning, at der måtte skaffes en bevilling. En ansøgning om ialt 5,7 mill. kr. blev udarbejdet af udenrigsministeriet og blev tiltrådt af folketingets finansudvalg den 28. oktober 1981. Herudover er der i et vist omfang ydet private bidrag til konkrete projekter.

De tre ministre imødekom udvalgets ønske om at få overdraget beslutningsmyndigheden og dermed det fulde ansvar for tilrettelæggelsen af det danske nationale program i tilknytning til Scandinavia Today. Herved blev planlægningsarbejdet så at sige løftet ud af det normale ministerielle ressortkorapleks, og udvalgsmedlemmerne (der arbejder uden honorar og diæter) påtog sig således betydelige administrative opgaver, hvis udførelse ganske vist fandt sted i nært samarbejde med sekretariatet.

Med udenrigsministeriets bistand blev hovederhvervsorganisationerne holdt underrettet om planlægningsarbejdet, og selv om det var en væsentlig ulempe, at sted og dato for de enkelte begivenheder af gode grunde først kunne meddeles på et meget sent tidspunkt besluttede nogle af erhvervslivets organisationer og enkeltvirksomheder at gennemføre forskellige kommercielt orienterede arrangementer i USA for at drage fordel af den opmærksomhed, som de kulturelle begivenheder kunne vække om Danmark.

De Nationale Aktiviteters Organisatoriske Opbygning
(Udvalget - Sekretariatet)

Indtil påbegyndelsen af pilot-projektets operationelle fase i slutningen af oktober måned 1981, da Folketingets finansudvalg tiltrådte bevillingen til finansieringen af de danske nationale aktiviteter under Scandinavia Today, var kultureksportudvalgets sekretariat blevet stillet til rådighed af kulturministeriet alene.

Blandt andet på grund af det forudselige behov for let adgang til kommunikation med de danske repræsentationer og andre kontakter i USA, besluttedes det at etablere sekretariatsfunktionen for pilotprojektet i udenrigsministeriets presse- og kulturafdeling.

Herved bestod der mulighed for at inddrage en række af presse- og kulturafdelingens medarbejdere foruden udvalgets hidtidige sekretær i det omfattende sekretariatsarbejde.

Der var fra bevillingens vedtagelse til fremstødets officielle åbning i begyndelsen af september måned 1982 10 måneder til udvalgets rådighed.

Specielt for så vidt angår kunstudstillingerne knyttedes sagkyndig bistand fra Louisiana Museet midlertidigt til sekretariatet på deltidsbasis.

Den administrative funktion vedrørende, de nævnte områder fordeltes på sekretariatets medarbejdere, som på regelmæssige fællesmøder varetog den nødvendige administrative koordinering.

I alt har sekretariatsfunktionen udregnet i heltidsstillinger kunnet opgøres til 5,5 fordelt på AC'ere, journalister og HK-medarbejdere.

Den samlede koordinering, planlægning og beslutningsvirksomhed, foretoges løbende på udvalgmøderne, hvis frekvens samtidig havde undergået en intensivning. Således holdtes 19 udvalgmøder i perioden september 81 - september 82t

Behovet for en kraftig forøgelse i kommunikationen med de danske repræsentationer i USA lod sig indpasse som et led i sekretariatets/presse- og kulturafdelingens daglige virksomhed.

I USA indgik den danske ambassade i Washington D.C. som koordinerende led i forholdet mellem udvalget og de øvrige danske USA-repræsentationer, der er involveret i Scandinavia Today.

Som følge heraf påhvilede der ambassaden en væsentlig forpligtelse til informations- og kontaktvirksomhed overfor repræsentationerne i især New York, men også Chicago, Houston og Los Angeles.

Dertil kom, at ambassaden også i et vist omfang måtte varetage den direkte kontakt med involverede amerikanske myndigheder og kulturelle institutioner særlig i Washingtonområdet, herunder museer, impresariatet Nordic Arts Exchange, biblioteker m.fl.

Efter at kultureksportudvalgets opgave i forbindelse med Scandinavia Today nu er afsluttet, vil den resterende del af arrangementernes praktiske gennemførelse efter den 1. januar 1983 blive varetaget af udenrigsministeriets presse- og kulturafdeling.

Pilot-projektets grundlæggende principper

Udvalgets opgave var at gennemføre en formidlingsaktion for dansk kultur i et andet land. I det konkrete tilfælde et land med lange afstande, en stor og sammensat befolkning og en ledende rolle i det aktuelle internationale kulturliv.

Udvalget havde ved en række lejligheder drøftet, hvilke principper, der generelt burde lægges til grund for dansk kulturformidling i udlandet.

Det var indlysende, at man ikke havde ressourcer til at dække hele USA med de danske arrangementer, og man valgte i hovedsagen at sigte på de samme store byer, som var udset til at modtage nordiske arrangementer: Tre amerikanske

byer havde fået status af centrale Scandinavia Today-byer, nemlig Washington, D.C., New York og Minneapolis, medens fire andre byer på kontinentet var såkaldte satellitbyer, nemlig Chicago, Seattle, Houston og Los Angeles.

Aktiviteterne skulle for den langt overvejende dels vedkommende foregå i de nævnte syv byer, men kultureksportudvalget imødekom gerne lokale komitéer eller institutioners ønsker om danske præsentationer i andre byer, hvis det var praktisk og økonomisk muligt.

Under udvalgets løbende arbejde var der enighed om at benytte de eksisterende offentlige og private kanaler på kultur- og informationsområdet i videst muligt omfang. Dette fandt man burde gælde for både litteratur, film, musik og teater, billedkunst etc.

Særligt med hensyn til litteratur, hvor der i forvejen eksisterer gode internationale forbindelser forskellige landes forlag og agenter imellem og regelmæssigt afholdes større bogmesser, fandtes det naturligt og hensigtsmæssigt at kanalisere udgivelserne gennem de etablerede kontakter.

Tilsvarende mekanismer gør sig gældende i forskellig grad på de øvrige af kulturlivets områder.

Som det vil ses under omtalen af de enkelte af pilotprojektets områder, indledte udvalget i konsekvens heraf et meget direkte samarbejde med forlag, et irapresariat, **kunstgallerier**, universiteter, institutioner for film m.v.

Det næste princip, som udvalget fandt var af fundamental betydning, var at tilstræbe at præsentere aktiviteter, dér på forhånd var konstateret en vis interesse for i USA.

Forudsætningen for at følge dette princip var naturligvis at lade amerikanske kontaktpersoner indgå i et direkte samarbejde med udvalget, således at man fra disse kunne få indikationer af, hvilke forslag man fra amerikansk side ville prioritere.

Således foregik den endelige udvælgelse af de danske film, som skulle vises, af amerikanske filmfolk. Den endelige udvælgelse af litteraturudgivelserne foretoges af amerikanske forlag, ligesom også de kunststillinger, som vistest på forskellige gallerier i USA udvalgtes af disse selv på basis af det fra dansk side udarbejdede informationsmateriale om en række danske billedkunstnere. En til-

svarende fremgangsmåde blev fulgt med hensyn til foredragsholdere, idet amerikanske institutioner og universiteter blev præsenteret for et materiale, der indeholdt en række forskellige forslag med tilhørende biografiske og andre relevante oplysninger, ud fra hvilke den enkelte institution kunne træffe sit valg.

Endelig anså kultureksportudvalget det for positivt, at også erhvervslivet havde interesse i at medvirke i fremstødet med egne arrangementer.

For at drage fordel af den opmærksomhed, som Scandinavia Today ville skabe i USA har det danske erhvervsliv gennemført en række kommercielle aktiviteter. Det er især indenfor kunsthåndværk samt møbel- og indretningssektoren, at man har benyttet de kulturelle arrangementer som støtte for egne kommercielle aktiviteter. Således har de omtalte brancher anvendt mange millioner kroner til annoncering, udstillinger og andre salgsfremmende aktiviteter i USA. Danmarks erhvervsfond har i betydeligt omfang støttet disse aktiviteter.

For størstedelen af de nævnte aktiviteter vedkommende har udenrigsministeriets handelsafdeling været inddraget heri sammen med erhvervslivets hovedorganisationer og brancheforeninger.

Handelsafdelingen og presse- og kulturafdelingen har under arbejdet løbende holdt hinanden underrettet om initiativer og opnåede fremskridt i henholdsvis erhvervsfremstødet og **kulturfremstødet.**

De enkelte emneområder

Litteratur

Under udvalgets undersøgelsesarbejde drøftedes ved flere lejligheder eventuelle foreliggende muligheder for en forbedring af den danske litteraturformidling i udlandet.

Ved forberedelsen af Scandinavia Today var der almindelig enighed om at benytte lejligheden til at søge etableret et fremstød for dansk litteratur, så meget mere som der ikke indgik tilsvarende planer i det fællesnordiske program.

- 1) Udvalget vedtog at realisere litteraturprojektet ved at tilbyde økonomisk støtte primært til oversættelsen af værker, som amerikanske forlag ville være interesserede i at udgive. Man ville hermed udnytte de eksisterende distributionskanaler i videst muligt omfang.

Fra udvalgets side var man enig om især at søge fremmet udgivelser af fremstående, nyere danske forfattere, som ikke eller kun i ringe grad var repræsenteret på det **amerikanske** litterære marked.

Dette resulterede i, at udvalget efter en række indgående drøftelser opstillede en "**bruttoliste**" på ca. 20 værker, som man fandt burde tilbydes forlag i USA, således at den endelige udvælgelse blev foretaget af personer med førstehåndskendskab til amerikanske forhold.

Tilbudene kanaliseredes på sædvanlig måde indenfor international forlagsvirksomhed, således at de pågældende forfatteres danske forlag efter aftale med udvalget rettede henvendelse til en række amerikanske tilsvarende virksomheder med fremsendelse af oversatte dele af de pågældende værker, relevant informationsmateriale samt for romaners vedkommende et resumé. Udgifterne hertil blev afholdt af udvalgets litteraturbudget.

Det bør nævnes, at de danske forlag Gyldendal og Borgens Forlag ydede en **betydelig** indsats, der i høj grad medvirkede til det opnåede resultat.

Ad denne vej udkommer eller er udkommet følgende 10 værker i Scandinavia Today-perioden i USA:

Hans Scherfig, Stolen Spring, Fjord Press, Corte Madea, California.
Klaus Ribbjerg, Anna(1)Anna, Curbstone, **Willimantic**, Connecticut.
Henrik Nordbrandt, Selected Poems, Curbstone, Willimantic. **Ct.**
Dorrit Willumsen, If It Really were A Film, Curbstone, Willimantic, Ct.
William Heinesen, The Winged Darkness, Irvington Publisher New York.
Benny Andersen, The Pillows, Curbstone, Willimantic, Ct.
Thorkild Bjørnvig, Pagten, Louisiana State University Pres.-
Henrik Stangerup, Vejen til Lagoa Santa, Marion Boyars Publishers Ltd.
Bodil Kaalund, The Art of Greenland, University of California Press-Gyldendal.

Ivars Silis, Kalaleq, Grønland i dag. Greenland Today, Vindrose Publishers, Copenhagen. Distributed in the USA by Curbstone, Willimantic, Ct.

I et par tilfælde har et amerikansk forlag af egen drift rettet henvendelse til udvalget om bistand til udgivelse af danske værker.

Af medvirkende årsager til, at halvdelen af "bruttolistens" værker bliver udgivet bør først og fremmest nævnes selve oversættelsesstøtten, dernæst, at udvalget i en række tilfælde havde mulighed for at yde et mindre, supplerende beløb til forlagenes PR-virksomhed for værkerne i USA. Endelig har sammenhængen med den øvrige del af det samlede kulturfremstød med deraf følgende forventet offentlig omtale utvivlsomt spillet en rolle.

- 2) For at udbygge og konsolidere den litterære indsats planlagde udvalget som en engangsforanstaltning at udgive en dansk "litteraturavis".

Det vil sige en uprætentiøs, illustreret publikation i avisformat indeholdende artikler, anmeldelser og digte m.v. under medvirken af en række fremtrædende danske, amerikanske og engelske forfattere og litterære personligheder.

Publikationen er under navnet "Denmarkings" blevet distribueret i ca. 40.000 eksemplarer til universiteter, forlag, biblioteker, toneangivende litterære kredse samt, en række større boglader m.v. i USA.

Det var ikke tanken med avisen at give et samlet signalement af dansk litteratur, men alene "nedslag" (markings) rundt i vor litteratur med særlig vægt på de værker og forfattere, som påtænkes at indgå i fremstødet.

Publikationen redigeredes af professor Torben Brostrøm.

De amerikanske reaktioner på "Denmarkings", som hidtil er tilgået udvalget, har alle været positive og mange endog præget af en forventning om tilsendelse af fremtidige udgaver af publikationen, bl.a. til brug i universitetsundervisning.

- 3) I februar 1982 fremsatte Columbia University, New York, ved "Translation Center" tilbud til udvalget om at medvirke til

udgivelse af et dansk særnummer af publikationen "Translation", som er et internationalt anerkendt litterært tidsskrift, der udelukkende beskæftiger sig med udenlandsk litteratur oversat til amerikansk.

Via "Translation" ville udvalget blive i stand til at præsentere et bredere udsnit af dansk prosa og lyrik for litterære kredse i USA.

På dansk side bistod forfatteren Uffe Harder, der samlede et oplæg af oversat dansk litteratur til "Translation's" amerikanske redaktionskomité. En vanskelighed bestod i, at udvalget hovedsagelig skulle omfatte oversatte, men udgivne tekster.

Det danske særnummer af "Translation" udkom i oktober måned 1982 i USA og 23 danske forfattere (fra Martin A. Hansen til Marianne Larsen), heraf 5 færøske, er repræsenteret med egne værker.

Ud af publikationens 254 tekstsider indeholder de 121 sider den danske afdeling.

Som en umiddelbar følgevirkning har "Translation's" redaktion oplyst, at man i senere numre af tidsskriftet fortsat vil optage bidrag med dansk litteratur. Sekretariatet har på det seneste videregivet en konkret forespørgsel fra redaktionen til forfatteren Villy Sørensen.

Børnekultur

Børne- og ungdomskulturen i Danmark er repræsenteret i sammenhæng med de enkelte danske aktiviteter i Scandinavia Today-arrangementerne, bl.a. inden for film.

For imidlertid at kunne give en bredere orientering herom accepterede udvalget et forslag fra kulturministeriets arbejdsgruppe om børn og kultur om udgivelse af en børnekulturavis på engelsk.

Publikationen, som er redigeret af arbejdsgruppen, indeholder 16 sider med illustrationer og artikler m.v. om den børnekulturelle situation i Danmark, herunder om offentlige og private initiativer, der tages for at løse de væsentlige problemer omkring børns kulturelle muligheder og behov.

Avisen har fået titlen "Made in Denmark - Danes of Tomorrow" og er distribueret til institutioner og organisationer

indenfor børne-, undervisnings- og bibliotekssektoren i USA i 20.000 eksemplarer.

Foredrag

For at tilgodese den personligt prægede kontakt mellem forskellige områder i Danmark og USA, specielt inden for kultur og samfundsliv ønskede udvalget at finansiere en række foredragsturneer for danske forskere og kunstnere i forbindelse med Scandinavia Today.

Også på dette område var det udvalget magtpåliggende at lade den endelige udvælgelse af såvel personer som emner for foredragene foregå i USA.

Således udarbejdede udvalget en "bruttoliste" på 17 personer med biografiske oplysninger samt indikation af emner, de pågældende ønskede at holde foredrag om.

Udvalget benyttede herved afholdelsen af årsmødet for the Society for the Advancement of Scandinavian Studies i USA, hvori et meget stort antal lærere og professorer fra flertallet af amerikanske universiteter deltager, til at knytte en række kontakter, som ville være interesserede i at modtage eventuelle danske foredragsholdere.

Via den danske ambassade i Washington udgik herefter materialet til en række institutioner og universiteter i USA.

Et af kriterierne for, hvorvidt en turné med den enkelte foredragsholder kunne gennemføres, ville være mindst 3 tilsagn om at ville modtage vedkommende fra amerikansk side.

Udvalget afholdt omkostningerne for de pågældendes rejse og ophold i gennemsnitligt 14 dage, således at der ikke ville være forbundet udgifter hermed for de amerikanske institutioner.

Nedenfor er anført en liste over de personer og emner, som er blevet genstand for foredragsturneer i USA:

Benny Andersen (oplæsning og diskussion af egen produktion).
Suzanne Brøgger (oplæsning og diskussion af egen produktion samt et foredrag med titlen Family in Scandinavian Societies

and Literature).

Torben Brostrøm og Klaus Rifbjerg (moderne dansk litteratur, med oplæsning af Klaus Rifbjerg).

Else Cederborg (Karen Blixen).

Kristian Hvidt (dansk emigrationsforskning).

Finn Lynge (Arctic policies and recent political development in Greenland).

Bodil Kaalund (Grønlands kunst).

Niels I. Meyer ("Oprør fra midten", foredrag vedrørende "Utopia").

Mortan Nolsøe (færøsk sangtradition og folkedans).

Henrik Nordbrandt (oplæsning og diskussion af egen produktion).

Ebbe Kløvedal Reich ("Historiens anvendelighed" samt om Grundtvig).

Lars Nordskov Nielsen (ombudsmandsinstitutionen)

Det bør nævnes, at amerikanske institutioner af egen drift har bedt om foredrag ved 2 personer, der ikke oprindeligt figurerede på "bruttolisten", men havde været inde i udvalgets overvejelser. Disse 2 blev herefter føjet til den endelige liste, der, som det ses, er på ialt 13.

De indtil nu gennemførte foredragsrejser har været vellykkede set fra såvel foredragsholderens side som fra de institutioner, der har modtaget de pågældende.

Som nævnt er foredragsrejserne næsten udelukkende kommet i stand gennem universitetskontakter, og foredragene, eller måske bedre forelæsningerne, har fundet sted på eller i tilknytning til universiteter, idet man dog har søgt at medinddrage muligheder i andre kredse. Denne indgangsvinkel har været let i USA, jfr. at der på mindst 40 universiteter undervises i "Scandinavian Studies" eller lign. Man bør antagelig også i andre lande i første række benytte universitetskontakter ved lignende fremstød.

Emnerne for de enkelte forelæsninger har hovedsagelig været litterære og samfundsmæssige. Forfatterbesøgene har haft størst succes, målt i deltagerantal, medens **f.eks.** samfundsforhold i Grønland - bl.a. på grund af dårlig amerikansk planlægning - kun har samlet få tilhørere. Alligevel bør man nok også i fremtiden sørge for, at markante personligheder uden for de skønlitterære forfatteres kredse får en chance for at belyse danske forhold.

Der bør også fremover sondres mellem de udvekslinger af gæsteforelæsere, som har hjemmel i kulturaftalerne, og de forelæsningssturnéer, som kan indgå som led i kommende kulturfremstød. I medfør af kulturaftalerne indbydes gæsteforelæsere af det modtagende universitet for at informere om deres forskning, som oftest inden for et snævert og højt specialiseret område. Under et kulturfrernstød bør der, også med hensyn til universitetskontakter, lægges vægt på mere alment tilgængelige emner, og initiativet må nødvendigvis i første omgang udgå fra Danmark, men sådan at der ligesom i USA bliver mulighed for, at modtagerlandet kan vælge mellem en række tilbud og eventuelt selv foreslå andre.

På forelæsningsorarrådet, hvor der ikke vil blive tale om de meget store manifestationer, er det udvalgets opfattelse, at et nordisk samarbejde ikke vil være fremmende for fremtidige aktiviteter. Den kendsgerning, at der de fleste steder i verden er betydelig større søgning til universitetsstudier i svensk end i dansk kunne være en spore til en ekstra indsats fra dansk side.

Endelig har pilotprojektet understreget, at det er nødvendigt at etablere en fast styring af sådanne foredragsrejser, både i Danmark og i modtagerlandet gennem ambassaden på stedet. Kontakten mellem disse to må være meget tæt. Planlægning og styring er overordentlig arbejdskrævende.

Film

I et samarbejde med Filminstituttet, Filmmuseet og Statens Filmcentral har udvalget planlagt en række danske filmarrangementer sideløbende med de fællesnordiske.

De udarbejdede projekter har karakter af danske filmuger, som afholdes på en række kulturelle institutioner, universiteter, biblioteker og museer i Scandinavia Today-byerne fra slutningen af september 1982 og ca. 9 måneder frem.

Programmet er i lighed med de øvrige aktiviteter endeligt udvalgt fra amerikansk side på baggrund af et mellemkultureksportudvalget og de nævnte danske filminstitutioner udarbejdet oplæg.

Fra USA har lederen af Minneapolis International Filmfestival, Tim Grady, bistået med udvælgelsen. Af spillefilm er udvalgt:

Morten Arnfred og Henning Kristiansen: "Mig og Charly".
Søren Kragh-Jacobsen: "Gummi Tarzan",
Erik Clausen: "Circus Casablanca".
Morten Arnfred: "Johnny Larsen",

Af kortfilm er udvalgt:

Carl Th. Dreyer: "De nåede færgen".
Jørgen Roos: "Slædepatruljen Sirius".
: "Carl Nielsen".
Jørgen Leth: "At danse Bournonville".
Jon Bang Carlsen: "Jenny".
Claus Weeke: "Historien om en moder".
Hans-Henrik Jørgensen: "Historien om Kim Skov".
Lars Mortensen: "Bananasplit og graffiti".
Bent Barfod: "Midt i en overgang".

Samtidig er der udarbejdet en brochure om de pågældende film og deres instruktører ra.fl.

Brochuren, som er på 20 sider og som tillige indeholder en kort redegørelse for de danske filminstitutioner og den aktuelle filmsituation i Danmark, er udarbejdet af lederen af det danske filmmuseum, Ib Monty.

Brochuren ledsager de danske "filmpakker" under deres rundrejse i USA og er trykt i et oplag på 10.000 eksemplarer.

Som et naturligt led i filmmanifestationerne har udvalget vedtaget at lade et mindre antal danske filminstruktører, udvalgt blandt dem, hvis film deltager i arrangementerne, opholde sig i USA i forbindelse med afholdelsen af enkelte af de planlagte filmaktiviteter.

Der vil således sideløbende hermed på de pågældende steder blive afholdt foredrags- og diskussionsaftener dels om dansk filmkunst, men også om de enkelte repræsenterede værker.

Kunststudstillinger

I alt gennemførte kultureksportudvalget 4 kunststudstillinger og 4 præsentationer i private gallerier som danske indslag i Scandinavia Today.

I visse tilfælde sonderede man interessen på amerikanske museer og andre institutioner gennem præsentation af ideer og udstillingsforslag, der var elaboreret så langt, som det var muligt fra dansk side, f.eks. Hammershøi-udstillingen.

Vedrørende de planlagte galleriudstillinger fulgte udvalget en fremgangsmåde parallel til den på andre områder gennemførte, hvorved udvalget i samråd med Akademirådet, Komiteen for Kunststudstillinger i Udlandet og Billedkunstnernes Forbund opstillede en "bruttoliste" over 15 danske billedkunstnere, hvis værker skulle tilbydes amerikanske udstillingssteder. Henvendelse var ligeledes blevet rettet til Statens Kunstfond, som imidlertid ikke fandt at kunne medvirke.

Udvalget udarbejdede derpå sammen med de pågældende kunstnere en "Porte-folio" indeholdende relevante oplysninger om kunstnerne samt gode fotografiske gengivelser af udvalgte kunstværker.

Det indsamlede materiale blev herefter præsenteret for en række New York gallerier gennem udvalgets billedkunstneriske konsulent, Steingrim Laursen fra Louisiana-museet.

Der blev følgelig vist udstillinger af Margrethe Sørensen, Svend Wiig Hansen, Frede Christoffersen og Jørgen Haugen Sørensen på 4 førende New York gallerier, henholdsvis Leo Castelli, Bonlow Gallery, Betty Parson's Gallery og Charles Cowles' Gallery. Svend Wiig Hansens udstilling blev desuden vist i ARCO Visual Arts Center i Los Angeles.

De danske kunststudstillinger, der er vist, er foruden de 4 nævnte galleriudstillinger følgende:

Asger Jorn-udstillingen på Solomon R. Guggenheim-museet i New York i perioden 13. september - 2. november 1982. På vejen tilbage til Europa vist udstillingen på Barbican Art Gallery i London.

Udstillingen bestod af 60 malerier og 20 grafiske arbejder for perioden 1954-72 og var sammensat af Troels Andersen, Silkeborg Kunstmuseum, der sammen med den engelske Jorn-specialist, Guy Atkins, har skrevet teksterne til kataloget.

Fra kultureksportudvalgets side finansieredes udstillingskataloget samt transport af værkerne, mens Guggenheim på-

tog sig forsikring, lokal transport og indklarerings samt rejseudgifter til udstillingens kommissærer.

Vilhelm Hammershøj separatudstilling blev vist på Wildenstein Gallery i New York fra den 5.-29. januar 1983 og på Phillips Collection i Washington D.C. fra 14. februar til 19. marts 1983.

Udstillingen bestod af 60 malerier og tegninger. Dens kommissær var museumsdirektør Hanne Pinsen, Ordrupgaard-samlingen.

Kultureksportudvalget betragter denne udstilling som et vigtigt supplement til den fællesnordiske "Northern Light-udstilling", der viser nordisk billedkunst fra århundredskiftet, hvoriblandt værker af Vilhelm Hammershøj, som det senere viste sig har fået en særdeles positiv modtagelse i USA.

Phillips Collection har ydet et generelt tilskud til udstillingens omkostninger. Fra dansk side har Augustinusfonden bevilget et støttebeløb til udstillingen.

Sølvudstillingen "77 Artists in 75 Years"

I forbindelse med Georg Jensens Sølvsmedies 75 års jubilæum viser ovennævnte udstilling med 200 værker det bedste indenfor dansk sølvarbejde for perioden 1904-79 på følgende udstillingssteder:

Minneapolis: First Bank Minneapolis fra 11.-29. september 1982
Los Angeles: The Edward Dean Museum of Decorative Arts fra 15. oktober til 15. december 1982.
Seattle: Seattle Center fra 27. februar til 15. marts 1983.

Dansk Keramisk Design

Initiativet til denne udstilling er taget fra amerikansk side. 45 danske keramikere er repræsenteret med ca. 200 værker.

En væsentlig del af det økonomiske grundlag for arrangementet er rejst fra amerikansk side.

Udstillingen vistes på University of Minnesota's Art Gallery fra den 11. september til 7. november 1982.

Informative udstillinger

Dansk Møbelkunst

Den danske arkitekt, Ole Hervit, har sammensat en udstilling af fremtrædende eksempler på dansk møbelkunst gennem de sidste 30 år. Udstillingen vistes bl.a. i Washington D.C. i januar 1983. Den er delvis finansieret af kultur-**eksportudvalget**.

Balletfotoudstillingen

Den ene af de to fotoudstillinger, som indgår i de danske aktiviteter, er fotografen John R. Johnsens udstilling "Pictures in Movement - A Danish Touch of Dancing". Udstillingen blev vist kort tid inden Scandinavia Today's start i USA i forbindelse med Den kgl. Ballets gæstespil i juni måned 1982. Den har herefter cirkuleret i USA i Scandinavia Today perioden og fortsatte indtil juni måned 1983, hvor udstillingen sluttede i Los Angeles. Udstillingen var således i Los Angeles under gæstespillet med solisterne **fra** Den kgl. Ballet. Se nedenfor under afsnit Performing Arts.

Fotoudstillingen "Danske landskaber"

Fotograferne Lilián Bolvinkel og Gregers Nielsen har med 30 fotos givet et billede af det danske landskab, som vistes i Houston på The Central Library fra den 11. september til 9. oktober 1982, i Los Angeles på California State University's Visual Arts Center fra den 11. februar til 3. marts 1983 og i Seattle på Museum of History and Industry fra 15. marts til 30. april 1983.

Udstillingen er et eksempel på en foranstaltning, der i færdigpakket form kan ligge parat til brug, og som er forholdsvis nem og billig at lade rejse.

Udvalget har under sine drøftelser været inde på den tanke, at flere udstillinger af denne art vil være formålstjenlige i det fremtidige kulturarbejde i udlandet.

Dansk Litteraturudstilling

På tilsvarende måde forholder det sig med en af Det kgl, Bibliotek udarbejdet plancheudstilling om dansk litteratur.

Udvalget blev på et forholdsvis sent tidspunkt gjort opmærksom på udstillingens eksistens, men det er ikke desto mindre lykkedes at placere den adskillige steder på især universiteter i USA i Scandinavia Today perioden.

Der blev truffet aftale om visning af udstillingen med følgende institutioner:

University of Texas, Austin
(15. november - 15. december 1982)

Harvard University, The Widener Library
(14. januar - 25. februar 1983)

University of Washington, Seattle
(marts 1983)

Washington State University, Pullman
(april 1983)

University of Minnesota, Minneapolis
(maj 1983)

Grandview College, Des Moines, Iowa
(10. - 31 - Oktober 1983)

California State University, Los Angeles
The John F. Kennedy Memorial Library
(7. november - 16. december 1983)

På plancherne demonstreres dansk litteraturs udvikling fra runerne til moderne dansk skønlitteratur.

Grønlandsudstilling

Udstillingen "A Town in Greenland" er udformet med deltagelse af Grønlands Hjemmestyre. Udstillingen blev placeret i Seattle på Museum of Nordic Heritage fra den 20. september til 22. november 1982, i Los Angeles på County Museum of Natural History fra 15. januar til 15. april 1983.

Udstillingen informerer om forholdene i det moderne Grønland på basis af plancher sammen med audio-visuelle indslag, modelopstillinger og grønlandsk kunst og kunsthåndværk.

Udstillingen er dansk finansieret og har bl.a. modtaget støtte fra Det kgl. Grønlandsfond.

Udstillingen "Kings and Citizens: The History of the Jews in Denmark 1622-1983"-

Den 20. oktober 1983 åbnedes på Jewish Museum i New York af Hans Højhed Prins Georg og i overværelse af fru Lisbeth Schlüter (som repræsenterede statsministeren, der et par dage forinden havde måttet sende afbud på grund af politiske forhandlinger på Christiansborg) en udstilling, der markerede 40-året for de danske jøders flugt til Sverige. Udstillingen, hvis titel er "Kings and Citizens: The History of the Jews in Denmark 1622-1983", omfatter dels en skildring af den jødiske menigheds historie i Danmark, herunder begivenhederne i besættelsesårene, dels et udvalg af manuskripter og bøger fra Det kgl. Biblioteks meget rige samling af hebraica og judaica.

Udstillingen er udformet gennem et samarbejde mellem Jewish Museums stab og en dansk arbejdsgruppe bestående af:

Museumsleder Jørgen H. Barfod
Førstebibliotekar Ulf Haxen
Chefredaktør Herbert Pundik
Arkitekt Lars Haastrup
Magister Hanne Trautner-Kromann
Presseråd Svend Stubbe Østergaard

samt kultureksportudvalgets formand.

I forbindelse med udstillingen har Jewish Museum fremstillet et illustreret katalog, hvis udgivelse blev sikret ved en af Københavns Handelsbank stillet produktionsgaranti.

Takket være en donation fra Privatbanken kunne en gruppe repræsentanter fra de kredse, der organiserede flugten i 1943, deltage i udstillingsåbningen i New York:

Fhv. politimester i Helsingborg Göte Friberg
Advokat Jette Hecht-Johansen
Professor Poul W. Kruhøffer

Boghandler Mogens Staffeldt
Fisker Niels Aage Sørensen
Fhv. kriminalassistent Thormod Larsen.

I forbindelse med udstillingen erklærede New Yorks borgmester ugen 20.-26. oktober for "Week of Denmark". Staten New Yorks guvernør erklærede ugen 23.-30. oktober for "Tribute to the Danes Week",

New York: Jewish Museum
20.10.1983 - 30.2.1984

Chicago: Spertus Museum
Slutningen af marts - 3.6.1984

Washington: B'nai Brith-museet
Slutningen af juni - 15.9.1984

Performing Arts (teater, ballet og musik)

Det danske Performing Arts program er blevet til på den måde, at udvalget efter kontakter til forskellig side indenfor musik- og teaterlivet samt indgående interne drøftelser udarbejdede en plan for et nationalt program for dansk teater, ballet og musik til Scandinavia Today.

Det var klart, at princippet om udnyttelse af eksisterende distributionskanaler her havde karakter af både hensigtsmæssighed og nødvendighed.

Den udarbejdede plan drøftedes i begyndelsen af april måned 1982 med en række amerikanske impresariater, udpeget af generalkonsulatet i New York og ambassaden i Washington, og udvalget indgik en aftale med impresariatet Nordic Arts Exchange, der er hjemmehørende i Washington D.C.

Nordic Arts Exchange påtog sig herved at tilvejebringe engagementer og tilrettelægge turnéer for danske kunstnere og ensembler inden for den 16 måneder lange Scandinavia Today-periode.

Det var fra alle sider erkendt, at tidsfaktoren gjorde denne opgave vanskelig, og Nordic Arts Exchange påtog sig straks at foretage indledende sonderinger, men har iøvrigt ikke på noget tidspunkt givet udtryk for, at opgaven ikke skulle kunne løses på tilfredsstillende vis.

I juni 1982 afsluttedes den formelle kontrakt under medvirken af kammeradvokaten.

Siden har Nordic Arts Exchange arbejdet videre med engagementer hos amerikanske arrangører for de danske kunstnere fordelt over hele Scandinavia Today-perioden.

Det blev med Nordic Arts Exchange aftalt, at man skulle arbejde med et minimum på 6 engagementer pr. kunstner/ensemble, for at udvalget kunne indgå i at gennemføre turnéen.

Hvad angår påløbende turnéudgifter i USA, dvs. interne rejser, hotel og dagpenge, var det udvalgets hovedidé, såvidt som det er muligt, at lade en medfinansiering fra amerikansk side indgå i de enkelte turnéer.

Sideløbende med de indslag, som Nordic Arts Exchange **har** påtaget sig at formidle, vedtog udvalget at yde tilskud til følgende ensembler/kunstnere, der i forvejen havde kontakter i USA, som var impliceret i at bistå med tilrettelæggelsen af turnéer m.v.

Tukakteatret

Pianisten Poul Rosenbaum

Pianisten Elisabeth Westenholtz

Sangeren Erik Harbo og organisten Bente Harbo

Rockgruppen Sods (Sort Sol)

Dirigenten Ole Schmidt

Det første ensemble, der turnerede i USA i Scandinavia Today-regi, var Tukakteatret, som inden for perioden optrådte i Minneapolis, Washington D.C. og New York, samt - efter egne aftaler - i en lang række andre byer, afsluttende med en godt 3 uger lang rundrejse i Alaska.

Af foramtaler og anmeldelser, som udvalget har modtaget, fremgår, at dette indslag med verdens første eskimoiske teater har vakt meget stor interesse i USA.

Det første af Nordic Arts Exchange arrangerede gæstespil var med De nordiske Spillemand, som i perioden 13.-24. oktober 1982 turnerede i USA, og gennemførte optræden og koncerter i Washington D.C., Houston, Dallas, Decorah, Chicago og Seattle.

I perioden 25. november til 22. december 1982 gennemførte rockgruppen Sods/Sort Sol en turné tilrettelagt af egen

manager i USA og med tilskud fra udvalget. I turnéen var indbefattet engagementer i bl.a. Vashington D.G., Chicago, New York, Cleveland og Los Angeles.

I 1983 har Nordic Arts Exchange arrangeret turnéer for følgende kunstnere/ensembler:

Birgitte Price: Oplæsning af Karen Blixens breve fra Afrika.
Susse Wold: Finn Methlings Rejsen til de grønne skygger, og oplæsning af H.C. Andersen.
En gruppe solister fra Den kgl. Ballet.
Copenhagen Percussion Ensemble under ledelse af kgl. kapelmusicus Bent Lyloff.
Niels-Henning Ørsted Pedersen med en mindre jazz-gruppe.
Københavns Drengkor.

USA 1976-fonden har ydet et beløb til dækning af omkostninger ved solisterne fra Den kgl. Ballets turné.

Til Københavns Drengkors turné har følgende ydet tilskud:

Carlsbergs Mindelegat for Brygger J.C. Jacobsen
A.P. Møller og Hustru Chastine McKinney Møllers Fond
Fonden til Fædrelandets Vel
Augustinus-Fonden
Reinholdt W. Jorck og Hustrus Fond
Grosserer Emil Hjort og Hustru født Seidelins Legat
C.W. Stranges Legatfond
Tivoli
Gutenberghus
Hafnia - Haand i Haand
Dansk Esso
Bikubenfonden
SDS
Den Danske Bank
Københavns Kommunes Kulturelle Fond
Ministeriet for Kulturelle Anliggender

Vedrørende Performing Arts-området var især tidspresset føleligt. Den langsigtede planlægning hos de amerikanske teatre og koncertsale medførte såvel økonomiske som praktiske vanskeligheder for udvalgets muligheder for placering af kunstnere.

Erfaringerne, som kultureksportudvalget har gjort i forbindelse med gennemførelse af planen for Performing Arts, til-

siger, at man ved fremtidige arrangementer af denne type **bør** overlade den praktiske udførelse af Performing Arts-aktiviteter til et dansk koncertbureau, der eventuelt i saraarbejde med en tilsvarende udenlandsk virksomhed vil være mere indrettet på at håndtere den detailrigdom af opgaver, som en koncentreret gennemførelse af en række gæstespiltournéer kan rumme.

Medier (radio, TV, journalistbesøg)

I forbindelse med det fællesnordiske program har en række amerikanske radio og TV-hold besøgt de nordiske lande.

Fra Danmarks Radios side har man som dansk aktivitet, men uafhængigt af kultureksportudvalget, udarbejdet en udsendelsesrække med dansk musik, dvs. Carl Nielsen klaverværker indspillet af Herman D. Koppel, som blev udsendt på amerikanske radiostationer i Scandinavia Today-perioden.

Hvad journalistbesøgene angår, har disse i vidt omfang været koordineret på nordisk plan, således at man har modtaget en række amerikanske journalister i forbindelse med disses rundrejse i de nordiske lande.

Journalisterne har ikke alene indsamlet stof omkring kulturelle aktiviteter, men også inden for økonomi, erhverv, arkitektur, design og samfundsforhold i det hele taget.

Sammenfatning

Ikke blot det nordiske kulturfremstød, men også de danske arrangementer i tilknytning til Scandinavia Today var i gang på det tidspunkt, da kultureksportudvalget afsluttede sit arbejde med tilrettelæggelsen. Det kan allerede nu konstateres, at såvel det nordiske som det danske program har haft succes i USA. Det fremgår af omtalen i amerikansk presse, radio og tv og af beretninger fra de medvirkende, (jfr. også den som bilag vedlagte beretning af 6. oktober 1983 fra ambassaden i Washington). Dermed er et væsentligt mål nået.

Men programmernes succes i USA var ikke det eneste mål med pilotprojektet. Det var lige så vigtigt, at udvalgsmedlemmerne gennem arbejdet med projektet fik indblik i det kulturforraidende apparats funktion for at kunne pege på metoder og forhold, der måske kunne ændres med henblik på en effektivisering.

Udvalget har først og fremmest fået bekræftet sine principper om at benytte eksisterende distributionskanaler og om at samle sig om aktiviteter, der på forhånd er konstateret en vis interesse for i modtagerlandet.

Udnyttelsen af de eksisterende distributionskanaler har bl.a. vist sig særdeles virkningsfuld på et område, der for mange kan synes overraskende: forelæsningerne og foredragene. På konventionel vis kunne man have udsendt lister med potentielle foredragsholderes navne i breve fra ambassaden til udvalgte universiteter. Men udvalget besluttede i stedet at bede et af sine medlemmer om at rejse over til årsmødet i Society for the Advancement of Scandinavian Studies for at knytte kontakter til mødedeltagerne og at skildre det danske tilbuds indhold og vilkår. Det viste sig at være den rette kanal, for både under mødet og i den følgende tid kom der et smukt antal henvendelser fra universiteterne, og langt de fleste førte til en fast aftale om forelæsning af denne eller hin. Der er for udvalget ingen tvivl om, at metoden bør bruges igen i de følgende år og i øvrigt kopieres på andre områder. En anden understregning af princippet værdi kan man hente i bogudgivelserne, hvor det har vist sig, at i virkeligheden er beskedne beløb til oversættelse og salgsfremme tilstrækkelige til at sikre udgivelse af oversat dansk litteratur på kommercielle forlag.

Ikke mindre afgørende har det været at følge princippet om, at et kulturformidlende program står og falder med den interesse, det på forhånd møder hos de fremmede. Vanskeligheden ved at følge princippet ligger imidlertid ikke i det fremmede land, men i Danmark. Det er vanskeligt at forklare mennesker, som beredvilligt - og vel også med en vis forventning - har stillet sig til rådighed, at der alligevel ikke bliver brug for deres medvirken, fordi en præsentation af dem ikke har mødt tilstrækkelig respons derovre. Men de pågældendes skuffelse ville formentlig være blevet større, hvis de var blevet sendt over til en fiasko, fordi man i kultureksportudvalget mente, at man vidste bedre end amerikanerne.

Udvalget har følt det som en uvurderlig fordel, ja, måske en uomgængelig betingelse, at de ansvarlige politikere delegerede beslutningsmyndigheden til udvalget, således at udvalget suverænt kunne sammensætte programmet og disponere over bevillingen. På det praktiske plan blev dette fulgt op af den sekretariatsmæssige samling af kræfterne på eet sted, hvilket gav en smidig og effektiv organisation.

Med i billedet af organisationen hører også saraspillet med Nordisk Ministerråds kultursekretariat, American-Scandinavian Foundation og de danske repræsentationer i USA, Forklaringer af motiver og hensigter er naturligvis altid lettere ved daglig, personlig kontakt end gennem telex og telefon. Besøg i København af de ansvarlige i USA og udstationering på ambassaden i Washington i tre måneder af et medlem af sekretariatet viste sig i denne forbindelse at være nyttige. Efter udvalgets opfattelse bør der ved fremtidige fremstød af denne art ofres betydelig opmærksomhed på vigtigheden af en grundig, løbende baggrundsorientering til de personer, der skal arbejde med projektet på stedet.

Lidt paradoksalt udtrykt kan man sige, at arrangementernes succes kun delvis er slået igennem i Danmark. Nyhedsmedierne stillede sig længe meget negativt til udvalgets arbejde, men kritikken er efterhånden løjet af. En af årsagerne hertil er formentlig, at man fra udvalgets side fra et vist tidspunkt anlagde en åben informationspolitik, hvad man **nok** burde have gjort fra starten.

Gennemførelsen af pilotprojektet har for udvalget været ligeså arbejdskrævende som lærerig.

Den korte tid, der var til rådighed, har øget arbejdsbyrden, som imidlertid er blevet afviklet planmæssigt i et snævert samvirke mellem udvalgets og sekretariatets medlemmer.

Som pilotprojekt betragtet har arbejdet givet indsigt i en række forhold omkring vilkårene for dansk kulturarbejde i udlandet både vedrørende den officielle, statslige side heraf og vedrørende den kulturudveksling, der foregår ad private, mere erhvervsmæssige kanaler.

Udvalget har, som det er fremgået, søgt at kombinere de to aspekter for at tilgodese en forbedret koordination og spredningseffekt i de kulturelle manifestationer.

Det må imidlertid bemærkes, at målet for pilotprojektet, USA, ved sin størrelse og avancerede position i nutidens' kulturelle strømninger vel er det mest attraktive objekt for en kulturformidlingsaktion set med danske øjne, men det er som følge heraf samtidigt det vanskeligst tilgængelige.

At der ikke har været tale om et rent dansk projekt gør også forudsætningerne for projektet atypiske.

Det er klart, at udvalget i arbejdet med Scandinavia Today har været nødsaget til at tage en række hensyn til samarbejdspartnere, som ikke ville gøre sig gældende i tilnærmelsesvis samme grad ved rent danske fremstød, ligesom koordinering m.v. har været mere kompliceret på grund af den større helhed. Forholdet f.eks. mellem den fællesnordiske "Northern Light udstilling" og den danske Vilhelm Hammershøi separatudstilling forårsagede spørgsmål vedrørende billedudvalgelse og -udlån fra såvel private som museer, samt problemer med hensyn til koordinering af udstillingssteder i USA.

På lignende måde forholder det sig med filmområdet i spørgsmålet om, hvilke fællesnordiske og danske film, der skulle vises samt hvilke steder etc.

På den anden side har de danske aktiviteter kunnet drage nytte af det fællesnordiske program på mange felter, dels ved at der klart kan påregnes en afsmitning af den relativt større omtale med deraf følgende forøget effekt og spredning, dels ved at man i de nationale arrangementer kunne gribe lejligheden til at uddybe og supplere et eller flere nordiske indslag på bestemte områder, men modsat også præsentere felter, der ikke indeholdtes i det fællesnordiske, men som ud fra rent nationale kulturelle overvejelser burde medtages og derved blev inkluderet i helheden.

Bredden og arten af de fællesnordiske indslag har været en afgørende forudsætning for, at det trods alt er lykkedes at placere Scandinavia Today som en begivenhed i USA. Der er skabt megen goodwill - ikke mindst i pressen - overfor Scandinavia Today og det har også for de enkelte landes indslag været en stor fordel at komme ind under paraplyen Scandinavia Today. Det var næppe lykkedes noget land alene at få dets indslag vist på visse af de steder, der åbnede dørene for Scandinavia Today, og det er givet, at der ikke havde været mulighed for at få udgivet så omfattende og gode kataloger ra.'v. ved en enegang. For udvalget hersker der heller ikke tvivl om, at det fællesnordiske initiativ var afgørende for den meget omfattende fundraising, det lykkedes at gennemføre i USA, hvor ikke mindst amerikansk-skandinaver var aktive.

Uden at ville undervurdere vanskelighederne ved det nordiske samarbejde er det udvalgets opfattelse, at fordelene trods alt var store, og på denne baggrund finder udvalget, at det fællesnordiske initiativ var rigtigt, og at det var

rigtigt at søge de rent danske indslag koblet på Scandinavia Today.

Udvalget understreger, at disse synspunkter alene gælder kulturfrererastødet overfor USA og ikke er udtryk for dets opfattelse af, hvordan et kulturfremstød eventuelt skulle tilrettelægges overfor europæiske lande.

Scandinavia Todays nationale danske indslag kunne på grund af mangeartetheden, størrelsen og tidsfaktoren utvivlsomt ikke være gennemført af de tre ministerier på sædvanlig måde som led i det statslige kulturarbejde i udlandet, uden at opgaven blev løftet ud af den sædvanlige ministerielle arbejdsfordeling.

Dette kombineret med en meget høj grad af selvstændig kompetence fra udvalget med hensyn til beslutningsmyndighed m.v. samt betydelig indsats i form af personale til sekretariatsvirksomheden.

Bl.a. med hensyn til eventuelle lignende eller beslægtede kulturfrererastød i fremtiden mener udvalget, at man af de indhøstede erfaringer kan uddrage,

at projekterne ikke kan besluttes tidligt nok,

at tilrettelæggelsen og gennemførelsen af disse fra første færd bør lægges i hænderne på en med henblik på det enkelte fremstød nedsat ad hoc-styringsgruppe, der først og fremmest tæller personer, der må antages at have særlig indsigt i og ikke mindst gode og slagkraftige kontakter til det land, fremstødet retter sig imod,

at der etableres et særligt sekretariat knyttet til et ministerium,

at man under forberedelsen af kulturfremstødet er meget åben overfor at gennemføre løbende besøgsprogrammer for såvel tilrettelæggere som journalister og andre nøglepersoner, samt

at de i kulturfrererastødet implicerede organer og personer efter dettes afslutning er opmærksomme på betydningen af at fastholde de resultater og kontakter, der er opnået gennem fremstødet.

København, december 1983

Kjeld Hansen

Knud W. Jensen

Hans Jørgen Lembour

Estrid Bjerregaard

Preben Hansen
Formand

Hans Jacob Kjær

Helvinn Høst Jensen
sekretær

KONGELIG DANSK AMBASSADE:

WASHINGTON

Den 6. oktober 1983.

Nr. IV

Scandinavia Today.

Hr. udenrigsminister,

1. Scandinavia Today i USA 1982-83. Hvad blev det egentlig til? Et blik på den fællesnordiske begivenhedskalender giver måske svaret tydeligst:

I 1982 og 1983 præsenteredes under Scandinavia Today's auspiciér og logo ikke færre end 400 arrangementer i 72 byer og 32 stater, det være sig udstillinger, teater, ballet, musik, film, oversættelser af skandinavisk litteratur, foredragsturneer og symposier etc.

Alene i kvantitet repræsenterer dette den hidtil største kulturindsats, de nordiske lande hver for sig og i indbyrdes samarbejde har præsenteret i USA. Det er i det hele et spørgsmål, om noget andet land eller gruppe af lande nogensinde har gennemført et tilsvarende vidtspændende og landsdækkende arrangement. Her mener vi, at svaret må være nej. Der kan fyldes boghylder med kataloger, oversatte bøger o.a. Presseomtalen fylder fem bind på en halv neters bredde.

En kvalitativ bedømmelse er naturligvis vanskeligere, specielt for dem som har været involveret i projektet i både forberedelses- og udførelsesfasen. Der kan dog ikke være tvivl om, at Scandinavia Today nationalt i USA kom til at betyde en styrkelse af begrebet "Skandinavien" overfor toneangivende amerikanske kredse. Skandinavien forstået som:

2. Fem lande, velle velfærdssamfund og alle, omend i forskellige grader, enige om velfærdsstatens humanistiske fundament uanset regeringer af forskellig observans.

Fem lande, uafhængige men med en fælles kulturarv som grundlag for den fælles holdning, som de nordiske lande efter amerikansk opfattelse stadig indtager til mange spørgsmål, ikke mindst af humanistisk karakter. Begrebet Skandinavien, et socialt laboratorium, som man kan være enig eller uenig mod, irén som er interessant og væsentligt at konsultere, når man drøfter de vestlige samfunds og den tredje verdens fremtid, må således anses for at være blevet befæstet ved mange arrangementer under Scandinavia Today.

Fem lande med en iningeår i kunstnerisk tradition indenfor bildende kunst, musik, drama, og ikke mindst design. Et 2.1 do vi i resultater if Scandinavia Today er rraske, at begr det Scandinavian Design pony blev slået fase i amerikansk bevidsthed. På dette felt, sor. formentlig på flere andre, må Scandinavia Today have haft en betydelig kommerciel betydning for nordisk design-eksport til USA.

Fem lande som genner. Scandinavia Today i praksis viste, at uafhængige lande i en region kan samarbejde om en stor, fælles opgave. I korthed, nordisk samarbejde illustreret i praksis udadtil.

Det koncept, som motiverede Danmark til at tage initiatives overfor de andre nordiske lande til et fælles skandinavisk fremstød, må således siges at have bekræftet sig.

3. Historie og forløb

Scandinavia Today var det sidste i en række af ialt seks "today-programmer", hvortil de to federale Endowments for henholdsvis the Humanities og the Arts havde indbudt andre lande til at gøre amerikanerne bekendt med disse landes kultur og styrke de kulturelle forbindelser mellem kulturinstitutioner og kulturpersoner i de indbudte lande og i USA. Tidligere indbudte var Canada, Mexico, Japan, Belgien og Egypten. I 1978 fulgte indbydelsen til de fem nordiske lande. Det var første gang, fem lande som region blev indbudt til et today-program til en samlet præsentation i USA af den fællesnordiske kulturarv.

Scandinavia Today-projektet var af en sådan størrelse og omfang, at det på begge sider af Atlanterhavet krævede oprettelse af rådgivende komiteer og arbejdsudvalg. Hertil kom aktiv deltagelse og medvirken af repræsentanter for museer, universiteter og andre kulturelle institutioner.

Administrationen af planlægningen, såvel i USA som i de nordiske lande, var kompliceret, ikke mindst fordi den ene part i today-projektet bestod af fem lande. Dette forhold stillede store krav til samarbejdet både i USA og i de nordiske lande og krævede en snæver samordning mellem den amerikanske og den nordiske side af projektet. Heri spillede de nordiske landes ambassader og øvrige repræsentationer i USA en væsentlig rolle.

En særlig anerkendelse må imidlertid også ydes American Scandinavian foundation» SOT påtog sig en opgave', der stillede organisationen overfor udfordringer - også finansielle - SOT lå udenfor og over, hvad den hidtil havde givet sig i lag med. Opgaven løstes med fantasi, engagement og til slut bravour. Man bør iøvrigt ikke glemme den irriterende, som organisationen udviste i den skabende fase.

Det er almindeligt anerkendt, at de første fem today-programmer i større og mindre grad kan betegnes som succeser. Men nu, da Scandinavia Today's fællesnordiske og nationale programmer er ved at synge på sidste vers, kan det med sikkerhed fastslås, at dette i sin art enestående eksperiment har haft en fremgang og gennemslagskraft, der ikke alene kan måle sig med, men overstiger de tidligere today-programmer. Dette gælder ikke alene som nævnt i omfang og samlet antal af arrangerenter, men tillige i omtale i USA i presse og fjernsyn, publikumstilslutning m.v.

At de fem nordiske lande ved åbningerne af Scandinavia Today i Washington, Minneapolis, New York og Seattle var repræsenteret på allerhøjeste plan bevirkede væsentligt til at befæste dette indtryk. Islands præsident holdt på de nordiske landes vegne den såkaldte "keynote speech" i de fire byer, og de store udstillinger, koncerter etc. blev derefter officielt åbnet af Hans Kongelige Højhed Prins Bertil og Finlands udenrigsminister.

Senere på efteråret 1983 fik også Kong Olav og Kong Gustavs besøg i USA meget stor betydning for Scandinavia Today programmet.

Scandinavia Today-åbningerne i Los Angeles i februar 1983 foretoges af Hendes Kongelige Højhed Prinsesse Benedikte, Hendes Højhed Prinsesse Christina af Sverige og Hendes Højhed Prinsesse Astrid af Norge.

Denne omfattende deltagelse i arrangementerne fra de nordiske kongehuse og de nordiske regeringer medførte et naturligt modspil fra amerikansk side, mest bemærkelsesværdigt ved præsidentens og vicepræsidentens aktive deltagelse. Dette modspil smittede af på publikumstilslutningen og den offentlige interesse i det hele.

Af den største betydning for "det skandinaviske" er ikke mindst den række af udstillingskataloger, litteratur og oversættelser, som er affødt af de forskellige arrangementer under det samlede projekt.

Sammenfattende kan det om Scandinavia Today-projektet anføres, at det:

- 1) indadtil i de nordiske lande har ført til et hidtil ukendt samarbejde på en række områder mellem kulturelle institutioner, museer, filminstitutioner m. fl., som trods forskellige synspunkter har kunnet samles om den fælles opgave at præsentere vor fælles kultur i USA,
- 2) indadtil i de nordiske lande har ført til et samarbejde mellem en række myndigheder til styrkelse og bekræftelse af de tanker og ideer, der ligger bag den nordiske kulturkonvention og Nordisk Ministerråd.

3) har styrket og udvidet **samarbejdet** mellem amerikanske myndigheder, kulturelle **institutioner** m.v. og myndigheder og kulturelle institutioner i de fennordiske lande,

4) har skabt varige personlige kontakter og derved lagt grunden til et fortsat og udvidet samarbejde på det kulturelle område mellem USA og de nordiske lande,

5) har bidraget til øget samarbejde og forståelse mellem de nordiske befolkningsgrupper i USA indbyrdes og i forholdet til de nordiske diplomatiske repræsentationer. Takket være de nordiske befolkningsgruppers stærke engagement lykkedes det også at gøre Scandinavia Today-projektet til en folkelig ifianifestation og ikke blot udsøgte programmer for en amerikansk elite.

Afviklingen af Scandinavia Today frembyder næsten et utal af eksempler på den private borgers engagement og offervilje. Hvert område kan fremvise sådanne eksempler på fælles nordisk indsats. Uden at trække noget fra andres indsats føler vi dog, at der er speciel grund til at anerkende indsatsen i Minneapolis, New York, Seattle - og i Los Angeles-området. Alle steder har der været udvist en fantasi, som er bemærkelsesværdig, og som i sidstnævnte by har fremvist originale og spændende initiativer.

Om forløbet af de enkelte fællesnordiske projekter kan nævnes:

Udstillinger

Af de seks fællesnordiske udstillinger påkaldte kunst-udstillingen "Northern Light", designudstillingen "Scandinavian Modern 1880-1980" og fotoudstillingen "The Frozen Image" den største interesse hos publikum og medier, efterfulgt af tekstiludstillingen "The Scandinavian Touch" der på Tekstilmuseet i Washington, D.C., og The Science Museum i Minneapolis opnåede en smuk succes.

De moderne kunstudstillingeres succes er vanskeligere at måle, idet f.eks. de tre udstillinger, herunder Jørn-udstillingen, der samlet udgjorde åbningsudstillingen på Guggenheim-museet i New York i september 1982, blev præsenteret hver for sig efter udstillingens afslutning på Guggenheim.

Grafikudstillingen "Poetry and Ecology in Scandinavian Printmaking" fik vid udbredelse, men påkaldte kun interesse i mere begrænset omfang.

Northern Light og Scandinavian Modern er begge blevet vist i hovedbyerne New York, Washington og Minneapolis/St. Paul med meget stor succes. Erfaringerne har dog vist, at man langt fra altid kan regne med, at en stor og omfattende udstilling, der har opnået en til sensa-

tion grænsende succes i en amerikansk storstad, vil kunne påregne at opnå en tilsvarende succes på det næste udstillingssted. For klåringen må bl.a. søges i, at udstillingens kurator i nogen grad bygger udstillingen op mod første forevisningsmuseum for øje - og museerne i de forskelligs hvor er langt fra ens og stiller hver sine særlige krav. Ej heller er indstillingen hos publikum den samme. Emner, der er af særlig interesse i én stat i USA, kan have vanskeligt ved at påkalde ganske samme interesse i andre. Endelig kan der muligvis i perioder have været tale om en vis mæthedsgrad hos publikum, der kan have været medvirkende årsag til besøgets svigten. Når besøgstallet for designudstillingen i Minneapolis f.eks. er opgivet til kun ca. 15.000 besøgende i løbet af 8 uger, skyldes dette formentligt, at Minneapolis var møttet med nordiske arrangementer, og The Landmark Center ikke var den bedst egnede ramme for denne udstilling. Til gengæld havde udstillingen "The Frozen Image", som var skabt af en museumsdirektør i Minneapolis, sin største succes netop i denne by.

Designudstillingens præsentation på Cooper Hewitt i New York blev endog meget forskellig fra samme udstillings præsentation på Renwick Gallery i Washington, D.C. Tekstiludstillingen kom langt bedre til sin ret på specialmuseet i Washington, D.C., end f.eks. i New York, hvor lokalerne i Fashion Institute of Technology ikke ydede fuld retfærdighed.

En erfaring, både ambassaden og generalkonsulaterne gjorde under Scandinavia Today, var, at de store kvalitetsudstillinger, præsenteret musealt men mange med indslag af moderne eller klassiske skandinaviske produkter, som stadig er i produktion, og som stadig sælges, er et vigtigt led i de kontinuerlige eksportfremmebestræbelser i USA. Det er en påvirkning, som når toneangivende kredse, og som må antages at have betydning for danske eksportinteresser på det lange sigt.

Indenfor rent danske udstillingsprojekter i USA gennem de sidste 10 år har flere afspejlet dette. Det gælder således en Arne Jacobsen udstilling, en udstilling om danske møbelarkitekters inspiration fra den såkaldte Shaker-stil i USA, Bang og Olutsens udstilling i 70'erne på Museet for Modern Art og Georg Jensens jubilæumsudstilling, der iøvrigt også kom til at indgå i Scandinavia Today som et dansk nationalt projekt.

Medieomtale

Omfanget af presseomtalen af Scandinavia Today er allerede nævnt. Det er den største omtale, de nordiske lande nogen sinde har opnået i USA - enkeltvis eller samlet. Vigtigere end det rene omfang er imidlertid, at omtalen omfatter publikationer, man normalt ikke når med udenlandske "fremstød" eller initiativer i USA. De store fællesnordiske udstillinger blev således alle anmeldt ikke blot i de store aviser, men også i

de landsdækkende ugeragasiner, "Time" og "Newsweek" plus USA's kendteste kunsttidsskrifter som f.eks. "Art Now" i "Art in America", "Progressive Architecture", etc. At New York Times anmeldte alle de seks udstillinger og Washington Post de fleste udførligt er også værd at bemærke.

Det er ikke forkert at hævde, at Scandinavia Today vakte national opmærksomhed - også i stater og byer, hvor Scandinavia Today aldrig nåede til. Telefoniske henvendelser til ambassaden og generalkonsulaterne om tilsendelse af materiale om udstillinger etc. borger herfor.

En ambitiøs plan om en række fællesnordiske koordinerede journalistbesøgsrejser til Skandinavien fik derimod næppe helt det ønskede resultat. Programmerne var for omfangsrige, men det bør dog nævnes, at nogle af de udvalgte amerikanske skribenter senere kom til at anmelde nogle af de fællesnordiske udstillinger, så forøget var investeringen ikke.

Nationale arrangementer

Efter en tøvende start lykkedes det de nordiske lande hver for sig at etablere - for nogles vedkommende endog meget ambitiøse - nationale programmer under Scandinavia Today-paraplyen. Det gælder for de fleste, at de lykkedes på grund af de fællesnordiske arrangementers gennemslagskraft. Derigennem fik flere nationale arrangementer en opmærksomhed, man ellers ikke havde kunnet regne med. Indenfor de danske nationale manifestationer kan blot nævnes to eksempler:

Hammershøi-udstillingen på Phillips Gallery i Washington blev en af dette fornemme museums største publikumssuccesser i de senere år. Selvsagt var den en fornem præsentation, men den omstændighed, at The Washington Post i sin omtale af den fællesnordiske maleriudstilling, "Northern Light", netop havde fremdraget Hammershøi som et eksempel på en skandinavisk malergeneration omkring århundredskiftet, som indtil da var ukendt i USA, men som - fremhævet anmelderen - er så vigtig som nogen anden europæisk skole på samme tid, bevirkede, at en meget betydelig forhåndsinteresse var vakt.

Sideløbende hermed kan fremhæves den danske designudstilling, "Design: The problem comes first", som på baggrund af den fællesnordiske "Scandinavian Modern 1880-1980" på fornem vis kom til at illustrere, at skandinavisk design er nået videre, at de idealer, som i sin tid prægede sølvsmedene, møbelarkitekterne og porcelænsdesignerne, idag er overtaget af den industrielle designer, at det, der karakteriserer et dansk industriprodukt ikke blot er teknologisk know-how og høj kvalitet, men tillige fornemt design, at design og know-how i den sidste ende måske er det, som gør det

danske produkt sirligt eftertrjgtelsesværdigt. Dette budskab kunne imidlertid kun blive så stærkt på baggrund af den identificering af den historiske tradition, som "Scandinavian Modern" så begavet udlagde.

Som et nationalt dansk program af stor betydning kan også nævnes udsendelsen af foredragsholdere til amerikanske universiteter, specielt dem, der underviser i nordiske sprog, litteratur og samfundsforhold. Det har drejet sig om 20 forfattere, foredragsholdere og forelæsere, som har givet ialt omkring 100 foredrag m.v. fordelt på 20 universiteter. Disse besøg har været stærkt efterspurgt og har medvirket til at stimulere interessen for undervisningen i sprog, litteratur og samfundsforhold. Der er fra alle sider givet udtryk for ønske om, at de bør fortsætte i fremtiden.

Det bør noteres, at tilhørerantal har varieret fra arrangement til arrangement og fra sted til sted. Dette understreger betydningen af rettidig planlægning og af den lokale indsats.

At besøgene fandt sted i en markant budgetmæssig nedskæringsperiode på amerikanske universiteter gjorde initiativet endnu mere velkomment. - specielt for fakulteter, som havde brug for en hånds-rækning i den konkurrence, nedskæringer altid vil skabe fakulteter imellem.

Oversættelsen til engelsk af nyere dansk litteratur har udfyldt et tomrum og opfordrer til fortsat indsats. Vore nutidige litterære frembringelser er ikke tilstrækkeligt kendt her i landet.

For Danmarks vedkommende mener ambassaden således uden overdrivelse at kunne sige, at det af Kultureksportudvalget udviklede program hævdede sig smukt i kraft af sin originalitet, bredde og kvalitet.

Opfølgning

Danmark har som de øvrige nordiske lande generelt et meget positivt image i USA. Det er et omdømme, der må anses for også at have en væsentlig indflydelse på afsætningen af skandinaviske eksportprodukter. Scandinavia Today aktualiserede endnu engang dette - og i et større omfang end det tidligere er sket. Sidste gang et tilsvarende arrangement fandt sted, var festligholdelsen af USA's 200-års dag i 1976.

Et tidsinterval på 6 år er formentlig en konstruktiv tidsramme for at gennemføre en større indsats for at fastholde det generelle skandinaviske kvalitets-image i USA. Dette gælder fællesnordisk som nationalt. Afsluttende derfor en liste over mulige danske og fællesnordiske opfølgningssmuligheder:

1. En større **fællesnordisk** udstilling kunne overvejes i samarbejde med SITES, Smithsonian Institution Traveling Exhibition **Service**. Med SITES¹ almindelige tidsrammer vil en sådan tidligst kunne finde sted i 1986-87. SITES' ry og evne til at placere sine udstillinger på de rette museer gør en sådan overvejelse attraktiv.
2. Radiosymfoniorkestret gennemfører en landsomfattende turné i USA i 1984 i Columbia Artists' regi. **Dette** bliver det første egentlige danske follow-up.
3. Et besøg af Den kgl. Ballet bør gennemføres i **1986 eller før**. Både Kennedy Centret i Washington og Metropolitan Opera i **New York** har udtrykt interesse herfor. Som en ny by bør Houston overvejes.
4. Nationalmuseet planlægger en emigrantudstilling i Danmark. Museet forhandler tillige med Museum of National History (Smithsonian). Det burde undersøges, om udstillingen eventuelt kan forlænges til visning i andre Scandinavia Today-byer.
5. Et dansk foredragsturnéprogram bør fortsættes allerede i 1984 for at fastholde den interesse, **Scandinavia Today** har skabt.
6. Danske spillefilm blev under Scandinavia Today for første gang vist i en række byer i USA. En ny filmpakke bør sammensættes, når et tilstrækkeligt udvalg af nye produktioner foreligger. Det bør tillige sikres, at danske film, såvidt det er muligt, vises på relevante amerikanske festivaler.

Konklusion

Hovedindtrykket af Scandinavia Today, som vi ser **det** i dag, er således meget positivt. Det er klart, der i en så omfattende manifestation var stærke og mindre stærke led. Ikke alle arrangementer havde den fornødne gennemslagskraft. I den nådesløse konkurrence indenfor den udøvende kunst i USA var det måske kun Den kgl. Ballet, Ingmar Bergmans sidste film og den finske opera, som nåede ud til bredere kredse.

Den stærkeste påvirkning nåedes nok gennem de store udstillinger og gennem en bevidst påvirkning af de amerikanske universiteter, som interesserer sig **for** Skandinavien, det være sig samfundsfagligt, sprogligt, kunstnerisk eller andet. Her var et ståsted, en opbakning fra engagerede professorer, en mulighed for at nå **ud** til fremtidens toneangivende amerikanere, og her **bør** vi fortsætte Scandinavia Today's succes.

Tidligere er nævnt den amerikanske interesse for Scandinavia Today-arrangementerne. Det ville måske **være** passende at **dutte** denne rapport med præsident **Reagans** proklamation af den 9. oktober 1983 i anledning af Leif Erickson Day - altså et år efter Scandinavia Today's start. Det hedder heri bl.a.:

"Denne tradition (for at berige sine omgivelser) har på uforglemmelig vis manifesteret sig over hele USA i det seneste år gennem Scandinavia Today-programmet. Dette storslåede projekt har påny leert befolkningen overalt i USA at beundre og værdsatte dels den rige kulturelle og intellektuelle arv, som er tilført, dette land af de nordiske emigranter, dels den livskraft der orøger den nutidige tilværelse i de nordiske lande."

sign .

Otto Borch

